א ראמאן פון א פערד גנב

פון י. אפאטאשו

1479

1

שבת נאָכמיטאָג.

סנאָפּעם גליהענדע שטראַהלען האָבען אַריינגעשטראָמט דורך דעם אָפּענעם פענסטער, רעפלעקטירט און צוויי זילבערנע זיילען האָבען זיך בעוואויגען אין דער לופט. צווישען די זיילען איז געלעגען אַ ווייסע פעטע קאַץ מיט אַ שוואַרצע לאַטקע אויף דער נאָז. די פאָדערשטע לאַפּקעס אויסגעצויגען, די מאָרדעטשקע מיט די גרינלעך־פערזשמורעטע אויגען איינגעטוליעט אין די לאַפּקעס. עס האָט זיך געדאַכט זי חלום׳ט. עס איז דורך אַ פליעג. די קאַץ האָט אַ שליידער געטהאָן איהר עלאַסטישען קער־פּער, געכאַפּט די פליעג, זיך באַלעקט, געלעגט זיך אין דער זעלבער פּאָזע און גע׳חלום׳ט ווייטער.

שלמה „קראַדניק“, אַ הויך דאַרער איד מיט אַ שיטער בערדעל איז געשלאָפען אויף אַ פערינע נעבען טהיר. טראָפּענס שוויים, ווי אַר־בעס, זיינען ארוים אויף זיין גרויסען שטערען, וועלכער האָט זיך צונויפ־גענאָסען מיט זיין גלאַנציגען פליכעוואַטען קאָפּ, די טראָפּענס שוויים זיינען געשטאַנען אַ ווײַלע, נאָכדעם זיך פאַרקערעוועט, און לאַנגע וואַסער־פעדים האָבען זיך אַראָבגעשנירעלט איבער שלמה׳ס דאַרליכע באַקען.

חנה, שלמה׳ס טאָכטער, אַ מויד פון אַ יאָהר עטליכע און צוואַנציג, איז געשטאַנען נעבען שפּיעגעל און זיך געקעמט די האָר. זי האָט עטוואָס אויפגעהויבען איהר שטייף געקראָכמאַליעט קלייד, געמאַכט עטליכע טריט צוריק, אויסגעשטעלט קאָקעטיש אַ פוס ווי צום טאַנץ און זיך צו־שמייכעלט.

— נו, גענוג זיך שוין צו פּוצען! — האָט שרה, חנה׳ס איגנערע

שוועסטער, שוין אויך אַ מיידעל אין די יאָהרען, זיך אָנגערופען אַרויס־געהענדיג — וועסט בערקען אַזוי אויך געפעלען!

— זאָלץ דיר אין די אויגען! — האָט איהר לאָה נאָכגעשריען. זי איז דורך עטליכע מאָל די שטוב און איז אַרויס.

תרצה, שלומה'ס ווייב, אַן עלטערע אידענע אין אַ רויטער „באַר־כאַנקע", אין אַ קאָלירטער שלאָף־קופקע אויף דעם אָבגעגאָלטען קאָפּ, איז געזעסען נעבען אָפענעם פענסטער, זיך אויסגעשובען אַ בריקעוו און מיט אַ שמייכעל אויף דעם פנים זיך צוגעהערט, ווי חברה האָבען דערצעהלט מעשיות.

אונטער'ן פענסטער אויף אַ פיער־פיסיגע באַנק זיינען געזעסען עט־ליכע עלטערע פערד־הענדלער אין די וועסטען, די טוכענע היטלעך מיט די קליינע דענקעס פערשאַרצט און גשמועסט:

— צו כ'קאָן אליהו „ווילנער"? — האָט אָנגעהויבען אַ געלער איד מיט אַ געפלעקעלט פנים — אַ געלעכטער כ'לעבען! כ'האָב דאָך ביי איהם געאַרבייט איבער צוויי יאָהר. אויף אַלע ירידים מיטגעפאָהרען, צוזאַמען געגעסען. דער בחור פלעגט „אריינשיבען" אויף איין זיץ אַ גאַנץ זייטעל קעלבערן־פלייש, ווי כ'בין אַ איד! איבער איהם טאַקע, בין איך דאָך געזעסען צעהן חדשים איבער'ן „קובעל" — — —

חברה האָבען זיך צושמייכעלט.

— איהר לאַכט, נור גלויבט מיר ס'איז אַ רחמנות אויפ'ן יונג! ער האָט דאָך קיין בייזע גאָל נישט!

— אַ קלייניגקייט עפעס — האָט זיך תרצה אָנגערופען, און בשעת־מעשה אריינגעפּאַקט אין מויל אריין אַ פולען לעפעל אויסשובעכץ — צעהן יאָהר זיך יאָגען נאָך אַ גנב! איהר ווייסט, שוין איבער צעהן יאָהר ווי פּאָליציי יאָגט זיך נאָך איהם אין די ראַדזענאָווער וועלדער! און ווען נישט „סטאַך" וועלכער האָט זיך פערליעבט אין אליהו'ס „קאַכאַנקע" און איהם איבערגעגעבען דער פּאָליציי, וואָלט מען איהם נאָך עד היום נישט געכאַפּט! כ'האָב זיך איבער גע'חדוש'ט — האָט תרצה וויטער געזאָגט — דער יונג איז דאָך געווען ווייט פון אידען, די גאַנצע צייט זיך ארומגעשלעפּט מיט דער „קאַכאַנקע", און פון דעסטוועגען האָט מען דורך

דער גאַנצער צייט נישט געהערט, ער זאָל איבערפּאַלען עפּעס אַ איד, ער פּלעגט אַלץ איבערפּאַלען רייכע פּריצים, גלחים.

— יאָ — האָט איינער אַ ברום געטהאָן — מען וועט מיט דעם בחור לערנען בלק.

— ווייס איך וואָס? — האָט אַ דריטער געענטפערט. — געטראָפען ס'אָרט! פערגעסט נישט, אַז אליהו פלעגט אריין דורך אַ קוימען, איינשלעפערען אַלע אין שטוב, אויפהאַקען קאַסעס, איבערלאָזען אַ קוויטעל אַז ער, אליהו, איז געוועזען און ארויס! נישט דאָס ערשטע מאָל וואָס מען משפּט אליהו'ן. היינט פער'משפּט מען איהם און מאָרגען איז ער ווידער מיט זיין באַנדע אין די ראַדזאָנאָווער וועלדער. איהר האָט אָבגעזאָרגט פאר איהם!

— ווען כ'דערמאָן זיך — האָט דער געלער אָנגעהויבען און אָבגעהוסט — ווי אליהו האָט אַמאָל געשטאָכען אַ שקץ, שטעלען מיר זיך האָר און נעגעל קאַפּויר. האָרכט:

— דאָס וועט זיין... כ'ווייס.... נו יאָ, באַלד: דאָ וואוין איך צעהן יאָהר, אין דאָרף צוויי, און דריי ביי פּאָניע'ן, נו, וויפיעל איז עס? דאַכט זיך...

— אַ יאָהר פופצעהן — האָבען זיך עטליכע אידען אָבגערופען מיט אַמאָל.

— המ, שוין פופצעהן יאָהר! די יאָהרען לויפען! נו, בקיצור ווי האַלט איך? יאָ.

— דער „רימאַקער" שרה האָט געהאַט אַ גניאַדע קאָבילע מיט ווייסע לעטשעלעך איז זי ווערט געווען אַ פינף הונדערט קערבלעך. אליהו וואַרפט אַן אויג אויף דער קאָבילע און שלעפּט מיך נאַכט איין, נאַכט אויס נאָך רימאַקעס. בקיצור, מיר האָבען די קאָבילע נישט געקאָנט נעמען. כ'האָב געמיינט אַז דער יונג קריגט די נכפה. ענדע „זשניוועס" מאַכט ער צו מיר: הער, אין „הויף" איז היינט יום־טוב, די פּאַראָבקעס האָבען אַ גאַנצע טאָג געזאָפען און שלאָפען געווים איצט ווי געה'הרג'עטע, קום, מיר נעמען היינט די קאָבילע. בקיצור, מיר האָבען מיטגענומען „קאָסטעקען", דעם לעשניק'ס זוהן. איך ב'ין געבליבען שטעהן אונטער'ן פּאַרקאַן, זיי זיינען

אריין אין דער סטאַדאָלע, אַרויסגענומען עטליכע בונטען שטרוי, צו־שפּרייט איבער׳ן הויף, אַרויסגעפיהרט דאָס פערד. מאַכט זיך אַ זשרע־באַקעל איז מיט. אונטער׳ן הויף האָט דאָס זשרעבאַקעל אָפּגים זיך פאַרבענקט נאָך דער מאַמע און גענומען הירזשען אָהן אויפהער. אליהו האָט געהייסען אַרונטערפיהרען דאָס זשרעבאַקעל אין ריוו און דאָרט עס איבערלאָזען. דער שקץ פאַרקערעוועט צום ריוו, נעהמט אַרונטער דעם זשרעבאַק. מיר שטעהען און וואַרטען. מיט אַמאָל צורעוועט זיך דאָס זשרעבאַקעל אַזוי אַז דאָס בלוט אין די אָדערן איז מיר פאַרגליווערט געוואָרען. מיר זיינען אַרונטער אין ריוו: דער בחור שטעהט און שניידט דעם זשרעבאַק איבער דעם האַלז מיט זיין טעמפּ מעסער. כ׳זאָג אייך, אַזאַ אימה איז מיך בעפאַלען! אליהו איז געווען בלאַס ווי קרייד, האָט אַ שפּיי געטהאָן דעם שקץ גלייך אין פּרצוף אריין, געזאָגט „פּשאַ־יוכאַ“ און אַרוים.

דעם גאַנצען וועג האָט אליהו אַ וואָרט נישט אויסגערעדט, איינגע־קוועטשט די פויסטען, אַראָבגערוקט דעם הוט איבער די אויגען און גע־שפּרייזט. אַז מיר זיינען צוגעקומען צו דער „אַלשינע“ האָט זיך אליהו אָבגעשטעלט, אָבגעמאָסטען קאָסטעקען מיט זיין אויג:

— „פּשאַ־קרעוו“, פאַרוואָס האָסטו גע׳שחט׳ען דעם זשרעבאַק?

קאָסטעק איז צומישט געוואָרען, געוואָלט עפּעס זאָגען, נור אליהו האָט איהם אַ פּלאָם געטהאָן אין פּיסק אריין.

קאָסטעק האָט אַרויסגעכאַפּט פון דער כאָליעווע אַ מעסער. אליהו האָט זיך אַ שליידער געטהאָן אויף קאָסטעק׳ען, אַרויסגעכאַפּט דאָס מעסער און איהם דורכגעשטאָכען ווי אַ זיפּ, קרעכצענדיג: „עסט שחט׳ען אַ זשרעבאַק? עסט שחט׳ען?“ — — — —

דער נעלער איז געבליבען שטיל. די אידען האָבען אַראָבגעלאָזט די קעפּ, זיך פערטראַכט.

— נעווען אַ מאָל צייטען! — האָט זיך אָפּגערופען מיט אַ זיפץ אַ גרויער איד מיט אַ גראָבע נאָז און אַ האַלב־אויסגעקראָכענע וואָנצע — אַפּנים פון טאַבעק שמעקען — האָט בשעת מעשה אַרויסגענומען אַ שקע־טעלע געמאַכט פון קאָרע און מכבד געווען דעם עולם.

די טהיר האָט זיך מיט אַ מאָל אויפגעפּראַלט און אַ הויך, ברייט־ביינינגער יונג מיט אַ פּאָר בלויע, קינדישע אויגען איז אריין אַ פּער־יאַכמעטער. ער האָט אַראָפּגעכאַפּט דאָס היטעל, געטהאָן אַ שליידער אויפ׳ן טיש און אַ קוטשמע פלאַקסענע האָר האָבען זיך צושאָטען איבער זיין פערשוויצטען שטערן.

— מאַמע, כ׳שטאַרב עסען! כ׳האָב נאָך היינט פון דער פריה אָן גאָר נישט אין מויל געהאַט!

— לויפט מען נישט ארום אַ גאַנצען טאָג! — האָט תרצה גע־ענטפערט.

— נו, מאַמע, מיר וועלען זיך שוין שפּעטער אויסשמועסען! איצט וויל איך עסען!

שלמה האָט זיך איבערגעטרייסעלט, געפּיהלט פּאַסקודנע אין מויל און גענומען שפּייען:

— תרצה! תרצה! כ׳שטאַרב אַ טרונק!

תרצה האָט איהם דערלאַנגט אַ וואַזעלע מיט פלוימען־יויך. שלמה האָט עס אויסגעזופּט, זיך בעלעקט, זיך איבערגעצויגען און זיך געשמאַק צוגענעצט.

— נו, זאַנוויל, — האָט זיך שלמה געווענדעט צו זיין זוהן, וועל־כער איז געזעסען איבער אַ שיסעל געזאָדענע הוהן מיט חלה און גע־מאַהלט מיט די צייהן, — וואָס הערט זיך עפּעס מיט אליהו׳ן?

— וואָס זאָל זיך הערען? מען האָט דעם בחור געבראַכט אַ גע־שמידטען אין קייטען! טאַטע, איז דאָרט געווען אַן עולם! קינד און קייט איז געשטאַנען און געוואַרט.

— גלויב מיר, ער וועט נישט זיצען! — האָט זיך שלמה אָנגע־רופען און איז צו צו זאַנוויל׳ען. — ווייסט, כ׳וועל דיר עפּעס בעסערס אָנזאָגען!

— וואָס איז?

— אַ „זמאָרע“ האָט זיך אריינגעכאַפּט צו די פערד.

— וואָס? — האָט זאַנוויל געפרעגט אַ פערוואונדערטער. — אַ זמאָרע?

— נו, יאָ! די האָט אין באַלד פערמאַטערט די פערד. שוין עט־

ליבע טעג ווי כ׳זעה אלע אין דער פריה, אז די פערד זיינען דערשוויצט. כ׳האָב גערעכענט די פערד זיינען חולה. היינט אין דער פריה ווי דו ביזט נאָר ארויס, הויב איך זיך אויף און געה אין שטאַל אריין — ס׳גיסט זיך פון די פערד דער שווייס, אין גרזשיווע זיינען איינגעפלאָכטען קאָ־לירטע סטיינגעס; כ׳זעה ס׳עסק איז נישט גלאַטיג! כ׳דערצעהל עס דעם אלטער דוכנע און דער זאָגט מיר: „בא שלאמא, ביזט זינדיג, א „זמאָרע" איז אין דיין הויז". בקיצור, זאנוויל, מאַך זיך גאָר נישט וויסען פאַר דער מאמע און נעכטיג היינט אין שטאַל. אז דו ווילסט, נעהם מיט מיינע תפלין.

— ווייס איך וואָס?! — האָט זאנוויל געענטפערט. — זי וועט שוין א לעבעדיגע פון מיינע הענד נישט ארויס!

LIBRARY
DEC 1 0 1997
UNIVERSITY OF TORONTO

2.

תרצה האָט אראָפּגענומען פון טיש, אויסגעקעהרט די שטוב, ארויס־געיאָגט מיט א האַנדטוך די פליעגען, פערהאַנגען דאָס פענסטער מיט א ליילעך און איז ארויס.

שלמה האָט זיך אָנגעטהאָן אין א רויטען שפּענצער און איז ארויס פארשיטען די פערד אָן אָברעק.

זאַנוויל איז געבליבען איינער אין שטוב, האָט אפּערגעוואָרפען זיינע לאַנגע פיס מיט די ליאַקירטע שטיוועל, אָנגעשפּארט דעם קאָפּ אָן דעם וואַנטעל פון דער שטוהל און זיך פערטראַכט וועגען אליהו׳ן:

עס שוועבט פאַר איהם דורך אליהו „ווילנער“ ווי פון בראָנז אויס־געהאַקט, מיט זיין הויכען שטערען, מיט דיקע, לאַנגע, עטוואָס אראָבגע־לאָזטע וואָנסען. ער געהט א געשמידטער, פוןביידע זייטען זעלנער מיט אַרויסגעצויגענע שווערדען. ער געהט פעסט, דאָס פּנים קנייטשט זיך נישט, גיט זיך קיין ריהר, די אויגען קוקען אויפ׳ן עולם, זוכען עמיצען.

עס בעווייזט זיך א יונגע שקצה מיט א פּאָר בלוי־גרינליכע אויגען, מיט א לאַנגען, דיקען, פלאַקסענעם צאָפּ.

אליהו לעגט ארויף זיינע געשמידטע הענד אויף זיין „קאָכאַנקעס“ האַלז. די שיקסע צואווייגט זיך אויפ׳ן קול, נעהמט קושען זיינע גע־שמידטע הענד און שעפּטשעט עפּעס — — —

האָט זאַנגוויל א טרייסעל געטהאָן מיט׳ן קאָפּ, א בורטשע געטהאָן „פּשא יוכא“ גלאַט אין דער וועלט אריין און האַסטיג גענומען שפּאַנען, האַלטענדיג די הענד אין די הויזען קעשענעס׳ איבער דער שטוב.

ער איז זיך עטליכע מאָל דורך די שטוב, זיך אויסגעצויגען אויף

דער שלאָף־באַנק, פערלעגט די הענד צו־קאָפּענס, אויסגעשפּיגען און זיך פערטראַכט:

די בלאַסע רחל מיט די שוואַרצע אויגען, מיט די לאַנגע שוואַרצע האָר ביז איבער די קניהען זיצט יעצט מיט איהר אַלטען פאָטער אין דער עטרויענער בודע, וואָס געפינט זיך אין מיטען פעלד.

אַ גאַנצע וואָך איז רחל כמעט אַליין אין פעלד, היט די גערטנער, גיט אַכטונג אויף די שיקסעס וואָס ארבייטען דאָרט און שיקט אָפּ דאָס גרינס נאָך פרייסען, וואו איהר פאָטער פערקויפט עס. אויף שבת קומט ער אהיים און דעמאָלט נעכטיגט רחל מיט איהם אין דער בודע.

שבת קומט זאַנוויל גישט אין גאָרטען אריין. רחל האָט איהם אָנגעזאָגט נישט צו קומען, דען דער פאָטער וועט האָבען גרויס עגמת נפש זעהענדיג אַז זיין טאָכטער חבר׳ט זיך מיט בחורים.

אין מיטען דער וואָך, שפּעט ביי נאַכט, גנב׳עט זיך זאַנוויל דורך פערשיעדענע וועגען, מענשען זאָלען איהם ניט זעהן, און שפּאַנט אריין אין גאָרטען. דאָרט ווארט אויף איהם רחל. ער לעגט זיך ביי איהרע פיס, ווי אַ געטרייער הונד, קוקט אין איהרע שוואַרצע אויגען, ריהרט לייכט אָן איהר קלייד זי זאָל ניט שפּירען און הערט זיך צו ווי זי דער־צעהלט איהם מעשיות.

זאַנוויל רעדט מיט קיינעם ניט וועגען רחל׳ען און קיינער ווייס נישט אַז ער קען זי.

אָט איצט ליגענדיג אזוי אַליין, פיהלט זאַנוויל אַ שטאַרקע בענק־שאַפט נאָך רחל׳ען. דאָס הארץ פערקלעמט איהם און ער פיהלט ווי זיינע אויגען ווערען איהם פייכט. ער בעשליסט פון מאָרגען אָן צו ווע־רען אויס גנב, ניט גריסען זיך צו זיינע בעקאַנטע און אין אַ קורצער צייט ארום וועט די שטאָדט וויסען אַז זאַנוויל איז געוואָרען אַן עהרליכער איד. דעמאָלט וועט ער קומען צו רחל׳ס פאָטער און זאָגען:

— ר׳ נתן!

דער אַלטער וועט איהם געבען אַ ברייטען שלום־עליכם, איהם אַ קלאַפּ טהאָן אין דער פּלייצע:

— יאָ, מיין זוהן, כ׳ווייס אַלץ... זעץ זיך!

זאַנוויל דערמאָהנט זיך אָבער, ווי ער פיהלט זיך דערשלאָגען, ווען ער טרעפט ר׳ נתן אַ שבת אין דער פריה. איהם דאַכט זיך, אַז ר׳ נתן וויים אַלץ, קוקט איהם נאָך מיט פעראַכטונג און קלעהרט זיך געוויס: אָט דער יונגאַטש, דער פערד־גנב האָט דאָס די העזה זיך צו שדכנ׳ען צו מיין טאָכטער...

רחל פרעגט איהם קיינמאָל נישט פון וואָס ער לעבט. זי וויים געוויס, אַז ער איז אַ פערד־גנב. נאָר זי וויל איהם נישט ערגערען — האָט זאַנוויל זיך גענומען טרייסטען — און די בייגקשאַפט צו זעהן רחל׳ען איז אין איהם געוואָרען נאָך גרעסער.

פיעל מאָל האָט זיך איהם געדאַכט, רחל וויים נישט, אַז ער איז אַ פערד־גנב. אַנדערש וואָלט זי מיט איהם נישט גערעדט. און ער בעשטימט איהר אַלעס צו דערצעהלען. ווען ער טרעפט זיך אָבער מיט איהר, פערשווינדט ביי איהם דער געדאַנק און ער ווערט אין גאַנצען פערוואַנדעלט אין אַ הונד, וועלכער ליעגט און קוקט דעם בעל־הבית אין די אויגען.

אין גאַנצען עטליכע וואָכען ווי ער האָט זיך בעקענט מיט רחל׳ען. פּעהענדיג ערב שבועות מיט׳ן טראַקט אהיים פון אַ נאָהענטען דאָרף, האָט ער דערהערט קומענדיג אונטער׳ן שטאָדט אַ געשריי. אויף דער צווייטער זייט פעלד זיינען געלאָפען צוויי שקצים מיט פולע זעק און אַ באָרפּים מיידעל איז זיי נאָכגעלאָפען און געשריען. זאַנוויל האָט זיי פערשטעלט דעם וועג. די שקצים האָבען די זעק אַוועקגעוואָרפען. ער האָט איהר צוגעטראָגען די זעק. רחל איז געשטאַנען האַלב דערשראָקען מיט ברייט צועפּענטע אויגען און געשמייכעלט. זי האָט איהם געדאַנקט און עפּעס אַזוי געקוקט אויף איהם, אַז ער איז פון איהר ערשטען בליק אַ פערציטערטער געוואָרען. פון דעמאָלט אָן האָט עס איהם גענומען ציהען אין פעלד אריין. ער האָט זיך מיט רחל׳ען גענומען טרעפען אָפּ־טער און אָפטער — — — —

זאַנוויל איז אראָפּ פון דעם שלאָף־באַנק, גענומען שפּאַנען איבער׳ן חדר און זיך געפּלאָנט אַזוי:

אין דעם פּוילישען קלויסטער — דערצעהלט מען — איז דאָ אַ

גאָלדענע „מאַמע“ מיט בריליאַנטענע אויגען, איז זי ווערטה אין די הונ־דערט־טויזענטער אריין. ער וועט דאָרט אריין און די הייליגע „מאַמע“ ארויסנעהמען. פאַר דעם געלד וועט ער קויפען „דאָנסקי“ פערד מיט לאַנגע עקען, אלערליי געוועהר. ער וועט צונויפנהמען א באַנדע ליי־טישע יונגען און אוועקלאָזען זיך מיט זיי אין די „ראַדזיענאָווער“ וועל־דער אריין.

זיי וועלען זיך אויסבויען א הייהל צווישען דעמבעס און דאָרט ווע־לען זיי וואוינען. די הייהל וועלען זיי בויען נישט ווייט פון דער „זשאָל־דעווקע“, אז אין צייט פון א געפאהר זאָלען זיי קענען אריבערשווימען נאָך פרייסען.

דאָרט וועלען זיי וואוינען פריי, יעדע וואָך וועלען זיי אָנזאָטלען די דאָנסקי פערד, נעהמען ביקסען און איבערפאַלען פריצישע הויפען, אָפּ־שטעלען פאַרטיעס סוחרים, וואָס פאָהרען נאָך פלאָצק, נאָך וואַרשע...

אין א קורצע צייט וועט זיך די גאַנצע געגענד פאַר זיי שרעקען. אָרימע לייט וועלען זיי נים טשעפּען און מיט דער צייט וועט מען צו זיי קומען מיט יעדען משפט. ער, זאַנוויל, וועט ווערען קיסר; די בלאַסע רחל מיט די שעהנע שווארצע אויגען, מיט די שווארצע האָר ביז איבער די קניהען וועט זיין זיין ווייב, זיין קייסערין! — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

3.

שלמה איז אריין אין שטאַל, פערקאַטשעט די ארבעל און אָנגע־שאָטען די פערד אָן אָברעק. די פערד האָבען זיך צוהירזשעט, געביסען די קאָריטע און פאר גרוים שמחה פאַרוואָרפען די הינטערשטע פיס.

— נאָ באַק, פרעסערס! — האָט שלמה אַ געשריי געטהאָן און אראָפּגעלאָזט אַ פּאַטש דעם שימעל צווישען די לאָפּאַטקעס. דער שימעל האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אין אַ זייט, ווי מען וואָלט איהם אָפּגעגאָסען מיט קאַלט וואסער, און שלמה איז אַ צופריעדענער אריין צווישען די פערד.

— ערגיץ אנדערש אַ פערד ארבייט מיט די זייטען, ווערט אויסגע־ריסען פאַר׳ן ביסעל פּאַשע און דאָ? גאָר נישט! האַלט איך אזעלכע צוויי קעסט־קינדער... חסיד׳ישע איידעמס... נו, נו, וואָס ברוגז׳דו זיך, נואָס? קאָסט געקריגען אַ מתנת־יד? וועסט באַלד אין דער מאָרדע אויך קריגען, דו געשוואָלענער! און דו? — האָט זיך שלמה געווענדעט צו דער קאָבילע, בשעת מעשה אָנגעכאַפּט איהר לאַנגען עק מיט וועלכען זי האָט זיך גע־פּאָכעט איבער די זייטען — וואַרט, וואַרט, מאָרגען, אם ירצה השם, פיהר איך דיך אין הויף אריין, דעם שעהנסטען אָגער קלויב איך דיר אויס, נור געדענק? — האָט שלמה געקלאַפּט דער קאָבילע איבער׳ן שטערען — זעה, אז דער זשרעבאַק זאָל נישט זיין ערגער פאַר׳ן טאַטע!

— די מכשפה מאָרדעוועט אייך, האַ? נו, זי וועט זיך שוין אַ וויסט יאָהר אויסרעכטען, די „זמאָרע" מיין איך. זי וועט שוין פון זאַנווילס הענד קיין לעבעדיגע ניט ארויס!

שלמה האָט אָנגעשניטען ווייסע מייערען אין רייפלעך, געגלעט דעם שימעל איבער דעם גלאַטיגען האַלז, איבער דער מאָרדע:

נאָ, פרעס, ווער צוזעצט!

דאָס פערד האָט ארויסגעגעסען פון שלמה׳ס האנד, פון ליעבשאפט האָט דער שימעל עטליכע מאָל א גלעט געטהאָן מיט די פייכטע ליפען, ווי מיט נאַסע שמאטקעס, איבער שלמה׳ס קארק און באקען און זיך צוהירזשעט איהם גלייך אין פנים אריין.

—א פערד בלייבט א פערד! — האָט שלמה א קלאפּ געטהאָן דעם שימעל אין דער מאָרדע אריין, זיך אָפּגעווישט מיט׳ן שפּענציר דאָס בעשפּריצטע פנים, א גלעט געטהאָן דער קאָבילע איבער׳ן רוקען און איז ארוים פון שטאָל.

שלמה האָט זיך אויסגעצויגען אונטער׳ן עפּיל־בוים, וואָס איז גע־וואַקסען אונטער זיין פענסטער.

— די זון זעצט זיך שוין — האָט שלמה א טראכט געטהאָן, זעהענ־דיג ווי עס צינדען זיך פייערליך אין די שויבען פון זיינע פענסטער, און ער האָט געוואָרפען א בליק צו דער „רזשיקע“, וואָס איז גערינען דורך גרינע פעלדער און ערגיץ זיך צונויפגעגאָסען מיט דער ווייכסעל.

אויף דעם ברעג פון דער „רזשיקע“, איינגעהילט אין רויטען, זיינען געלעגען יונגע בעלי־עגלות, שינדערס און סתם יונגען. טהייל זיינען גע־לעגען מיט די בייכער אראָפּ, טהייל מיט די פּנים׳ער צו׳ם הימעל, גע־זונגען חזנ׳ישע שטיק און געקוקט אין צופלאמטען הימעל אריין. ארום זיי האָבען זיך געפּאשעט געפּענטעטע פערד.

פון דער צווייטער זייט „רזשיקע“ האָבען זיך געהויבען גאנצע וואָל־קענס שטויב — די בהמות האָבען זיך געשלעפּט אהיים.

עטליכע דיענסט־מיידלעך מיט קאָלירטע קוקאַרדעס אין די אראָפּגע־לאָזטע צעפּ, זיינען דורכגעגאנגען. די יונגען זיינען געוואָרען לעבעדיגער, זיך צוזונגען העכער, געוואונקען צו די מיידלעך. די מיידלעך האָבען גענו־מען שטופּען איינע די צווייטע, פארשטעלט שעמעוודיג די מיילער מיט די הענד און גענומען שטיקען זיך פון געלעכטער.

ניישט ווייט האָבען אינגלעך געשפּיעלט אין „פּאַלאַנט“.

שלמה איז געלעגען, זיך געציפּט זיין שיטער בערדיל און בע־טראכט אליץ מיט פערגעניגען.

אַ מחנה ווילדע גענז זיינען אַנגעפלויגען מיט אַ געפּילדער. זיי זייַ־נען געפלויגען זעהר נידריג. די ברייטע אויסגעשפּיצטע פליגעל האָ־בען לייכט געשניטען די לופט, דאכט זיך אָנגעריהרט די ערד. די גענז זיינען פערשוואונדען צווישען די ברייטע פעלדער אין דער פאָרם פון אַ דריי־עק.

— ביי נאכט וועט געווים רעגענען — האָט שלמה אַ טראכט גע־טהאָן און זיך צוגענעצט.

שלמה האָט באמערקט ווי בערקע האָט זיך אויפגעשטעלט, אפּגע־רייניגט זיין „סאקעל", זיך פערדרעהט די וואָנסען און גענומען געהן צו איהם. בערקע איז געווען צורודערט — ער האָט געהאלטען אין איין אויפקנעפּלען און צוקנעפּלען דאָס סאָקעל.

— גוט שבת, ר' שלמה, וואָס זאָגט איהר עפּעס צו דער חמימה?

— יאָ, אַ באַקעניש, — האָט שלמה געענטפערט — נו, וואָס מאכס־טו עפּעס בערקע? זעץ זיך!

ביי בערקען אין די אויגען האָט זיך צושפּיעלט אַ שמייכעל. ער האָט ארויסגענומען אַ ווייס טאַשען־טיכעל, עס צושפּרייט און זיך אוועקגע־זעצט.

— ר'ווייסט דאָך, ר' שלמה, כ'וואָלט געוואָלט מיט אייך עפּעס רעדען — האָט בערקע געזאָגט אַ צוטראָגענער.

— ווייסען, ווייס איך נישט — האָט שלמה געענטפערט מיט אַ ניגון — נאָר אז דו ווילסט — רעד!

— שוין עטליכע מאָל, ווי כ'האָב געוואָלט מיך אייך רעדען — האָט בערקע ווידער אָנגעהויבען און נישט געוואוסט וואו אהינצוטהאָן זיינע אויגען — ר'ווייסט דאָך... גאנצע טעג פעריאָגט... כ'האָב אייך געוואָלט בעטען... ר'ווייסט דאָך...

— וואָס? ארוים מיט דער צונג! — האָט זיך שלמה צולאכט.

בערקע איז רויט געוואָרען, געפינטעלט מיט די אויגען און זיך גענו־מען אויסקנאַקען די פינגער.

— ר' שלמה, וואָס זאָל איך אַ סך ברייען, ר'ווייסט דאָך, כ'בין נישט

מעהר ווי א פראסטער חי וקים, א בעל־עגלה הייסט עס, כ'וועל רעדע...
פראסט — אייער חנה געפעלט מיר זעהר... אויב איהר ווילט מיך פא...
א חתן, טא מאכט מיר א געשפאן, קויפט מיר א פאר שקאפעס א...
כ'וועל ווערען א מענש מיט לייטען גלייך, פאהרען צו דער „ראמפע" א...
לאדען א וואגען סחורה און טראסקען אין שטאדט אריין! כ'בין ד...
נישט קיין פערפוילטער עפעל! ר'וויסט דאך, ר' שלמה, אז כ'בין א יונ...
אן איינרייסער! גענוג געארבייט פאר פרעמדע, צייט צו מאכען שב...
פאר זיך!

בערקע איז שטיל געווארען, זיך צושמייכעלט, אפגעווישט דע...
שווייס פון שטערען און געטראכט בשעת מעשה:

— נו, גע'פטר'ט, אבי דורכגעקומען!

שלמה איז געזעסען און האט זיך קאלטבלוטיג אויסגעהערט וואס
בערקע האט גערעדט. ס'עסק איז איהם געפעלען.

— בערקע — האט שלמה אנגעהויבען און איהם א קלאפ געטהא...
אין דער פלייצע אריין — בנאמנות, כ'האב הנאה פון דיר! קום היינ...
ביינאכט צונעהן מיט'ן טאטע, וועלען מיר זיך דורכשמועסען.

בערקע האט זיך אויפגעשטעלט א צופלאמטער, גענומען די הענ...
„פארבאקעם", צושפרייט די פיס און אין גאנצען האט ער אויסגעזעהן, ו...
עפעס א מין אנגעגליהטע, צועפענטע צוואנג. ער האט צופרידען עפע...
א בורטשע געטהאן, זיך געזעגענט און איז אוועק.

— ווען גאט העלפט און ס'מאכט זיך נאך עפעס א שדוך פאר שרה'...
אויך, וואלט מען זיי ביידען געמעגט פיהרען אין איין טאג אונטער דע...
חופה — האט שלמה אריינגעשמייכעלט אין זיין שיטער בערדיל, זי...
ארומגעקוקט און דערזעהן א שטערען.

— נו, צייט מעריב צו דאווענען!

ער האט זיך אויפגעהויבען און זיך געשלעפט א צופריערנע...
אין שטוב אריין.

בערקע האט זיך פארדרעהט אין א זייטיג געסיל, פריי אבגעטעטהעמ...

און פערוויכערט א פּאַפּיעראָס.

ער האָט געשפּירט, אז א שווערע משא איז איהם איצט אראָפּ פון הארץ. שוין באלד א חודש צייט, ווי חנה שיקט איהם אלץ צו'ם פאָטער זיך דורכרעדען און יעדעס מאָל, ווען בערקע איז צוגעגאנגען מיט אן אויסגעחזר'טע בקשה, האָט זיך איהם די צונג, ווי אויף צו להכעיס, א דרעה געטהאָן און ער האָט גענומען דערצעהלען פון גאָר עפּעס אנדערש. שפּעטער, אוועקגעהענדיג פלעגט ער זיך אויסקנייפּען שטיקער פלייש, ארומגעהן שעה'ן־ווייז און האלטען אין איין שעלטען. און ווער ווייס, ווי לאנג עס וואָלט נאָך אזוי אָנגעהאלטען, ווען חנה וואָלט מיט איהם נישט ברוגז געוואָרען?

איצט האָט ער זיך געפיהלט אזוי פריש, גלייך ער וואָלט יונגער גע־וואָרען. און דאָס גאנצע עסק צו וועלכען ער האָט זיך אזוי געגרייט, און פאר וועלכען ער האָט זיך אזוי געשראָקען, האָט איהם ערשט אויסגעזעהן אזוי לייכט — ממש א קינדער שפּיעל.

אָט איז ער שוין געווען אין מארק. דאָ און דאָרט האָבען זיך גע־עפּענט שפּייז־קרעמלעך. די קרעמערקעס האלב־שבת'דיג אָנגעטהאָן זיי־נען געזעסען ב'רחבות'דיג און ארויסגעקוקט אויף דער גאָס.

אויף די טראָטואַרען האָבען זיך געצויגען לאנגע שורות שפּאַצי־רענדע. א שורה מיידלעך מיט פעררייסענע קעפּ זיינען דורך. הינטער זיי זיינען געגאנגען עטליכע בחורים מיט איבערגעלעגטע קעלנער און זיך געוויצעלט. די מיידלעך האָבען געשטופּט איינע די צווייטע, זיך געשטיקט פון געלעכטער.

פון דער פלאַצקער גאָס האָט זיך מיט אמאָל ארייגעשאָטען אין מארק אריין א מחנה אינגלעך מיט הילצערנע שווערדען. זיי האָבען זיך אויסגעשטעלט אין מיטען מארק און געוואַרט אויפ'ן שונא — די אינג־לעך פון דער וואַרשעווער גאָס.

און פון עפּעס אן אָפען פענסטער האָט זיך געריסען אין מארק אריין א לעבעדיגער, חסידישער המבדיל.

בערקע האָט אלץ בעטראַכט מיט ליעבע. ער איז יעצט געווען דער

גליקליכסטער אין דער וועלט. עס האָט זיך איהם זעהר געוואָלט, אז אַלע שפּאַצירענדע זאָלען וויסען, אז ער ווערט א חתן פאר חנה'ן. ער ווערט שלמה'ס איידעם, זאגווילס שוואָגער! א קלייניגקייט עפּעס, זאגוויל!? דער גבור פון שטעדטיל! ביי דער „ראמפּע" וועט מען קוקען אויף איהם מיט דרך ארץ, נישט וואגען זיך צו טשעפּען מיט איהם. און בערקע האָט דערפיהלט, ווי זיין ברייטע ברוסט הייבט זיך, ווערט ברייטער און ער האָט גרויס חשק געהאט אויפצוהויבען די פּאַלעס פון סאקעל און זיך לאָזען אין מיטען מארק מיט א טענציל. פאר גרויס שמחה האָט ער גע־כאפּט א קליין אינגעלע מיט א האַלצערנער שווערד, איהם אראָפּגע־רוקט דאָס היטעל איבער די אויגען און גענומען מיט איהם שפּאנען. דאָס אינגעל האָט זיך דערשראָקען, גענומען שרייען און געשליידערט מיט די פיסלעך. חברה האָבען גענומען אונטערטאנצען פאר פרייד, זיך קייק־לען פון געלעכטער.

בערקע האָט אָבגעלאָזט דאָס אינגעל מיט א קניפּ אין בעקיל און געשפּאנט ווייטער.

פארבייגעהענדיג דעם שטאָדט־גארטען האָט ער באמערקט דריי בעטלערס אויף א באנק מיט טאָרבעס אויף די פּלייצעס.

— לאָזען זיי אויך וויסען אז כ'ווער א חתן פאָר חנה'ן — האָט בערקע א טראכט געטהאָן, צוגעגאנגען צו די בעטלערס, זיי געגעבען עט־ליכע קופּערנע מטבעות און זיך צולאכט:

— נאַ, בעט פאר דער הייליגער חנה!

די בעטלערס האָבען זיך איבערגעקוקט און זיך צושמייכעלט:

— „וואריאט זשיד".

ביי שלמה'ן אין שטוב האָט אַלץ אויסגעקוקט יום־טוב'דיג. די ווייסע פּאָדלאָגע איז געוועזען בעשאָטען מיט געלען זאמד. דער קיילעכדיגער טיש איז געשטאנען אין מיטען שטוב, געדעקט מיט א ווייס טישטוך. אויף דעם טיש האָט געברענט א לאָמפּ מיט א זעכצינער גלעזיל.

שלמה איז געלעגען אין קאפּעל אויף דער שלאָף־באנק, געגרויכערט א דיקען סיגאר און מיט הנאה בעטראכט די גרויליכע קנוילען רויך, וואָס

האָבען זיך געצויגען פון מויל.

זאנוויל איז געזעסען נעבען פענסטער און געלערענט זיין שווארצע „מאַרווע" סלוזשען. דער הונד איז געשטאַנען אויף די הינטערשטע פיס, עטוואס פערזשמורעט זיינע מאנדעל־אויגען, געקוקט אויף זאנוולען און גערדרעהט מיט׳ן עק.

זאנוויל האָט געפיהלט אין דעם הונד׳ס בליק אַן איבערגעבענהייט, געכאַפּט „מאַרוועס" קאָפּ אין זיינע הענד און איהם געדריקט צו׳ם פּנים.

דער הונד האָט זיך געטוליעט צו זאנוולען, געקלאַפּט מיט׳ן עק, איהם געלעקט, געוואָרטשעט פאר שמחה.

ביים טיש איז געזעסען חנה אין אַ ראָזע בלוזקע און עפּעס אויסגעהאַפּטען אויף קאנווע. חנה האָט זיך יעדע ווייַלע פערטראַכט, אויפגעהערט העפּטען און געפיהלט ווי די קאָלירען אין איהר פּנים בייטען זיך. זי האָט געוואוסט אז בערקע דאַרף באַלד קומען און דער קלענסטער סקריפּ אין שטוב האָט פערכאַפּט דעם אָטהעם, געמאַכט דאָס האַרץ קלאַפּען נאָך שנעלער.

תרצה מיט שרה׳ן זיינען געשטאַנען אין קיך און געמאַכט פּליגזען.

— זאנוויל — האָט זיך שלמה געווענדעט צו׳ם זוהן — נו, ווי געפעלט דיר עפּעס דער שידוך? — דאַכט זיך אַ ליטישער יונג און דערצו אַ פערדיענער, האַ?

זאנוויל האָט געזעהן, ווי חנה׳ס פּנים ווערט פערפלאַמט און ווי זי בויגט זיך אין גאַנצען אריין אין דער קאַנווע, זי זאָל זיך מיט קיינעמס בליק נישט באַגעגענען.

— אַלץ גוט — האָט זאנוויל געענטפערט — אָבער פאַר וואָס פרעגט איהר נישט חנה׳ן? טאָמער וויל זי איהם נישט?

— כאַ, כאַ — האָט זיך שלמה צולאַכט — זי וויל נישט? גלויב מיר, זי קען איהם פריהער ווי דו. נו, אויף אַ טשיקאַוועס — חנה, דער שידוך געפעלט דיר?

חנה איז נאָך רויטער געוואָרען און האָט ארויסגעברומט פון דער קאנווע:

— לאָזט מיך צורוה!

זאנוויל האָט זיך פונאנדערגעלאכט, צוגעגאנגען צו חנה׳ן און זי אנגענומען פאר דער גאָמבע:

— שעהמסט זיך טאקע, חנה? דו ווייסט אז מען שעהמט זיך האָט מען קיינמאָל נישט חתונה? און דערצו קריגסטו דאָך אזא לייטישען חתן, מיט אַ פּאָר פּלייצעס ווי ביי אַ טשערקעס!

— לאָז מיך אָפּ! — האָט זיך חנה צובייזערט — מאמע, לאָז ער מיך אָפּלאָזען!

— נו, זאנוויל, הער שוין אויף דיינע הינטישע שטיק! — איז תרצה אריין מיט אַ מענה־לשון פון קיך — וואָס ווילסטו פון איהר? דו מיינסט ס׳איז דיינע מיידען?! שלעפען זיך ארום אונטער די פּלויטען גאנצע נעכט. אויף מיין וואָרט, ווי בערקע כאפּט אַ גליק! יעדע מאמע וואָלט זיך געוואונשען האָבען אזאַ שטיל, רוהיג קינד.

— אַ שטיל וואסערל גראָבט טיעף! — האָט שרה אריינגעשריען פון קיך.

— אָבער ווען מען האָט מען געכאפּט מיט׳ן פעלדשערס זוהן אויפ׳ן בית־עולם? — האָט חנה געענטפערט מיט אַ ניגון.

— כאַ, כאַ, כאַ — איז שרה אריין פון קיך אַ צופלאמטע פון פייער, האַלטענדיג די הענד פאַדבאָקעם — ווער ס׳קוקט נישט אן די צנועה? דאָס קען דאָך קיין צוויי נישט צעהלען! און פרעג זי נאָר...

— גענוג, גענוג — האָט שלמה אַ ברום געטהאָן אויף שרה׳ן — ווער שוין בעסער פארשטומט!

פון אונטער׳ן פענסטער האָבען זיך געהערט טריט, באלד נאָכדעם אַ מאָדנע תקיעה פון אַ נאָז.

—די מחותנים געהען! — האָט זאנוויל אויסגעשריען אריינ־כאפּענדיג דעם קאָפּ פון פענסטער.

חנה׳ס פּנים האָט גענומען אלץ שטארקער און שטארקער פלאַ־

מען, זי האָט געלאָזט ליגען די ארבייט אויפ׳ן טיש און א דערשראָקענע געקוקט אין אַלע זייטען.

דער הונד, דערהערענדיג טריט, איז צו מיט א בילעריי צו דער טהיר.

חנה, נישט ווּיסענדיג וואו זיך אהינצוטהאָן, איז צו א בלאַסע צום הונד, איהם אַנגעכאַפּט פאר די אוירען און מיט איהם ארויס דורך דער קיך.

די טהיר האָט זיך געעפענט. משה „קאָפּ", א הויכער, דארער איד מיט א ציעגען בערדיל, מיט א קליין קעפּיל אויף דעם הויכען קערפּער, איז אריין. דאָס קעפּיל האָט זיך קוים ארויסגעזועהן פון די הויכע אקסלען און ווען נישט די פּאָר שווארצע אויגען, וואָלט מען דאָס קעפּיל גאָר נישט באמערקט. נאָך איהם איז אריין בערקע מיט אראָבגעלאָזטע אויגען, די הענד אין די הויזען־קעשענעס און דאָס טוכענע היטעל פערשאָרצט.

— גוט וואָך! גוט וואָך!

— ברוך הבא, ס׳קאָציל קומט, וואס׳ערע געסט! — האָט שלמה מיט תרצה׳ן צוזאמען געזאָגט — זייט זשע מוחל, זעצט אייך!

משה האָט זיך אוועקגעזעצט, האָט אבגעאָטהעמט און גענומען ווי־שען דעם פערשוויצטען שטערען מיט א רויט נאָז־טיכעל.

בערקע איז עפּעס ווי צומישט געוואָרען, זיך פערוויטעלט, גענומען א שטוהל, זי בעטראכט, געבליבען שטעהן און גענומען מעלקען מיט צוויי פינגער א וואָנסע.

— נו, און דו, זאנוויל — האָט משה אָנגעהויבען — קיין עין־הרע א פּארשוין אויסגעוואקסען! — פּשש! — וואָס מאכסטו?

— מען מאכט מיט די זייטען! — האָט זאנוויל זיך צושמייכעלט.

— און וואו איז די כלה? — האָט משה געפרעגט.

— די כלה האָט זיך פארשעהמט און איז אנטלאָפען — האָט שלמה געענטפערט מיט א געלעכטער.

— ס׳מאכט נישט — האָט זיך משה אָנגערופען — א אידישע טאָכ־טער דארף זיך שעהמען! כ׳האָב מיין אידענע, עליה השלום, נישט

געזעהן ביז צו דער חופּה און פונדערסטוועגען? הלואי אויף אלע אידישע קינדער אַזאַ שלום בית ווי ביי מיר איז געווען.

תרצה האָט דערלאַנגט שנאַפּס, טהעע מיט ציטרין, פלינזען. דער עולם האָט געמאכט עטליכע כוסות, געוואָרען אויפגערוימטער, זיך פאַר־נאַנדערגעזעצט.

— און די כלה איז נאָך אלץ נישטאָ? — האָט משה „קאַפּ“ אָן אויפגערוימטער געזאָגט און אריינגעצויגען אַ גלעזעל בראָנפען.

— גלויבט מיר, ר׳ משה, אייער בערקע וועט זיך נישט נארען. ר׳ שמעיהו דער דין וואָלט זיך נישט געשעהמט מיט אַזאַ טאָכטער.

— וואָס מיר שמעיהו? — האָט זיך שלמה צובייזערט — שלמה׳ס טאָכטער איז אַזאַ יחסנ׳טע ווי שמעיהו׳ס!

— געוויס, געוויס — האָט משה אונטערגעבורטשעט און בשעת מעשה אריינגעפּאַקט אַ שטאַרקען שמעק טאַבעק. ער האָט זיך פאַר־קרימט ווי אויסצושיסען מיט אַ נאָס — נור געה זיי אַ בריה אַז עס ניסט זיך נישט.

— נו שלמה — האָט זיך משה אָנגערופען — ס׳ווערט דאָך שפּעט, לאָמיר שמועסען צו דער זאַך!

— פאַרוואָס דען נישט — האָט שלמה געענטפערט.

— און וואָס איז מכח נדן?

— טאַטע, דאַכט זיך אָפּגערעדט מיט דיר זאָלסט זיך נישט מי־שען — איז בערקע אריינגעפאַלען אין דער מיט — ר׳ שלמה וועט מיר קיין שלעכטס נישט טהאָן!

— ווילסט נישט, ברויכט מען נישט — האָט משה געענטפערט — דו קאָנסט באַשטעהן — קאָן איך אוראַי! כאַ, כאַ, כאַ! אַ געלעכטער כ׳לעבען!

— כ׳האָב שוין לאַנג געזאָגט, אַז בערקע איז אַ וואַוילער יונג — האָט שלמה מיט אַ שמייכעל זיך אָנגערופען — נו, בערקע, וואָס טויגען די קונצען, דו שטעהסט דאָך ווי אויף הייסע קוילען, דיך טיאָכקעט דאָך צו חנה׳ן. געה, זיי זשע מוחל ארויס, און זוך זי אויף. מיר וועלען שוין דאָ

דורכקומען. כ׳ווייס דען נישט? כ׳בין דאכט זיך אויף אמאָל אַ חתן געווען! תרצה, דו הערסט דאָך נישט, נו, זיי זיך מודה — האָסט עפּעס געבענקט נאָך מיר? האַ, האַ, האַ!

— געה שוין, געה, דו אַלטער נאַר! — האָט זיך תרצה צושמייכעלט.

בערקע האָט געוואָרפען אַ בליק פול מיט דאנקבארקייט אויף שלמה׳ן און האָט זיך ארויסגעשארט פון שטוב.

שפעט ביי נאכט האָט שלמה מיט זאנוולען בעגלייט דעם מחותן מיט׳ן חתן אַ היים. צוריקוועגס איז שלמה אריין אין שטוב און זאנוויל איז געגאנגען אין שטאַל אריין היטען די „זמאַרע“.

אין שטאַל איז געווען שטיל. די פערד זיינען געלעגען און געשלאָפען מיט אראָפּגעלאָזטע אוירען. אַ פערקאָפּטשעטע לאַמטערנע האָט קוים בעלויכטען דעם שטאַל, געוואָרפען אַ טונקעלען שיין אויף די פערד און זייערע בייכער, ווי בלאָז־זעק, האָבען זיך געהויבען און אראָפּגעלאָזט.

עטוואָס אַ מיעדער האָט זיך זאנוויל אוועקגעזעצט אויף אַ בונד שטרוי און זיך פערטראַכט. צומיינסטען איז איהם געלעגען אין קאָפּ משה דער מחותן, עפּעס אזא שווארצע הויך מיט אזא קליין קעפּיל, פונקט ווי מען שטעלט ארויף אַ פוינעלע מיט צושפּרייטע פליגעל אויף אַ הויכען בוים אָהן צווייגען. ער האָט זיך אויסגעצויגען אויפ׳ן שטרוי און איהם איז מיט אמאָל איינגעפאלען אז דאָס איז ער אַ חתן געוואָרען, נור וואָס צוריקגעקומען פון די תנאים... אָט זעהט ער ווי רחל שלאָפט. די האָר צושאָטען... אָט איז אליהו „ווילנער“ מיט די לאַנגע וואָנסען און אָט איז זיין קאָכאַנקע, קאָכאַנקע, קאָ־כאַנ...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

האַלבע נאכט. די טהיר האָט זיך געעפענט. אַ נאַקעטע שיקסע אין אַ ווייס העמד איז אריינגעקומען. ארום האַלז זיינען געהאנגען קאָלירטע סטענגעס, די האָר צושאָטען. זי איז צו צום פערד, אויף גיך זיך ארויפגעכאַפּט און עס אָנגעהויבען יאָגען. ס׳פערד האָט געשפּרונגען. דאָס ווייסע העמד האָט זיך געהויבען, געבלאָזען ווי אַ קאַראַזעלע און די קאָלירטע

סטענגעס האָבען זיך געוואָרפען ווי שלאַנגען אַרום איהר האַלז. מיט דער שנעלקייט פון אַ קונעצענמאַכער האָט זי איינגעפלאָכטען סטענגעס אין דעם פערד'ס גרזשיווע, אויסגעפלאָכטען צעפּלעך אין עק און זיך צוזינגען אויף אַזאַ קוויטשיג שקצה־קול אָט יענע הייליגע ניגונים וואָס מען זינגט ביי אַ פּראָצעסיע.

זאַנוויל איז געשטאַנען און געציטערט פון שרעק. ער האָט געזעהן ווי דאָס פערד שפּרינגט, וואַרפט זיך, די שוים פאַר'ן פּיסק. ער קוקט — די נקבה האָט זיך מיט פּנים אויסגעדרעהט צום פערד'ס עק און ווינקט צו איהם, שמייכעלט און איהרע אויגען שטעכען איהם דורך ביז צו דער זיבעטער ריפּ, ס'בלוט פריהרט אין די אָדערען. ער האָט געוואָלט שרייען —ער קאָן נישט; ער האָט געוואָלט אויסשטרעקען די האַנד — פערשטיינערט.

אָט איז זי אַראָפּ פון פערד, גענומען געהן צו איהם. זאַנוויל האָט אַ טראַכט געטהאָן: נו, אַ בראָך שוין צו מיר. די בחור'טע האָט מיך שוין אין איהרע לאַפּקעס.

ער האָט זי געפּיהלט נעבען זיך. אַ קאַלטער שוויים האָט איהם באַדעקט. ער האָט פעסט איינגעקוועטשט דעם „קלין" אין דער האַנד, איהר גענומען אַריינקלאַפּען דער „זמאָרע" אין העמד אַריין און... נישטאָ קיין „זמאָרע". ער ליגט אויף אַ בונד שטרוי אין שטאַל.

— אַ, וואָס אַ מכשפה קאָן! — האָט זאַנוויל געטראַכט און אָבגעגאָסענער מיט שוויים — זי האָט דאָך מיך איינגעשלעפערט! געה זייַ אַ בריה!

4.

זאַנוויל איז געזעסן ביי רחל'ען אין דער בודע.

— זאַנוויל, וואָס ביזטו אַזוי פער'מרה־שחורה'ט? וואָס איז? גער, כ'האָב מורא פאַר דיר...

זאַנוויל איז רויט געוואָרען און זיך צושמייכעלט:

— גאָר נישט, רח'טשע!

— שעהם זיך! קומסט צו מיר אַזאַ אומעדיגער! דו! כ'האָב דיך פיינד! — און זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף איהם און זיך אַרומ־געוויקעלט מיט איהרע הענד אַרום זיין האַלז.

זאַנוויל האָט איהר אַרומגעכאַפּט.

רחל האָט זיך ווי אַ פיש געגומען וואַרפען און צאַפּלען אין זאַנוויל'ס הענד און אַלץ טיעפער זיך געגורקעוועט אין זיין ברוסט.

— האָב איך היינט געלייענט אַ מעשה, — האָט רחל צו איהם שפּעטער געזאָגט, קוקענדיג אויף זאַנוולען דורכ'ן שפּיגעלע, וואָס איז געהאַנגען אויף אַ שטריק, — איז זי שעהן!

— נו, לאָמיר טאַקע הערען! — האָט זאַנוויל מיט אַ שמייכעל זיך געבעטען.

— וויל איך נישט! כ'וועל שוין דיר גאָר נישט דערצעהלען, גאָר נישט, הערסט!

רחל האָט זיך אויסגעדרעהט, אַריבערגעוואָרפען אַ האַלבען קאָפּ האָר איבער'ן פּנים און געקוקט וואָס פאַר אַן איינדרוק דאָס וועט מאַכען אויף זאַנווילען.

— וועסט שוין גאָ־ר דערצעהלען! — האָט זאַנוויל זיך צולאַכט.

— נישט ביי מאָ־אָטיען! — האָט רחל געענטפערט מיט אַ קאַפּריז

פון אַ קליין מיידעלע און איז נעהנטער צו צו זאַנווילען — ווייסט גאָר וואָס? לאָמיר ווערען ברוגז! גוט?

זאַנוויל איז אויפגעשפּרונגען אַ צורייצטער, געכאַפּט רחל'ען אויף די הענד און זי גענומען וויעגען מיט אַ געוואַלדיגע שנעלקייט, שעפּ־טשענדיג: וועסט דערצעהלען? וועסט...

— כ'וועל דערצעהלען, כ'וועל, זאַנווילשע קרוין, לאָז מיך אָפּ! — האָט זיך רחל צושריען.

זאַנוויל האָט זי אַראָפּגעלאָזען פון זיינע אָרעמס.

— ביזט אַ ווילדער! — האָט רחל געזאָגט און זיך אוועקגעזעצט אויף אַ בונד שטרוי, האָט איהם געצייגט מיט דער האַנד אַ פּלאַץ נעבען זיך: — זעץ דיך!

זי האָט אַרויפגעלעגט זאַנוויל'ס קאָפּ אויף איהר שויס און גענו־מען דערצעהלען אַ מעשה פון אַ פערבלאָנדזשעטען פּרינץ, וואָס איז גע־ריטען וואַלד־איין, וואַלד־אויס, געזוכט זיין געליעבטע... דער פּרינץ האָט דערהערט פון דער וויטענס אַ פרויען־שטימע, האָט אונטערגעשפּאָרעט זיין פערד און איז צוגעקומען:

— שעהנע מיידעל, וואָס וויינסטו? — האָט זי דער פּרינץ גע־פרעגט.

— ווי זאָל איך נישט וויינען, — האָט די מיידעל געענטפערט, — אַז כ'האָב מיין חתן פערלוירען...

— וויין נישט, שעהנע מיידעל! — איך בין דיין חתן! קום מיט מיר!

און ער האָט זי איינגעוויקעלט אין זיין ווייסען פּלאַשטש, אַרויפ־געזעצט אויפ'ן שוואַרצען פערד און פערשוואונדען וואַלד־איין, וואַלד־אויס. —

— —

רחל איז אנטשוויגען געוואָרען.

זאַנוויל איז געלעגען אַ צוטראָגענער. ער האָט געפיהלט, אַז אַלץ ביי איהם הויבט זיך, שפּאַרט זיך אין האַלז אַריין, ווערגט איהם — —

— רחל ווייס נישט, אַז ער איז אַ גנב, — האָט זאַנוויל אַ טראַכט געטהאָן. ער מוז איהר באַלד זאָגען!

ער האָט איינגעקוועטשט די פויסטען און זיך אויפגעשטעלט:

— רחל! — האָט זאַנוויל געזאָגט מיט אַ פערשיקט קול, — דו ווייסט, אַז איך בין אַ גנב, אַ פערד־גנב!?

— דו ביזט דאָך אַ שטאַרקער! — האָט רחל אויסגעשריען, זיך טור־ליענדיג צו איהם אַ דערשראָקענע. — מען דערצעהלט, אַז דו לעגסט אוועק אַ דריי יעהריגען אָקס מיט איין קלאַפּ צווישען די הערנער! דו ביזט נישט קיין גנב! אַ גנב דערקען איך באַלד. ער האָט אַזעלכע קאַל־טע, שאַרפע אויגען. און דו האָסט דאָך אַזעלכע גוטע אויגען!... — און זי האָט זיך גענומען בעטען: — נעהם מיך נאָך אַ מאָל אויף דער האַנד. וויעג מיך... אַט אַזוי! אַט אַזוי! שטאַרקער! שטאַרקער!...

זאַנוויל האָט זיך אין אַלעם פערגעסען. ער איז ארומגעגאַנגען מיט רחל'ען אויף זיינע הענד, זי געוויעגט. און רחל האָט זיך געטוליעט אַלײן שטאַרקער צו איהם, געזוכט אַ פּלאַץ וואו זי זאָל קענען מיט לייב און לעבען אריין אין זאַנוויל'ען.

שפּעט ביינאַכט האָט זאַנוויל רחל'ען אַהיימגעפיהרט. ער האָט איהר געוואָלט דערצעהלען וועגען זיינע פּלענער, נישט געפונען קיין ווער־טער און געבליבען שטיל.

— פאַר וואָס דערצעהלסטו מיר גאָר נישט? — האָט רחל איהם ברוגז'ליך געפרעגט.

— גלויב מיר, רחל, כ'וואָלט דיר אַלעם דערצעהלט! אַז כ'בין אַליין און קלעהר, קומט אַלעס אויס אַזוי שעהן, פונקט ווי דו דערצעהלסט! און אַז כ'וויל דיר איבערדערצעהלען, קלעפּט זיך די צונג צום גומען.

רחל האָט פעסטער געדריקט זיין האַנד און געשמייכעלט.

— אַט מאָרגען, — האָט זאַנוויל אָנגעהויבען, — געה איך אָבטהאָן אַ שטיקעל ארבייט, וואָס וועט מיר ברענגען עטליכע הונדערט רובעל.

— וואָס, אַ שטייגער?

— אַט דו ווייסט דאָך, אַז צייט ס'האָט אויסגעבראָכען די יאַפּאַ־נעזישע מלחמה האָט מען פערמאַכט דעם צאָלאַנד. „פּאַניע" לאָזט ניט

אריינפיהרען נאָך פרייסען קיין פערד. ער שרעקט זיך אפנים עס זאָל איהם נישט אויספעהלען. נעכטען קומט צו מיר משה „קוניארזש“ און שלאָגט מיר אָן כ'זאָל „אריבערשוואַרצען“ אַ פּאַרטיע פון פופציג פערד איבער דער גרעניץ.

— און האָסט גאָר נישט מורא? מען קען דאָך דיך שיסען?

— ווער קלעהרט וועגען שיסען, מען שיסט נישט! און אז ס'מאכט זיך שלעכט, שיסט מען צוריק!

— און וועגען רחל'ען טראכסטו גאָר נישט?

זאנוויל איז צומישט געוואָרען, געוואָלט עפּעס זאָגען, זיך פערדרוי־טעלט און זי געגומען קושען.

רחל איז געגאנגען אַ גליקליכע און געגלעט זאנוויל'ס האנד.

אונטער'ן שטאָדט זיינען זיי זיך צוגאנגען אין פערשיעדענע זייטען, אז מענשען זאָלען זיי נישט בעגעגענען.

.6

פריה מאָרגען.

תרצה האָט אָבגעקאָכט אַ שטשאַוו, אָנגעשלאָגען מיט אייער, אָפּגעזאָטען אַ טאָפּ קאַרטאָפּעל, צושטעלט אויפ'ן טיש אָבצוקיהלען, האָט זיך אַ ביסעל צוגעזעצט און זיך פערטראַכט:

— שלמה דאַרף באַלד אַריין פון דאַוונען, און דאַכט זיך ס'איז שוין צייט זאַנוויל'ען צו וועקען. גאַנצע נעכט שלעפּט זיך דאָס אַרום! וואו? — דער שוואַרץ יאָהר וויים!

תרצה האָט בעטראַכט זאַנווילען, וועלכער איז געשלאָפען נעבען טהיר, מיט דער קוטשמע האָר צוואַוואָרפען איבער'ן ווייסען שטערען.

— קיין עין הרע, אויסגעהאָדעוועט אַ יונג! דאָס קאָן דאָך מויערען ברעכען! אַנאַנדער מאַמע וואָלט דאָך פון אַזאַ זוהן געשעפּט נחת! און איך? — היינט, די שעה זאָל נישט בע'שעה'ן, און מען כאַפּט איהם... — האָט תרצה אָבגעזיפצט — אַ קליינינקייט, פופציג פערד אַריבערפיהרען איבער דער גרעניץ! און ווער איז שולדיג אז נישט דער שעהנער טאַטע? כ'האָב קנאַפּ געגוואַלדעוועט, געשריען: „שלמה, גענוג איין פערד־הענדלער אין דער משפחה! גיב דעם אינגעל פאַר אַ בעל־מלאכה“. נו, מעהר האָט מיר נישט געפעהלט! ער האָט דאָס מיך אָפּגעמאַסטען מיט זיין גנב'יש אויג און מיר געמאַכט אַ מי שברך, אַז די מאַמעס מילך איז מיר צו חלום געקומען!

תרצה האָט אַריינגעשנייצט אין פאַרטוך און ווייטער געטראַכט:

— כ'האָב קיינמאָל קיין נחת נישט געהאַט פון מיינע קינדער. פון צוועלף געבליבען דריי. זאַנוויל איז פון תמיד אָן געוועזען אַ מזיק. קינדער פלעגען זיך נישט וועלען שפּיעלען מיט איהם — ער פלעגט זיי שלאָגען מכות רצח, דעם רבין אויסגעשעדיגט. די שכנות האָבען באַלד גע־

זאָגט, אַז קיין גוטס וועט פון איהם נישט אַרויס. מאָהל דיר, אַ קינד ווערט געבוירען מיט אַ הייבעל און מיט אַ ווילדען קוויטש! וואו איז דאָס געהערט געוואָרען? און קנאָפּ פערשוואַרצט מיר שרה דעם קאָפּ? טליקעט זיך אַרום... און יעדען טאָג הענגט אויף דער שוהל אַ נייער פּאַסקוויל. אודאי וואָלט מען זי געמעגט חתונה מאַכען פריהער נאָך פאַר חנה'ן, כאָטש זי איז אינגער... הלואי זאָל איך, רבונו של עולם, האָבען נחת פון חנה'ן... קרינגט, דאַכט זיך, אַ ליטישען יונג...

זאַנוויל האָט זיך איבערגעטרייסעלט, געעפּענט ברייט זיינע בלויע אויגען, פערלעגט זיינע הענד אונטער'ן קאָפּ, זיך איבערגעצויגען און זיך פאַנאַנדערגעגענעצט:

— גרויסער טאָג!

ער איז גיך אויפגעשפּרונגען, זיך איינגעוואַשען, אָנגעטהאָן זיינע ליאַקירטע שטיוועל, פערקעמט זיך אַ „פּאָלקע", גענומען די הענד אַרום די זייטען, געכאַפּט אַ טענצעל און זיך צושריען:

— מאַטקאָ, פּאָדראַוואַי!

— ביזט דאָך ערגער פון אַ גוי! — האָט תרצה געזאָגט, — אַן ערל אַז ער הויבט זיך אויף, איז דאָס ערשטע „פּאַטשערזש". און דו?

— נישט גערעדט, מאַמע! — האָט זאַנוויל געענטפערט, אַרומ־געכאַפּט די באָרוויסע תרצה און גענומען טאַנצען מיט איהר איבערגוואַלד.

— לאָז אָפּ, דו שיינעץ איינער! — סם וועל איך דיר געבען!

זאַנוויל האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט, געמאַכט אַ שנאַפּס און זיך געזעצט איבער אַ שיסעל שטשאַוו מיט קאַרטאָפעל.

שלמה איז אַריינגעקומען מיט'ן טלית־זאַק אונטער דעם אָרעם, גע־וואָלט עפּעס זאָגען, נאָר תרצה האָט איהם איבערגעהאַקט די רייד:

— מאַטע־פּאָטער! אַ שעהנעם תכלית האָסטו געמאַכט פון דיין גן־עדן פיהרער! אויף מיינע שונאים'ס קעפּ געזאָגט! אַ יונג הויבט זיך אויף ווי אַ בהמה, זאָגט קיין אידיש וואָרט נישט און כמאַליעט אַריין אַ שיסעל קאַרטאָפעל מיט שטשאַוו! האָסט נישט געפּאָלגט, שלמה, טאָ נאָ!

שלמה האָט פערקוועטשט די ליפּען און געוואָרען בלאַס ווי קרייד:

— ווער שוין פערשטומט, דו אַלטער קאָך־לעפעל! ווער פרעגט דיך?

זאַנוויל האָט געקייט און געשמייכעלט:

— א גנב דאַרף נישט דאַוונען!

שלמה האָט נישט געענטפערט. ער איז געגאַנגען אויף און אָב איבער דער שטוב. ער האָט געפּיהלט, אַז תרצה איז גערעכט, נאָר צו־געבען האָט ער נישט געוואָלט. שלמה האָט זאַנווילען זעהר ליעב געהאַט און פיעל זאַכען מוחל געוועזען.

— ער וועט עלטער ווערען, — האָט שלמה זיך געטראַכט, — וועט ער אַנדערש ווערן. שלמה איז אין דער יוגענד אויך נישט בעסער גע־וועזן. דערפאַר איז זאַנוויל א גבור און דערצו א ריזיקאַנט, צוויי זאַכען, וועלכע א פערד־גנב דאַרף בעזיצען און פאַר וועלכע פערד־גנבים האָבען גרויס דרך־ארץ.

שלמה האָט געוואוסט, אַז צייט זאַנוויל איז אַריין אין „געשעפט", קוקט מען אויף איהם אין גאַנצען אַנדערש.

— כ'האָב זיך היינט געזעהן מיט משה „קוניאַרזש", — האָט שלמה איבערגעריסען די שטילקייט.

— נו?

—ער וועט באַלד זיין. ווי איך פערשטעה פון זיינע רייד, וויל ער אָפּרייסען א פּאָר רובעל. ער טענה'ן, אַז ער קאָן קריגען ביליגער.

— ביליגער? א רוח אין זיין גראָבען „קאַלדען" אַריין! הערסט טאַטע, אַז ס'וועט פעהלען א גראָשען, ריהר איך זיך נישט פון אָרט! אַזאַ כיט־רער „פּוענץ"! כ'וועל איהם נאָך אַמאָל דעם „קאַלדען" איינפּרעסען!

— נו, גענוג, גענוג! הער אויף צו שרייען, ער געהט! — האָט שלמה א זאָג געטהאָן און געגאַנגען צו דער טהיר.

א דיקער הויכער איד אין א ריפּסענעם כאַלאַט איז אַריינגעקומען.

— גוט מאָרגען!

— גוט יאָהר, ר' משה! — האָט שלמה געענטפערט און איהם גע־שטעלט א שטוהל, — זעצט זיך!

משה האָט זיך פּאַמעליך אַוועקגעזעצט מיט א קרעכץ, אָפּגעפּראַכט, אַרויסגענומען א פּעקעל סיגאַרען און מכבד געווען דעם עולם.

— נו, זאַנוויל, — האָט משה אָבגעהוסט, — ביזט גרייט צו פּאָ־רען היינט ביינאַכט?

— אויב מיר וועלען נאָר דורכקומען, — האָט זאַנוויל געענטפערט, — בין איך צו יעדער צייט גרייט.

— וואָס הייסט? דאַכט זיך, כ'בין שוין דורכגעקומען מיט'ן טאַטען.

— וואָס טויגען די אַלע דבורים, ר' משה? אויב כ'וועל נישט זעהן צוויי הונדערט קערבלעך אויפ'ן טיש, ריהר איך זיך נישט פון אָרט! איהר טענה'ט, איהר קאָנט קריגען ביליגער? מיט'ן בעסטען פערגעניגען! כ'האָב צו אייך גאָר נישט!

— עה, זאַנוויל, האָסט דאָך עפּעס צופיעל פעפער אין דער נאָז! אַפּנים, די געשעפטען געהען דיר צו גוט, אַז דו וואַרפסט זיך אַזוי מיט הונדערט און פופציג רובעל? זעה, ס'מוז דאָך אַלץ זיין מיט אַ שכל! די גאַנצע חתונה וועט נעהמען קנאַפּער פון אַ שטונדע, און פאַר אַ שטונדע הונדערט און פופציג רובעל איז, דאַכט זיך, גאַנץ שעהן! ראַטשילד אַליין וואָלט זיך נישט אָפּגעזאָגט! געה שוין געה, זאַנוויל, מאַך זיך נישט נאַ־ריש! זעהסט, ווען כ'וואָלט געוועזען זיכער, אַז די פערד זאָלען דורכגעהן, — נו, איז נאָך אַ פופציגער! אָבער, גזלן, וואָס טהו איך, די שעה זאָל נישט ב'שעה'ן, און מען נעהמט איבער אַלע פערד? האַ? ווילסט זיין אַ שותף צום שאָדען? שווייגסט? דאָס איז נישט מעשה סוחר, זאַנוויל!

זאַנוויל איז געזעסען אַן אָנגעבלאָזענער און האָט גאָר נישט געענט־פערט. ער האָט געוואוסט, אַז משה וועט איהם פעררעדען. דאָס איז אַ ביטרער פוקס. כמעט אַלע פערד זיינען מיינע. משה האָט זיי אָנגעקריגען בחצי־חנם. און יעצט וויל ער נאָך אָפּרייסען פופציג רובעל? ניין!

זאַנוויל האָט זיך אויפגעשטעלט:

— ר' משה, בחנם וואָס איהר מאַכט קאַליע רייד, ס'וועט העלפען ווי אַ טויטען באַנקעס, ווענינגער ווי צוויי הונדערט רובעל נעהם איך נישט!

משה האָט געקוקט זאַנווילען אין די אויגען און געשמייכעלט:

— עה, זאַנוויל, געהסט דאָך גאָר עפּעס פון די כלים אַרויס!

— נו, שלמה, מיר וועלען שוין דורכקומען. ברענגט אַריין שנאַפּס. תרצה האָט דערלאַנגט בראַנפען און עפּעס צו פערבייסען.

משה האָט ארויסגענומען מיט אַ קרעכץ אַ דיקען טייסטער, אויס־געצעהלט צוויי הונדערט רובעל און זיי געגעבען שלמה'ן.

מען האָט געטרונקען לחיים, זיך געוואונשען, אז דער השם יתברך זאָל העלפען בשלום דורכצוקומען און מען איז זיך צוגאַנגען.

TORONTO ... LOCAL NO. 3

.7

פאַרנאַכט איז זאַנוויל רוהיג אריין צו משה „קוניארזש" אין הויף, קלאַפּענדיג מיט זיין שפּיץ־רוט אין די ליאַקירטע כאַליאַוועס.

די פערד זיינען שוין אַלע געוועזען אונטער'ן שטאַדט אין וועלדעל, נאָר זיין גניאַדער אָגער איז געשטאַנען אַ געזאָטעלטער אין מיטען הויף און געפּאָכעט מיט זיין לאַנגען עק. דער פּיסק איז געוועזען בעדעקט מיט אַ ווייסע שוים. יעדע ווײַלע האָט דאָס פערד אַ וואָרף געטהאָן זיין שטאָל־צען קאָפּ מיט די לאַנגע גרזשיווע, געקלאַפּט מיט די פאָדערשטע קאָ־פּיטעס, אַז שטיקער ערד פלעגען זיך צושיטען אין אַלע זייטען.

זאַנוויל איז צו צום פערד מיט אַ מאָדנעם פּיף און דאָס גענומען גלעטען איבער'ן גלאַנציגען האַלז. דאָס פערד האָט אפּנים פערשטאַנען דעם פּיף, האָט איהם אָנגעקוקט מיט'ן רעכטען אויג און האָט זיך פאַ־נאַנדערגעהירזשעט.

ביי דעם אָפענעם פענסטער איז געזעסען אַ בלאָנדע מיידעל. אין איין האַנד האָט זי געהאַלטען אַ בוך און מיט דער צווייטער האָט זי לייכט געריבען קליינע שמעקעדיגע בלעטלעך פון אַ מירטאַ־בלום, וואָס איז גע־שטאַנען אויפ'ן פענסטער. דאָס איז געוועזען משה'ס איינגסטע טאָכטער. דאָס מיידעל, דערזעהענדיג זאַנווילען, האָט אויפגעהערט לעזען דעם בוך און גענומען קוקען אויף איהם. זאַנוויל האָט בעמערקט איהר בליק, זיך געשטעלט אין אַ פּאָזע און מעשה אקטיאָר איהר געקוקט גלייך אין די אוי־גען אריין. דאָס מיידעל האָט זיך פערשעהמט, געלאָזט ליגען דעם בוך און אוועק מיט אַ הילכיג געלעכטער.

— אַ יחסנ'טע! — האָט זאַנוויל אַ טראַכט געטהאָן, — משה'ס טאָכטער! אַ כפּרה מעג זי געהן מיט איהר געשוואָלענעם טאַטען פאַר רחל'ס מינדסטען נאָגעל!

באַלד איז משה אַרויסגעקומען, איהם אַריינגערופען צו זיך, מכבד געווען מיט אַ גוט גלעזעל וויין. זאַנוויל האָט געשפּרייזט שטייף איבער די פּליושענע דיוואַנען, אַרויסגערוקט זיך אַ פּאַטער־שטוהל, פּערלעגט אַ פוס אויף אַ פוס, פּעררויכערט אַ סיגאַר. עס האָט איהם זעהר הנאה געטהאָן וואָס משה לעקט און חנפה׳ט איהם.

זאַנוויל האָט זיך געזעגענט מיט משה׳ן, אַרויף אויפ׳ן פערד, זיך צופּייפט אויף זיין שטייגער, גלעטענדיג דעם פערדס האַלז און איז אַרויס דורך אַ הינטערשטען טויער. ער האָט יעצט אין גאַנצען פערגעסען וועגען די פערד. ער האָט רחל׳ען צוגעזאָגט דורכצורייטען דעם טראַקט נעבען די גערטנער. לאָז זי זעהן ווי איהר זאַנוויל זעהט אויס אויפ׳ן פערד. ער וועט זי אַרויפנעהמען ווי יענער פּרינץ, גוט צוטוליען צו זיך און מיט איהר אַוועקפּאַטשען...

אויפ׳ן שאָססע האָט זאַנוויל אונטערגעשפּאָרעט זיין פערד. דאָס פערד האָט אַ ציה געטהאָן דעם פּאָדערשטען טהייל פון זיין קערפּער, זיך עטוואָס אויסגעצויגען און זיך פּאַנאַנדערגעטראָגען איבער׳ן שאָססע לייכט ווי אַ פויגעל.

רחל איז געשטאַנען נעבען טראַקט און געוואַרט אויף זאַנווילען.

זי האָט דערזעהן ווי אַ שעהן צוגאָווע פערד טראָגט זיך אויפ׳ן שאָסע, אַ הויכער רייטער זיצט גלייך ווי אַ ווירע — האָט זי אַ ציטער געטהאָן. „זאַנוויל פּאָהרט!“...

זאַנוויל איז צוגעריטען נאָהענט צו רחל׳ען. דאָס פערד האָט זיך גענומען דרעהען אַרום און אַרום. רחל האָט עס אָנגעכאַפּט פּאַר׳ן צוים:

— ווי שעהן דו ביזט, זאַנוויל, אויפ׳ן פערד! ווען כ׳וואָלט זיך נישט געשעהמט, אַז אַ בעקאַנטער זאָל אונז טרעפען, וואָלט איך אַרויף צו דיר. שפּרינג אַראָפּ, כ׳וועל דיר אַ קוש טהאָן, — האָט רחל געזאָגט און אַראָפּגעלאָזט די אויגען.

זאַנוויל האָט זיך פערדרויטעלט, אַראָפּגעשפּרונגען און געהאַלזט רחל׳ען.

דאָס פערד איז געבליבען שטעהן, אויפגעשטעלט די אויערען, צוזאַפענט ברייטער זיין קלוג אויג און געקוקט אויף דעם פּאָרעל.

— ביזט זיכער, אז מען וועט דיך נישט כאפּען, זאנוויל? און אז יא? וואס וועל איך טהאן? כ'וועל דיך שוין קיינמאל נישט זעהן? קיינמאל?...

— מיך וועט קיינער נישט כאפּען! שרעק זיך נישט, רח'טשע! מארגען וועלען מיר זיך זעהן.

— נו, טא נעהם מיך נאך א מאל ארום! אזוי! שטארקער!...

זאנוויל איז שוין געזעסען אויף דעם פערד, געקוקט מיט זיינע ליעבע קינדישע אויגען אויף רחל'ען, געדריקט איהר האנד און געשמייכעלט.

רחל האט געגלעט זיין פערד, געהייסען איהם פאהרען גיך, זעהר גיך.

זאנוויל האט זיך עטוואס אויסגעבויגען, אונטערגעשפּארעט דאס פערד. דאס פערד האט זיך מיט א מאל א ציה געטהאן, געווארען לעננער און איבער דעם שאססע האבען זיך גענומען הויבען וואלקענס שטויב.

רחל איז געשטאנען א לענגערע צייט פערזונקען אין רעיונות און נאכגעקוקט זאנווילען.

8.

אַז זאַנוויל איז צוגעקומען צום וועלדעל, האָט ער פון דער ווייטענס דערזעהן זיין פאָטער מיט צוויי יונגען. ער איז גיך אַראָפּ, געגומען בינ־דען די פערד: אַ פערד'ס פּיסק צום צווייטענס עק, און אַזוי איינס הינ־טער'ן אַנדערען; זיך נאָכדעם געזעגענט מיט'ן פאָטער און איז פאַמעליך אַרויסגעריטען דורך הינטער־וועגלעך פון וועלדעל. די צוויי יונגען זיינען איהם נאָכגעריטען.

דעם גאַנצען וועג האָט זאַנוויל געוואָלט טראַכטען וועגען דער גרע־ניץ, נאָר יעדעס מאָל איז איהם אין דער־מיט אריין רחל.

— און וואָס וועט טאַקע זיין, אַז מען וועט איהם היינט ביינאַכט שיסען? — איז זאַנווילען דורכגעבליצט אַ געדאַנק אין מח.

ער האָט זיך צושמייכעלט, אַרויסגענומען פון כאַליאַווע אַ פּלאַטשיג פלעשעל שנאַפּס און מיט עטליכע זופּ פערטריבען דעם געדאַנק.

אָט זיינען זיי שוין געוועזען אויף דעם ברעג פון דער „זשאַלדעווקאַ".

— האַלט! — האָט זאַנוויל שטיל געזאָגט און אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

די פּאַרטיע האָט זיך אָפּגעשטעלט.

— דאָ וועלען מיר וואַרטען ביז ס'וועט גוט פינסטער ווערען! איצט, חברה, נעהמט די „בלאָז" מיט בראַנפען און רייבט איין די פערד די קעפּ, זיי זאָלען נישט הירזשען. אַלץ זאָל געטהאָן ווערען שאַ־שטיל, ניט קיין איבריגען פּיפּס, איהר הערט?

די פערד זיינען באַלד געוואָרען רוהיגער, ווי זיי וואָלטען פערשטאַ־נען די געפאַהר, זיך גענומען רוקען איינס צום צווייטען מיט אַראָפּגע־לאָזטע קעפּ און זיינען געבליבען שטעהן ווי צוגעשמידטע. זאַנוויל האָט

בעטראַכט די צונויפגעדריקטע פאַרטיע מיט די אַראָפּגעלאָזטע דרעמעל־דיגע קעפּ און עפּעס אַ רחמנות־געפיהל האָט איהם אַרומגענומען.

אַרום איז געווען שטיל.

ווען־ניט־ווען האָט אַ בלאָז געטהאָן אַ ווינטעל, מיטברענגענדיג דעם פייכטען, שאַרפען ריח פון יאַלאָוויץ און פון פאַרטיגע פלאַמבירען.

די „זשאַלדעווקאַ“ איז זיך געראָנען רוהיג פּאַמעליך. ס׳האָבען זיך געהויבען קליינע דונקעל־פיאָלעטאָווע וואַלען, איינשלינגענדיג איינע די צווייטע.

זאַנוויל איז געלעגען אויף דעם בויך און געקוקט ווי עס וואַקסען פון וואַסער אַרויס דונקעל־בלויע בערג, צוואַוואַקסען זיך אין הימעל אַריין. אַ רויטליכער פּאַס האָט זיי דורכגעשניטען און די בערג זיינען געבליבען הענגען צווישען הימעל און וואַסער.

זאַנוויל האָט דערפיהלט ווי עפּעס צוגיסט זיך איבער אַלע זיינע גליעדער און ער איז געוואָרען לעבעדיגער, ווילדער. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז די דונקעל־פיאָלעטעווע וואַלען רופען איהם, און ער האָט גרויס חשק געהאַט אַראָפּצוּוואַרפען פון זיך די קליידער און כאַפּען אַ שווים.

— חברה, מיר ווען גאָר כאַפּען אַ שווים! — האָט זאַנוויל זיך געווענדעט צו די צוויי יונגען.

זיי האָבען אויפגעהויבען די אַראָפּגעלאָזטע קעפּ, זיך איבערגעקוקט און געקוועטשט מיט די פּלייצעס, און געהייסען האָט עס: „אַז דער האָ־בער שטעכט, קריכט מען אויף גלייכע ווענד“.

זאַנוויל האָט אַ שפּיי געטהאָן גלייך אין וואַסער אַריין, אַ ברום געטהאָן „פלאָקען־שיסערס!“ און גענומען שנעל אַראָפּוואַרפען פון זיך די קליידער.

און דאָס שטילע וואַסער האָט מיט אַ מאָל אַ קרעכץ געטהאָן אונטער זאַנווילס קלאַפּטער. ער האָט דורכגעשניטען עטליכע קרייזען און איז אַרויס.

— שוטים, וואָס ווייסט איהר וואָס גוט איז! — האָט זיך זאַנוויל

געווענדעט צו די יונגען, אָנכאַפּענדיג זיך ביי אַ דיקע צווייג פון אַן אַלטען בוים, וואָס איז געוואַקסען ביים ברעג, און זיך גענומען ציהען.

ס'איז געוואָרען אַלץ פינסטערער און פינסטערער.

די פּאַרטיע פערד איז געשטאַנען רוהיג, ווי פון שטיין אויסגעהאַקט. מען האָט אָפּגעגאָסען די פערד מיט קאַלט וואַסער און זיי זיינען לעבעדיגער געוואָרען.

די פּאַרטיע האָט זיך שטיל געריהרט פון אָרט.

שטיל. עס האָט זיך נאָר געהערט דאָס ריטמישע קלאַפּען פון די קאָפּיטעס. ווען־ניט־ווען האָט זיך צוהירזשעט אַ פערד.

פון דערווייטענס האָט זיך בעוויעזען אַ רויט פייערעל. דאָס איז געווען די „קייט“: אַ הויכער ווייס־געפאַרבטער קלאָץ מיט שוואַרצע פּאַסען און מיט אַ לאַנגע קייט אַראָפּ.

זאַנוויל האָט פערקערעוועט אין אַ זייטיג וועגעל, גענומען רייטען זעהר פּאַמעליך. ער האָט געהאַלטען אין איין גלעטען זיין אַגער און פון מאָל צו מאָל איהם מכבד געווען מיט אַ קלעצעל צוקער.

מריט — — —

די פּאַרטיע האָט זיך אָפּגעשטעלט, געשטאַנען אַ ווייל. עס איז ווידער שטיל געוואָרען און מען האָט זיך געריהרט פון אָרט.

זאַנוויל האָט זיך אַרומגעקוקט — נאָך אַ פופציג טריט און די פערד זיינען אין פּרייסען. מען האָט זיך ווידער פערקערעוועט אין אַ קליין זאַמדיג וועגעל און גענומען טרייבען די פערד דורך שטעכעדיגע אַגרעסקוסטען.

פון דערווייטענס זיינען אַנטקעגען געקומען צוויי זעלנער.

זאַנוויל האָט בשעת מעשה אַ ציטער געטהאָן, נישט לאַנג געקלערט און געהייסען יאָגען די פערד וואָס כח נור. די פערד האָבען זיך צוטראָגען. די זעלנער האָבען אָנגעשטעלט די ביקסען. די יונגען זיינען אַראָפּגעשפּרונגען און צוריקגעלאָפען.

זאַנוויל איז געוואָרען שטאַרק אויפגערעגט:

— הינטישע לעבערס! די כאָליערא וועט אייך שוין געהמען! און איז אַנטקעגען געפאָהרען די זעלנער.

די זעלנער האָבען איהם אָפּגעשמעלט, גענומען אָפּבינדען די פערד. זאַנוויל האָט גענומען טענה'ן מיט די זעלנער, זיי געוואָלט אונטער־קויפען — ס'איז נישט געגאַנגען! א קאַלטער שווייס האָט בעדעקט זיין גאַנץ לייב. ער האָט א קריץ געטהאָן מיט די צייהן און וואָס כח גור אונטערגעשפּאַרעט זיין אַגער.

דאָס פערד האָט זיך א ריס געטהאָן, אַנידערגעשליידערט מיט די פאָדערשטע פיס איין זעלנער און זיך צוטראָגען ווי א פייל פון בויגען. די פּאַרטיע האָט זיך אָפּגעריסען און איז נאָך.

דער צווייטער זעלנער איז צומישט געוואָרען, גענומען נאָכשיסען, גע'הרג'עט עטליכע פערד, נאָר זאַנוויל איז שוין געשטאַנען אויף דער צווייטער זייט גרענעץ און געוויעזען די זעלנער א לאַנגע נאָז.

אויף דער צווייטער זייט גרעניץ האָבען שוין צוויי דייטשען איהם אָפּ־געוואַרט. איינער האָט אוועקגעפיהרט די פּאַרטיע פערד און דער צוויי־טער האָט זאַנווילען איינגעלאַדען אויף א קופעל ביער.

• נים וויים פון שענק האָט זאַנוויל בעמערקט קופקעלעך מענשען אויף דעם גראָז. דאָס זיינען געזעסען „מולכ'ערס" — אָט יענע, וואָס פיהרען איבערגעניצטע קליידער דורך די גרעניץ. זיי האָבען אָפּגעוואַרט דעם בערלינער צוג, וואָס האָט געדאַרפט אָנקומען פונקט איינס ביינאַכט. מיט דעם צוג קומען אָן די סוחרים פון אַלטוואַרג, עפענען דאָ די וואַרע און יעדערער פון די מולכ'ערס טהוט זיך אָן עטליכע „שטיק" און פאָהרט אריין נאָך פּוילען.

עס איז געזעסען א קופּקעלע עלטערע אידען אין לאַנגע כאַלאַטען און זיך געשמועסט געלאַסען. זיי האָבען מקנא געוועזען „יערגע נאַר" (אַזוי האָבען זיי גערופען דעם דייטש), ווי ער לעבט זיך רוהיג. און צום מייסטען האָבען זיי מקנא געוועזען דעם שיינקאַר, וואָס האָט געהאַלטען די שיינק ביי דעם טראַקט און געלייזט בייטאָג און ביינאַכט.

דאָס זיינען געווען צום מייסטען יורדים, שעהנע חסידים, וועלכע האָבען שוין אַלץ פּרובירט, אַפּילו מלמדות, נור עס איז נישט געגאַנגען, — האָבען זיי גענומען אריינפאָהרען נאָך פּרייסען, אָנטהאָן יעדערער צו עט־

ליכע רעק, צו עטליכע פּאָר הויזן, דורכפיהרען די גרענעץ און זיך מאָ־טערען.

ביי א צווייטע קופּקע זיינען געזעסען ווייבער אין שייטלען און גע־האַלטען אין איין בערעדען אָט יענע מיידלעך, וואָס זיינען געזעסען א ביסעל ווייטער אויסגעמישט מיט שיקסעס, שקצים און יונגען.

פון דעם פּלאַץ, וואו דאָס יונגוואַרג איז געזעסען האָט זיך געטראָגען א הילכיג געלעכטער. די יונגען פלעגען אויסציהען א מויד אָדער א שיקסע אויף דעם גראָז און זיך נעהמען וועמען, אז זי טראָגט אונטער דעם קלייד גאָר נישט, כדי זי זאָל קענען אַלץ מעהר אָנטהאָן. די מויד איז דערווייל געלעגען און געמאַכט קולות, ביז א אידענע האָט שוין נישט געקענט צוהערען, איז זי צו און זיי געגומען זידלען. האָט מען אָפּגעלאָזט די מויד, און עפּעס א יונג א חצוף איז אויפגעשפּרונגען, ארומגעכאַפּט די אידענע און איהר געוואָלט א קוש טהאָן. די אידענע האָט גענומען שרייען און אַלע ארום האָבען געפּלאַצט פון געלעכטער.

עס איז דורך א דייטש מיט א דיקען סיגאַר, זיך אָפּגעשטעלט, גע־שטאַנען א ווײַלע, אויסגעשפּיגען: „שמוציגע יודען!“ און געגאַנגען ווייטער.

זאַנוויל איז אריין אין שיינק, אויסגעטרונקען עטליכע קופעל ביער, פערדרייכערט א סיגאַר, זיך געזעגענט מיט דעם דייטש און ארויס.

די סוחרים מיט די קופּקעס סחורה זיינען שוין געהאַט אָנגעקומען, האָבען עס צולעגט אין מיטען פעלד. די מולכ'ערס האָבען פון זיך אַלעס אראָפּגעוואָרפען, געשטאַנען אין די העמדער און גאַטקעס; די ווייבער אָהן בלוזקעס און אין די האַלקעס, און זיך געשטופּט, געריסען צו די סוחרים, און ווער עס איז געוועזען שטאַרקער, האָט געכאַפּט מעהר. די ווייבער האָבען געשלאָגען די מיידען און די מיידען האָבען ארונטערגע־ריסען די שייטלעך ביי די ווייבער. און אָט איז צו א האַלב־נאַקעטער שקץ, שטיל אָפּגעבונדען דאָס בענדעל פון דער האַלקע ביי א מיידעל. דאָס מיידעל האָט געטהאָן א שטרעק אויס די האַנד, געוואָלט כאַפּען א לייבעל — איז זי שטעהן געבליבען אין א פּאָר קורצע לייווענטענע מייטקעס.

די יונגען מיט די שקצים האָבען זי אַרומגערינגעלט, געמאַכט אַ ראָד, זיך פאַנאַנדערגעטאַנצט און זי נישט געלאָזט אַרויס.

אַמ האָט זיך דורכשפּאַציערט דער „אידישער״ אָביעשטשיק מיט די ביקס אויף דעם אַקסעל, זיך געוויצעלט מיט די אידען, געגעבען זיי עצות.

באַלד איז אַרויס עפּעס אַ געזונטע מויד, גענומען דעם זעלנער אונ־טער׳ן אָרעם און אַוועק מיט איהם אין וועלדעל.

זאַנוויל איז געשטאַנען פון דער ווייטענס, זיך צו אַלעם צוגעקוקט. ער האָט אַ שפּיי געטהאָן, אויסגעשריען „שטינקערס״ אין דער נאַכט אַריין, און פערשוואונדען אין אַ זייטיג געסעל.

אַ פּאַרטיע קאָנטראַבאַנדיסטען מיט פּעקלעך אויף די פּלייצעס איז זאַנווילען אַנטקעגען געקומען.

— אַי, זאַנוויל! וואָס טהוסטו דאָ? — האָט אַ גנבֿ געזאָגט.

— כ׳האָב געדאַרפט זעהן אַ דייטש! — האָט זאַנוויל רוהיג גע־ענטפערט און געוואָלט געהן ווייטער.

— דערצעהל עס דער „באָבע יורע״, זאַנוויל. מיר ווייסען דאָך, — האָט זיך אַ קליינער, ברייט־ביינינער יונג אַריינגעמישט.

— פּימפּערנאָטער! ווער פרעגט דיך? ס׳איז דיין באָבעס דאגה? די חברה האָבען זיך איבערגעקוקט.

— נו, טאַקע! — האָט זיך דער גנבֿ געווענדעט צום קליינעם, — אַז אומעטום מוזט דו זיך אַריינמישען! ווען ער פערפאַהרט דיר, וואָלט מיך עפּעס געהאַרט? אָסור! וועסט זיך נאָך אַ מאָל דערשפּיעלען! און דו, זאַנוויל, וואָס רעגסטו זיך באַלד אַזוי אויף? לאָז דיך דאַכטען אַ הונד בילט! פּיעלייכט וואָלסטו מיטגענומען אַ פּעקעל זיידענס?

— געמאַכט! — האָט זאַנוויל געענטפערט, — וויפיעל גיסטו?

— וואָס הייסט? קריגסט אַ צעהנעריל!

— ניין, גוטער ברודער! — פּופּצעהן!

דער גנבֿ איז געשטאַנען אַ ביסעל, געטראַכט:

— ס׳געהט!

די פּאַרטיע האָט זיך אָבגעשטעלט, דער גנבֿ איז ערגעץ אַוועק, געזוימט זיך עטליכע מינוט און געבראַכט אַ גרויסען פּאַק זיידענס. זאַנוועל

האָט ארויפגעמאַכט די פּאסקעס איבער זיינע אקסלען, האָט דעם פּאַק לייכט אַריבערגעוואָרפן איבער די אָרעמס און גענומען שפּרייזן. ניט ווייט פון גרענעץ האָבן זיך די חברה צוטהיילט אין צוויי פּארטיעס. דער געלער האָט געפיהרט. אַלע האָבן אויסגעטהאָן די שטיוועל, פערקאַטשעט די הויזען און זיך אָבגעשטעלט. דער געלער איז אַליין אוועק אין ווערדעל געוואָהר ווערען וואָס עס הערט זיך. ער איז באַלד געקומען צוריק מיט זעלנער, געטהאָן אַ מאַך מיט דער האַנד און די פּארטיע איז אָהן שטערונג דורך די גרעניץ. דורכ'ן וואַלד האָט מען גענומען געהן איינציגווייז. דעם גאַנצען וועג האָט קיינער קיין וואָרט ניט גערעדט. ביי דעם קלענסטען שאָרך זיינען אַלע אריין אין דער טיעפּער תבואה מיט די געפּעק, געלעגען אַ לענגערע ווײַלע ביז עס איז ווידער שטיל געוואָרען און געשפּרייזט ווייטער.

זאַנוויל איז געגאַנגען אַ מיעדער. דער טאָג האָט איהם עפּעס אויס־געמאַטערט און ער האָט געפיהלט ווי אַלע גליעדער ברעכען איהם. ער האָט עטליכע מאָל געוואָלט קלערען וועגען רחל'ען, נאָר ער האָט בשום אופן ניט געקאָנט צונויפנעמען זיינע געדאַנקען.

ארום דריי אַ זייגער ביינאַכט איז די חברה געקומען אין דעם לעצטען דאָרף וואָס געפינט זיך אונטער דער שטאָדט. זיי האָבן אראָבגענע־נומען די פּעק און זיך געזעצט רוהען אין אַ טהאָל אויף דער לאָנקע. מיט אַמאָל האָבן זיי דערהערט ווי אַ רייטער קומט אָן. די חברה האָבן געכאַפּט די פּעק און זיך צושאָטען אין אַלע זייטען. זאַנוויל איז אַנטלאָפען אָהן אַ היטעל. ער איז געווען זעהר אויפגערעגט, געשפּאַנט גיך, געפיהלט אַ שרעקליכע מיעדקייט. עס האָט זיך דערהערט אַ שיסעריי.

— מען יאָגט! — האָט זאַנוויל אַ טראַכט געטהאָן און געבליבען שטעהן. ער האָט פאַר זיך דערזעהן דעם אַלטען בית־עולם. ער האָט זיך פלינק ארויפגעכאַפּט אויפ'ן פּאַרקאַן, אַריבערגעשפּרונגען לייכט ווי אַ קאַץ און גענומען געהן צווישען די מצבות קאַלטבלוטיג, רוהיג... ער האָט זיך אויסגעזוכט אַ הויך בערגעל, אונטערגעלעגט דעם פּאַק, זיך אַנידערגעוואָרפען און איז פעסט אנשלאָפען געוואָרען...

.9

צייט זאַנוויל האָט זיך בעקאַנט מיט רחל׳ען האָט ער גענומען אַלס מעהר און מעהר אויסמיידען זיינע פריהעריגע חברים, זיך גענומען מיט זיי זעלטען טרעפען. עטליכע וואָכען דורכאַנאַנד פלעגט ער ניט אַריינ־שמעקען אין שענק אַריין. זיין בעסטער פערגעניגען איז געוועזען אין דער פרייער צייט, אַרויסצוזעגעהן מיט „מאַרוועז" אויפ׳ן ברעג פון דער „רזשיקע", זיך אויסציהען אין דעם טיעפען גראָז און טראַכטען. און מאַרוואָ פלעגט זיך אויסציהען, אויפשטעלען זיינע אוירען, עפענען עטוואָס זיינע מאַנדעל־אויגען און קוקען און בורטשען. און אַז זאַנוויל איז געווען גוט אויפגע־לעגט האָט ער זיך גענומען קאַטשען איבער׳ן גראָז. מאַרוואָ פלעגט זיך אויפכאַפּען, זיך צוזעצען אויף די הינטערשטע פיס, אַ שפּרונג טהאָן צו דעם בעל־הבית, איהם אַרומכאַפּען מיט די לאַפּעס, לעקען, דרעהען מיט דעם עק און אַ געזונד, האַרציג געלעכטער פלעגט הילכיג אָבקלינגען איבער דער לאָנקע...

און אַז זאַנוויל איז בייז געוואָרען אויף דעם הונד, האָט ער איהם געכאַפּט פאַר די אוירען און אַריינגעשליידערט אין דער „רזשיקע". דער הונד פלעגט אויסשווימען עטליכע קרייזען, אַלץ קוקענדיג מיט זיינע מאַנדעל אויגען אויף דעם בעל־הבית און אַרויסשפּרינגען. ער פלעגט זיך אָבטרייסלען און צו צו זאַנוויל׳ען. זאַנוויל פלעגט פון דערווייטענס קוקען אויף דעם הונד׳ס נאַסען קערפּער און האָט הנאה געהאַט.

נוך פון צייט צו צייט האָט זאַנוויל׳ען אַרומגעכאַפּט אַ בענקשאַפט נאָך זיינע חברים, נאָך די שענק און דעמאָלט האָט ער אין אַלעם פער־געסען. ער האָט דערפיהלט ווי עפּעס צוואַוואַקסט זיך ביי איהם, די מוס־קולען ווערען שטייפער, ציהען זיך אָן, דאָס האַרץ שפּאַרט זיך פון קאַסטען

אַרויס, און אין אַזעלכע מינוטען האָט ער אָראָבגערוקט דאָס היטעל איבער־די אויגען און אַוועק אין דער שענק אַריין.

צומאָרגענס ווען זאַנוויל איז אַהיימגעקומען פון פּרייסען האָט ער דערפיהלט אַ שרעקליכע בענקשאַפט נאָך זיינע חברים, עס האָט זיך איהם געוואָלט דערצעהלען וואָס ער האָט אויפגעטהאָן אין דעם נעכטיגען טאָג און ער איז געווען זיכער אַז נור זיי וועלען איהם פערשטעהן.

באַלד נאָכמיטאָג איז זאַנוויל אַוועק אין שענק אַריין.

דורך דער גאַנצער לענג פון שענק, צו דער וואַנד צו, איז ווי אַלע מאָל געשטאַנען אַ צאָהל־באַנק. אויף דער צאָהל־באַנק האָבען זיך געפונען עטליכע באַרעלקעס בראָנפען, פעסלעך ביער. אויף אַ לאַנגער קופּערנער טאַץ מיט לעכלעך זיינען געשטאַנען גלעזלעך, קופּערנע קוויטירלעך און קופּלעס. דער פּולאָפּ איז געווען אונטערגעשפּאַרט מיט אַ דיקען פיער־עקיגען קלאָץ אויף וועלכען עס זיינען געווען אויסגעשניצט פערשיעדענע זאַכען און נעמען פון פערשיעדענע גנבים. אונטער דער צאָהל־באַנק איז געזעסען אַ הויכע דיקע אידענע — ברײנע קאָזאַק — און מיט הנאה זיך געבויערט די נאָז מיט אַ פינגער. ביי עטליכע טישלעך זיינען געזעסען יונגען און געגעסען. ביי אַ ווינקעל־טישעל זיינען געזעסען דריי יונגען און געטרונקען. ביי איינעם פון זיי אויף דער שוים איז געזעסען אַ יונג געפּודערט מיידעל און געראויכערט אַ פּאַפּיראָס. די שענק האָט געשמעקט מיט געבראָטענס.

— זעהט נור, זעהט! — האָט זיך ברײנע צושריען — טפוי, טפוי, טפוי! אַ שעהנער מענש! ס'פּאַסט דיר שוין גאָרנישט אַריינצוקומען אין שענק אַריין!?

פון אַלע טישלעך האָט זיך געהערט: זאַנוויל! זאַנוויל!

פון אַלע זייטען האָט מען איהם אַרומגערינגעלט, איהם געגעבען שלום, זיך געוויצעלט.

זאַנוויל האָט זיך אַ צופריעדענער אַוועקגעזעצט מיט דער חברה אַרום אַ גרויסען טיש.

— פּופּצעהן פלעשלעך לאַגער! — האָט זאַנוויל אַ געשריי געטהאָן.

— נו, וואָס מאַכט איהר עפּעס חברה? בנאמנות, איך האָב זיך פערבענקט נאָך אייך!

— אז דו ביזט אזא פריץ געוואָרען! מען זעהט דיך נישט אויף דער ליכטיגער שיין! וואָס טהוסטו גאַנצע טעג? — האָט זיך „גראַדול“, אַ הויכער, געשטופּעלטער יונג, מיט צוויי שנימ אין דער לינקער באַק, אָנגערופען.

— כ'ווייס? — האָט זאַנוויל געענטפערט — מען פטר'ט די צייט, כ'ווייס אַליין נישט מיט וואָס.

— אָ, דאָס איז אמת, ברודער! — האָט גראַדול געזאָגט און אַ וואונק געטהאָן צו דער חברה — „נאָש בראַט“ טאָר זיך נישט אריינלאָזען אין צו ווייטע דרכים מיט אַ מויד! דאָס איז אַ געשעפט פאַר יאָלדען! ס'געפעלט דיר אַ מויד, האָב חתונה און אויב נישט — גיט מען איהר אַ קוועטש און פטור! גלויב מיר זאַנוויל, מאַנקע הערט דאָך דאָס נישט — האָט גראַדול ווייטער גערעדט און אַ גראָבען ווינק געטהאָן מיט די אויגען — מען קאָן מיט איהר לעבען אַ יאָהר אָהן אַ ווייב.

חברה האָבען זיך געשטיקט פון געלעכטער.

מאַנקע איז ברוגז געוואָרען:

— ווי לאַנג קרענקסטו, דו געשטופּעלטער הונד, ווי כ'וועל שוין מיט דיר נישט רעדען!

— אָבער ווענען וואָס האָסטו זיך אַזוי צורעדט? — האָט זיך זאַנוויל נעפרעגט ביי גראַדול'ען.

— איך וועל דיר זאָגען — האָט מיט אַ שמייכעל אָנגעהויבען משה'לע, אַ יונג ווי אַ ריעז. — אַנומעלט קומט דער „קעלבינער“ און דער־צעהלט אַז דו האָסט איהם געשטערט. ער איז פערפאָהרען שפּעט ביי נאַכט מיט אַ פוהר און געוואָלט ביי נתן דעם אָגאַראָדניק ארויסנעהמען עטליכע קערץ מערען. ער געהט צו און בלייבט אַ פערציטערטער: דו געהסט ארום איבער'ן פעלד, האַלסט אַ מויד אויף דער האַנד און שלעפּסט זי איין ווי אַ פּיעסטענקע אַ קינד! ער איז שיעור נישט צוזעצט געוואָרען פון געלעכ־טער, נור ער האָט מורא געהאַט און זיך אָבגעטראָגען.

זאַנוויל איז בלאַס געוואָרען און זיך צושמייכעלט.

— עפּעס אַ שעהנע מיידעל? — האָט איהם מאַנקע געפרעגט, צוקו־מענדיג צו איהם — שעהנער פון מיר?. זאַנוויל, געדענקסט, אַמאָל בין איך געווען דיינע. דו פלעגסט מיר קויפען לאַקירטע שיך! יאַ, יאַ...

זאַנוויל האָט נישט געענטפערט, ארומגענומען מאַנקען און האָט זי ארויפגעזעצט צו זיך אויף דער שויס.

חברה האָבען צועפענט די פלעשלעך, געטרונקען, דערצעהלט מעשיות.

גראַדול האָט זיך פער'גנב'עט אונטער מאַנקע'ס פּלייצע און איהר ארייננעגאָסען אביסעל ביער אין קאַרק אריין.

מאַנקע האָט אַ צאַפּעל געטהאָן, גענומען זיך פּיעשטשען ווי אַ קליין קינד, געסטראַשעט אז זי וועט דערצעהלען פאַר זיין ווייב.

— וואָס, דו האָסט שוין אַ ווייב? וואָס איך הער? — האָט זיך זאַנוויל אַ פערוואונדערטער געפרעגט.

— וואָס דען, ברודער, אַ הינטיש לעבען דערעסט! איינבעטען זיך אַ קוש ביי מאַנקען? דאָ קויף איהר שיך, דאָ — אַ קאָרסעט, און אז קומט צו עפּעס וועט זי דיר צייגען אַ פייג! מכות! האָב איך אַ ווייבעלע, ברודער, אַ צאַצקע! פון וואַרשע קומט זי, אַ קליינס, אַ שוואַרץ, ווי אַ מייזעל, און נעהמט עס קושען איז... ווער איך פערכאַפּט און קאָכען, קאָכט זי, ברודער, אַן אַנטיק! און וואָס דאַרף איך נאָך?

— דאַכט זיך אַ גליקליכער מענש — האָט זיך מאַנקע געווענדעט צו זאַנוויל'ען — און פון דעסטוועגען מאַכט ער מיר דעם טויט!

חברה האָבען געשמייכעלט.

גראַדול האָט אַ ציה געטהאָן מיט איין זופּ אַ קופעל ביער און אַ קלאַפּ געטהאָן זאַנוויל'ען איבער דער פּלייצע:

— קום אריבער, זאַנוויל! „מיינע" וויל זיך מיט דיר באַקענען.

— וואו האָסטו זי גענומען?

— ס'הייסט וואו? כ'בין געווען אויף פּראַגער יריד, נו, באַקען איך זיך מיט אַ מיידעל, איז זי מיר געפעלען געוואָרען, האָט מען געשטעלט אַ חופּה און פאַרטיג!

זאַנוויל האָט באַשטעלט נאָך צעהן פלעשלעך.

אַ דארער יונג האָט ארויסגעצויגנען אַ האַרמאָניע, פערשאַרצט זיין קליין היטעלע, איינגעבויגען דעם קאָפּ און גענומען שפּיעלען אַ וואַלס.

מאַנקע איז אַראָב פון זאַנוויל׳ס שויס, מיט איין האַנד האָט זי צוגעהאַלטען איהר קורץ קליידעל און לייכט צוגעקלאַפּט צום טאַקט. פון אַ ווינקעל האָט זיך באַלד בעוויזען אַ שקץ מיט אַ שקצה און גענומען טאַנצען. דער שקץ איז געוועזען האַלב שכור, מיט פערלאָפענע אויגען און צושויבערטע האָר. ער האָט פעסט ארומגענומען די שקצה, זי עטוואָס אויפגעהויבען און זיך מיט איהר גענומען ארומדרעהען, ארויסלאָזענדיג כריפּענדע קולות.

מאַנקע האָט אָנגעכאַפּט זאַנוויל׳ען פאַר די הענד, איהם אויפגע־שטעלט און זיך געלאָזט מיט איהם איבער דער שענק. זאַנוויל האָט מיט איהר געטאַנצט. נאָר אין מיטען האָט ער חרטה געקראָגען, זיך אויסגע־דרעהט, האָט עטליכע מאָל דורכגעשפּאַנט די שענק און זיך געזעצט.

דער יונג האָט גענומען שפּיעלען אַ מאַזורקע.

מאַנקע האָט געכאַפּט גראַדול׳ען, זיך גענומען מיט איהם דרעהען גיך, שטאַרקער. איהר לייכט קליידעל האָט זיך אויפגעבלאָזען ווי אַ קאַראַזעלאַ. און יעדעס מאָל ווען זי האָט זיך נעדאַרפט צוזעצען און אַ קלאַפּ טהאָן מיט איהר אָבצאַס, האָט זי אַזאַ דרעה געטהאָן מיט דעם פוס, אַז דאָס קליידעל איז זיך צופלויגען און די פּיס האָבען רייצענד אַפּערגעקוקט פון אונטער די געפּאַסטע זאָקען.

חברה האָבען געגאַפט.

דער יונג האָט אויפגעהערט שפּיעלען, אָבגעווישט דעם שווייס, האָט דערזופּט זיין קופעל ביער און גענומען שפּיעלען פון „שמענדריק“. אַלע האָבען מיטגעזונגען:

„האָצמעך איז אַ בלינדער,
האָט אַ ווייב מיט קינדער...“

מאַנקע איז צו צו זאַנוויל׳ען, זיך געזעצט אויף זיין שויס און מיט־געזונגען. איהר פּנים האָט געפלאַמט, די נאָזפליגעל האָבען זיך געהויבען

ווי ביי א יונגען זשרעבאקעל. זאנוויל האָט אויף איהר געקוקט, הנאה געהאַט און זי שטאַרק ארומגענומען.

די חברה האָבען זיך אליץ העכער און העכער צוזונגען. נישט ווייט איז געלעגען דער שכור'ער שקץ און זיך געריסען אויף זיין הייזעריגע שטימע... און עס האָט זיך געדאַכט אז מענשען זיצען, האַלטען אייזערנע טעפּ און קראַצען מיט טעמפּע מעסערס.

מאַנקע האָט אָנגעשפּאַרט איהר קעפּעל אויף זאַנוויל'ס ברוסט:

— זאַנוויל, קום צו מיר היינט ביינאַכט! ווּעסט קומען? געדענקסט, פלעגסט זאָגען אז דו האָסט מיך ליעב. גאָה, ביזט א שלעכטער! דו האָסט שוין אַן אַנדער מיידעל. זאַנוויל, ווער איז שעהנער? וואָהר, מאַנקע? כאַ, כאַ!

זאַנוויל איז צומישט געוואָרען, און געפיהלט אַז ער ווערט בלאַס. ער האָט מאַנקע'ן אויפגעהויבען אויף די הענד און זי אוועקגעזעצט אויף א לעדיגען שטוהל. איהם האָט זיך געדאַכט אַז רחל שטעהט אין ווינקעל א בלאַסע, א פערוויינטע און קוקט אויף איהם, קוקט ווי ער האַלט מאַנקען. ער האָט א צאַפּעל געטהאָן, זיך אויפגעשטעלט, געטהאָן גראַדול'ען א קלאַפּ איבער דער פּלייצע און אַרוים מיט איהם אויף דער גאַס.

א לענגערע צייט איז זאַנוויל געגאַנגען און געשוויגען. ער האָט זיך דערפיהלט עפּעס ווי דערשלאָגען. עס האָט איהם זעהר געקרענקט וואָס די חברה ווייסען אז ער האָט א מיידעל, און צומייסטען האָט איהם געאַרט, וואָס ער האָט געהאַלטען מאַנקע'ן די גאַנצע צייט אויף דער שוים. עס האָט זיך איהם איצט געוואָלט זיין איינער אליין מיט מאַרוועין, זיך אויס־ציהען אונטער'ן עפּעל־בוים, פערמאַכען די אויגען און רוהיג טראַכטען.

— וואָס ביזטו עפּעס אזוי פער'חוש'ט? — האָט גראַדול איהם נעפרעגט.

— כ'ווייס... עפּעס פאַסקודנע אין מויל, און דערצו טהוט מיר דער קאָפּ וועה...

— עה, זאַנוויל, ביזט דאָך ערגער פון א אידענע! און אז מען טרינקט שוין אויס א פינף פלעשלעך, טאָ וואָס? זעהסט, מיך הויבט עס

נישט אָן צו אַרען! איך גנעה מיר און קלעהר פון מאַנקען. ווייסט, די מויד ווערט שעהנער פון טאָג צו טאָג! און זי קריגט דאָך די פּגירה פאַר דיר!

— צו אַלדע שוואַרצע יאָהר, וואָס איז מיט דיר? האָסט דאָך ערשט חתונה געהאַט און קלעהרסט שוין וועגען מאַנקען?

— ביזט אַ יאָלד, זאַנוויל! אַ ווייב איז אַ ווייב! כ'האָב זי דאָך תמיד! און מאַנקע איז עפּעס אַנדערש! שרעק זיך נישט, ס'וועט פאַר'ן ווייב אויך בלייבען, כ'בין ברוך השם אַ געזונד איננגעל!

זאַנוויל האָט נישט געענטפערט. ער האָט געפיהלט ווי אַלץ אין איהם נעהמט זיך הויבען...

— אָט דאָ וואוין איך — האָט זיך גראַדול אָנגערופען, ווייזענדיג אויף אַ קליין הייזעל.

גראַדול האָט ברייט געעפענט די טהיר און אריינגעלאָזט זאַנוויל'ען.

— ביילע, אָט דאָס איז מיין חבר, זאַנוויל, וועגען וועלכען כ'האָב דיר דערצעהלט.

ביילע, אַ קליין שוואַרץ־חנ'עוודיג ווייבעל אין אַ גאַברעלע מיט טערקישע בלומלעך, מיט אַ לאַנגען צאָפּ אַראָב ווי ביי אַ יונג מיידעל, איז רויט געוואָרען, אַ שמייכעל געטהאָן און זאַנוויל'ען דערלאַנגט אַ קליין וואַרעם הענטעל.

— נו, זאַנוויל, ווי געפעלט דיר עפּעס מיין ווייבעל? — האָט גראַדול געזאָגט, אָנגענומען ביילען פון הינטען און זי אויסגעדרעהט מיט דעם פּנים צו זאַנוויל'ען.

זאַנוויל איז געוואָרען צומישט, נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערען און זיך קינדיש צושמייכעלט.

— נו, ביילע, יעצט גיב עפּעס אין מויל אריין! עפּעס גוטעס, צוליעב אונזער גאַסט!

— נעווים, נעווים! ענטשולדיגט זאַנוויל, כ'קום באַלד אריין! — האָט ביילע געזאָגט מיט אַ שמייכעל און איז אריינגעשפּרונגען אין צווייטען צימער.

— נו, זאַנוויל, דעם אמת זאָג, זי געפעלט דיר? אַ שעלמאַ, האַ?

— מעגסטו זיך נישט בעגראָבען, זאָג? אז מען האָט אַזאַ וואויל ווײ־

בעל, זיך פערדרעהען דעם קאָפּ מיט מאַנקען. שעהם זיך, דו „בעל תכלית" איינער!

— שריי נישט אַזוי, זי קאָן נאָך הערען — האָט זיך גראַדול אָבגע־רופען, און זיין געשטופּעלט פּנים האָט געשיינט.

אין אַ ווײַלע אַרום איז ביילע אַריין אויסגעפּוצט אין אַ שוואַרץ לייכט קלייד, אַ ווייס זיידענע בלוזקע מיט שוואַרצע פּאַסעקלעך. זי האָט געטראָגען אַ טעלער מיט אויבס, וויין, איינגעמאַכטס.

— וואָס זאָגסטו נישט ווי זי האָט זיך דאָס אויסגעפּוצט? פאַר'ן איינגענעם מאַן איז גאָרנישט, קומט נור אַ פרעמדער מאַנסביל, פּוצט מען זיך שוין!

ביילע האָט געקוקט אויף זאַנוויל'ען און אַ פעררויטעלטע געשמיי־כעלט.

— נעהם עפּעס, זאַנוויל! זיי ווי ביי זיך אין דער היים! — האָט גראַדול געזאָגט אַ שיינענדיגער.

ביילע איז געזעסען, פערלעגט איין פוס אויף דעם צווייטען, און געדערט, דערצעהלט מעשיות פון ווארשע. און זי האָט גערעדט אַזוי גלאַ־טיג, אַזוי שעהן! זאַנוויל האָט קיין אויג נישט אַראָבגעלאָזט פון איהר, זיך צוגעהערט ווי זי דערצעהלט. איהר שטימע האָט איהם געקלונגען עפּעס אַזוי אַנגענעהם. ווען זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן, האָט ער באַמערקט אַז עס פעהלט איהר פון פאָרענט אַ קליין צייהנדעל און ער האָט אויסגעפונען אַז אַזוי איז זי נאָך שעהנער, בחנ'עוודיגער... און זי האָט גערעדט מיט די „רייש", געזאָגט „יאַך", געשלונגען האַלבע ווערטער, געשמייכעלט, און דאָס האָט זאַנוויל'ען פער'שכור'ט.

גראַדול האָט זיך אויסגעצויגען אויף דער קאַנאַפּע, געהערט ווי זיין ווייבעל רעדט. ער האָט געטראַכט אַז אויב זי זאָל זיך נאָר טויגען, קען זי ווערען די „מאַטקאַ" פון אַלע גנבים, און דערמאָלט האָט ער אָפּגעזאָרגט. ער האָט פאַר גרויס שמחה עפּעס אונטערגעזונגען און איז אַזוי אַנשלאָפען געוואָרען. באַלד האָט ער זיך געלאָזט הערען איבער דעם גאַנצען צימער. ער האָט פעררי‌סען זיין פוס אין דער הויך ווי אַ קראָקווע און גענומען שנאָרכען.

ביילע און זאַנוויל האָבען זיך צולאַכט.

זאַנוויל האָט געוואָלט עטליכע מאָל אוועקגעהן, נור ביילע האָט איהם אַלס געבעטען ער זאָל נאָך בלייבען. זאַנוויל איז אונטערגעזעסען אביסעל און ביים אוועקגעהן האָט איהם ביילע לאַנג געדריקט די האַנד. זי האָט איהם געקוקט מיט איהר ליעבליכען שמייכעל אין די אויגען און פערלאַנגט פון איהם אַ בעשטימטען טאָג ווען ער וועט קומען.

אַז זאַנוויל איז אַרויס האָט ער לייכטער אָבגעעטהעמט און אַ טראַכט געטהאָן:

— אַ וואויל ווייבעל, אויף מײַן וואָרט!

באַלד אָבער איז ער ווי צומישט געוואָרען און אָבגעזיפצט, ווי אַ שווערע משא וואָלט זיך מיט אַ מאָל אַרויפגעלעגט אויף זיין האַרץ.

— „סאַכאַר מאָ־ראָ־אָזשני!“ — האָט זיך צוזונגען אַ הויכער קאַצאַפּ אין אַ בלויע העמדעל, סאַמע אונטער זאַנוויל'ס נאָז, טראָגענדיג אַ באַ־רעלקע אויפ'ן קאָפּ.

— וועלכער שווארץ יאָהר האָט געבראַכט דעם קאַצאַפּ אהער? — האָט זאַנוויל ביין ארויסגערעדט.

משה „קוניארש“ האָט זיך געשלעפּט איבער דער גאַס, נעפּראַכט ווי אַ נעפּאַשעטע גאַנז.

— ווי דאָס באַקט זיך! ווי דאָס שלעפּט קוים דעם קאָלדען! — האָט זאַנוויל צו זיך גערעדט — ווען איך כאַפּ דעם בחור אין אַ ווינקעל, וואָלט איך איהם אָנגענומען פאַר די אויערען, צוגעזעצט מיין קניע צו זיין פעטען פּוענץ און אביסעל איינגעפּרעסט, דינער געמאַכט.

— אויף וואָס פאַר אַ וועלט ביזטו? — האָט זיך שלומה צושריען, זעהענדיג ווי זיין זוהן האָט זיך אָבגעשטעלט אין מיטען דער גאַס און גענומען רעדען צו זיך אַליין.

זאַנוויל האָט זיך אַרומגעקוקט, דערזעהן דעם פאָטער און זיך צו־שמייכעלט:

— אַ כאָליערע! די חברה האָבען מיך געכאַפּט, נו, האָט מען אביסעל אויסגעטרונקען!

— שפּאַרט מען זיך צו! מען וועט דאָך מיינען אַז דו ביזט משוגע געוואָרען!

— זאַנוויל איז אַריין אין שטוב, אָנגעזאָגט מען זאָל איהם אָרום אַכט אַ זייגער אויפוועקען, אַרויסגענומען אַ קישען מיט אַ קאָלדרע, מיט־גענומען מאַרוועס און זיך אויסגעצויגען אונטער'ן עפּעל־בוים. ער איז גיך איינגעשלאָפען. דער הונד האָט זיך אויסגעצויגען צוקאָפּענס, אַרויסגע־שטעקט די צונג און געדרעמעלט.

.10

דער טאָג ווען רחל פלעגט זיך דארפען זעהן מיט זאנוויל׳ען האָט בײַ איהר אויסגעקוקט ווי אַ יאָהר. זי האָט זיך תמיד אויפגעכאַפּט מיט דעם געדאנק, אַז היינט זעהט זי זיך מיט איהם. איהרע אַלע בעוועגונגען זיינען יענעם טאָג אויסגעקומען געשיקטער, יעדע זאַך האָט זיך געטהאָן אין היילעניש, גלייך ווי זי וואָלט געוואָלט דעם טאָג וואָס גיכער דורכ־שטופּען. אין פעלד איז רחל ארומגעלאָפען ווי אַ צוטראָגענע, געהאלטען אין איין היילען זיך, יאָגען די שקצות. זי האָט זיך עטליכע מאָל פּערקליבען אין דער בודע, זיך צוגעשפּארט, באלד זיך איבערגעוואָרפען, צוריק ארויס, און מיט אַ שטונדע פריהער האָט זי יענעם טאָג אהיימגעלאָזט די שקצות.

אהיימקומענדיג פלעגט רחל אראָבנעהמען די מעשענע מעדניצע און זי אָנגיסען מיט קאַלט וואסער. ארויסנעמען אַ שמעקעדיג שטיקעל זייף און זיך איינוואשען. מיט אַ ווילד הנאה פלעגט זי זיך איינהערען, ווי די מידלינעם האָבען געקנאקט, זיך געשפּארט דורך די צועפּענטע פינגער. ווי די ווייסע מידלינגעס צולויפען זיך און מחנות רעגענבויגען בלעזלעך בעווייזען זיך דאָ און דאָרט. זי האָט בעטראכט אין שפּיגעל איהר מילך־ווייס לייב, ווי פריש דאָס איז און עס גענומען איינרייבען מיט קאַלט וואסער און זייף. דאָס לייב איז פון דעם קאַלטען וואסער פרישער, שטייפער געוואָרען און פון יעדען קאַלטען רייב האָט זי געפיהלט ווי דאָס לייב ציהט זיך אָן, פּונקט ווי אַ סטרונע.

פארנאכט. רחל האָט זיך אָנגעטהאָן אַ לייכט ציצען קליידעל, אַ צי־צענע בלוזקע מיט אוינעלעך און מיט אַן אריבערגעלעגטען קאָלנער, ארומ־געשנירעלט ארום האלז אַ רויט בייטשעל קרעלען, געשטאנען אַ ווײַלע אין שפּיגעל, זיך שטיל צוזונגען און ארויס.

זי איז גיך אַוועק אין פעלד אַריין.

געהענדיק האָט רחל געריסען וויים בלויליכען „כאַבער" און געפלאָכ־טען אַ קראַנץ. זי איז זיך עטליכע מאָל דורכגעגאַנגען ביז צום וועלדעל, געטראַכט וואָס צו רעדען מיט זאַנוויל'ען, ווי ער איז דורך די גרענעץ. זאַנוועל האָט שוין געדאַרפט זיין. רחל האָט אָנגעהויבען ווערען אונגע־דולדיג. זי האָט געוואוסט דעם וועג דורך וועלכען ער קומט אָן, איז איהם אַנטקעגען געגאַנגען מיט דעם קראַנץ כאַבער אויפ'ן קאָפּ, די אויגען ברייט צועפענט און געקוקט, געזוכט אין אַלע זייטען. עס האָט זיך בעוויזען אַ שאָטען און באַלד איז אַרויסגעשוואומען אַ הויכע פיגור.

— זאַנוויל! זאַנוויל! — האָט זיך רחל געפרעהט און גענומען שפּאַ־נען אַנטקעגען.

די פיגור איז נאָך געגאַנגען עטליכע טריט, זיך אַריינגעדרעהט אין אַ זייטיג געסעל און איז פערשוואונדען.

עס איז דורך אַ שטונדע, רחל איז געוואָרען נערוועזער און אַלם אין איהר האָט גענומען קאָכען. זי איז אַריין אין דער בודע און זיך צואַוויינט.

— ער וועט שוין קיינמאָל נישט קומען, קיינמאָל — האָט רחל מיט זיך גערעדט. — און אויב ער וועט קומען וועל איך איהם הייסען געהן, יאָ! וואָס וויים אַ פערד־גנבֿ פון ליעבע? איך ליעג יעצט דאָ, דאָס האַרץ ווערט מיר צוריסען אויף שטיקער, וואַרט אויף איהם, און ער קריכט געוויס יעצט אין אַ שטאַל אַריין און נעהמט אַרויס אַ פּאָר פערד. ברררר.... גוט אויף מיר! גוט אַזוי!

— און טאָמער האָט מען איהם נעכטען געשאָסען? — איז איהר דורך אַ געדאַנק — ער איז דאָך אַוועק מיט אַ פּאַרטיע פערד איבער דער גרענעץ, און ביי דער גרענעץ שטעהען דאָך אַזוי פיעל זעלנער מיט אָנגע־לאָדענע ביקסען! יאַ, מען האָט איהם געוויס דערשאָסען, אַנדערש וואָלט ער געקומען!

רחל האָט זיך אַנידערגעוואָרפען מיט דעם פּנים צום גראָז און האָט זיך צוכליפּעט.

פאַר איהר האָבען זיך געהויבען געדיכטע וואָלקענס שטויב. פון די וואָלקענס איז זאַנוויל אַרויסגעשוואומען אויף אַ שוואַרץ פערד, די פּאַר־

טיע נאָך. עס זיינען אָנגעקומען זעלנער. עס האָט זיך געהערט אַ שיסעריי. זאַנוויל איז אַראָב פון פערד, געבליבען ליגען אין אַ טייך בלוט. די פערד זיינען דורכגעשפרונגען, איהם צוטראָטען און אין דער לופט האָט גע־קלונגען:

— רחל, רחל! מיין רח׳־טשע! — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

11.

זאַנוויל האָט אין שלאָף געוואוסט אַז ער פערשפּעטיגט, געוואָלט זיך עטליכע מאָל אויפכאַפּען, נור ער האָט נישט געקאָנט. צום סוף איז ער אויפגעשפּרונגען מיט אַ געשריי, ווי אַן אָבגעבריהטער, און זיך ארומגע־קוקט. עס איז שוין געווען גוט פינסטער, נור דער דונקעל־בלויער הימעל מיט די מחנות שטערען האָבען איבערגעוואָלד דורכגעריסען דאָס פינס־טערניש און בעלויכטען אַלם ארום.

זאַנוויל האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם זייגער:

— אַ כאָליערא, אָנדערהאַלבען שטונדען פערשפּעטיגט! דאַכט זיך, אָנגעזאָגט דעם „אַלטען" ער זאָל אויפוועקען... און ווער ווייס צו כ'וועל זי יעצט טרעפען? זי וועט זיך געוויס טראַכטען: געה האָב צו טהאָן מיט אַ גנב!

זאַנוויל האָט גענומען קריצען מיט די צייהן, אַראָבגעוואָרפען פון זיך דאָס רעקעל און האָט האַסטיג גענומען שפּרייזען צו דעם ברונען וואָס איז געשטאַנען אין עק הויף. ער האָט אָנגעשעפּט מיט דעם „זשוראַוו" אַן עמער וואַסער, זיך אָנגעטרונקען, איינגעוואַשען און גענומען שפּאַנען מיט אַלע כחות אין פעלד אַריין.

דעם גאַנצען וועג איז זאַנוויל כמעט געלאָפען, גאָר נישט געטראַכט, ער האָט נור געשפּירט ווי דאָס האַרץ קלאַפּט איהם. ווען ער איז צוגעקו־מען צו דעם אָרט וואו זיי האָבען זיך געדאַרפט טרעפען און האָט קיינעם נישט געזעהן, האָט זאַנוויל מיט אַמאָל דערשפּירט ווי עפּעס רייסט זיך ביי איהם אָב און ער האָט זיך אָבגעשטעלט. ער האָט בעטראַכט דאָס פעלד ארום און ארום. איהם האָט זיך אויסגעדאַכט אַז אָט דאָרט נעבען בערגעל זיצט אימעצער. אַ פּערציטערטער איז ער צוגעגאַנגען — אַ פּיען איז געלעגען. מיט פאַרקוועטשטע פויסטען האָט זיך זאַנוויל אַוועקגעזעצט אויף

דעם פּיעץ און גענומען טראַכטען. ער האָט אָבער מעהר ווי עטליכע קללות אויף דעם „אַלטען" נישט געקאָנט צוטראַכטען. ער האָט אויפגעהויבען אַ דיקע צווייג און זי גענומען ברעכען אין שפּענער. און פּלוצלינג האָט ער בעמערקט מאָרוועז.

— פון וואַנען נעמט זי זיך דאָ? דאַכט זיך דעם גאַנצען וועג האָב איך זי נישט געזעהן. און ווער דאַרף זי דאָ?

— זאַנוויל האָט אָנגעכאַפּט מאָרוועז פאַר די אויערען, זי גענומען טרייסלען, שטויסען מיט'ן פוס.

מאָרוואָ האָט זיך צוגעזעצט, איינגעקאָרטשעט, געקוקט אַ פערוואונדערטער אויף דעם בעל־הבית, און זיינע מאַנדעל אויגען האָבען גע'טענה'ט: פאַר וואָס? זאַנוויל האָט פערשטאַנען דעם הונד'ס שאלה און מיט רחמנות איהם גענומען האַלזען, זיך מיט איהם אויסגעצויגען ווי גרויס ער איז אויף דעם גראָז. אַזוי איז ער געלעגען עטליכע מינוט. באַלד האָט ער זיך דערמאָנט אָהן רחל'ען און דאָס האַרץ האָט איהם ווידער פערקלעמט. ער האָט זיך פּאַמעלעך אויפגעהויבען און זיך געשלעפּט איבער דעם פעלד. פערביינגעהענדיג די בודע האָט זאַנוויל אַריינגעקוקט און האָט אַ צאַפּעל געטהאָן: עמיצער איז געלעגען אויסגעצויגען אויף דעם גראָז.

— רחל!

רחל האָט זיך אַ האַסטיגען דרעה געטהאָן, דערזעהן זאַנוויל'ען און האָט זיך צוהוס געלעגט ווי פריהער.

זאַנוויל איז עטוואָס צומישט געוואָרען, זיך אַראָבגעלאָזט אויף די קניען, און זי גענומען וועקען.

— רחל, ביזט ברוגז? זיי נישט ברוגז, אַז אויף מיין וואָרט, כ'בין נישט שולדיג, כ'האָב אָנגעזאָגט מען זאָל מיך אויפוועקען מיט אַ שעה פריהער, נו, האָט מען מיך אין גאַנצען נישט אויפגעוועקט! גלויבסט נישט? ב'בעט דיך, רחל! ניטע!

רחל האָט זיך אויסגעדרעהט, געקוקט אויף איהם האַלב ברוגז:

— און פאַר וואָס האָב איך נישט פאַרשפּעטיגט, געקומען נאָך מיט אַ שטיק צייט פריהער?

זאַנוויל האָט נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערן, אַראָבגעלאָזט די אויגען, ווי אַ אינגעל וואָס מען כאַפּט ביי אַ ליגען.

— אָבער איך וויים פאַר וואָס — האָט רחל דרייסטער געזאָגט, — דאָס איז דערפאַר ווייל דו קלעהרסט גאָר נישט וועגען מיר! האָסט תמיד אין זינען דיינע פערד און ווער וויים וואָס? זעהסט, פון דער פריה אָן ביז יעצט קלעהר איך אַלס פון דיר, כ׳וואָרט אַלץ אַז די נאַכט זאָל קומען — — און יעצט אַז דו ביזט נישט געקומען, וואָס איך האָב אַלס נישט איבער־געטראַכט, גאָט מיינער! מיר האָט זיך געדאַכט אַז מען האָט דיך גע־הרג׳עט. כ׳וויים וואָס? — — —

זאַנוויל האָט געפיהלט ווי עס ווערט איהם לייכטער אויף דעם האַרץ. עס האָט זיך איהם געוואָלט אַלץ איהר זאָגען, דערצעהלען וועגען מאַנקען, וועגען ביילען... באַלד האָט ער זיך אָבער געטראָפען מיט רחל׳ס שוואַרצע אויגען, איז צוטומעלט געוואָרען און די צונג האָט זיך איהם צוגעשמידט צו דעם גומען.

רחל האָט בעמערקט אַז זאַנוויל איז אין אַ פערלעגענהייט, האָט זי זיך צוגערוקט צו איהם, און ווי אַ מאַמע האָט זי איהם געגראָזשעט מיט אַ פינגער:

— הייסט עס, זאָגסטו מיר צו, אַז....

— אויף מיין וואָרט — האָט זי זאַנוויל איבערגעשלאָגען — כ׳בין נישט שולדיג! אַז זיי האָבען מיך נישט אויפגעוועקט — — — גלויב מיר, רחל, כ׳וועל שוין פערזאָגען אַ צעהנטען זיך נישט צו לעגען שלאָפען!

— כאַ, כאַ, כאַ! — האָט זיך רחל צולאַכט, זיך אַרויפגעזעצט זאַנוויל׳ען אויף דער שוים און איהם אָנגענומען פאַר דער גאָמבע: — כ׳האָב געמיינט, דו וועסט שוין נישט קומען, כ׳וועל שוין קיינמאָל נישט זיצען מיט דיר, אָט אַזוי! נו, דערצעהל מיר עפּעס! ווי אַזוי האָסטו דורכגעפיהרט די פערד? דו ווייסט גאָר נישט, ווי שעהן דו ביזט געוועזען זיצענדיג אויפ׳ן שוואַרצען אָגער. ס׳האָט דיר נור געפעהלט אַ ווייסער פלאַשץ! האָסט מיך עפּעס ליעב, זאַנוויל? זאָג! — — —

זאַנוויל איז געלעגען ווי פער׳שכור׳ט פון פרייד. ער האָט איהר דער־צעהלט ווי אַזוי ער איז דורך די גרענעץ. זי איז געלעגען אויף זיין שוים

ווי אַ קליין קעצעלע, זיך איינגעטוליעט אין זיין ברייטער ברוסט און זיך צוגעהערט. זי האָט אראָבגענומען דעם קראַנץ בלומען פון איהר קאָפּ, איהם אָנגעטהאָן זאַנוויל'ען און זיך נאָך שטאַרקער געטוליעט.

פאַר איהרע אויגען האָט זיך געוועבט אַ גרויסער נעדיכטער וואַלד. זי איז געזעסען אונטער אַן אַלטען דעמב, די האָר צושאָטען און געפלאָכ־טען אַ קראַנץ. עס האָט זיך בעוויזען אַ פערבלאָנדזשעטער וואַלד־פּרינץ אויף אַ שוואַרץ פערד. ער האָט זיך דריי מאָל פאַר איהר געבויגען און נעבעטען דעם קראַנץ. זי האָט דעם פּרינץ אָנגעטהאָן דעם קראַנץ אויף זיינע בלאָנדע לאָקען. דער פּרינץ האָט זי איינגעוויקעלט אין זיין ווייסען פּלאַשץ און דאָס פערד האָט זיך געטראָגען וואַלד איין, וואַלד אויס — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

שפּעט אין דער נאַכט האָט זיך רחל אויפגעהויבען, זיך אויסגעגלייכט און אַ פּער'שכור'טע ארוים פון דער בודע. עס האָט זיך באַלד דערהערט אַ קוויטש. רחל איז געשטאַנען אַן איבערגעשראָקענע, מיט ווייט צועפּענטע הענד. אַנטקעגען איהר איז געשטאַנען מאָרווע, עטוואָס אויסגעצויגען, מיט אויפגעשטעלטע אוירען און געבורטשעט.

— „אַ טי פּשאַ קרעוו!“ — האָט זאַנוויל אַ געשריי געטהאָן און גענומען רייסען דעם הונד פאַר די אוירען. — האָסט זיך איבערגע־שראָקען? דאָס איז דאָך מיין הונד!

רחל האָט בעטראַכט דעם שוואַרצען קודלאַטען הונד און ער איז איהר געפעלען געוואָרען.

זיי זיינען געגאַנגען האַנד אין האַנד איבער'ן גראָז און געשוויגען.

— רחל, דו ווייסט, מיין שוועסטער האָט אין קורצען חתונה?

— אזוי? און טאַקע מיט דעם בעל־עגלה? ווי הייסט ער?

— יאָ. מיט בערקען!

— זאַנוויל, וואָלסט געוואָלט כ'זאָל זיין אויף דער חתונה? — האָט רחל געזאָגט, זיך אָבגעשטעלט און איהם געקוקט גלייך אין די אויגען.

— צו איך וואָלט געוואָלט... אָבער, כ'ווייס?... וואָס וועלען מענשען זאָגען?

— אַז מיך אַרט נישט, וואָס אַרט עס דיך, נאַרעלע! טאָ הער,

זאנוויל, פאר דער חתונה, לאז דיין שוועסטער קומען און בעטען מיך מיט דער אלטער דיענסט. די אלטע וועט שוין פועל'ן ביים טאטען כ'זאל גען. הערסט, וועל איך מיר מאכען א באלאווע קלייד! איינס אין פוילען! דו וועסט זעהן ווי דיין רחל וועט אויסזעהן אין א ווייס זיידען קלייד ביז צום טריט. און אין קאפ וועל איך מיר אריינזעצען א ווייסע רויז, וועל איך זיין שעהן! נור געדענק — האט רחל ערנסטער געזאגט און צוגעשטעלט א פינגער צו דער נאז — אויף דער חתונה מאך זיך, אז דו קענסט מיך נישט! פאר וואס שוויינסטו? נעה, איך האב דיך פיינד!

זאנוויל האט זי געכאפט אין זיינע ארעמס און בעדעקט איהר פנים מיט קושען.

12.

שוין עטליכע טעג ווי ביי שלמה'ן האָט די טהיר נישט גערוהט. מען האָט געהאַלטען אין איין קומען און אוועקגעהן. שלמה איז אפילו דערפון נישט איבריג צופריעדען געווען, דען ביים יעדען עפען פון דער טהיר, האָט ער אויך געמוזט עפענען דעם בייטעל, נור ער האָט זיך נישט שטאַרק גענומען צום הארצען. א קליינינקייט, חתונה מאַכען דאָס ערשטע קינד! און ווען מאַכט זיך נאָך אַזא שמחה?

שלמה איז אריינגעקראָכען אין זיין שבת'דיגער קאַפּאָטע, געזעסען גאַנצע טעג אין שטוב און געזעהען אז אלץ זאָל זיין בהרחבה.

אין מיטען שטוב איז געשטאַנען חנה אין א ווייסע האַלבע מיט א לויזע בלוזקע און האָט אריינגעלעגט אין א גרויסען שטרויענעם קאָש איהר אויסשטייער. זי האָט צעוואָרפען א העמד מיט אַן אויסגעהאַפּ־טענעם קאַרטישק, זיך פערטראַכט, עס צונויפגעלעגט, געפּאַקט ווייטער און א גליקליכע געשלונגען דעם ריח פון פריש געבעקס.

תרצה מיט שרה'ן זיינען געשטאַנען אין קיך אָהן בלוזקעס און גע־צעהלט דאָס געבעקס וואָס דער בעקער האָט נור וואָס געבראַכט. פון מאָל צו מאָל איז תרצה אריין צו שלמה'ן, פערוואָרפען איהר פאַר־טוך אויף דער נאַקעטער ברוסט:

— שלמה?

— וואָס איז?

— און וואָס הערט זיך מכּת פיש?

— דאַנה נישט, תרצה! מיר וועלען האָבען איינמאָל פיש! לעבע־דיגע, צאַפּעלדיגע! פינף שקצים זיינען נור וואָס ארויס צו דער „זשאָל־דעווקע".

תרצה האָט א שטופּ געטהאָן שלמה'ן מיט'ן עלעבויגען און איהם

געצייגט אויף חנה׳ן, וואָס איז געשטאַנען אַ צופלאַמטע און בעטראַכט איהר בלוי־זיידען חופה קלייד.

— ווי לאַנג איז ווי איך בין אַזוי געשטאַנען? — האָט תרצה אָפּגעזיפצט — שלמה, נו, אויף אַ טשיקאַוועס, געדענקסט פאַרע חופה־קלייד איך האָב געטראָגען?

— פרעג מיך עפּעס בעסערס! — האָט שלמה געענטפערט מיט אַ שמייכעל.

די טהיר האָט זיך געעפענט און ישראל לעהרער, אַ דאַר מענשיל אין ברילען, האַלב־קורץ געקליידט איז אריין. מיט איין האַנד האָט ער פערריכט זיין גומענעם קאַלנער, וועלכער האָט זיך איהם ארויסגערוקט און מיט דער צווייטער האָט ער אראָפּגענומען דאָס היטעל און זיך אָפּגעווישט דעם שוויים פון שטערען.

— ברוך הבא, אַ איד! — האָט שלמה געזאָגט, איהם אויסגעשטרעקט אַ האַנד און מיט דער צווייטער האָט ער איהם ארויסגערוקט אַ שטוהל.

— ברוך נמצא! — האָט דער לעהרער געענטפערט מיט אַ שמייכעל — הייסט עס, אַז חנה, מיין תלמידה, האָט שוין חתונה! די וועלט רוקט זיך!

חנה האָט געשטעלט בראָנפען מיט לעקיך.

ישראל האָט געטרונקען לחיים צו שלמה׳ן, „צום וואָהלזיין" צו חנה׳ן און זיין דארע נאָז האָט זיך פעררויטעלט. ער האָט ארויסגענומען פון בוזעם אַ פעדער מיט טינט און חנה האָט איהם דיקטירט די נעמען צו וועמען מען האָט געדאַרפט שיקען חתונה קאַרטען.

שלמה האָט געקוקט ווי ישראל׳ס האַנד פליהט איבער די קאַנווערטען, ווי זי דרעהט זיך, צוקט און מאַכט אַזעלכע שעהנע בוכשטאַבען. עס האָט איהם געוואונדערט פאַר וואָס אַזאַ געלערנטער ווי ישראל זאָל זיך אַזוי מאַטערען, געהן לערנען קינדער פון שטוב צו שטוב פאַר אַ רובעל אַ חדש.

און אַז ישראל איז אביסעל מיעד געוואָרען, האָט ער גענומען אַ שטיקעל פּאַפּיער, אָפּגעווישט די פעדער, געמאַכט נאָך אַ שנעפּסעל און

נענומען דערצעהלען שלמה׳ן וועלט־זאכען. ער איז קלאר געווען אין אלע קסרים, געוואוסט גענוי ווי איינער איז שטארק און אז ער פלעגט רעדען וועגען א מלחמה — איז דורך א גרויל דורכ׳ן לייב.

שלמה האָט פעררייסען דעם קאָפּ, זיך צוגעהערט מיט אָן אָפען מויל און תמיד פערפיהרט א שמועס וועגען דער טערקישער מלחמה. ער האָט געוואוסט אויף א פריהער וואס ישראל וועט איהם דערצעהלען, נאר נאר נישט, ער האָט ליעב געהאט צו הערען ווי ישראל רעדט.

חנה איז געזעסען די גאנצע צייט מיט אראָפּגעלאָזטע אויגען. ישראל איז אמאָל געווען איהר לעהרער, פלעגט ער זי ארומנעהמען און קו־שען. און איינמאָל ווען ער האָט זי געהאלטען אויף זיין שויס איז אָנ־געקומען ישראל׳ס ווייב מיט א קינד אויף דער האנד — פונדעסטוועגען אָן האָט זי אויפגעהערט לערנען ביי איהם און טאקע מעהר ווי דאוונען האָט זי זיך נישט אויסגעלערענט.

דער שמש מיט עטליכע „בעטערקעס“ זיינען אריינגעקומען נאָך די חתונה־קארטען.

אז שלמה איז מיט זיי ארויס פון שטוב, איז ישראל געוואָרען לע־בעדינער. ער האָט א פּאָר מאָל א שטיעף געטהאָן מיט חנה׳ן און איהר געשטעלט אזעלכע פראגען, אז ס׳איז איהר פון חרפה פינסטער געוואָרען אין די אויגען.

ישראל האָט געענדיגט זיין ארבייט, צוגענומען א פּאפּירענעם רו־בעל און געמאכט א שנאפּס. חנה האָט איהם איינגעפּאקט א טיט מיט לעקיך פאר די קינדער און איהם געבעטען אויף דער חתונה.

— געווים, געווים, ווי דען! האָט ער געשמייכעלט און איז אריין אין קיך מיט א וויץ. תרצה מיט שרה׳ן האָבען זיך געבויגען פון געּ־לעכטער.

אין דרויסען איז געשטאַנען זאנוועל מיט עטליכע יונגען און גע־שטעלט א סאָפּע פון ברעטער וואו דער עולם וועט עסען. די סאָפּע האָט זיך געצויגען איבער דעם גאַנצען הויף.

13

די כלה איז געזעסן ווי אַן אויסגעגאָסענע אויף אַן אויסגעבעטען פאָטעל אין איהר בלוי־זיידען חופּה־קלייד, בעפּוצט פון פאָרענט מיט שוטאַש בלומלעך. אויפ'ן קאָפּ האָט זי געטראָגען אַ גירלאַנדע פון מירטען בלעטער. פון אונטער דער גערלאַנדע האָט זיך געשפּרייט אַ ווייסער, ברייטער טול און איז לייכט אַראָבגעפאַלען איבער איהרע פּלייצעס, ביז איבער דער טאַליע.

איבער'ן זאַל האָט זיך צוגאָסען אַ וואַלס.

מיידלעך האָבען זיך גענומען פאָרען, זיך לייכט געטראָגען אין זייערע קאָלירטע, רוישענדע קליידער, געוואונקען מיט אַלע גליעדער, האַרציג געלאַכט.

און חברה יונגען האָבען ארויסגעקוקט אויף די מיידלעך פון כלי־זמרים־שטיבעל און האָבען הנאה געהאַט.

מענדעל „פּאָדריאַטשיק'ס" טעכטעריל, אין וועמעס הויז די כלה איז איינגעשטאַנען, האָט פערבעטען איהרע חבר'טאָרינס פון דער פּענסיע, פערקליבען זיך מיט זיי אויפ'ן באַלקאָן און הנאה געהאַט ווי „פּראָסטאַקעס" פיהרען זיך אויף אַ חתונה.

דער זאַל איז געוואָרען אַלץ ענגער און ענגער. עס זיינען צוגעקומען אינגערע און עלטערע פרויען.

תרצה מיט צוויי מחותנת'טעס זיינען ארומגעגאַנגען איבער'ן זאַל מיט קלאָשען צוקער־ווערק און מכבד געווען דעם עולם.

אויף דער שוועל האָט זיך בעוויזען ביילע, גראַדול'ס ווייב. זי האָט געטראָגען אַ גרין זיידען קלייד פון דער זייט צו קנעפּלען און געשאַמרירט מיט צוויי שורות „פּאַרגעס מיך נישט". דאָס קלייד איז כמעט געווען אָהן אַרבעל, איבערגעצויגען מיט אַ שוואַרץ זיידענעם טול. איהרע רונדע

אַקסעל מיט דעם האַלז זיינען געווען איבערגעהילט מיט אַ געשטריקטען הימעל־קאָלירטען שאַל, וועלכער האָט זיך געררוקט און געבויגען ווי אַ שלאַנג. אויף די הענד האָט זי געטראָגען לאַנגע ווייס־זיידענע האַנטשען. די שווארצע האָר געקעמט סעצעסיע און פון ביידע זייטען קאָפּ זיינען די דיקע צעפּ פערלעגט געווען אין קאָקסען. ביילע איז אריין מיט אַ געררר־דער. זי איז ראשינג דורך דעם זאַל, ארויסרופענדיג מיט איהרע געטאָקטע פּיסלעך אַ פערבאָרגענעם רייץ. זי האָט זיך פונאנדערגעקושט מיט דער כלה און ווי נישט בעמערקענדיג קיינעמס בליקען אויף זיך, האָט זי זיך גענומען שפּיעלען מיט דעם דינעם גאָלדענעם קייטעל, אויף וועלכען אַ פּלאַ־קאַנטשיקעל פערפיומען איז געהאַנגען.

— אודאי אַ וואַרשעווערין! — האָבען זיך די ווייבער איבערגע־וואָרפען וועגען איהר.

ביילע האָט בעמערקט זאַנוויל׳ען, האָט זי אַ שמייכעל געטהאָן און איהם צוגערופען מיט אַ פינגער. זאַנוויל האָט נישט געוואוסט וואָס צו טהאָן: יאָ אריינגעהן? נישט אריינגעהן? נור ער האָט לאַנג נישט גע־דארפט טראַכטען: דאָס קליינע שווארץ־חנ׳עוודיגע ווייבעל האָט זיך געטראָגען צו איהם מיט אַ גערויש.

— מזל טוב, זאַנוויל! — האָט ביילע געזאָגט און איהם דערלאַנגט איהר קליין הענטעל מיט דער ווייסער הענטשקע.

זאַנוויל איז רויט געוואָרען, געהאַלטען איהר האַנד און געדאַנקט.

— פאַר וואָס זעהט מען איך נישט, זאַנוויל? ווי כ׳זעה, זיינט איהר אַ שטאַרקער וואָרטסמאַן! איהר האָט דאָך, דאַכט זיך מיר, צוגעזאָגט אריינקומען? זעהט מען אייך נאָך!

זאַנוויל האָט עפּעס גענומען שטאַמלען, זיך נישט געקאָנט ארויסדרע־הען און זיך נאָך שטאַרקער פערררויטעלט. ביילע האָט אויף איהם געקוקט און אַפּנים הנאה געהאַט, ווי אַזאַ געזונטער בחור רויטעלט זיך ווי אַ יונג מיידעל.

— דאָס מאָל בין איך אייך מוחל, נור פון היינט אָן זאָלט איהר מיר זיין אַ גוט איינגעל, איהר הערט? — האָט ביילע געזאָגט, זיך שעלמיש

איינגעבויגען און איהם אַ שטופּ געטהאָן מיט איהר קניע. זאַנוויל האָט דערפיהלט אַ כוואַליע בלוט אין פּנים.

— און יעצט, זאַנוויל, וואַרפט אריין אין קאָן און מיר וועלען טאַנצען!

— אָבער, די ווייבער... וועלען דאָך... — האָט זאַנוויל אָנגעהויבען שטאַמלען.

— וויים איך וואָס?! כ'וועל זאָגען, אַז איך בין אייערס אַ מוהמע. גוט? — האָט זיךביילע צולאַכט און אַ בליץ געטהאָן מיט איהרע קוילען־אויגען.

זאַנוויל האָט איינגעוואָרפען די כּלי־זמר אויף אַ טאַנץ, ארומגענומען ביילען און זיך אריינגעטראָגען צווישען די פּאָרלעך. עלטערע ווייבער האָבען אַ ביסעל קרום געקוקט, נאָר עס איז דאָך אַ חתונה! אַלע האָבען געקוקט ווי ביילע שוועבט, טראָגט זיך לייכט ווי אַ יונגער פויגעל, ריהרט קוים אָן די פּאָדלאָגע. זאַנוויל האָט זי לייכט געהאַלטען, עטוואָס זיך איינגעבויגען און איז פער'שכור'ט געוואָרען פון איהר שמעקעדיגען בוזים. ער האָט אָן אַלץ פערגעסען. ער האָט נאָר געפיהלט ווי ער טראָגט זיך עפּעס אין אַ כשוף־טאַנץ, און די פערפומען האָבען אַלץ מעהר און מעהר איהם געקלאַפּט אין פּנים, בערוישט, און דאָס זיידענע קלייד האָט גערעדט, זיך געבויגען און געשיפּעט ווי אַ מחנה שלאַנגען. ביילע האָט אַ געשריי גע־טהאָן צו די כּלי־זמרים: פּאַדעספּאַן!

קיינער האָט נישט געטאַנצט. ביילע איז געשטאַנען אין איין עק, זאַנוויל אין צווייטען. ביילע האָט אויפגעהויבען מיט דער רעכטער האַנד איהר שלעפּ און די ליאַקירקעס מיט די שוואַרצע דורכזיכטיגע זאָקען האָ־בען זיך געהויבען פון אָרט. זי האָט גענומען שטיל מיט־זינגען, זיך פער־מאָסטען צום טאַנץ, און דער הימעל־בלויער שאַל האָט זיך גערוקט איבער דעם האַלז, געבלענדט די אויגען. זי האָט אַ הויב געטהאָן אַ פוס, לייכט אפערגעוואָרפען די קורצע ווייסע האַלקע, גראַנדיעז אַ בויג געטהאָן דעם עלאַסטישען קערפּער, פערשייט אויפגעצויגען די אַקסלען און זיך גע־טראָגען אַנטקעגען זאַנווילען, זיך געטראָגען אַנטקעגען איהם מיט בליצען אין די שוואַרצע אויגען... אַט האָבען זיי זיך ארומגענומען. זאַנוויל

האָט געפּיהלט, ווי זי דריקט זיך אַלץ מעהר צו איהם און זי פרעגט איהם: פאַרוואָס זייט איהר נישט געקומען?...

ווען זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט, האָט זאַנוויל גענומען אַפּווישען זיין נאַסען שטערען און זיך גלייך געוואָלט ארייננשאַרען צו די כלי־זמרים, נאָר באַלד האָט ער בעמערקט ווי רחל קוקט איהם אָן.

רחל האָט געזעהן ווי זאַנוויל האָט געטאַנצט מיט דער שעהנער ווייבעל און דאָס האַרץ האָט איהר פערקלעמט. זי האָט זיי די גאַנצע צייט נאָכגעקוקט און איהר האָט זיך געדאַכט, אַז זאַנוויל איז פערליעבט אין דעם ווייבעל. רחל האָט בעמערקט, אַז דורך דעם גאַנצען טאַנץ האָט ער נישט אַראָפּגעלאָזט די אויגען פון איהר, געהאַלטען זיינע ליפּען אַזוי נאָהענט צו איהרע שוואַרצע האָר, ווי ער וואָלט זי געוואָלט קושען. און זי איז דאָך אַזאַ שעהנע! און ווי שעהן זי טאַנצט! רחל איז געוואָרען מיט אַ מאָל אומעדיג. עס האָט איהר באַנג געטהאָן צו וואָס זי איז געקומען און האָט גענומען זוכען אַ געלעגענהייט צו פערלאָזען דעם זאַל.

רחל האָט זיך געטראָפען מיט זאַנוויל'ס בליק און עס איז איהר אויף אַ ווייַלע לייכטער געוואָרען. באַלד אָבער האָט זי אַראָפּגעלאָזט די אויגען און איז נאָך טרויעריגער געוואָרען.

זאַנוויל איז אריין אין צווייטען צימער, האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ שטוהל, אפּערגעוואָרפען זיינע פיס און אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. איהם האָט זיך געוואָלט צוגעהן צו רחל'ען, זאָגען איהר, אַז ער איז נישט שולדיג, אַז ער וואָלט אויף דעם טאַנץ־זאַל אין גאַנצען נישט געקומען; ער איז געקומען זעהן ווי זי וועט אויסקוקען אין איהר ווייס באַלאָווע קלייד...

— וואָס איז מיט אייך, זאַנוויל? געהמט, פערזוכט!

זאַנוויל האָט אַ צאַפּעל געטהאָן. נעבען איהם איז געשטאַנען ביילע מיט אַ קליאַש צוקערוועריק אין דער האַנד. זי האָט געלאַכט און איהם געשטופּט מיט איהר ליאַקירענעם שיכעל.

ער האָט גענומען אַ שאָקאָלאַדקע.

ביילע האָט זיך געזעצט נעבען איהם, ארויפגעלעגט איהר האַנד אויף זיין שוים און גענומען איהם עפּעס דערצעהלען.

וויז־אַ־וויז איז געשטאַנען רחל אַ בלאַסע, אין איהר ווייס זיידען

קלייד ביז צום טריט, די צוויי לאַנגע צעפּ אַראָפּגעלאָזט און האָט געקוקט אויף דעם פּאָרעל.

זאַנוויל איז בלאַס געוואָרען ווי קרייד.

— וואָס איז מיט אייך? ס'איז אייך נישט גוט געוואָרען? — האָט ביילע איהם געפרעגט און האָט זיך אויסגעדרעהט. זי האָט בעמערקט רחל'ען.

רחל האָט זיך בעגעגענט מיט ביילעס בליק און געשפּירט ווי עס ווערט איהר קאַלט.

— דאָס לאַכט ער נאָך פון מיר, צייגט יענער דאָס מיידעל, וואָס ליעבט איהם! — האָט רחל אַ טראַכט געטהאָן און געפיהלט בשעת מעשה ווי דאָס הארץ פּלאַצט איהר און אין די אויגען זיינען געשטאַנען טרעהרען. זי איז אַרוים אויפ'ן באַלקאָן, זיך אויסגעווישט די אויגען און געבעטען גאָט עס זאָל שוין זיין נאָך דער חופּה.

זאַנווילען האָט עס געהויבען פון אָרט. עס האָט זיך איהם געוואָלט בעליידיגען ביילע'ן; „וואָס האָט זי זיך אָנגעטשעפּעט אָן מיר?!"

— ווער איז יענע מיידעל? — האָט ביילע געפרעגט אויף רחל'ען.

— מיין שוועסטער'ס אַ בעקאַנטע, — האָט זאַנוויל געענטפערט און איז רויט געוואָרען.

— וואָס קוקט זי אונז אַזוי נאָך? זי איז אייפערזיכטיג?

זאַנוויל האָט נישט געענטפערט. ער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגען און גענומען בייסען די נעגעל.

ביילע איז אַריין אין טאַנץ־זאַל.

זאַנוויל איז געזעסען און געפיהלט ווי עס זשומעט איהם אין די אויערען. ער האָט זיך עטליכע מאָל אויפגעשטעלט, צוגעקנעפּעלט דעם ראָק, געוואָלט אַריינגעהן צו רחל'ען, נאָר די פיס האָבען זיך פון אָרט נישט גערירט.

רחל האָט זיך אוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל, קיינער זאָל זי נישט בעמערקען, און האָט געוואַרט מיט אומגעדולד, מען זאָל וואָס גיכער געהן צו דער חופּה. זי האָט געשפּירט, אַז אויב עס וועט איהר נאָך לאַנג אויסקומען צו פערבלייבען דאָ, וועט זי זיך צוּוויינען.

מיט אַ מאָל האָט זי דערזעהן ווי זעכצעהן מיידלעך טאַנצען אַ „ליאַנסער". אכט זיינען געשטאַנען אין איין זייט אַלס „הערען" און אכט אין דער אַנדערער זייט אַלס „דאַמען". די מיידלעך האָבען גע־טאַנצט איינע אַנטקעגען די אַנדערע, געהויבען די הענד, דורכגעשוואומען, געמאַכט אַ ראָד, געדרעהט און געבויגען גראַציעז זייערע קערפּערס, זיך פאַנאַנדערגעטהיילט און ווייטער געטאַנצט.

רחל איז געזעסען און איהר האָט זיך געדאַכט, אַז אַלע קוקען אויף איהר, צייגען מיט די פינגער. זי האָט גענומען אויסמיידען זייערע בליי־קען און, ווי אויף צו להכעיס, האָט זי זיך יעדע ווייַלע בעגעגענט מיט ביילע׳ס פערשייטע אויגען און געשפּירט בשעת מעשה ווי עס גיט איהר אַ שטאַרקען בריה.

— וואָס איז דער מעהר, רחל? וואָס זיינען איהר אַזוי אומעדיג? — האָט זי שרה געפרעגט, אין גאַנצען אַ פערפּלאָמטע פון טאַנצען.

רחל האָט געפיהלט, אַז אָט, אָט פּלאַצט זי אַרויס מיט אַ געוויין. זי האָט געטהאָן אַ טרייסעל מיט׳ן קאָפּ, אַ ביס געטהאָן זיך אין דער אונ־טערשטער ליפּ און געענטפערט מיט אַ לייכטען געמאַכטען שמייכעל:

— עפּעס טהוט מיר דער קאָפּ וועה, נאָר ס׳מאַכט נישט! אויב איהר ווילט, שרה, וואַרף איך איין אויף אַ טאַנץ.

רחל איז פלינק אויפגעשפּרונגען, איינגעוואָרפען און גענומען פליי־הען מיט שרה׳ן איבער דעם זאַל. זי האָט געפיהלט ווי דאָס אויסגעפּוצטע ווייבעל שטעהט און לאָזט קיין אויג נישט אַראָפּ פון איהר. אין מיטען טאַנצען האָט רחל זיך אָן אַלעם פערגעסען און געפרעגט שרה׳ן אויף ביילע׳ן:

— דאָס איז זאַנוויל׳ס אַ בעקאַנטע, אַ וואַרשעווערין!

מיט אַ מאָל איז שטיל געוואָרען. באַלד האָבען די כלי־זמרים גע־נומען שפּיעלען אַ פרעהליכס און פון אַלע זייטען האָט געטראָגען:

— צו דער חופּה! צו דער חופּה! אין אַ מזל׳דינער שעה, אין אַ מזל׳דינער שעה!...

אַז זאַנוויל האָט זיך אויפגעשטעלט איז שוין קיינער אין זאַל נישט געווען. ער איז גיך אַראָפּ אויף דער גאַס, זיך גענומען דורכשטופּען אַ

וועג דורך דעם עולם, וואָס האָט אָנגעפילט די גאַס פון מארק אָן ביז צו דעם שוהל־הויף.

מאַנקע איז איהם אַנטקעגען געקומען מיט עפּעס א געלען יונג.

— מזל טוב דיר, זאַנוויל! א שעהנער מענש ביזטו, — האָט מאַנקע צו איהם געזאָגט, — שעהמסט זיך גאָר מיט דיינע אַלטע בעקאַנטע! א שוועסטער האָט חתונה, שטעהט דיר נישט אָן מיך צו בעטען?!

נארישע מאַנקע, אַז איך וועל חתונה האָבען און דיך נישט בעטען, ווערסטו האָבען א פּרעטענזיע! כ'דאַנק גאָט, אַז מען האָט מיך געבעטען! — האָט זאַנוויל געענטפערט מיט א שמייכעל.

.14

די סאָפּע פון ברעטער, וואָס זאַנוויל האָט אויפגעשטעלט, איז גע־ווען בעלויכטען מיט די בליץ־לאָמפּען פון דעם בעל־עגלה'שען מנין. צוויי טישען האָבען זיך געצויגען איבער דער גאַנצען סאָפּע: פּאָר מענער און פּאָר פרויען.

אַ חברה יונגען זיינען געשטאַנען און מיט דרך־ארץ אריינגעקוקט ווי שלמה „קראַדניק" פּראַוועט אַ חתונה.

זאַנוויל איז געזעסען צווישען דעם עולם און געגאָסען אין זיך ווי אין אַ פאַס אריין. ער האָט געפיהלט ווי אַלעם ביי איהם הויבט זיך, שפּאַרט זיך צום קאָפּ; נאָך אַ ווייַלע און דער מח וועט ארויסזעצען ווי אַ פּראָפּען פון אַ פערמאַכטע פלאַש.

— זאַנוויל, קומט מיר העלפען אריינגעהמען נאָך אַ קאַש בראַנפען; ס'איז שוין מעהר נישטאָ! — איז צו צו איהם ביילע אַ פערפלאַמטע.

— אַ שעלמאָ! — האָט ביי זאַנוו:לען אַ בליץ געטהאָן אין מח, און ער איז מיט איהר ארוים.

אָבער אָנשטאָט צו געהן אין שטוב אריין, זיינען זיי אוועק אונטער'ן עפּעל־בוים.

— זאַנוויל, וואו איז דער בראָנפען? — האָט ביילע געפרעגט און איהם געקוקט פערשייט אין די אויגען.

— שווייגט! — האָט זאַנוויל געענטפערט און זי פעסט ארומ־גענומען.

— זאַנוויל, ניטע! נענוג... מיין מאַן געהט!

זאַנוויל האָט זי גלייך אָפּגעלאָזט, זיך ארומגעקוקט און אַ בריל געטהאָן:

— מאַרש, צום מאַן!

ביילע איז אוועק אַ בעליידיגט און זאַנוויל האָט זיך אויסגעצויגען אונטער'ן בוים.

ער האָט געפיהלט פּאַסקודנע אין מויל. דאָס בלוט האָט אין איהם געקאָכט, געשלאָגען צום מוח, וועלכער האָט זיך אַלץ העכער און העכער געהויבען. ער האָט געפיהלט אַ שרעקליכען עקעל צו ביילען. עטליכע מאָל איז ארויפגעשוואומען רחל, נאָר איהר געשטאַלט האָט זיך לאַנג ניט געוואָלט האַלטען... ער וואָלט זיך אפשר גאָר געלעגט שלאָפען. נאָר ווי אויף צו להכעיס איז איהם רחל ווידער געקומען פאַר די אויגען...

עס האָט איהם גענומען שטעכען אין די שלייפען. איז ער צו צום ברונען, אָנגעשעפּט אַ קובעל וואַסער און גענומען נעצען דעם קאָפּ.

פון דער סאָפּע האָבען זיך נאָך אַלץ געטראָגען פרעהליכע נגונים און אַ ווילד געלעכטער.

זאַנוויל'ען איז אַלץ געוואָרען דערווידער. ער האָט גענומען שפּאַ־נען ווי אויף שטאָלצען איבער די שטילע גאַסען. וואו־ניט־וואו אין אַ ווינקעל איז געשלאָפען אַ נאַכט־וועכטער מיט דעם גראָבען שטעקען אין דער האַנד.

זאַנוויל איז נישט ווילענדיג צוגעקומען צו רחל'ס הויז. דאָס הויז איז געשטאַנען אין דער־מיט פון אַ קליין סעדיל, ארומגערינגעלט פון אַ הויכען פּלויט פון ברעטער. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט ביי דעם פּאַרקאַן און זיך פערטראַכט. שטיל. ער האָט אויפגעשפּיצט זיינע אויערען און איהם האָט זיך געדאַכט, אַז אימיצער וויינט. דאָס וויינען פערנעהט באַלד אין אַ כליפּען...

זאַנוויל האָט פיעל נישט געטראַכט, האָט זיך אריבערגעכאַפּט אי־בער'ן פּאַרקאַן און איז צו צום הייזעל.

דאָס פענסטער איז געווען אָפען און בעלויכטען פון לבנה־שיין.

אויף דעם בעטעל איז געלעגען רחל אין אַ ווייסע נאַכט־העמד.

זאַנוויל האָט נישט לאַנג געטראַכט, האָט זיך אַ כאַפּ געטהאָן מיט די הענד פאַר'ן ראַהם פון פענסטער, איז אריין אין צימער און מיט אַ מאָל געבליבען שטעהן אַ צוטומעלטער.

רחל האָט זיך אַ לייכטען טרייסעל געטהאָן, עטוואָס צועפענט די

אוינגען און זיי צוריק פערמאַכט. באַלד אָבער האָט זי זיך ווי דערמאָהנט אָן עפּעס, ברייט צועפּענט די אויגען און האָט אַ שטאַרקען קוויטש געטהאָן.

זאַנוויל איז בלאַס געוואָרען און זי גענומען איינשטילען, בערוהיגען.

— ארויס! ס'פּאַסט פאר אַ גנב! ווי נעהמט מען זיך די חוצפּה ביינאַכט אריינצו'גנב'ענען זיך צו אַ מיידעל? געהט ארויס פון דאַנען! באַלד!

זאַנוויל האָט דערפיהלט ווי אַ דונער וואָלט איהם דערשלאָגען. ער האָט גאָר נישט געענטפערט, איז גיך ארויס דורכ'ן פענסטער, זיך פערטשעפּעט, אויסגעהאַקט אַ שויב און אַ דערשראָקענער געבליבען שטעהן נעבען פּאַרקאַן. באַלד האָט ער אַ שפּיי געטהאָן, אראָפּגערוקט דאָס הימעל איבער די אויגען און זיך אויסגעדרעהט. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז רחל שטעהט נעבען פענסטער. ער האָט ארויסגעלאָזט אַ קללה און איז אריבערגעשפּרונגען דעם פּאַרקאַן. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז מען רופט איהם. ער איז נאָך אַ מאָל ארויף אויפ'ן פּאַרקאַן, האָט אָבער קיינעם נישט געזעהן און האָט זיך שטיל אַוועקגעלאָזט איבער'ן שטאָדט.

זאַנוויל'ען האָט זיך געדאַכט, אַז דער מוח פּלאַצט, צופאַלט אויף שטיקער, און אין די אויערען האָט כסדר געקלונגען: — דאָס פּאַסט פאר אַ גנב! פאר אַ גנב!

ברררר... זיי זיינען אַלע אַזוי! אַז משה קוניאַרזש טרעפט מיך צווישען מענשען, קען ער מיך נישט, און אַז ער דאַרף מיך, לעקט ער מיך. אַ כאָליערא! כ'וועל איהם די בעבעכעס ארויסנעהמען! יעצט בין איך ביי רחל'ען אַ גנב, און אַז זי האָט מיך געדאַרפט, בין איך געווען ע פּרינץ! ניין, מעהר גאָה איך צו איהר נישט! נישט פאר אונז חסידישע טעכטער! ניין! גראָדול איז גערעכט געווען: מען טאָר נישט געהן אין צו ווייטע דרכים מיט אַ מויד...

זאַנוויל האָט פּלוצלונג דערפיהלט אויף זיין היציג פּנים קאַלטע קאַפּליעס רעגען און האָט זיך אָפּגעשטעלט.

איבער דעם הימעל איז געלעגען אַ שווערע, פינסטערע כמארע. די כמארע איז געוואָרען געדיכטער און האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר אראָפּגעלאָזט איבער'ן שטעדטעל.

פון ערגעץ וואו איז אַרויס אַ הײמלאָזער הונט מיט דעם עק צווישן די פיס און האָט זיך גענומען רײַבן נעבן זאַנווילן. זאַנוויל האָט פון פערדרוס און כעס דערלאַנגט דעם הײמלאָזן הונט אַ שטאַרקן קאָפּיע מיט'ן פוס. דער הונט האָט זיך פאַנאַנדערסקאַוואוטשעט און איז אַוועק אַ הינקעדיגער. דאָס בילערײַ פון דעם הונט האָט עפּעס אַזוי מאָדנע אָפּגעקלונגען אין דער שטילער, פינסטערער נאַכט און אָנגעיאָגט אויף זאַנווילן אַ שרעקליכען אומעט.

אַ װײַס־פײַערדיגער שלאַנג האָט מיט אַ מאָל דורכגעשניטען די געדיכטע כמאַרע און ס'איז נאָך פינסטערער געוואָרען. באַלד האָט זיך געהערט אַ שרעקליכער קראַך און עס האָט אָנגעהויבן גיסען ווי מיט צעבערס.

זאַנוויל איז געשטאַנען גלײַך. דער קאָפּ עטוואָס פעררייסן, דאָס מויל אָפען און דער רעגען האָט געפּאַטשט און געשמיסען איבער זײַן פּנים. די שווערקייט איז איהם ביסלעכווײַז אַוועק און ער האָט געפיהלט ווי עס ווערט איהם לײַכטער, פּונקט ווי אימיצער וואָלט געשטאַנען און איהם געלעגט קאַלטע קאָמפּרעסען צו זײַן ברענענדען מוח. דער רעגען האָט לאַנג נישט אָנגעהאַלטען. באַלד איז ליכטיגער געוואָרען. די כמאַ־רע, אַ צושפּאַלטענע, האָט זיך ביסלעכווײַז אַוועקגערוקט און אַ קלאָרע, אויסגעוואַשענע לבנה איז אַפּערגעשוואומען.

זאַנוויל האָט דערפיהלט אַ דורכטרייסלענדע קעלט. ער איז גע־ווען אין גאַנצען נאַס, דורכגעווייקט. ער האָט אויפגעשטעלט דעם קאָלנער פון זײַן רעקעל, אַראָפּגערוקט דאָס היטעל און זיך גענומען שפּאַ־נען דורך די שטילע געסלעך. אונטער דער שטאָדט ביי אַ קליין הײַזעל האָט ער זיך אָפּגעשטעלט: דאָרט האָט מאַנקע געוואוינט. ער איז גע־שטאַנען אַ ווײַלע, זיך גע'ישוב'ט וואָס צו טהאָן, האָט אַ שפּײַ געטהאָן און גיך פערשוואונדען אין פינסטערען הײַזעל.

.15

כמעט דעם גאַנצען טאָג נאָך דער חתונה איז זאַנוויל דורכגעשלאָפען ביי מאַנקען אין בעטעל. זי האָט איהם עטליכע מאָל געוועקט, געמאַכט עפּעס צו עסען. זאַנוויל האָט זיך איבערגעוואָרפען ווי אַ בער סוף ווינ־טער, עטוואָס אויפגעהויבען זיין קודלאַטען קאָפּ, אַ בורטשע געטהאָן, אויסגעזופּט אַ שעפּ וואַסער, זיך איינגעקאָרטשעט אין דרייען און גע־טראַכט. ער האָט געטראַכט ווי אַזוי צו בעליידיגען רחל'ען, זי זאָל עס אויף תמיד געדענקען. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט שוין אויס־געפונען אַ מיטעל און ער האָט געפּלאַנט ווי אַזוי איהם דורכצופיהרען. זיינע אַלע געדאַנקען האָבען זיך קאָנצענטרירט אויף איין פּונקט און אַלץ ביי איהם האָט זיך צושפּיעלט, געוואַקסען, זיך צואוואַקסען זעהר שנעל, דערגרייכט דעם העכסטען פּונקט אין זיין מוח. און עס זיינען אַלץ נייע און נייע פּלענער געבוירען געוואָרען, איינער בעסער פאַר דעם צווייטען. יעדער נייער פּלאַן, האָט זיך איהם געדאַכט, וועט רחל'ען מעהר קרענקונג פרשאַפען און זי וועט זיין געצוואונגען איהם איבערצובעטען. זי וועט קומען אַזאַ בלאַסע מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגען, וועט זיך אַוועקשטעלען נעבען טהיר און שווייגען, און ער וועט זיך מאַכען, אַז ער קען זי נישט; ער וועט זיך ארומשפּאַצירען איבער'ן צימער, רעדען מיט זיינע חברים, זי גאָר נישט בעמערקען! און אָט וועט רחל אויפהויבען איהרע פער־וויינטע, שוואַרצע אויגען און אין גאַנצען אַ צושראָקענע וועט זי נעהמען געהן צו איהם.

זאַנוויל האָט דערפיהלט ווי דאָס האַרץ האָט שטאַרקער בעגונען קלאַפּען און האָט מיט אַ מאָל אויסגעגלייכט זיינע פערקוועטשטע אויגען, אויפגעשנירעלט דעם פערקניימשטען שטערן, עטוואָס געעפענט איין אויג און עפּעס אַ מאָדנע פליעג איז אַרוים פון דעם צועפענטען אויג. די

פליענ איז געפלויפען, זיך ארויפגערעדעלט; א צווייטע האָט זיך נאָכ־געיאָגט, איינגעשלונגען די ערשטע און באלד איז א דריטע ארויס — — זאנוויל׳ען האָט זיך געדאכט, אז ער האָט עפּעס פערלאָרען. ער האָט אָנגעשטרענגט דעם מוח, געטהאָן א שטארקען שוואונג, געוואָלט עס כאַ־פּען. מיט א מאָל האָט עפּעס א פּלאַץ געטהאָן און ער האָט זיך א שטאר־קען טרייסעל געטהאָן אין בעטעל. ער האָט צועפּענט ברייטער די אויגען, זיך דערמאָהנט, אז ער ליעגט ביי מאַנקע׳ן, אז רחל האָט איהם ארויס־געיאָגט, ווי מען טרייבט ארויס א הונד, — האָט ער פון פערדרוס איינ־געקוועטשט די פויסטען און א שטארקען רעווע געטהאָן.

— שלאָף נאָך א ביסעל! קיין עין הרע א שלאָף! ווילסט עפּעס, זאנוויל? — האָט מאַנקע איהם געפרעגט.

— א טרונק!

— ווי גיסט דאָס א מענש אזוי פיעל וואסער אין זיך אריין?! האָסט דאָך נאָך היינט גאָר נישט אין מויל געהאַט!

זאנוויל האָט נישט געענטפערט, האָט אויסגעטרונקען א האַלבע שעפּ וואסער מיט איין ציה, זיך אויסגעצויגען מיט דעם פּנים צום סופיט און זיך צוגענעצט. איהם האָט זיך געוואָלט כאָטש שוין פערלאָזען די שטאָדט, אַנזאָטלען א פערד און אוועקפּאטשען אין דער ווייטער וועלט אריין... ער האָט געפיהלט, אז אויב ער וועט בלייבען אין שטאָדט, וועט ער אָפּטהאָן די גפעהרליכסטע זאכען, און יעדעס מאָל איז איהם ארויס־געשוואומען עפּעס א שוידערהאפטע בילד, פאר וועלכען ער איז געוואָרען אָן אויפגעציטערטער.

וואוהין פאָהרט מען? — ער האָט לאַנג נישט געדארפט טראכטען. עס איז געווען צוויי טאָג פאר׳ן לוויוויטשער יריד. ער האָט בעשטימט זיך אויפצוהויפען, אריבער צו גראדול׳ען און נאָך היינט ביינאכט אוועק נאָך לוויוויטש. דאָרט וועט ער זיך געוויס אָן אַלעם פערגעסען.

זאנוויל האָט גענומען שרייבען אין געדאנק א בריעף צו רחל׳ען. דער בריעף האָט זיך ביי איהם אין מוח זעהר פליסיג געשריעבען. אַלץ איז אזוי גלאַטיג ארויס און די בוכשטאבען האָבען זיך עפּעס אזוי צו־וואקסען, אזעלכע גרויסע, שווארצע, כאָטש נעהם און טאַפּ זיי אָן. און

אָט האָט זיך בעוויזען רחל מיט די דינע פערקוועטשטע ליפּען און אין גאַנצען אזא צוטראָגענע, האָט געהאַלטען זיין בריעף און פון די אויגען האָבען געקאַפּעט טרעהרען.

זאַנוויל האָט זיך מיט א מאָל דערמאָהנט, אז ער קען נישט שרייבען און האָט פון גרויס פערדרוס א שפּיי געטהאָן גלייך אין סופיט אריין.

— מאַנקע, מיר דאַכט זיך, אז דו קאָנסט שרייבען?

— כ'האָב א מאָל געקאָנט. וואָס עפּעס אין מיטען דערינען?

— שרייב מיר א בריעף.

— צו וועם?

— דאָס ווערסטו שפּעטער זעהן! זעץ דיך און שרייב!

מאנקע האָט אויפגעזוכט א בוינגעלע פּאַפּיער, אַן אַלטען פערשטויב־טען טינטער און זיך אוועקגעזעצט. זאַנוויל האָט זיך אויפגעכאַפּט און א באַרוויסער זיך אוועקגעזעצט נעבען טישעל.

— נו, צו וועם געהט דער בריעף? — האָט מאַנקע זיך געפרעגט און איינגעטונקט די פעדער. — כ'מיין וואָס פאַר א טיטול?

זאַנוויל האָט באַלד נישט געענטפערט, געקלעהרט א ביסעל:

— אָהן א טיטול!

— וואָס הייסט אָהן א טיטול? וואָס פאַרע משוגע'נער שרייבט א בריעף אָהן א טיטול? א טיטול מוז זיין!

זאַנוויל איז געוואָרען בייז.

— „כלאָפּ סוואָיע, אי פּאָפּ סוואָיע!" מען זאָגט דיר אָהן א טיטול, איז אָהן א טיטול!

— אַלץ גוט, זאַנוויל. לאָז זיין אָהן א טיטול. בין איך ווייטער בדלות! אָבער צו וואָס זיינען די געשרייען? נו, בקיצור? —

ביי זאַנווילען אין מוח איז עפּעס געוואָרען א מיש־מאַש, עס האָט זיך ביי איהם אַלץ פערדרעהט מיט די פיס ארויף. דער פליסיגער בריעף, וואָס ער האָט ערשט ניט לאַנג געהאַט אָנגעשריעבען אין געדאַנק, איז מיט א מאָל ארויס פון מוח. ער האָט זיך געוואָלט דערמאָהנען, גע־ריבען מיט זיין גרויסע האַנד איבער דעם שטערען. נור — געה טהו עפּעס, אז דער מוח איז פּוסט!

— נו? — האָט זיך מאַנקע צושמייכעלט.

— איין רגע, מאַנקע! גלויב מיר, דער בריעף ליעגט מיר אויף דער שפּיץ צונג. נאָר, פערשטעהסט, כ'האָב ליעב אז אַ בריעף זאָל זיין גע־שריעבען גלאַטיג, ער זאָל זיך לעזען ווי אשרי. אָט איז ער! שרייב! „כ'האָב קיינמאָל נישט געגלויבט, אז צווישען אונז וועט דאָס פּאַסירען, וואָס עס האָט נעכטען פּאַסירט".

דאָ האָט זיך זאַנוויל אָפּגעשטעלט, געקוקט ווי מאַנקע האָט איינ־געקוועטשט די פעדער מיט איהרע דינע פינגער. זי האָט געשריעבען פּאַמעליך, יעדע ווייל׳ע איז זי אַראָפּ פון דער ליניע און די בוכשטאַבען זיינען אַלע געוועזען עפּעס אזוי מאָדנע צודרעהט. זאַנוויל׳ען האָט זיך גע־דאַכט, אז מאַנקע שרייבט גאָר נישט, נאָר זי מאָהלט פייגעל. ער האָט בעמערקט ווי מאַנקע'ס פּנים איז געוואָרען ערנסטער, האָט זיך עטוואָס פערררויטעלט און יעדעס מאָל ווען זי האָט געמאַכט מיט'ן פעדער אַ בוכ־שטאַב, פלעגט זי אין דער זעלבער צייט מאַכען דעם בוכשטאַב מיט דער צונג, דאָ אויף איין באַק, דאָ אויף דער צווייטער.

זאַנווילען איז דאָס שרייבען מיט דער צונג זעהר געפעלען געוואָ־רען און ער האָט זיך צולאַכט.

— וואָס לאַכסטו?

— אז דו שרייבסט שעהנער מיט דער צונג ווי מיט דער פעדער!

— ס'געפעלט דיר נישט? איז נישט געפידעלט! — האָט זיך מאַנ־קע צולאַכט. — נו, פאָהר ווייטער!

זאַנוויל האָט גענומען קלעהרען און האָט בשום אופן מעהר נישט געקענט צוטראַכטען. יעדעס מאָל ווען עס איז איהם עפּעס געקומען אין געדאַנק אריין, האָט ער עס ניט געקענט אויסדריקען אין ווערטער און עפּעס אַנדערש האָט עס פעריאָגט. זאַנוויל איז בייז געוואָרען, גע־כאַפּט דאָס בויגעלע פּאַפּיער און צוריסען.

— אַ כאָליערא! כ'שרייב נישט מעהר! אז מען קען אליין נישט שרייבען, איז עס גוט אויף טויזענד שאָק כפּרות!

— וואָס איז מיט דיר היינט, זאַנוויל? ווי כ'זעה מאַכסטו בעציי־טענס תמוז! און צו וועמען ווילסטו דאָס שרייבען?

זאנוויל האָט נישט געענטפערט, דורכגעשפּאַנט עטליכע מאָל אַ בּאַרוויסער די שטוב און זיך גענומען אויף גיך אָנטהאָן.

— וואוהין געהסטו? — האָט איהם מאַנקע געפרעגט.

— צו גראַדול׳ען.

— וועסט זיך לאַנג זוימען?

— כ׳ווייס נישט! — האָט זאנוויל געענטפערט און איז ארויס פון שטוב.

די פיס, פערלעגט איין פוס אויף דעם צווייטען און געזאָגט האלב פערשיים:

— פאר וואָס דען נישט? אויף מיר געזאָגט, ווי א שעהנער בחור זאנוויל איז!

— דו ווייסט צו וואָס איך בין געקומען? — האָט זיך זאנוויל אָנגערופען, — כ'וויל זיך אריבערכאַפּען קיין לוויוויטש.

— טאָ לאָמיר פאָהרען צוזאמען! — האָט גראדול געזאָגט, — כ'קלייב זיך דאָך אויך. ס'איז דאָך מיר שוין נמאס געוואָרען צו זיצען אין דער היים! כ'געדענק שוין ניט די צייט ס'זאָל זיין עפּעס א שטאָך אַר־בייט, און צו זיצען און עסען פון גרייטען איז גאָר קיין תכלית נישט! א שמאַלץ־גרוב שעפּט זיך אויך אוים!

— ווער פאָהרט נאָך? — האָט זיך זאנוויל נעפרעגט.

— כ'ווייס — — — כ'האָב געזאָלט פאָהרען מיט משה'לע ביק, נאָר יעצט וועלען מיר פאָהרען זאלבע־דריט. בנאמנות, כ'בין צופריעדען וואָס דו פאָהרסט מיט. כ'וואָלט געהאט פאר א יאָהרען אזא שותף ווי דו וואָלט איך געמאכט אַן עשירות.

— בקיצור, ווען רעכענסטו צו פאָהרען? — האָט איהם זאנוויל איבערגעשלאָגען.

— נאָך היינט! — האָט גראדול געענטפערט.

— גוט! געה איך טאקע אהיים זיך צוגרייטען צו דער יאזדע,

.15

פון גאַנץ פוילען זיינען אָנגעקומען נאָך לוויוויטש פאַרטיעס סוחרים, מחנות פויערים, סטאַדעס בהמות, פערד, חזירים.

די שמאָלע גאַסען זיינען געוועזען ניט דורכצוגעהן. די וועגען מיט די בריטשקעס האָבען זיך געצויגען ביז הינטער דער שטאָדט ארויס און פון דער ווייטענס האָט עס אויסגעזעהן, ווי דאָס שטערטעל וואָלט געווען בעלאַגערט פון א האַלב ווילדען שונא, וואָס איז מיט אמאָל אָנגעפאַלען מיט זיין גאַנצען האָב און גאָב, פערשטעלט אַלע וועגען און זיך געריסען מיט אויפטרייסלענדע קולות אין שטאָדט אריין.

זאַנוויל מיט זיינע חברים זיינען באַלד אין דער פריה ארויס אויפ'ן יריד, זיך ארומגעדרעהט, בעקוקט יעדע זאַך און א שטיק נאָכמיטאָג זיינען זיי ארויס אויפ'ן פערד מארק.

דער גאַנצער פערד־מארק האָט אויסגעזעהן ווי א לאַגער, וואָס ריכט זיך אין וועג אריין. ארום מארק זיינען געשטאַנען וועגען, בריטשקעס. די פערד אויסגעשפּאַנט, אריינגעשטעלט צווישען די דישלעס, די סוחרים זאָלען זיי קאָנען אָנקוקען. אין מיטען מארק זיינען געשטאַנען פּריצישע סטאַדעס פערד. פון איין סטאַדע צו דער צווייטער האָט זיך געצויגען א לאַנגער וועג, וואו מען האָט די פערד פּרובירט אין לויפען.

מען פיהרט ארויס א פערד פאַר'ן סוחר. דער סוחר בעטראַכט, קוקט דאָס אריין אין מויל, קוועטשט דאָס ביים האַלז — ס'פערד צוניסט זיך, א שקץ לאָזט זיך מיט דעם לויפען איבער'ן וועג.

זאַנוויל איז דורך דעם מארק, געוואָרפען רעכטס און לינקס מיט בליקען, געפיהלט זיך היימיש צווישען די פערד.

א יונג איז איהם אנטקעגען געקומען מיט א קאָש בלעכענע העהנער. דער יונג האָט געהאַלטען א הון אין מויל און האָט געקרעהט.

זאנוויל האָט זיך געקויפט א האָהן, גענומען קרעהען. באַלד איז עס איהם אָבער נמאס געוואָרען, עס אוועקגעוואָרפען.

א ברייט־ביינינגער יונג, מיט א קאָסע אויג און מיט א צושפּאָלטענעם דאשעק, האָט זיך שפּאַציערט איבער׳ן מאַרק, געהאַלטען די הענד אין די הויזען־קעשענעס און ווי געזוכט אימיצען.

— צו אַלדע שווארצע יאָהר, ווערמען כ׳זעה! וואָס טהוסטו דאָ, זאנוויל?

— האַ, האַ, האַ! — האָט זאנוויל אויסגעשאָסען און זיך ארומגע־כאַפּט מיט קישקען — און איך האָב גערעכענט אז דו זיצסט אין שער־הרחמים?

קישקע האָט נישט געענטפערט, געוואָרפען א בליק פון אויבען אראָב אויף זאנוויל׳ס חברים, אויסגעשפּיגען, אָנגענומען זאנוויל׳ען פאַר די אָרעמס, איהם אָבגעפיהרט אין א ווינקעל:

— ווילסט אָבלעקען א ביינדעל?

— א שאלה!

— טאָ הער — האָט קישקע שטיל געזאָגט — נישט ווייט שטעהט א פויער מיט פינף סוסים ווי די לייבען. אויב ס׳עסק זאָל געהן ביים גלייכען, וועלען מיר ארום צעהן ביי נאַכט האָבען די ממתקים.

זאנוויל איז בעשטאַנען, צוגערופען גראַדול׳ען מיט משה׳ן און זיי האָבען גענומען אויסארבייטען א פּלאַן.

ביי א בריטשקע איז געשטאַנען א יונגער פויער, געהאַלטען א ווייצען ברויטעל אונטער׳ן אָרעם, געבראָכען שטיקער און מעלה־גרה געווען.

הינטער איהם זיינען געשטאַנען פינף שעהנע פערד. זאנוויל איז האַרט פערבייגעגאַנגען דעם פויער און איהם א טרעט געטהאָן מיט׳ן גאַנצען כח אויפ׳ן פוס. דער פויער האָט געכאַפּט זאנוויל׳ען מיטביידע הענד און איהם א שליידער געטהאָן פון זיך. זאנוויל האָט זיך אָנגעשפּי־גען אין די הענד, פערקוועטשט די פויסטען און זיך געוואָרפען אויפ׳ן פויער.

ביים ערשטען קלאַפּ איז דער פויער געלעגען. ער האָט זיך געוואָלט

אויפהויבען, נור זאַנוויל האָט איהם אַ פלאַם געטהאָן מיט דער פויסט צווישען די אויגען, אַז ער האָט זיך איבערגעדרעהט.

באַלד זיינען אָנגעקומען פויערים מיט אידען פון אַלע זייטען. פון די וועגען האָט זיך געטראָגען: — שלאָגט דעם זשיד, די הינטישע נאַמנה, שלאָגט!

גראַדול מיט קישקע'ן האָבען דערוויילאָבגעבונדען די פערד און זיינען שטילערהייד אַוועק מיט דריי. די איבעריגע האָט משה'לע געהיט ביז נאָכ'ן געשלעג. און ווען די פויערים האָבען שוין געהאַלטען אין שלום מאַכען, האָט משה'לע אַ יאָג געטהאָן די פערד אין אַ צווייטער זייט. די פויערים האָבען זיך גענומען יאָגען נאָך די אַנטלאָפענע פערד. זאַנוויל מיט משה'ן האָבען דערווייל אָבגעצויגען.

.17

שפּעט ביי דער נאַכט איז זאַנוויל געזעסן אין אַ שענק מיט אַ חברה פערד־הענדלער און געטרונקען.

— חברה, לאָמיר גאָר אַריבערפאָהרען אין דער „וויקטאָריע“ אריין — האָט גראַדול אַ געשריי געטהאָן און זיך צופּייפט.

— אין דער „וויקטאָריע“ אריין! — האָבען עטליכע אונטערגע־כאַפּט האַלב שכור און ארויס אויף דער גאַס.

— נור זעהט, חברה, פערהוליעט זיך נישט! — האָט קישקע געזאָגט, — מאָרגען נאָכמיטאָג איז דאָ אַ נייע שטיקעל ארבייט.

זיי האָבען געכאַפּט אַ קאָטש, זיך אריינגעוואָרפען און געהייסען פאָהרען צו דער „וויקטאָריע“. דער דראָזשקאַר האָט מיט חשד געקוקט אויף די געסט, זיך געקווינקעלט, אויסגעשפּיגען און גענומען טרייבען די פערד איבער הינטערגעסלעך.

די חברה זיינען אריין אין קאָנטאָר פון דער וויקטאָריע מיט אַ געפּילדער. הינטער אַ בופעט איז געשטאַנען אַ יונגע בלאָנדינקע פון אַ יאָהר ניינצעהן, שעהן פערקעמט מיט אַ דעקאָלטירט, ווייס הארץ און געשמועסט מיט אַ דיקען מאַן אין אַ פּאָר ברייטע הויזען אין פּאַסען מיט אַ ווייסע פּיקענע וועסט, אויף וועלכער עס האָט געהאָנגען אַ גאָלדענע קייט.

די בלאָנדינקע האָט בעמערקט זאַנוויל׳ס בליק, ווי ער שלינגט זי מיט די אויגען, האָט זי אַ שמייכעל געטהאָן און איהם אָנגעקוקט — זיך געשפּיעלט, ווער עס וועט אויסהאַלטען דעם צווייטענס בליק. מיט אמאָל האָבען זיך איהרע ווייסע באַקען גענומען צינדען, זי האָט אַ ציטער געטהאָן, אראָבגעלאָזט איהרע אויגען מיט די לענגליכע ברעמען, צוגע־

נומען די פּאַפּירלעך וואָס זאַנוויל האָט געלאָזט ליגען אויפ'ן טיש און אַ געשריי געטהאָן:

— אינגאַץ, פּיהר אריין די געסט אין זאַל!

פון אַן אַלקער איז אַרויס אַ שקץ אין אַ פראַק, האָט זיך פערנייגט פאַר די געסט און זיי אַרויפגעפיהרט. דער זאַל איז געווען אויסגעקלעפּט מיט גרינע טאַפּעטען. אויף די ווענט האָבען געהאָנגען פרויען אין פּיקאַנ־טע פּאָזען. אין אַ ווינקעל איז געזעסען אַן עלטערער מאַן מיט אַ פּליך און געשפּיעלט פּיאַנאָ. אַרום דעם זאַל האָבען זיך געצויגען בענק אויס־געבעט מיט גרינעם פּליוש, דאָ און דאָרט ביי מאַרמאָרנע טישלעך זיינען געזעסען בחורים מיט מיידלעך און געטרונקען.. איבער'ן זאַל האָבען אַרומגעשפּאַציערט שורות־ווייז יונגע מיידלעך מיט שיקסעס אין קורצע זיידענע קליידער. די קליידער זיינען געווען דורכזיכטיג און האָבען ריי־צענד אָבגעשפּיגעלט די נעטאַקטע מיידעלשע קערפּערס ביז איבער די לידקעס. צוויי מיידלעך האָבען געטאַנצט, ליידענשאַפטליך אַפּערגעוואָר־פען טהיילען פון זייערע קערפּערס, געוואונקען מיט די טיעפע אויגען, און זייערע לייבער האָבען אַפּערגעשריען פון אונטער פערשיעדענע קאָ־לירטע טיולען.

די מיידלעך האָבען אונטערגעהאַלטען די געסט מיט קופּלעטען, זיך געסטאַרעט זיי זאָלען וואָס מעהר געבען צו לייזען און דערנאָך זיינען זיי פערשוואונדען אין זייטיגע צימערלעך.

זאַנוויל מיט די חברים זיינען אַריין, זיך אַרומגעקוקט, דערזעהן דאָ און דאָרט בעקאַנטע, זיך אַוועקגעזעצט נעבען אַ ווינקעל טישעל און באַשטעלט עטליכע פלעשער שאַמפּאַן. פון אַלע זייטען האָבען זיך געטראָ־גען מיידלעך, טאַנצענדיג און זינגענדיג, צו זאַנוויל'ס טישעל. זאַנוויל האָט זיי אַלע בעטראַכט און קיין איינע איז איהם ניט געפעלען. עס איז איהם ניט אַרויס פון קאָפּ די בלאָנדינקע וואָס איז געשטאַנען אונטער'ן צאָהל־באַנק. ער האָט באַמערקט אַז זי איז עטליכע מאָל דורך דעם זאַל, וואַרפענדיג אויף איהם „אויגעלעך“ און איז צוריק אַרויס. זיינע חברים האָבען זיך באַלד אויסגעקליבען מיידלעך און יעדער פון זיי איז פער־שוואונדען. זאַנוויל איז געבליבען איינער אַליין ביים טישעל. נעבען

איהם זיינען געשטאַנען עטליכע מיידלעך מיט דער בלאָנדינקע אין דער מיט און זיך געשושקעט.

— וואָס זאָגט איהר ניט צו דעם יאָלד! — האָט געזאָגט אַ מויד מיט אַ פערריםען נעזועל ווי ביי אַ מאָפּסיק — זיך אוועקגעזעצט ווי אַ הוהן אויף די אייער! ווער עס קומט צו שיקט ער אוועק! און געלד, ווייזט אויס, האָט ער ווי קרח! ער צאָהלט פאַר זיינע חברים.

— אוראי אַ כניאָק — האָט זיך אָבגערופען אַן עלטערע מיידעל און זיך צולאַכט.

— געטראָפּען ס'אָרט — האָט זיך די בלאָנדינקע אריינגעמישט — ער זעהט שוין גאָר נישט אויס ווי אַ יאָלד! די צרה איז, וואָס איהר טויגט אויף כפּרות. אַט ווייז איך אייך, כ'געה צו, און דער בחור לויפט מיר נאָך ווי אַ לעמעלע.

— וועט מען טאַקע זעהן — האָבען זיך עטליכע מיידלעך אָבגערופען מיט אמאָל.

זאנוויל האָט זיך צוגעהערט צו דעם גאַנצען שמועס, האָט חרטה געהאַט צו וואָס ער איז אהער געקומען, גענומען קלעהרען עפּעס אזעלכעס פון וואָס די בלאָנדע זאָל זיך בעליידיגען.

— פאַניע „עקס", וואָס זיצט איהר עפּעס אליין און דערצו אזוי טרויעריג? — האָט געזאָגט די בלאָנדע און זיך געזעצט נעבען איהם.

זאנוויל האָט איהר געוואָלט זאָגען אז עס איז נישט איהר באַבע'ס דאגה, זיך בעגענענט מיט איהרע חן־גריבלעך און זיך פערלוירען:

— כ'ווייס — — — — — —

— נארישקייטען — האָט די בלאָנדע געזאָגט און ארויפגעלעגט איהר האַנד אויף זאנוויל'ס קניע — מען קלייבט זיך אויס אַ שעהן מיידעל און מען פערברענגט. אַט אייערע חברים אמוזירען זיך אויף'ן בעסטען אופן. אויב די „וויקטאָריע" וועט אייך נישט העלפען, וועט אייך שוין קיין דאָקטאָר נישט העלפען! — האָט די בלאָנדינקע זיך צולאַכט.

— ביילקע'ס נעננ! — האָט זיך דורכגעוואָרפען זאנוויל'ען אין מוח. ער האָט פערגעסען אין אַלעס און בשעת מעשה חשק געהאַט זי ארומצונעהמען.

— און אז כ׳וועל זיך אויסקלייבען אייך? — האָט זאַנוויל געזאָגט מיט אַ שמייכעל.

די בלאָנדע האָט זיך אויך צושמייכעלט און איז באַלד ערנסטער געוואָרען.

— וואָס דאַרפט איהר אַ פערהייראַטהע פרוי, קנאָפּ מיידלעך זיינען דאָ פאַראַן? איהר ווילט מיין „אַלטער" זאָל זיך מיט מיר גט׳ען? — און זי האָט זיך צולאַכט.

זאַנוויל האָט זיך געפיהלט ווי אַן אָבגעפּאַטשטער און האָט גאָר נישט געענטפערט. מיט אַמאָל האָט ער דערפיהלט ווי זי נעהמט איהם אָן פאַר דער האַנד.

— הערט, פאַניע „עקס", פערברענגט דאָ דערווייוועל, און אוֹיב עס וועט נור מעגליך זיין — — האָט זי זיך רייצענד צולאַכט, אַ שאָקעל געטהאָן מיט׳ן קאָפּ און אַרויס פון זאַל.

זאַנוויל האָט געטרונקען אַ פלעשעל נאָך אַ פלעשעל. עטליכע מאָל איז גראַדול אַ האַלב־שכור׳ער אריין אין זאַל אַרומגעכאַפּט זאַנוויל׳ען, איהם געגומען קושען און שלעפּען צו זיך אין נומער אריין. זאַנוויל איז געזעסען און געטרונקען. ער האָט געפיהלט ווי די גליעדער ווערען איהם אַלץ שווערער און שווערער, ווי מיט בליי אָנגעגאָסען. אַ שטיק אין דער נאַכט איז צו איהם צו דער קעלנער, אַרויפגעפיהרט אויפ׳ן דריטען שטאָק, געעפענט אַ טהיר און איהם אַריינגעלאָזט. דאָס איז געווען אַ קליין פּיער־עקיג שטיבעל מיט ראָזע טאַפּעטען. אַ קליין לעמפּעלע מיט אַ ראָזין אַבאַזשור איז געשטאַנען אויף אַ ווינקעל־טישעל און געוואָרפען אויף אַלץ אַ ליידענשאַפטליכען שיין. אין דער זייט איז געשטאַנען אַ גרויס הילצערן הימיל־בעט מיט ראָז־זיידענע פאָרהאַנגען, מיט דריי טרעפּלעך אַרויפצו־געהן. דאָס שטיבעל האָט געשמעקט מיט פּערפיום און פרויען־דיח.

זאַנוויל איז געבליבען שטעהן ווי פאַר׳כשופט, ברייט צועפענט די אויגען און נאַרנישט געזעהן. ער האָט בעמערקט ווי אַ ווייסע האַנד בעווייזט זיך אין דער לופט און רופט איהם. אויף אַ פּליושענע אָטאָמאַנע אין דער פאָרם פון אַ לייב איז געלעגען די בלאָנדע אין אַ ראָז־זיידענעם שלאָפראָק, אין אַ פּאָר זילבער געהאָפטענע שטעק־שיכלעך. זאַנוויל האָט

געפּיהלט בשעת מעשה ווי אַלעם ביי איהם שטאַרבט אָב און איהם האָט זיך געדאַכט אַז ער חלומ'ט.

זי האָט אויסגעשטרעקט איהר געטאָקטע האַנד און די פינגער האָבען אַ בליץ געטהאָן מיט אַ ים גרין־רוויטליכע פייערען. דאָס האָט זי איהם געצייגט אויף אַ קליין אויסגעבעט פוסען־בענקעל וואָס איז געשטאַנען ביי דער אָטאָמאַנע. זאַנוויל האָט זיך לייכט אַראָבגעזעצט אויף דער אָטאָמאַנע און נאָך לייכטער אָבגעעטהעמט.

— ביזט צופריעדען? — האָט די בלאָנדינקע געפרעגט מיט אַ שמייכעל און לייכט צועפענט איהרע דינע ליפּען, אַ בלישטשע טהוענדיג מיט איהרע ווייסע צייהן.

זאַנוויל איז ווי פער'שכור'ט געוואָרען פון איהר, ער האָט לייכט אַנגענומען איהר האַנד און זי גענומען קושען.

— גלויב מיר — האָט די בלאָנדינקע שטיל גערעדט — אַז כ'האָב דיך נור דערזעהן, ביזטו מיר געפעלען געוואָרען. איך בין דאָך עטליכע מאָל ארויף אין זאַל דיך אָנצוקוקען. ווער ביזטו?

די לעצטע פראַגע האָט זאַנוויל'ען עטוואָס צורודערט, נור ער האָט לאַנג נישט געקלעהרט און געענטפערט:

— דער פיהרער פון די ראַדזענאָווער גזלנים.

די בלאָנדע האָט עטוואָס ברייטער צועפענט איהרע בלויע אויגען און ווי אַ דערשראָקענע סאַרנע האָט זי איהם געפרעגט:

— ביזטו אויך אַ גזלן?

— איך בין זייער קיסר.

— און איהר וואוינט טאַקע אין די וועלדער?

— געוויס! אין אַ גרויסע הייהל אונטער דער ערד!

— און עס איז אייך נישט קאַלט?

— נו, און אַז עס איז קאַלט, ברעכט מען אָן בוימער, מען צולענט פייערען און מען וואַרעמט זיך — — — —

— אַזוי — — — —

די בלאָנדע האָט זיך פערטראַכט, שפּיעלענדיג זיך מיט איהר זיידענעם צאָפּ און אין גאַנצען האָט זי אויסגעזעהן עפּעס אַזוי קינדיש — — —

— און דו וואָלסט געוואָלט איך זאָל זיין דיין מיידעל? —האָט די בלאָנדינקע איהם געפרעגט מיט אַ געלעכטער.

— געווים... — האָט זיך זאנוויל צולאַכט.

— וואָס לאַכסטו?

זאנוויל האָט בשעת מעשה געקוקט אויף איהר געמאַקטע האַנד וואָס איז געלעגען אויף דעם ראָז־זיידענעם שלאַפראָק. די דורכזיכטיגע ווייס־קייט פון דער האַנד מיט די צואוואָרפענע נעץ פון בלויליכע זיידען פעדים האָבען זאנוויל'ען פער'שכור'ט.

פאַרטאָג האָט זיך זאנוויל אויפגעכאַפּט אַ מיעדער, זיך אויסגעטשו־כעט און זיך אַרומגעקוקט.

אויף אַ וויענ־שטוהל איז געזעסען די בלאָנדינקע אין אַ גרין־זיידענער גאַברעלע, איינגנורענדיג איין באַק אין די ווייסע וואָל פון אַ קליין הינטעל.

— ס'איז נאָך פריה! וואָס איילט איהר זיך! — האָט די בלאָנדינקע געזאָגט מיט אַ שמייכעל, זיך אויפגעשטעלט און גענומען געהן צו זאנוויל'ן מיט'ן הינטעל אויף דער האַנד.

זאנוויל'ס פערלאָפּענע אויגען האָבען אויף איהר געקוקט מיט אַ מאָדנעם ערנסט.

— וואָס, איהר זייט ברוגז? — האָט די בלאָנדינקע זיך צושמייכעלט און אַ שעלמישען וואָרף געטהאָן דאָס הינטעל אויף זאנוויל'ען.

דאָס הינטעל האָט אַ קוויטש געטהאָן און אַראָבגעשפרונגען.

— וואָס פאַלט איך איין? — האָט זאנוויל געענטפערט, אָנגע־כאַפּט די בלאָנדינקע פאַר דער האַנד און בשעת מעשה דערפיהלט ווי אַלץ אין איהם שפּאַרט אין מח אריין.

דאָס הינטעל האָט זיך גענומען וואַרפען מיט אַ בילערייַ אויף זאנוויל'ען. די בלאָנדינקע האָט געכאַפּט דאָס הינטעל פאַר די אויערען און מיט איהם אַרויס פון צימער.

זאנוויל איז געבליבען אַליין, דערפיהלט ווי אַלץ ביי איהם ווערט אָבגעקיהלט, געהמט פערגליווערט ווערען, פריירט. ער האָט געפיהלט פון זיינע הענד איהר לייב און גענומען זיי רייבען איינע אין די אַנדערע, האָט

גרויס חשק 'געהאַט צו צוברעכען איהר בעט, צורייסען די ראָז־זיידענע פאָרהאַנגען. באַלד איז די בלאָנדינקע לייכט אַריין, פערשליסענדיג נאָך זיך די טהיר.

זאַנוויל האָט בעמערקט איהרע קליינע, ווייסע פיסלעך, און ווידער אין אַלעם פערגעסען.

זאַנוויל איז אַרויס פון דער „וויקטאָריע" צוזאָגענדיג, אַז ער וועט ביינאַכט ווידער קומען. ער האָט גיך דורכגעשפּאַנט עטליכע געסלעך און אַ מיעדער איז ער אַריין אין זיין נומער.

זיינע חברים זיינען נאָך געשלאָפען אין די קליידער. זאַנוויל האָט אַריבערגעוואָרפען דאָס ליילעך איבער'ן קאָפּ, זיך איינגעוויקעלט, עטליכע מאָל אָבגעזיפצט און איינגעשלאָפען.

אַרום האַלבען טאָג האָבען איהם די חברים געוועקט.

— קריך אַרויס — האָט גראַדול געשריען און איהם געצויגען פאַר אַ פוס — קישקע וואָרט שוין אויף אונז!

זאַנוויל האָט אויסגעגלאָצט אַ פּאָר אויגען, דערפּיהלט אַ שרעקליך פייער אין גאַנצען קערפּער, אַרים אַרויס געטהאָן דעם פוס און זיך צוברומט:

— כ'גנעה נישט!

— וואָס הייסט, געהסט נישט? — האָט גראַדול אַ פערוואונדערטער געפרעגט.

זאַנוויל האָט נישט געענטפערט.

— נו? — האָט איהם גראַדול ווידער געמונטערט.

— ברעך הענט און פיס! — האָט זאַנוויל מיט כעס אויסגעשריען און זיך אויסגעדרעהט.

— רייס זיך נישט! — האָט גראַדול בייז געענטפערט און געגאַנגען צו דער טהיר. — און אויב עס ברענט, לעקט מען אַ קאַץ!

זאַנוויל איז געלעגען אַ צובראָכענער, די פיס זיינען געוועזען שווער און עס האָט זיך איהם געדאַכט אַז אַלע גליעדער זיינען צושרויפט, וואַקלען זיך און קנאַקען. ער האָט זיך עטליכע מאָל געוואָלט איבערציהען, נור

די גליעדער האָבען נישט געדריענט. ער האָט אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ אין קישען און געבליבען ליגען ווי אַ שטיק ליים. פאַר איהם איז דורך ווי אין חלום דער גאַנצער נעכטינגער אבענד. ער האָט נאָך יעצט געפיהלט אויף זיינע ליפען איהרע הייסע קושען, האָט עטליכע מאָל צוגעשטעקט די פינגער צו זיינע ליפען — איהם האָט זיך אויסגעדאַכט ווי ער טאַפּט אָן דעם קוש, און האָט מיט אמאָל דערפיהלט ווי זיינע מוסקולען ציהען זיך צוריק אָן, ווערען נאָך שטאַרקער ווי פריהער.

עטליכע מאָל איז איהם דורך אין מח רחל. אָבער ער פלעגט נור מאַכען אַ גרימאַסע מיט'ן פּנים, גלייך ער וואָלט איינגעשלונגען אַ ביטערען פּיל און ווידער געטראַכט וועגען דער בלאָנדע.

— ער וועט קומען מיט דער בלאָנדע אהיים, געהן מיט איהר געאַרעמט ווי אַ שררה. אַלע וועלען זיך אָבשטעלען, קוקען וואָס פאַר אַ שעהן מיידעל זאַנוויל האָט זיך געבראַכט און ווי זי געהט דאָס אויסגע־פוצט? שעהנער ווי אַ כראַביאַנקע! און אָט וועט איהם אַנטקעגען קומען רחל, וועט צומישט ווערען, נישט גלויבען איהרע איינענע אויגען — — — און ער? ווי קיינמאָל נאַרנישט! געהט זיך שטייף און רעדט מיט זיין דאַמע!

פאַרנאַכט האָט זיך זאַנוויל ווידער איבערגעטרייסעלט, זיך אַרומ־געקוקט און רוהיג געלעגען. ער האָט געפיהלט אַ העליש פייער אין די ביינער. די פיס האָבען איהם שטאַרק געצויגען, גלייך פּיאַווקעס וואָלטען דאָס בלוט אויסגעזאָגט. אַלס האָט איהם געעקעלט, און איהם האָט זיך געדאַכט, אז ווען ער זאָל יעצט די בלאָנדע טרעפען וואָלט ער זי דער־שטיקט, אַז זי האָט איהם איבערגעפיהרט, האָט אויסגעזאָגט זיין בלוט און מאַרך. ער האָט זיך מיט אמאָל דערפיהלט שוואַך ווי אַ קינד און אַ שרעק האָט איהם אַרומגענומען.

— און ווער ווייס צי זי איז נישט אַ קראַנקע? — האָט זאַנוויל אַ טראַכט געטהאָן, איינגראָבענדיג טיעף דעם קאָפּ אין קישען — זי האָט מיך איבערגעפיהרט!

ער וועט אהיימקומען אַ קראַנקער, ער ווייס אַז די קרענק איז די מיאוס'סטע, אַז ס'איז כמעט אונמעגליך זיך אויסצוהיילען פון איהר. און

טאַקע „טל־וממטר“ איז דאָך געוועזן אַ העלד, פון זיינע גבורות איז מען דאָך נשתומם געוואָרען, און אַז ער איז קראַנק געוואָרען און גענומען צופּאַלען שטיקערווייז, האָבען די חברים איהם פערלאָזט. און ער אַליין געדענקט איהם: אַ הויכער מיט צוויי ווילדע אויגען, מיט אַ רויטער אָבגע־פּוילטער נאָז, מיט אַזעלכע רויטע פלעקען איבער׳ן גאַנצען פּנים, און גע־גאַנגען איז ער ווי אויף שטאָלצען.

זאַנוויל האָט דערפיהלט אַ קאַלטען שוידער איבער זיין גאַנץ לייב, ער האָט פערקוועטשט די פויסטען און זיך פערטראַכט: ער איז אין דער־היים. אַלע ווייסען אַז ער איז קראַנק, מיידען איהם אויס. און ער איז געצוואונגען צו שלאָפען אין הקדש. פון טאָג צו טאָג ווערט ער שוואַכער, ער קאָן שוין נישט אַרויס אויף דער גאַס. און אַלץ איבער רחל׳ן, איבער דער פערדריפּעטע חסיד׳ישע טאָכטער!

מיט אַמאָל האָט זאַנוויל דערהערט עטליכע קולות אונטער זיין פענס־טער. ער איז אַראָב פון בעט און זיך גענומען אָנטהאָן. משה׳לע האָט גערעדט הויך מיט׳ן בעל־הבית פון האָטעל. באַלד האָט זיך די טהיר אויפ־געפּראַלט און צוויי פערדס־הענדלער מיט משה׳לע ביק האָבען אַריינגע־טראָגען עפּעס אַ פערבלוטיגטען קערפּער און איהם געלעגט אויפ׳ן בעט. זאַנוויל האָט אין די קליידער דערקענט גראַדול׳ען, וועלכער איז געלעגען און געקרעכצט. עס איז כמעט אונמעגליך געוועזען איהם צו דערקענען, אַזוי צו׳ממית׳ט איז ער געוועזען. די אויגען האָט מען נישט אַרויסגעזעהן, זיי זיינען געווען פערלאָפען מיט צוויי שוואַרץ־בלויליכע לאַנטערנעס. פון מויל און פון קאָפּ איז געראָנען בלוט.

— וואָס איז דאָס? — האָט זאַנוויל אַ געשריי געטהאָן.

משה׳לע האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ׳ן פאַרענץ פון בעט און אָפּער־געוואָרפען זיינע פּיס:

— די גאַנצע צייט געכראָפּעט און איצט שרייט ער!

זאַנוויל האָט נישט געענטפערט.

— איהר וועט זיך שוין שפּעטער קריגען — האָט זיך אַ פערד־הענדלער אַריינגעמישט — יעצט לויפט נאָך אַ דאָקטאָר! דער יונג קאָן דאָך אָבגעהן מיט בלוט! און מאַכט גיכער אַ ויברח! פּאָליציי זוכט איהם!

— ביק, נישט קיין פּיפּס! הערסט! — האָט זיך זאַנוויל געווענדעט צו משה׳לען — גען שוין נאָך אַ דאָקטאָר.

משה׳לע איז אויפגעשפּרונגען און איז אַרויס.

— ווי ר׳נאָך איז דאָס געשעהן? — האָט זיך זאַנוויל געפרעגט ביי די אידען.

— פשוט! ער האָט געוואָלט נעהמען אַ פּאָר פערד, האָט מען איהם געכאַפּט, און ווען נישט מיר, וואָלט ער דער׳הרג׳עט געוואָרען.

זאַנוויל האָט גענומען אַ שיסעל וואַסער און גענומען אָפּוואַשען דעם פערבלוטיגטען גראַדולען. ער האָט געפיהלט, אַז דורך איהם איז דאָס אַלץ. ער איז זיך עטליכע מאָל דורך די שטוב און בעשלאָסען נאָך היינט מיט׳ן קראַנקען אַהיים צו פאָהרען.

.17

— גלויב מיר, רחל, — האָט נסן געזאָגט צו זיין טאָכטער, — מען פערגינט מיר פשוט ברוך׳ן נישט! און לאָמיר זיך טאַקע נישט נאַרען: ברוך איז פּאָרט דער בעסטער בחור אין שטעדטעל, האָט היתר־הוראה, האַלט ביים צושטעלען זיך צום עקזאַמען, און טאַקע באַלד, אם ירצה השם, נאָך דער חתונה לאָז איך זיך קאָסטען עטליכע הונדערט רובעל און ברוך וועט קריגען אַ „שטאָדט" און ווערען רב. וואָס קען זיין עפּעס בעסערס?

דאָ איז נתן אַנטשוויגען געוואָרען, געטהאָן אַ שמעק טאַבאַק און געקוקט אויף דער טאָכטער.

רחל האָט גאָר נישט געענטפערט. זי איז נאָר בלאַסער געוואָרען, אַראָבגעלאָזט די אויגען.

— נו, טאָכטערשי! — האָט דער אַלטער אַ הוסט געטהאָן.

רחל האָט אויפגעהויבען איהרע פערלאָפענע מיט טרעהרען אויגען.

— טהוט וואָס איהר ווילט! — האָט זי אויסגעשאָסען מיט אַ געוויין און אריין אין אַן אַנדער חדר.

— אַ יונג קינד, שעהמט זיך מן הסתם — — לאָז זי זיך אַביסעל אויסוויינען, ס׳מאַכט נישט — האָט נתן אַ טראַכט געטהאָן און זיך צוגעשפּאַרט אויף דער קאַנאַפּע.

רחל איז אריין אין איהר שלאָף־צימער. זי האָט גענומען שפּאַנען הין און צוריק איבער׳ן קליינעם צימער און האָט געפיהלט, אז דאָ טהוט זיך עפּעס, אז מענשען געהען אַרום, טראַכטען, פּלאַנעווען, ווי אַזוי זי גליקליך צו מאַכען... רחל האָט האַסטיגער געשפּאַנט איבער׳ן קליינעם צימעריל און מיט אַ שנעלקייט האָט זיך ביי איהר אין מוח געוועבט אַלץ נייע און נייע פּלענער ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון שדוך. מיט אַ מאָל

האָט זיך ביי איהר אין מוח ווי עפּעס אָבגעריסען. דעמאָלט האָט זי זיך אָפּגעשטעלט, אויפגעשעניערעלט איהר ווייסען שטערען, עטוואָס אראָפּ־געלאָזט איהרע אויגען־לעפּלעך און געקוקט, געזוכט — נור ווי אויף צו להכעיס האָט זי זיך נישט געקענט דערמאָהנען, האָט אַ טופּע געטהאָן פאר כעס מיט'ן פוס און גענומען שפּאַנען ווייטער. ווען זי האָט דער־פיהלט אַ שטאַרקע מיעדקייט אין איהרע פיס, האָט זי זיך אויסגעצויגען אויף דער סאראַטענער קאַנאַפּע און בעשלאָסען נאָך היינט ביינאַכט צו זאָגען דעם פאָטער, אַז זי וויל ניט דעם שדוך, אַז זי וועט זיין אומגליקליך איהר גאַנץ לעבען מיט ברוך'ן, אַז — — — אַז זי ווייס אַליין נישט פאר וואָס... און פאר איהר איז עפּעס ברוך אויסגעוואקסען מיט אַ מאָל פיעל מיאוס'ער ווי ער איז געווען. די נאָז — האָט זיך איהר געדאַכט — איז דאַרער און לענגער, צוּאָוואַקסט זיך אין מויל אריין און דאָס יונגע, בלאַסע פּנים האָט אין זיך עפּעס אַזאַ אַלטקייט, און דער קנייטש, וואָס טהיילט אָפּ די נאָז פון שטערען, האָלט זיך אין איין בעוועגען, גלייך אימיצער וואָלט ביי איהם דאָרט געזעסען און געפּיקעט, און אין גאַנצען זעהט ער אויס ווי אַ מילץ פון אַ הערינג.

רחל האָט געפיהלט, ווי עס ווערט איהר קאַלט. זי האָט שטאַרק איינגעקוועטשט איהרעביידע שלייפען מיט די פויסטען און בעשטימט עס זאָל איהר גאָה אין לעבען, וועט זי מיט ברוך'ן נישט חתונה האָבען. און אין איהר אייגענעם טראַכטען האָט זי געפיהלט, אַז דאָס וועט קיינ־מען נישט זיין, אַז זי וועט דעם פאָטער קיינמאָל נישט זאָגען, אַז זי ליעבט זאַנוויל'ען דעם פערד־גנב, אַז איהר גאַנצער טראַכטען איז נישט מעהר ווי אַ זיסער צייט־פערטרייב, אַז זי גענאַרט זיך זעלבסט, און זי האָט זיך מיט אַ מאָל דערפיהלט אַזוי שוואַך און הילפלאָז ווי אַ קינד...

די שנאה צו ברוך'ן איז ביי איהר מיט אַ מאָל פערשוואונדען. דער טאַטע האָט איהר געזאָגט, אַז ברוך וועט באַלד נאָך דער חתונה ווערען רב. זי וועט זיין רביצין. אַלע ווייבער וועלען איהר קוקען אין מויל אריין. יעדע וועט זיך שעצען גליקליך מיט איהר צו פערברענגען, הערען איהר מיינונג און וואו נאָר אַ שמחה אין שטאָדט, וועט מען זי פער־בעטען, זעצען אויבען אָן, מכבד זיין מיט'ן בעסטען. רחל האָט זיך אָנ־

געשטערנגט ווייטער צו ציהען דעם געדאנק, נאר פלוצלונג איז פאר איהר ארויסגעוואקסען די רביצין פון שטאדט אין איהר זיידענע קופקע מיט די לאנגע דימענטענע אויררינגען, און אז באלד נאכ׳ן באדעקענס וועט מען זי אוועקזעצען אויף א גרויסען שטוהל, צולאזען איהרע פלעכטען און די רביצין וועט זיי אפשערען. רחל האט א כאפ געטהאן איהרע צוויי לאנגע צעפ, זיי בעטראכט, גענומען זיי קושען, גלייך ווי זי וואלט זיך צושיידט מיט זיי אויף אייביג און פאר איהר איז מיט א מאל ארויס־געשוואומען די אלטע קריינדיל, די חלות און טשאלענט בעקערין. ווי רחל איז איינמאל פרייטאג נאך מיטאג צו איהר אריין. אונטער א שפאר־נישע וואנד איז געשטאנען די אלטע קריינדיל, געמידליעט א יונג ווייבעל דעם קאפ מיט א האריגען פענזעל, גענומען א בריטווע און געגאלט. און דאס יונגע ווייבעל האט אויסגעזעהן ווי אן אויסגעצוואגען קעצעל.

רחל האט ווידער א מאל דערפיהלט א שנאה צו זיי אלע, אפילו צו איהר פאטער. איהר האט זיך געדאכט, אז אלע האבען זיך צונויפ־גערעדט זי אומגליקליך צו מאכען, אז קיינער פערשטעהט זי נישט, וויל זי גאר נישט פערשטעהן... זי האט פערגעסען, אז זי איז ברוגז מיט זאנוויל׳ען און זי איז געווען זיכער אז ער וועט זי ראטעווען, פון אונטער דער חופה אפערנעהמען און האט בעשטימט איהם גלייך צו זעהן.

ווי א פער׳סם׳טע איז רחל ארויס פון שטוב, און שנעל געשפאנט צו שלמה׳ס הויז. אין פענסטער איז געווען ליכטיג. זי האט נישט געטראכט און אריין:

— א, סקאציל קומט! א גאסט! — האט תרצה געזאגט און אפ־געווישט מיט׳ן פארטוך א בענקעל.

רחל איז רויט געווארען, זיך צוטומעלט, האט א פינטעל געטהאן מיט די אויגען ווי איינער וואס וויל זיך אן עפעס דערמאהנען:

— א דאנק, תרצה! זייט אייך נישט מטריח, כ׳האב אייך נאר געוואלט זאגען, איהר זאלט צונעהמען די מעהרען.

— וואס פארע מעהרען?!

— איהר ווייסט גאר נישט? א חידוש! — האט רחל געענטפערט אין גאנצען א צופלאמטע, — אייער זאנוויל האט יענע וואך בעשטעלט

אַ קערץ מעהרען פאר די פערד און ער קומט זיי נישט נעהמען, — ס'האלט דאָך אין איין רעגענען, זיי קענען פערפוילט ווערען...

— און ער האָט אייך בעצאָהלט? — האָט זיך תרצה נעפרעגט.

— נעוויס! וואָס דען?!

— גלויבט מיר, רחל, דער יונג מאכט מיך בדיל הדל! אָט זעהט איהר, נעקויפט מעהרען און גאָר נישט! דער יונג איז דאָך שוין באַלד אַ וואָך אויף לויוויטשער יריד, און נעה זיי אַ נבֿיא, אז ער האָט נעקויפט מעהרען! אַ שעהנעם דאַנק, רחל'שע, וואָס איהר זייט געקומען. בלי נדר, מאָרגען שיק איך מיין „אלטען" נאָך זיי. וואָס האָב איך געוואָלט זאָ־נען? יאָ! — האָט תרצה נעהאַלטען אין איין מאַלען, — איהר, רחל, האָט דאָך אונז אין גאַנצען פערשעהמט, נישט נעבליבען צו דער סעודה, מיין זאַנוויל האָט אייך אַרומגעזוכט.

רחל האָט אַנגעקוקט תרצה'ן, און איהר האָט זיך נעדאַכט, אז די אַלטע תרצה אָהן צייהן וויים אַלעס און שמייכעלט, אז זי וויים, אז זאַנ־וויל האָט קיינמאָל קיין מעהרען נישט געקויפט און אז דאָס האָט זי זיך פערברענקט נאָך איהר זאַנוויל'ען און איז דאָס געקומען מיט אַן אויסרייד.

.20

אין אבענד איז זאנוויל געקומען פון יריד און געוואָהר געוואָרען, אז רחל געהט אַ כלה ווערען פאר ברוך גיטעל'ס. ער איז געוואָרען מאָדנע אונרוהיג. ער האָט מעהר ניט געקענט איינזיצען אויף אָן אָרט, איז ארויס אין גאס און זיך געלאָזט געהן צו גראדול'ען.

אַ ווינד האָט זיך פון ערגעץ אָבגעריסען און גענומען שטארק בלאָזען, אויפהויבענדיג גאנצע קופּעס שטויב. דער ווינד האָט זיך געדרעהט, געיאָגט איבער דער גאס מיט אַ פּייף.

זאנוויל האָט גענומען גיכער שפּאנען.

ער האָט זיך מיט אַ מאָל אָפּגעשטעלט.

נתן מיט רחל'ען זיינען איהם אנטקעגען געקומען.

דער ווינד האָט זיך שטארקער צופייפט, ערגעץ וואו אויף אַ דאך אַ הויב געטהאָן אַ שטיק אָבגעריסענע בלעך, אַ ריס אראָפּ געטהאָן פון נתן'ס קאָפּ זיין טוכען היטעל און מיט אַ שנעלקייט עס גענומען טראָגען איבער'ן גאס.

דער אלטער מיט דער טאָכטער זיינען געבליבען שטעהן ווי אונבעהאָלפען, זיך איבערגעקוקט און באלד זיך געלאָזט נאָכ'ן היטעל.

זאנוויל האָט געטהאָן אַ שפּרונג, געכאפּט דאָס היטעל און מיט דרך־ארץ עס צוגעטראָגען נתנ'ען.

— אַ שעהנעם דאנק וואָס איהר האָט זיך מטריח געוועזען, זאנוויל! דאָס הייסט אַ ווינד! — האָט דער אלטער געזאָגט און אָנגעטהאָן דאָס היטעל.

זאנוויל האָט עפּעס געוואָלט זאָגען, אָנגעקוקט די איבערגעשראָקענע רחל, נאָר מעהר ווי אַ נארישער שמייכעל איז ביי איהם אויפ'ן פּנים ניט ארויס.

ווען נתן מיט רחל'ען זיינען שוין געווען אַ שטיק פון איהם, האָט זיי זאַנוויל נאָכגעיאָגט אַ צוטראָגענער:

— געהט גיכער אהיים, ר' נתן!... עס וועט באַלד אַ גאָס טהאָן אַ רעגען! — האָט זאַנוויל אויסגעשאָסען און איז רויט געוואָרען.

— הלואי! — האָט נתן געענטפערט, — די קאַרטאָפּעל דאַרפען רעגען ווי אַן אויג אין קאָפּ.

זאַנוויל האָט בעמערקט ווי רחל האָט געשמייכעלט און ער איז עפּעס צופריעדענער געוואָרען.

ער איז זיי נאָכגעגאַנגען.

אַ בליץ האָט אָנגעצונדען די גאַנצע גאַס.

ערגעץ ווייט האָבען גענומען פּלאַצען גרויסע פעלזען, געפּלאַצט און געקייקעלט זיך אַליין נעהנטער, זיך צוקראַכט ערגעץ אין דער הויך, זיך פּאַנאַנדערגעשאָטען ווי מחנות פּויקען.

עס האָט באַלד אַ גאָס געטהאָן אַ רעגען, געפּליוכעט ווי מיט צעבערס.

זאַנוויל איז אריין אין הויז געגענאיבער נתנ'ען.

ביי נתנ'ען איז געווען ליכטיג.

זאַנוויל האָט אַ נערוועזען ציטער געטהאָן:

אין דער טיהר פון נתן'ס הויז איז געשטאַנען רחל.

ער איז לייכט צו צו איהר.

רחל, דערזעהענדיג זאַנוויל'ען, האָט זיך דערשראָקען און זיך אַריינגערוקט אין הויז אריין. באַלד איז זי צוריק ארויס:

זיי זיינען געשטאַנען עטליכע מינוט, זיך אָנגעקוקט מיט ערנסטע פּנים'ער.

זאַנוויל האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגען און געזאָגט:

— רחל, איך דאַרף דיך זעהן! כ'האָב עפּעס מיט דיר צו רעדען. זיי מאָרגען אַכט אַ זייגער אין פעלד! וועסט זיין?

— כ'וועל זיין! — האָט רחל געענטפערט, נישט געזאָגט קיין גוטע נאַכט און פערשוואונדען אין פינסטערען קאָרידאָר.

זאַנוויל איז געבליבער שטעהן עטוואָס אַ צומישטער. לאַנג האָבען אין זיינע אויערען געקלונגען רחל'ס טריט און דער סקריפּ פון דער טיהר.

ער האָט דערפּיהלט, אַז דער גרונד אונטער זיינע פיס בעוועגט זיך, נעהמט אָפּערשווימען פון אונטער איהם און ער בלייבט ערגעץ אין דער לופט.

מיט אַ מיעדקייט אין קערפּער האָט זיך זאַנוויל אַוועקגעזעצט אויף אַ טרעפּעל, איינגעגראָבען דעם קאָפּ אין זיינע גרויסע הענד, שטאַרק פערקוועטשט די אויגען און פון די צייהן האָט זיך געהערט אַ מאָדנע קריצערייי, גלייך אַ שאַרפע זעג וואָלט געשניטען אַן אַלטען דעמב. זאַנוויל האָט געשפּירט, אַז עס הויבט איהם פון אָרט, אַז אַזוי גלאַט אַוועקגעהן אָהן אַלעם קען ער נישט, אַז ווען ער וואָלט יעצט געכאַפּט רחל׳ען, וואָלט ער זי דערשטיקט, נישט געלאָזט זיך אַזוי טרעטען און בלאָזען אין דער קאַשע אַריין. וואָס מיינט זי? — אַ גנב האָט קיין הארץ נישט? און וואָס האָט זי דאָס פערקאָכט אַ קאַשע מיט די מעהרען?! ווען האָב איך ביי איהר נעקויפט מעהרען? זי ליעגט שוין מסתמא יעצט אין בעט און לאַכט אין די פויסטען אריין ווי ר׳נאָך זי איז פּטור געוואָרען פון מיר. אַ כאַליערא! זי וועט זיך נישט לאַנג פרעהען. כ׳וועל איהר באַלד צייגען, אַז כ׳שטעה נאָך, אַז מיך צו פּטר׳ן איז נישט אַזוי לייכט! כ׳נעהם באַלד אַ שטיין און טהו אַ טראַסק אין פענסטער אריין, עס זאָל פון איהם קיין זכר נישט בלייבען!

זאַנוויל האָט גענומען זוכען אַ שטיין, איז דורכגעלאָפען אַ האַלבע גאַס, געזוכט, און אַלע שטיינער, וואָס האָבען זיך דאָרט געוואַלגערט, זיינען איהם עפּעס נישט געפעלען געוואָרען. ער איז באַלד צוריקגעקומען צום פענסטער און געהאַלטען אין איין טענה׳ן צו זיך: וואו קריגט מען עפּעס אַזאַ קיילעכדיגען, שפּיציגען שטיין? ער איז צו צום פענסטער און אריינגעקוקט מיט בייהע אויגען, נאָר ער האָט גאָר נישט געזעהן.

פון דערווייטענס איז געשטאַנען דער נאַכט־וועכטער מיט זיין גראָבען שטעקען און געקוקט מיט פערדאַכט אויף זאַנוויל׳ען. דער וועכטער האָט גענומען פּאַמעליך צוגעהן. זאַנוויל איז אַזוי געווען צוטראָגען, אַז ער האָט נישט געהערט ווי דער וועכטער איז צו צו איהם. נאָר ווען דער וועכטער האָט איהם שטאַרק אָנגעכאַפּט פאַר דער האַנד און אַ געשריי געטהאָן: „קום מיט מיר, נאַכט־פויגעל!“ האָט זיך זאַנוויל ווי אויסגעניכטערט און זיך אויסגעדרעהט.

דער נאכט־וועכטער האָט א הויכען פייף געטהאָן און געהאַלטען זאנוויל׳ען פעסט מיטביידע הענד. זאנוויל האָט מיט אן איבערנאַטירליכע קראַפט פון אן אוננאָרמאַלען מענש זיך א שליידער געטהאָן אויפ׳ן וועכטער, זיך עטליכע רגע׳ס געאַמפּערט, איהם א וואָרף געטהאָן אויף דער ערד, א זעץ מיט׳ן פוס אין הארץ אריין און איז אריבער דורכ׳ן פּאַרקאַן פון נתן׳ס סאָד.

פון אַלע זייטען האָבען זיך געהערט פייפערייען און באַלד האָבען זיך אין דער שטילער נאַכט אריינגעטראָגען די שווערע טריט פון די וועכטערס. זאנוויל האָט געוואוסט, אז יעצט צו אנטלויפען איז א סכנה, מען וועט איהם געווים כאַפּען. ער האָט גענומען זוכען אן אָרט וואו זיך צו בעהאַלטען.

אין עק גאָרטען איז געווען א גרוב פון קאַרטאָפּעל, פערמאכט מיט א גרויסען שטיין. זאנוויל האָט אָבגערוקט דעם שטיין, איז אריין, צוריק פערמאכט, האָט זיך ארונטערגעלעגט אונטער א דריבעז פון וואַסער און געלעגען אין געהאַקטע צרות.

עס האָבען זיך באַלד דערהערט קולות אין גאָרטען. מען האָט איהם געזוכט. ער האָט געהערט נתן׳ס קול און עס האָט זיך איהם אויסגעדאכט, אז מען האָט איהם שוין, מען פיהרט איהם ארויס, יעדער איינער שלאָגט איהם און רחל שטעהט און קוקט. ער האָט בעשלאָסען צו זיין גרייט אויף אַלעם, אפילו זיך צו פערטהיידיגען מיט׳ן רעוואָלווער, האָט בשעת מעשה ארויסגענומען פון דער קעשענע אן אייזערנע הענטשקע און זי זיך אָנגעטהאָן אויף דער האַנד.

עס איז שטיל געוואָרען. זאנוויל איז נאָך געלעגען א לענגערע צייט. דערנאָך איז ער ארויס און אוועק א דורכגעווייקטער דורך הינטער־געסלעך צו גראַדול׳ען.

ביי גראַדול׳ען איז געווען ליכטיג.

אין א גרויס הילצערן בעט איז גראַדול געלעגען. זיין פּנים האָט אויסגעזעהן ווי בעשאָטען מיט אש. ער איז געלעגען און געכאָרכעלט מיט זיין ברוסט ווי א גאַנז.

ביים טיש איז געזעסען ביילע א פערוויינטע.

— וואָס הערט זיך? דער דאָקטאָר איז געוועזען? — האָט זיך זאנוויל שטיל געפרעגט.

— געוועזען! — האָטביילע מיט אַ זיפץ געענטפערט.

— נו, וואָס האָט ער געזאָגט?

— וואָס מיר דאָקטאָר! — האָט דער קראַנקער אָבגעהוסט און אויסגעשפּיגען אַ שטיק בלוט ווי אַ קופּערנער צעהנער. — הערסט, זאַנ־וויל, איין גאָט זאָל מיר העלפען, ס'איז נישט גוט, ברודער, ס'האָלט שמאָל... די כחות געהען אויס... בלי נדר, מאָרגען פריה טראָג אַוועק דעם גבאי פון דער תלמוד תורה אַ פינפעריל מען זאָל זאָגען תהילים.

זאנוויל איז געשטאַנען, זיך געקראַצט דעם קאָפּ, גלייך ווי ער וואָלט געוועזען דער גאַנצער בעל־חייב, וואָס גראַדול איז קראַנק. באַלד האָט זיך ביילע צוכליפּעט. ער האָט נישט געקענט מעהר צוהערען, איז אריין אין שלאָף־צימער און זיך אויסגעצויגען אויף גראַדול'ס בעט.

עס האָט זיך איהם אַלץ געפּלאָנטערט, אַז מען יאָגט איהם, אַז באַלד קומט מען ארויף, מען נעהמט איהם פון בעט ארויס און מען פיהרט איהם אַ געשמידטען אַוועק.

מיט אַ מאָל האָט זיך אַ געוואַלדיג־הויכער מענש מיט איין אויג אין שטערען גענומען פּאַקען צו איהם דורכ'ן פענסטער. ער האָט זיך נעפּאַקט און נעפּאַקט, אָנגעפּילט די גאַנצע שטוב, יעדעס ווינקעל, יעדע שפּאַרע, און דאָס אויג האָט געשאָסען מיט פאָספאָר־שטראַהלען.

דער מענש האָט זיך געהאַלטען פאַר זיין גרויסען, געפאַלדעוועטען בויך, געפּלאַצט פון געלעכטער, געוואונקען מיט'ן אויג:

— אבע! רחל האָט דיך אַוועקגעוואָרפען! אַוועקגעוואָרפען!

פון פערדרוס האָט זאנוויל אונטערגעשפּאָרעט זיין פערשוימטען פערד, ארויסגעכאַפּט די לאַנגע, קרומע שווערד און אַ ביטערע מלחמה האָט אויסגעבראָכען צווישען איהם און דעם איין־אויגיגען מענש.

מיט יעדען פּאַך פון דער שאַבלע האָט זאנוויל געשפּאָלטען דעם מענש אין צווייען, און פון דעם מענש זיינען באַלד צוויי מענשען געוואָ־רען, און אין אַ ווייַלע ארום אַ פולע שטוב מיט איין־אויגיגע מענשען,

און אַלע האָבען זיך געהאַלטען פאַר די געפאַלדרעוועטע בייכער, געלאַכט און די אויגען האָבען געשאָסען ווי פאָספאָר־שטראַהלען...

זאַנוויל איז געוואָרען שטאַרק בייז, איז אַראָפּ פון פערד, געכאַפּט איין מענש פאַר'ן נערדיק, איהם אויסגעשטאָכען דאָס אויג און באַלד האָט אַ קראַך געטהאָן אַ דונער — אַלעס איז צושוואָומען.

זאַנוויל האָט זיך אויפגעכאַפּט אַן אָפּגעגאָסענער פון שוויים, גע־עפענט די אויגען: פינסטער, און איין דרויסען און האָט געגאָסען מיט צעבערס.

ביילע איז געזעסען אויף איהר בעט און זיך אויסגעטהאָן. זי האָט איינגעטוליעט דעם קאָפּ אין קישען און שטיל געוויינט.

זאַנוויל'ען האָט עס געהויבען פון בעט. ער האָט נישט געקענט הערען ווי ביילע וויינט.

— ביילע?

— זאַנוויל, איהר שלאָפט נישט?

— ניין! — האָט זאַנוויל געענטפערט. — ביילע, וואָס וועט אייך העלפען אייער וויינען. גלויבט מיר, גראַדול וועט נאָך געזונד ווערען. איהר וועט זעהן. — —

— אָ, זאַנוויל, — האָט ביילע וויינענדיג געזאָגט און זיך אויפ־געזעצט. — קיינער וויים נישט, ווי שלעכט מיר איז. — אַ האַלב יאָהר נאָך אַ חתונה — — און דער דאָקטאָר זאָגט, ס'איז קיין האָפנונג ניטאָ...

ביילע האָט זיך צואוויינט אויפ'ן קול.

זאַנוויל'ען האָט באַנג געטהאָן צו וואָס ער איז געקומען נעכטיגען, האָט נישט געקענט הערען ווי ביילע וויינט, האָט פערשטאָפּט די אויערען מיט די פינגער און איינגעגראָבען דעם קאָפּ אין קישען.

ביילע איז געוואָרען שטילער, גענומען דערצעהלען ווי ר'נאָך זי האָט זיך בעקענט מיט גראַדול'ען, ווי ער האָט זיך אין איהר פערליעבט, ווי ער פלעגט זי אַרומטראָגען אויף די הענד, פלעגט איהר דאָס אָרט אָבהויכען, און וואָס האָט איהר טאַקע געפעהלט? — — —

זאַנוויל האָט געשפּירט ווי די מיעדקייט איז אַוועק. ער האָט זיך געפיהלט קרעפטיג פון ביילע'ס מעשיות און זיך געדרעהט אין דרייען און־

טער דער קאלדרע. ער האט מעהר נישט געהערט וואסביילע דערצעהלט איהם. איהם האט זיך אויסגעדאכט, אז ער איז גראדול, טראגט ארום די קליינעביילקע מיט די ברענענדע „שליפיעס", מיט די לאנגע האר אויף זיינע העמד...

פון דעם „הייזעל", וואס עם האט זיך געפונען וויז־א־וויז גראדול'ס פענסטער, האט זיך געהערט א קרעכצען, ווי א פערשטיקט געוויין. זאנוויל האט אנגעשפיצט זיינע אויערען און איהם האט זיך געדאכט, אז א פרוי וויינט. דאס געוויין איז שטארקער געווארען און זיך דערנעהנטערט אלץ מעהר. אפנים, אימיצער האט געשלאגען א פרעהליכע שוועסטער.

און דער רעגען האט געפליוכעט גאנצע צעבערס אין פענסטער אריין.

דאס געוויין האט זאנוויל'ען אויפגערעגט און ער האט דערפיהלט א שרעקליכע ליידענשאפט. ער האט פלוצלונג דערזעהן ווי ביילקע שטעלט זיך אין א וויים לאנג העמד, שפרינגט אראפ פון בעט און געהט צו צום פענסטער. דאס ווייסע העמד מיט די צולאזטע האר האבען זאנוויל'ען נישט געלאזט רוהען. ער איז געלעגען ווי אויף שפילקעס מיט ברייט צועפענטע אויגען... ביילע האט געקוקט דורכ'ן פענסטער, קיינעם נישט געזעהן און, א קוועטש טהוענדיג מיט די פלייצעס, האט זי גענומען צוריקגעהן...

זאנוויל האט איהר לייכט א צופ געטהאן פאר'ן העמד.

ביילע האט איהם גענומען גלעטען מיט איהר ווייך סאמעט הענטעל איבער'ן געזיכט... זאנוויל האט אין דער לופט דערפיהלט ביילקע'ס אבגעהאקטען אטהעם און האט זי ארומגעכאפט ווי א צורייצטער לייב.

.21

פארטאָג. זאנוויל האָט זיך דורכגעטרייסעלט. נעבען איהם איז געלעגעןביילע, די פיס איינגעוויקעלט אין איהר ווייס העמד, די שווארצע האָר צושאָטען איבער'ן ווייסען קישען און אין מויל האָט זי געהאַלטען דעם קליינעם פינגער פון דער רעכטער האנד.

פון צווייטען צימער האָט זיך געהערט אַ כאָרכלען און אַ קרעכצען. זאנוויל'ען איז קאַלט געוואָרען. ער איז לייכט אראָפּ פון בעט, זיך אויף ניך אָנגעטהאָן און גענומען געהן צום קראנקען. ער איז אָבער באלד נעבליבען שטעהן. עס האָט זיך איהם אויסגעוויעזען, אז דער קראנקער האָט אַלעס געזעהן... דורך דער וואנד... דאָס רופט ער איהם, וויל זיך מיט איהם אויסשמועסען צו אַזוי האנדעלט מען געגען אַ קראנקען חבר. אַ קאַלטער שוויים האָט דורכגעשלאָגען זיין שטערען. באלד אָבער האָט ער זיך צושמייכעלט:

— וואָס, ווער געזעהן! — — — יענער ליעגט דאָרט אין זיינע צרות! — און איז אריין מיט אונזיכערע טריט.

גראדול איז געשלאָפען. די נאָז איז געווען לענגער און שפּיציגער, די אויגען טיעף אריין, גלייך ווי מען וואָלט זיי אריינגעקלאַפּט און צו־געמאַכט. פון מאָל צו מאָל האָט זיך דערהערט אַ כאָרכעל פון האלז. דעמאָלט פלעגען זיך די אויגען־לעפּלעך עטוואָס עפענען און אַ פּאָר היה־נערשע אויגען האָבען אונבעשטימט נעגלאָצט...

זאנוויל'ען האָט עס אויפגעשוידערט. ער האָט אַ שפּיי געטהאָן און זיך לייכט ארויסגע'גנב'עט.

זאנוויל האָט געשפּאנט איבער די ליידיגע גאַסען.

ביי אַ קליין הייזעל איז געזעסען ר' יעקב, זאנוויל'ס געוועזענער

רבי, אין אַ פּאָר הויזען מיט אַ לאַנגען טלית־קטן. ער האָט געהאַלטען צווישען די פיס אַ גאַנז, איהר געעפענט דעם שנאָבעל און אַריינגעשאָטען צו לעפעלעך הירזש. די גאַנז האָט געגלאָצט מיט איהרע פּאַרצעלאַיענע אויגען, זיך געקרעקט און אָראָפּגעשלונגען.

זאַנוויל האָט זיך צושמייכעלט:

— גוט מאָרגען, רבי!

דער אַלטער האָט זיך אומגעקוקט:

— אַ גוט מאָרגען, גוט מאָרגען! וואָס מאכסטו עפּעס, זאַנוויל?

— אַ דאַנק! און איהר, רבי? פּאַשעט נאָך אַלץ די גענזלעך?

— ווי דען, קינד, אויף דער עלטער, קיין מלמדות נישטאָ מעהר — די ליטוואַקעס, ימח שמם, זיינען זיך אַנגעלאָפען, אַרויסגעריסען דעם ביסען פון מויל, און די צייהן אויף דער פּאָליצע לעגען ווילט זיך נישט... נו, פּאַשעט מען גענז!... מען מוטשעט זיך.

זאַנוויל האָט אַפילו נישט געוואוסט, וואָס דער אַלטער פּלאַפּעלט, גאָר ער האָט פערשטאַנען, אַז עס איז ביי איהם נישט יום־טוב'דיג.

— רבי, נאַט אייך אויף טאַבאַק! — האָט ער איהם דערלאַנגט אַ פּאַפּירענעם רובעל און גענומען שפּאַנען צו דער תלמוד־תורה.

דער גבאי, אַ דיקער איד מיט אַ ברייטע שוואַרצע באָרד, אין אַ סאַמעטענע וועסט, האָט אויסגעהערט זאַנוויל'ען און זיך צושמייכעלט:

— ניין, כ'קאָן נישט שיקען די קינדער זאָגען תהילים!

— פאַר וואָס? — האָט זאַנוויל אַ פערוואונדערטער געפרעגט.

— ווייל... כ'וויים — אז דער חלף ליעגט אויפ'ן האַלז, ווערט מען פרום... כ'קאָן נישט!...

— וואָס קאָנט איהר נישט? — האָט זאַנוויל אַרויסגעפּלאַצט בייז. — איך פערלאַנג נישט בחנם. אָט האָט איהר פינף רובעל, און אויב ס'איז ווייניג — זאָגט!

דער גבאי האָט איהם אָנגעקוקט, געוואָרפען אַ בליק אויפ'ן פינ־פעריל און אָבגעהוסט:

— גלויב מיר, זאַנוויל, אַז איך בין דאָ גאָר נישט אויסען! גראַדול איז דאָך פון דור־דורות אַ גנב. און יעצט שיקען די קינדער זאָגען

תהילים?! נו, זאָג דו אליין, וואָס פאר אַ פּנים האָט עס?

זאַנוויל איז געוואָרען בלייך ווי קאַלך. ער האָט געהאַט חשק אראָפּ־צולאָזען דעם גבאי אַ פּראַסק און ארוים.

— אוודאי איז ער אַ גנב, נישט קיין סופר! און איך בין אויך אַ גנב! איהר הערט? אָבער אידען זיינען מיר! כ'זאָג אייך נאָך אַ מאָל, איהר זאָלט שיקען די קינדער זאָגען תהילים! איהר וועט שיקען? זאָגט!

דער גבאי האָט זיך דערשראָקען, געקוקט אויף זאַנוויל'ען, אויפ'ן געלד, אריינגעשנייצט מיט אַ טרוקענע תקיעה אין אַ רויט טיכעל אריין:

— נו, וואָס וועל איך מיט אייך מאַכען? כ'וועל שיקען.

זאַנוויל האָט ארויסגענומען פון דער קעשענע נאָך אַ פינפערעל, אניעדערגעוואָרפען עס אויפ'ן טיש און געזאָגט:

— זעהט, אַז מען האַנדעלט מיט מיר ווי אַ מענש, בין איך אויך קיין חזיר נישט!

מיטאָג־צייט איז זאַנוויל ארויס אין גאַס, אויספייפענדיג אַ ניגון. ער איז אריין אין מאַרק. פון אַ זייטיג געסעל האָט זיך געשלעפּט אין מאַרק אריין דער אַלטער פראַנעק מיט זיין גרויסען באַראַבאַן. ער האָט אוועקגעשטעלט אין מיטען מאַרק די פּויק, זיך אָבגעריהרט אַ ביסעל און גענומען פּויקען וואָס כח נור.

פון אַלע זייטען האָבען זיך גענומען שיטען מענשען. דער מאַרק איז באַלד שוואַרץ געוואָרען. דער אַלטער האָט בעטראַכט אַלעמען אונז מיט אַ שטימע פון אַן אַלטען קאָמאַנדיר האָט ער אויסגערופען:

„ס'איז פערלאָרען געגאַנגען אַ חזיר מיט אַ שוואַרצען פלעק. ווער עס וועט עס געפינען, איז געבעטען עס צו ברענגען אין ראַטה־הויז אריין.

„נתן אָגראָדניק האָט מען די נאַכט געוואָלט בע'גנב'ענען. זייט פאָרזיכטיג!"

דער אַלטער האָט געענדיגט זיין דרשה, געטהאָן דריי קלעפּ אין באַראַבאַן און גענומען געהן אונטער דער בעגלייטונג פון אַ קינדערשע קאַץ־מוזיק.

זאַנוויל איז געשטאַנען און געשמייכעלט. איהם איז עפּעס דאָס גאַנצע עסק געפעלען. ער האָט אַ פייף געטהאָן און לייכט גענומען שפּאַ־נען איבער׳ן שטאָדט.

אבענד. זאַנוויל איז געווען אין פעלד און געוואַרט אויף רחל׳ען. ער האָט פון פערדרוס געראויכערט איין פּאַפּיראָס נאָכ׳ן צווייטען, ברייט צועפענט די אויגען אין דער נאַכט אריין און געזוכט, געוואַרט אויף רחל׳ען.

ער האָט מיט אַ מאָל דערפיהלט, אַז ער איז אויסגעשפּיעלט, אַז זאַנוויל איז מעהר נישט זאַנוויל, אַז עפּעס אַ מיידעל מיט אַ פּאָר שוואַרצע אויגען האָט איהם ב׳כשופ׳ט. און צום מיינסטען האָט איהם געקרענקט פאַר וואָס זי לאַכט נאָך פון איהם. זי האָט דאָך איהם געקענט זאָגען, אַז זי וויל נישט קומען, אַז זי וויל איהם מעהר נישט זעהן, אַז זי וויל נישט האָבען צו טהאָן מיט אַ גנב. נו, וואָלט ער געוואוסט קלאָרע דבורים, זיך איינמאָל ארויסגעשלאָגען פון קאָפּ און באַסטאַ! אָבער זיך גאָר רייצען מיט איהם? צוזאָגען און נישט קומען, אַ כאָליערא! ער וועט זיך נישט לאָזען בלאָזען אין דער קאַשע אריין! ניין! ער געהט באַלד צו איהר און מאַכט דאָרט אַ חתונה, אַז עס וועט איהר פינסטער וועֿרען אין די אויגען!

זאַנוויל האָט גענומען שפּרייזען אין שטאָדט אריין. ער איז גע־בליבען שטעהן ביי נתן׳ס הויז. די פענסטער זיינען געווען בעלויכטען, די ראָלעטען אראָפּגעלאָזט. זאַנוויל איז פּאַמעליך צו און האָט אריינ־געקוקט. ביים טיש איז געזעסען רחל אָן אויסגעפּוצטע און געשמועסט מיט ברוך׳ען. זאַנוויל איז געבליבען שטעהן ווי אַ צוגעשמיטער און געקלעהרט, אַז אויב ער וועט זיי יעצט נים שטערען, איז ער אַ הינטישער לעבער! זאָלען זיי וויסען, אַז זאַנוויל איז נאָך נישט געשטאָרבען. און איהם, דעם בלאַסען לאַבסערדאַק, וועט ער נאָך ביינאַכט אַ זשעברע צוברעכען, גלאַט אַזוי!...

זאַנוויל האָט מיט אַ מאָל ארויסגעלאָזט אַ שענדליך וואָרט, געכאַפּט

אַ שטיין און פון הינטער אַ הויז אָפּער האָט ער איהם אַ שליידער געטהאָן גלייך אין פענסטער אריין.

עס האָט זיך באַלד דערהערט אַ קוויטש און אַ קלימפּעריי פון גלאָז. זאַנוויל איז ארונטער אונטער אַ הילצערנע טרעפּ. ער האָט געזעהן, ווי אַלע זיינען ארויס, געקוקט אין אַלע זייטען, לאַנג גערעדט און ס'איז צוריק שטיל געוואָרען.

זאַנוויל האָט מיט אַ מאָל דערפיהלט, אַז ווייטער אַזוי לעבען קען ער נישט, אַז ער איז נישט מעהר ווי אַ טרוס! אַנאַנדערער אויף זיין אָרט וואָלט בשום אופן נישט דערלאָזט, מען זאָל איהם צונעהמען אַ מיידעל! און ער ליעגט דאָ אונטער אַ טרעפּ אַ גאַנצע נאַכט אין געהאַקטע צרות! דאָ האָט זאַנוויל גענומען שפּארען די טרעפּ מיט זיינע פּלייצעס וואָס כח נור, געפּיהלט אַז עס קנאַקט, נאָך אַ קרעכץ און די הילצערנע טרעפּ האָט זיך איבערגעדרעהט.

זאַנוויל האָט זיך אָפּגעשאָקעלט און געפיהלט ווי אַ שווערע משא וואָלט אַראָפּ פון איהם. צו גראַדול'ען ארויפגעהן האָט זיך איהם נישט געגלוסט.

— ס'וועט זיך געווים איבער'חזר'ען די נעכטיגע געשיכטע! — האָט ער אַ טראַכט געטהאָן און אויסגעשפּיגען.

ער האָט זיך אַ דערשלאָגענער גענומען שלעפּען אהיים. באַלד האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, אַ שמייכעל געטהאָן. ער האָט ערגעץ אויפגעזוכט אַ שמאַטע, זי איינגענעצט, אויסגעשמירט מיט סאַזשע און זיך אוועקגעשטעלט ביי נתן'ס הויז.

שפּעט אין דער נאַכט איז ברוך ארויס.

זאַנוויל האָט איהם אָנגעכאַפּט, איינגעוויקעלט דאָס פּנים אין דער שמאַטע און איהם פעסט געהאַלטען.

ברוך האָט זיך גענומען ראַנגלען, מאַכען קולות.

רחל איז ארויס.

זאַנוויל, דערזעהענדיג רחל'ען, האָט אָבגעלאָזט ברוך'ען און געמאַכט פּליטה.

22

אין שענק ביי אַ גרויסען טיש זיינען געזעסען עטליכע יונגען מיט זאַנווילען אין דער־מיט און געטרונקען.

צייט גראַדול איז געשטאָרבען און ביילע האָט זאַנוויל'ען פער־טרויט אַ סוד, אַז זי טראָגט, איז ער ווי צומישט געוואָרען, זיך געפיהלט שולדיג און זי גענומען מיט אַ מאָל אויסמיידען. איינזיצען מעהר אין שטוב האָט ער שוין נישט געקאָנט. עס האָט איהם געטריעבען פון יעדען ווינקעל. ער פלעגט נאָר אַראָפּרוקען דאָס היטעל איבער די אויגען, שפּרייזען אין שענק אריין און שכור'ען.

יעצט איז זאַנוויל געזעסען ווי אַ הילצערנער, דעם קאָפּ איינגע־ראַמט אין זיינע גרויסע הענד און אַריינגעקוקט אין דעם נישט־דערטרונ־קענעם קופעל ביער. זיינע בלויע אויגען האָבען זיך ווי איבערגעצויגען מיט אַ מוטנע, וואַסערדיג הייטעל און האָבען אויסגעדריקט עפּעס טעמ־פּעס, אידיאָטישעס... עפּעס האָט ער פאַר זיך געזעהן קלויסטער־גלאָקען, גרויסע, קליינע. די גלאָקען האָבען געהאַלטען אין איין קלינגען. דער מוח האָט זיך געהויבען און געטאַנצט ווי אויף שפּרינג־פּעדערס.

משה'לע ביק איז אַרויס פון אונטער אַ טיש אָהן אַ היטעל מיט אַ צושויבערטען קאָפּ האָר. ער האָט זיך אוועקגעשטעלט אין מיטען שענק, זיך צוגענעצט, פערהוסט און גענומען שפּייען אויף אַ שטח פון צוויי איילען.

ער איז צו צו מאַנקע'ן, וועלכע איז געשלאָפען אויף אַ באַנק, איינ־געוויקעלט אין אַ וואַרעם ווינטער־טוך, מיט דער האַנד צו־קאָפּענס, און זי פעסט אַרומגענומען.

מאַנקע האָט צועפענט אַ פּאָר פערשלאָפענע אויגען און זיך געבעטען:

— משה'לע, טשעפּע נישט! לאָז מיך שלאָפען!

משה'לע האָט מאַנקע'ן גוט איינגעוויקעלט אין דעם טוך, איהר אַ לייכטען קניפּ געטהאָן, איז צו צו זאנוויל'ס טישעל און גענומען רעדען מיט זיינע חברים.

זאנוויל האָט דערהערט דאָס וואָרט „נתן אַגראָדניק", און ער האָט זיך ווי אויסגעטשוכעט. נישט אויפהויבענדיג דעם קאָפּ, האָט ער אויפגעשפּיצט די אויערען און זיך איינגעהערט וואָס זיי רעדען.

— און ווען האָט זי דאָס חתונה? — האָט זיך אַ געלער יונג מיט אַ געשפּאָלטענער ליפּ געפרעגט.

— איבער אכט־טאָג, שבת חנוכה, — האָט משה'לע געענטפערט.

— טאָ לאָמיר צונעהן רעדען מיט מארטשינ'ען, — האָט דער געלער ווייטער געזאָגט.

— נישטאָ וואָס צו רעדען, — האָט משה'לע וואוילעריש געענטפערט. — פאר אַ יאָהרען האָב איך מיט זאנוויל'ען כמעט קיין איין כלה נישט דורכגעלאָזט! דעם טאָג, ווען מען וועט פיהרען די כלה אין מקוה אריין, וועלען מיר אריין צו מארטשינ'ען, איהם געבען אַ פלעשעל פערציגער און זיין ווייב וועט אונז ארויפלאָזען וואו דער קעסעל שטעהט. נור דאָרט, חברה, מוז מען זיך היטען! איין איבעריגען דרעה און דו ליגסט מיט די קאָפּיטעס אין אַ קעסעל אוקראָפּ.

— ס'וועט זיך כאָטש לוינען? — האָט דער געלער געפרעגט און זיך בעלעקט.

— וואָרט, וואָרט, וועסט זיך ערשט אָנהויבען צו בעלעקען, — האָט משה'לע געענטפערט מיט אַ געלכטער, אַ ווינק געטהאָן מיט'ן אויג און געוויזען מיט'ן פינגער אויף זאנוויל'ען — דאָס איז אַ מאָל געוועזען זיינע, פלעגט זיך מיט איהר ארומשלעפּען גאַנצע נעכט.

זאנוויל האָט פערשטאַנען, אַז משה'לע רעדט פון איהם און איז בלאָס געוואָרען. ער האָט נעכאַפּט דעם קופעל ביער און אַ גאָס געטהאָן משה'לען אין פנים אריין.

— ס'איז אפשר אַ ליגען? — איז משה'לע צו צו זאנוויל'ען מיט פערקוועטשטע פויסטען.

מאַנקע, וועלכע איז שוין מעהר נישט געשלאָפען, האָט זיך אוועק־

געשטעלט צווישען משה׳לען און זאנוויל׳ען און געוואָלט מאכען שלום. זי האָט אָנגעכאפּט משה׳לען פאַר דער האַנד און איהם אָוועקגעשלעפּט:

— יענער מאכט אַ שפּאַס און דו צינדסט זיך אָן!

משה׳לע האָט זיך געריסען מיט קולות פון מאַנקע׳ן און אַלץ גע־שטאַנען אויפ׳ן זעלבען פּלאַץ.

— לאָז מיך אָפּ! וואָס מיר שפּאַס! וואָס מיינט ער, וואָס? ווער שרעקט זיך פאַר׳ן? כ׳האָב חוטא בעגל געוועזען פאַר׳ן פריץ! געזאָגט, אַז ער האָט זיך אַרומגעשלעפּט מיט נתן׳ס טאָכטער! ס׳איז אפשר אַ ליגען?

זאַנוויל איז האַסטיג אויפגעשפּרונגען, אַוועקגעשליידערט מאַנקע׳ן, זיך אַרויפגעוואָרפען אויף משה׳לען און באַלד זיינען זיי ביידע געלעגען אויף דער פּאָדלאָגע, זיך געקאַטשעט ווי צוויי גרויסע קודלאַטע הינד, אַרויסלאָזענדיג מאָדנע קולות, אַריין איינער דעם צווייטען אין די אויגען, אין די האָר. אַ צורייצטער איז זאַנוויל אויפגעשפּרונגען, אַ שפּיי געטהאָן משה׳לען אין פּנים אַריין, וועלכעס איז געוועזען פערלאָפען און בעגאָ־סען מיט בלוט און איז אַרוים אויף דער גאַס.

עס איז געוועזען פינסטער און פראָסטיג.

זאַנוויל האָט געשפּאַנט איבער׳ן שאָסע, וואו די שענק איז גע־שטאַנען, געקוועטשט די פויסטען און געריעדט צו זיך אַליין:

— ס׳מוז נעהמען אַ סוף! ס׳מוז! ווייטער אזוי לעבען קאָן איך נישט!

זאַנוויל האָט אויפגעשטעלט דעם קאָלנער פון האַלבען־פּעלצעל, אַריינגעמאַכט די הענד אין די בוזים־קעשענעס און געוואָלט עפּעס טראַכ־טען. וואָס ער האָט ניט געטראַכט, זיינען באַלד אָנגעשפּרונגען טויזענד אַנדערע זאַכען, מעשיות און קלייניגקייטען, וועלכע ער האָט שוין לאַנג פערגעסען, און האָבען איהם צומישט.

— און וואָס וויל גראַדול פון מיר? — האָט זאַנוויל גענומען טראַכטען.

און אָט איז ער אין אַ געדיכטען וואַלד — — — —

ער זיצט אויף אַ גרויסען פּיען.

ארום ברענען גרויסע פייערען, ס׳בראָטען זיך גאַנצע זיימלעך קאַלב־פלייש, ס׳שטעהען באַרעלקעס מיט בראָנפען, טונדלעך ביער.

זיין „חברה" ליגען אויפ׳ן גראָז, טרינקען, עסען און לאַכען. ארום זיי פּאַשען זיך דאָנסקע פערד מיט לאַנגע עקען, אַלע געזאָטעלט.

ביילע מיט רחל׳ען זיצען נעבען איהם.

פּלוצלונג דערהערט זיך פון דערווייטענס אַ טראָמביע.

שנעל ווארפען זיך אַלע אויף די פערד, כאַפּען די ביקסען, שטעלען זיי אַן גרייט צום שיסען.

ס׳בעוויזען זיך מחנות מענשען אויף הויכע, ווייסע פערד, מיט שווארצע פלעקען אויף די בייכער.

פון פאָרענט רייט אויף אַ שווארץ פערד אַ מענש בלויז פון ביינער אָהן פלייש. ער רייט אָהן אַ צוים, דעם קאָפּ אראָפּגעלאָזט און אין האַנד האָט ער אַ לאַנגע שפּיעז.

זאנוויל ציטערט.

דער ביינערדינער מענש שפּרינגט אראָפּ פון פערד, צולאַכט זיך ווילד און טהוט אַ מאַך צו זאנוויל׳ען מיט זיינע קנאָכען:

— העי, דו וואוילער יונג, קום אהער! מיר וועלען זיך אָפּרעכענען!

זאנוויל טהוט אַ טרייסעל מיט׳ן קאָפּ, שפּרינגט ארונטער און נעהמט זיך באָרען מיט׳ן טויטען.

ער שפּירט ווי דער סקעלעט מאַכט איהם לעכער אין דער ברוסט מיט זיין דארע גאָמבע.

זאנוויל׳ס קלעפּ טרעפען בלויז אין דער לופט. וואָס זאנוויל פער־מעסט זיך, טרעפט ער ניט — די ביינער צושפּרייטען זיך ביים סקעלעט און זיין פויסט טרעפט אַ הוילען פּלאַץ.

און אַ ווילד געלעכטער טראָגט זיך אין וואלד. —

זאנוויל האָט אָפּגעווישט דעם שוויים פון שטערען און געשפּאַנט ווייטער. ער איז געגאַנגען און געציטערט, אַז גראדול זאָל איהם ערשט נישט אנטקעגען קומען. ער האָט געוואוסט, אַז גראדול איז גאַנצע נעכט נישט אין קבר, שלעפט זיך ארום איבער דער שטאָדט, שרעקט איבער־

מענשען. און די מאַמע אַליין איז שיער נישט געשטאָרבען פון שרעק: זי איז פאַרטאָג געגאַנגען אַריינגעהמען אַ קובעל וואַסער, זי קוקט זיך ארום, זי שטעהט ביז איבער'ן גאַרטעל אין שנעע; ס'איז גאָר קיין ברונען ניטאָ. און מיט אַ מאָל שפּרינגט ארויס ווי פון דר'ערד אַ ציעג אין תכריכים און לאַכט.

זאַנוויל האָט געפּיהלט קאַלטע דרעשטשעס איבער'ן גאַנצען לייב. ער האָט זיך מיט אַ מאָל דערמאָהנט אָן ביילע'ן. ער האָט געוואוסט, אַז ביילע ריכט זיך יעדען טאָג אין קינדבעט אריין, ליעגט גאַנצע נעכט אַליין און וויינט, און ס'האָט איהם פערקלעמט ביים הארצען.

— אַ כאָליערא! — האָט זאַנוויל מיט זיך גע'טענה'ט, — כ'בין נישט מעהר ווי אַ „פּסור־בראַט", אַ הינטיש לעבער! זיך פערדרעהט אַ קאָפּ מיט נתן'ס טעכטעריל! זי וועט נאָך ביי מיר אין פלאַכטעס אוועק פון אונטער דער חופּה. ווי איך בין אַ איד! גלייך ווי כ'קום נור אַהיים, נעהם איך וואוינען מיט ביילע'ן! אַלע אויף צו להכעיס!

זאַנוויל האָט זיך אָפּגעשטעלט.

עס האָבען זיך געצווינגען אין דער וועלט אריין ווייס־זילבערנע פעל־דער. דאָס ווייסקייט האָט געבלענדט די אויגען, זיך געשפּינעלט אין טיעפען, פיאָלעט־שטוהלענעם הימעל.

זאַנוויל'ען האָט זיך געדאַכט, אַז די ווייסע שנעע־פעלדער הויבען זיך, וואַקסען העכער און העכער, גלייכען זיך אויס מיט'ן וואַלד, וואָס אנטקעגען איהם, האָט ער נאָך לייכטער אָפּגעאָטהעמט, זיך דערפּיהלט היימיש צווישען די לאַנגע, טיעפע פעלדער. ער איז פרעהליכער גע־וואָרען און אויסגעשריען — עה, ברעכען דאַרט אַלע נקבות דעם קאָפּ! ער איז אַרויפגעשפּרונגען אויף דער לאַנקע, וואו דער שנעע איז געוועזען טיעפער און זיך אויסגעצווינגען ווי גרויס ער איז. אַזוי איז ער געלעגען עטליכע מינוט און געקוקט גלייך אין קאַלטען פיאָלעטאַווען הימעל.

נאָכדעם איז ער אויפגעשפּרונגען, בעטראַכט דעם שנעע־מענש, וואָס זיין קערפּער האָט אויסגעפּרעסט, און זיך צולאַכט.

אָן עכאָ ווי פון מעטאַל האָט הילכיג אָפּגעקלונגען. ער האָט צו־שפּרייט די הענד, זיך אויסגעצויגען אין דער לופט, אַ קרעכץ געטהאָן,

און די הענד האָבן גענומען הילכיג קלאַפּען אין זיינע פּליִיצעס ווי אין א באראבאן.

זאנוויל האָט זיך ארומגעקוקט, זיך דערמאָהנט, אז ער האָט צוגע־זאָגט דעם פּאָטער זיך אַריבערצוכאַפּען נאָך „שידלאָווקע" און בשעת מעשה געוואָהר צו ווערען וואָס עס הערט זיך ביים עקאָנאָם אין שטאַל. ער האָט אראָפּגערוקט דאָס היטעל איבער די אויערען, אריינגעשטעקט די הענד אין די בוזעם־קעשענעס און ווייטער געשפּאַנט.

— פאר א ליטישען גנב — האָט זאנוויל געטראַכט — איז ארויס־פיהרען פערד גאָר קיין געשעפט נישט! וואָס הייסט? יעדער יונג מיט א ביסעל מארך אין קאָפּ קאָן עס טהאָן. ביי נאַכט, ווען קיינער איז ניטאָ אין שטאַל, גהעט מען צו, מען עפענט א ברעט און מען פיהרט ארויס א פערד. נו, סאר'ע תורה איז עס?! אָ־אָ, אריינגעהן אין א שטוב, וואו מענשען שלאָפען, אויפהאַקען א קאסע, ארויסנעהמען א „זשמעניע" מיט געלד, פערשטעה איך נאָך! אָבער פערד? דאָס איז אַן עסק פאר'ן „אַלטען".

זאנוויל האָט בעמערקט ביים צלם א פרוי. ער איז צוגעקומען נעהנטער און דערקענט די משוגענע באשע.

זי האָט געטראָגען א קאפּטען אָנגעשטופּט מיט פעדערען, א שטרויע־נעם קאפּעליוש מימ בלומען אויפ'ן קאָפּ און שטיל געזוננען.

— באשע, וואָס טהוסטו דאָ? — האָט זי זאנוויל געפרעגט.

באשע האָט געעפענט דאָס מויל, ס'האָבן זיך בעוויעזען צוויי שורות פעריל, און זי האָט זיך אידיאָטיש צולאַכט.

— כ'זוך מיין חתן, — האָט זי געענטפערט מיט א פערשטיקט געלעכטער. — ער האָט מיר געשריעבען, אז ער וועט קומען נאַ־שפּיץ אין פיער פערד מיט א קאָטש. דאָס געה איך איהם אָפּוואַרטען, כע, כע!

זאנוויל האָט זיך צולאַכט און איהר א קלאַפּ געטהאָן אין פּלייצע.

באשע האָט אויסגעשאָסען מיט א ווילד געלעכטער.

— ווער האָט דיר אָנגעשטופּט דעם קאפּטען מיט פעדערען? — האָט זאנוויל געפרעגט.

— וו'הייסט ווער?! מיין חתן האָט מיר דעם קאַפּטען פון דאַנציג געשיקט!

זי האָט אויפגעקנעפּעלט דעם קאַפּטען, אַרויסגענומען אַ פּאַפּיע־רענע פאָטאָגראַפיע, אויסגעשניטען פון אַ ביכעל:

— נאַ, זעה! דאָס איז מיין חתן! אַ שעהנער? כאַ, כאַ, כאַ!...

אונטער'ן קאַפּטען האָט די משוגענע באַשע נאָר נישט געטראָגען. אַ מילך־ווייס לייב האָט אַפּערגעקוקט.

זאַנוויל האָט אַ ציטער געטהאָן, אויסגעשפּיגען און איז אַוועק.

אָפּגעהענדיג עטליכע טריט, האָט ער ווידער דערהערט ווי די משוגענע זינגט. ער האָט אַראָפּגערוקט דאָס היטעל נאָך טיעפער איבער די אויערען און זיך אומגעקעהרט.

באַשע איז געשטאַנען, געקוקט אויף זאַנוויל'ען און געלאַכט.

זאַנוויל האָט זיך געוואָרפען ווי אין אַ פיבער.

— באַשע, ווייז מיר נאָך אַ מאָל דיין חתן!

— איאָ אַ שעהנער? כע, כע, כע...

זי האָט צוקנעפּעלט דעם קאַפּטען.

אַ מילך־ווייס לייב. ער האָט ווידער דערפיהלט דעם פריהערדיגען עקעל, נאָך האַסטיגער אַ שפּיי געטהאָן און איז אַוועק.

די משוגענע איז איהם נאָכגעלאָפען:

— מיין חתן! מיין חתן! מיין חתן!...

זאַנוויל האָט פערקריצט מיט די צייהן. ס'בלוט האָט זיך אין איהם אויפגעקאָכט. ער האָט זיך אויסגעדרעהט, זיך פערמאָסטען מיט דעם פויסט באַשע'ן אין האַרץ אַריין און זי איז ווי אַ גולם אַ פאַל געטהאָן אין שנעע אַריין.

ער איז געלאָפען ניכער, פעסטער.

הינטער זיך האָט ער געהערט אַ ווילד געוויין, אַ שוידערליך רעווען, אַז ס'בלוט האָט אין איהם געגומען גליווערען.

— מיין חתן! מיין חתן! — האָט געקלונגען אַזוי ווילד און אָב־געהילכט צווישען די ווייסע, ברייטע פעלדער.

.23

נאַכט. אַ גרויסע שטוב.

שלמה „קראַדניק" האָט אַרויסגענומען פון קופערט אַ געלאָדענעם רעוואָלווער, אַריינגעלעגט אין זעקעל עטליכע פּאָר שטיוועל, געוואָרפן אַ בליק צום וואַנד־זייגער מיט וואָגעס:

— הם! צוועלף. נאָך אַ גאַנצע שעה.

אין בעט אונטער אַ פּערינע איז געלעגן תרצה און געכראָפּעט מיט משונה'דיגע קולות.

— זיך צופּייפט מיט'ן שופר! — האָט „קראַדניק" אַ בורטשע גע־טהאָן און אויסגעשפּיגען.

ער האָט בעטראַכט זיין טאָכטער שרה, וואָס איז געשלאָפן אין אַ שלאָף־באַנק מיט'ן רעכטען אויג אָפן, און האָט אָבגעזיפצט:

— ביי ליימען איז דאָס שוין אַ מאַמע!

שלמה האָט געפיהלט, אַז ער איז שולדיג, וואָס שרה איז נאָך אַ מויד. ער האָט שוין געקענט זיין אַ זיידע פון אַ האַלב טוץ אייניקלעך.

— געווען בעסערע צייטען. מען האָט געמאַכט דעם רובעל לייכ־טער ווי היינט. שדכנים האָבען די טיהרען אָבגעקלאַפּט, יונגען פלעגען זיך אליין שדכנ'ען, פערכאַפּט ווערען פאַר שרה'ן. און איצט?

דער גאַנער מיט די שוואַרצע פלעקען, וואָס איז געשלאָפן אונטער'ן אויווען, האָט זיך פלוצלונג אויפגעכאַפּט אין זיין שטיין, זיך אויסגע־צויגען אויף זיינע דינע פיסלעך און גענומען קלאַפּען מיט די פליגלען. דער גאַנער האָט אַ כאַפּ געטהאָן מיט'ן שנאָבעל עטליכע האָבערס, איינ־געטיקט דעם קאָפּ אין אַ שיסעל מיט וואַסער, אויסגעצויגען דעם האַלז, פערגלייזט די אויגען און אַראָפּגעשלונגען.

— יאָ, — האָט שלמה געטראַכט, — אויב ס'עסק וועט זיך מיר,

אָם ירצה השם, איינגעבען, איז ס'ערשטע אַ נדן פאַר שרה'ן! אַראָפּ אַן עול פון קאָפּ! מישטיינס געזאָגט, וואָס וועט זי אויסזיצען?

שלמה האָט אַרויסגענומען פון בוזעם אַ פּענכאַר מיט טאַבאַק, אויס־געוויקעלט אַ פּאַפּיראָס, גענעפענט דאָס טיהרעל פון קיך, אַרויסגעשאַרט אַ גליהענדע קויל און פעררויכערט. ער האָט אַרויסגעלאָזען עטליכע גע־דיכטע קנוילען רויך און געוואָרפען אַ בליק צום פענסטער.

די דונקעלע ווענד, איינגעהילט אין שאָטענס, האָבען געוואָרפען אויף „קראַדניק'ען" אַ מרה־שחורה.

אין דרויסען האָט זיך צופייפט אַ ווינד.

שלמה האָט אַ ציטער געטהאָן: אַ קרירה!

ער האָט זיך געשטעלט מיט די פּלייצע צום וואַרעמען קאַכעל־אויווען און זיך ווייטער פערטראַכט:

אויפ'ן שאָססע וואָס פיהרט צום וועלדעל, שפּאַנט יעצט זיין זאַנוויל. אויב אַלעם וועט זיין ביים גלייכען, וועלען זיי דורכשניידען דאָס וועלדעל, שטיל אַרויספיהרען די צוויי קאָבילעס, זיי צופיהרען צום בערגעל און דער־נאָך — וויאָ צו משה „קוניאַרזש". אַזאַ שטיקעל אַרבייט וועט אַריינבריינ־גען איבער צוויי הונדערט קערבלעך. דער געדאַנק אַליין מאַכט שלומה'ן פרעהליכער.

— בלי נדר — האָט שלומה צו זיך געזאָגט — אַז כ'קריג נאָר אם ירצה השם, די פּאָר גראָשען, איז ראשית — אַ חופּה מיט שרה'ן!

מיט אַ שמייכעל אויפ'ן פּנים האָט ער זיך צוגענעצט און טרעהרען האָבען זיך בעוויזען אין זיינע גרויע אויגען. ער האָט אַרויסגענומען פון דער כאַליעווע אַ פלאַטשיג פלעשעל מיט שנאַפּס, געטהאָן אַ צוויי ־דריי זופּ. ער האָט איינגעקאָרטשעט דאָס פּנים, גענעפענט דאָס שפּייז־שענקעל און פערביסען מיט אַ שטיקעל דאַרען קעז.

פון גאַס האָט זיך געטראָגען אַ לאַנגער פייף פון אַ נאַכט־וועכטער, באַלד נאָכדעם — אַ וואָיען פון אַ היימלאָזען הונד.

שלמה האָט געוואָרפען אַ בליק צום פענסטער:

— המ', דער פראָסט פּאַקט זיך שוין! ער האָט זיך דאָס צולעגט אויף די שויבען!

ער האָט אַרויסגענומען עטליכע ציגעל טאַרף, געעפענט אַ פּייערקע, זיי אַריינגעשטופּט, זיך ווידער געשטעלט צום אויוועז און זיך פערטראַכט:

— און טאָמער כאַפּט מען זיי? — איז שלומה'ן דורך אַ געדאַנק, און זיין דאַרער, אַלטער קערפּער האָט געציטערט.

— ווי לאַנג איז, ווי מען האָט איהם געכאַפּט מיט דעם „וואַויט'ס" שקאַפּעס? ! — ער פיהלט נאָך יעצט ווי עס רעגענט מיט שטעקענס, עס שניידט דאָס לייב, די הויט פּלאַצט און בלוט רינט. זיי האָבען איהם אַזוי צוקיילט, אַז ער איז אַוועקגעלעגען אַ חודש צו בעט.

פון דעמאָלט אָן האָט שלומה אַלס געגומען טראַכטען זיך צו נעהמען צו אַן אַנדער פּרנסה און יעדעס מאָל ווען עס מאַכט זיך אַ פּרוש גנבה'לע, טענה'ט ער אַז דאָס איז דאָס לעצטע מאָל.

— אַ הינטיש לעבען — האָט שלומה געקלעהרט — אָבגלעבט שוין איבער פופציג יאָהר, און וואָס? שרעק און שרעק! און געלד? קרחת!

שלומה האָט גענומען זיין שיטער בערדעל, עס געשטעלט פערפּענדי־קולאַר צו דער נאָמבע און בעמערקט עטליכע גרויע האָר:

— המ', אַ „פּאָוויעסטקע" — דאָס רופט מען שוין אויף יענער וועלט!

שלומה האָט זיך דערמאָנט ווי איינמאָל, אַ שבת נאָכמיטאָג, איז ער געזעסען אין אַלטען בית־המדרש און געהערט ווי אַ ליטווישער מגיד האָט געמאָהלט יענע וועלט, דאָס גן־עדן, דאָס גיהנום, ווי באַלד נאָכ'ן טויט קומט דער דער מלאך „הדומה", קלאַפּט דריי מאָל אָן אין קבר, פרעגט דעם נאָמען. אויב ס'איז אַ צדיק ענטפערט ער באַלד, אַ זינדיגער פערגעסט און ווערט נע־ונד...

שלומה'ן דאַכט זיך ער איז טוידט. דער מלאך „הדומה", עפּעס אַ הויכער, ביינינער איד מיט לאַנגע ברעמען, פּונקט ווי שמחה גרעבער, פרעגט איהם דעם נאָמען און ער — פערגעסען...

שלומה האָט געפיהלט ווי עס ווערט איהם קאַלעמוטנע אויפ'ן האַרץ, האָט זיך אַ שטאַרקען שיבער געטהאָן מיט די פּלייצעס אָן אויוועז און זיך גענומען קראַצען דעם קאָפּ.

ער האָט מיט אַמאָל דערפיהלט אַ שטאַרקע שנאה צו משה „קוניארזש“. מיט אַ דרייסיג יאָהר צוריק האָבען זיי צוזאַמען גע׳גנב׳עט פערד און אויסגעלאָזט האָט זיך: שלומה איז דער גנב און משה — דער סוחר. משה איז היינט אַ שעהנער איד, גבאי אין אַלטען בית המדרש, גע־פיהרט פאַריאָהרען אַ ספר אין שוהל אריין, גיט די טעכטער צו צוויי טויזענד קערבלעך נדן, נעהמט זיך איידעמס אויף קעסט. און ער? שלאָפט קיין נעכט נישט, קלעהרט אַלס רייכער צו מאַכען משה׳ן.

שלומה זעהט ווי משה שלאָפט יעצט ביי זיך אין אַ „וויענער“ בעט מיט געשניצטע מצבות. די לאַנגע, ברייטע באָרד צושפּרייט אויף זיין פעטע ברוסט, דער „קאַלדען“ הויבט זיך אויף און אָב, און עס חלום׳ט זיך איהם געוויס ווי מען קלויבט איהם אויס דאָזער אין שטאָדט... און ער — שלמה — אַ דאַרער, אַלטער, זיצט יעצט נאָך האַלבע נאַכט און גרייט זיך גנב׳ענען אַ פּאָר פערד, פאַר וועלכע ער וועט קריגען העלפט און משה העלפט. און ווער ווייסט צו מען וועט איהם נישט כאַפּען? — — — —

שלומה האָט אַ טעמפּען זיפץ געטהאָן און געקוקט אויפ׳ן זייגער:

— נו, צייט זיך ארויסצושאַרען!

ער האָט זיך אָנגעטהאָן אַ וואַרעמע מאַרנאַרקע, זיך ארומגעגאַרטעלט מיט אַ גרינעם גאַרטעל, אריינגעשטופּט אין גאַרטעל אַ פּאָר וואָלענע הענטשקעס מיט איין פינגער, ארויפגעצויגען די לאַנגע כאָליאַוועס, אראָבגעדרעהט דאָס לעמפּעל און איז ארוים.

הינטער׳ן שטאָדט נעבען וועלדעל האָט שלמה „קראַדניק“ אראָבגענומען דאָס זעקעל פון די פּלייצעס און זיך אָבגעשטעלט.

שלומה האָט אויסגעצויגען זיין לאַנגען, דאַרען האַלז, אויסגעגלאָצט זיינע גרויע אויגען און ווי אַן אַלטער הונגעריגער וואָלף זיך איינגעהערט אין דער שטילקייט. ער האָט אריינגעלעגט צוויי פינגער אין מויל און אַ פייף האָט זיך דורכגעשניטען.

פון דער צווייטער זייט וועלדעל האָט מען געענטפערט מיט אַ פייף.

— אַ כוואַט אַ יונג! — האָט שלומה געטראַכט — ווען ער וואָלט נור נישט געווען אַזוי ווילד און זיך געלאָזט רעדען פון אַ טאַטען, הא, דעמאָלט בין איך אַ פערזאָרגטער אויף דער עלטער! אַ יונג געהט, ווערט

פריש, געזונד און משוגע און ליעבט זיך איין אין גראדול'ס אלמנה. מען זאָגט עפּעס אַן אשה, ס'זאָל זיין וואָס אָנצוקוקען — — — נו, מילא, אַ יונג! דער יצר הרע שטופּט — — — אָבער ווייס איך וואָס? אַ יונג אַ גבר נעהמט און פערליעבט זיך אין אַזאַ קליין, שוואַרץ ווייבעלע! זי האָט נאָך קיין חליצה נישט גענומען און בשעת־מעשה זיך „פעריאַטעלט" מיט זאַנוויל'ען. און איצט די שטאָדט? כ'בין דאָך שוין באַלד אַ האַלב יאָהר אין בית־המדרש נישט געווען, כ'בעגראָב זיך דאָך פאַר חרפה!

זאַנוויל האָט זיך בעוויזען פון וואַלד און אויסגעשריען:

— טאַטע, קום, ס'איז שפּעט!

שלומה האָט געכאַפּט דאָס זעקעל און זיך אונטערגעאיילט.

— וואָס הערט זיך מכח די פערד? —האָט שלמה געפרעגט.

— וואָס זאָל זיך הערען? — זיי שלאָפען אין שטאַל.

שלומה מיט זאַנוויל'ען האָבען געשפּאַנט אַלס פעסטער און פעסטער און געשווינגען.

זיי האָבען אויסגעזעהן ווי צוויי וועלף, וועלכע דער הונגער טרייבט אַרויס פון וואַלד אויפ'ן ברייטען שאָססע.

דער אַלטער האָט זיך געהאַלטען אין איין טאַפּען פאַר'ן בוזעם צו דער רעוואָלווער ליגט און גערעדט צו זיך אַליין:

— בולאַן, גניאַדע, קאַשטאַן, שפּאַק, כאַלעריע, משה קוניאַרוש... — פיעל מאָל האָט ער אָנגעכאַפּט זאַנוויל'ען פאַר'ן אַדבעל:

— שטעה, מען נעהט!

זאַנוויל האָט זיך אָבגעשטעלט, געעפענט ברייטער די אויגען, אויפגע־שטעלט די אויערן, זיך אַרומגעקוקט, קיינעם נישט געזעהן, האָט ער אַ שמייכעל געטהאָן — דער „אַלטער" האָט זיך שוין אויסגעוועפּט — און געשפּאַנט ווייטער.

שלומה האָט דערפיהלט אַ דורכדרינגענדע קעלט אין זיינע אַלטע ביינער און ער האָט זיך דערמאָנט ווי זיין תרצה ליגט יעצט אונטער זיין וואַרימע פערענע כראָפּעט.

— אַ הינטיש לעבען — האָט ער ווידער געטראַכט — ס'וואָלט שוין צייט געווען זיך צוריקצוציהען פון דער שעהנער פּרנסה.

עס האָט זיך געהערט אַ וואָיען פון אַ הונד.

— אוי, די הינד — האָט שלמה געזאָגט — אַ מיתה משונה אויף זיי! צו וואָס האָט זיי נאָך גאָט בעשאַפען?!

פון בערגעל האָבען זיך געזעהן עטליכע צואוואָרפענע הייזלעך.

אַרום איז געווען שטיל.

זאַנוויל האָט גענומען דאָס זעקעל מיט די שטיוועל און געגאַנגען אין דאָרף אַריין.

אַ שוואַרצער קודלאַטער הונד איז אַרויסגעשפּרונגען מיט אַ בילעריי. זאַנוויל האָט זיך צוריקגעצויגען, דער הונד נאָך איהם. באַלד האָט ער זיך אַ וואָרף געטהאָן אויפ'ן הונד, געכאַפּט איהם מיט זיינע קלעשטשעס ביים גערדיק און גענומען שטיקען. דער הונד האָט זיך נישט לאַנג געאַמפּערט, פערגלייזעלט די אויגען, אַרויסגעשטעקט אַ לאַנגע רויט־שפּיציגע צונג און געבליבען אָהנמעכטיג אין זאַנוויל'ס הענד.

זאַנוויל האָט זיך אויסגעגלייכט, בעטראַכט דעם אויסגעצויגענעם הונד מיט דער אַרויסגעשטעקטער צונג, אַ שפּיי געטהאָן דורך די צייהן.

ער האָט זיך אַרומגעקוקט: דער „אַלטער" איז נישט געוועזען.

אונטער'ן בערגעל איז געשטאַנען שלומה, געקלאַפּט אַ יאַסלע אָן אַ יאַסלע פאַר שרעק. ער האָט נישט געקאָנט זעהן ווי זאַנוויל דערשטיקט דעם הונד און ער איז אַוועק אונטער'ן בערגעל.

זאַנוויל האָט געכאַפּט דאָס זעקעל און מיט דער שנעלקייט פון אַ יונגען ציגיינער האָט ער לייכט אַראָבגענומען די טהיר פון די זאַוויאַסעס.

אַ וואַרעמע פּאַרע האָט איהם געשלאָגען אין געזיכט אַריין. ער האָט אַרויסגענומען בראָנפען, אָנגע'שכור'ט די פערד, אָנגעטהאָן זיי שטיוועל און זיי לייכט אַרויסגעפיהרט פון שטאַל.

אונטער'ן בערגעל האָט שלומה אַריינגעלעגט די שטיוועל אין אַ זעקעל, פערשנורעוועט אויף דער פּלייצע.

זיי האָבען זיך אויפגעזעצט אויף די פערד און אַוועק אין דער ווייסער נאַכט אַריין.

1912, בראָנקס, ניו יאָרק.

אויף יענער זײַט בריק

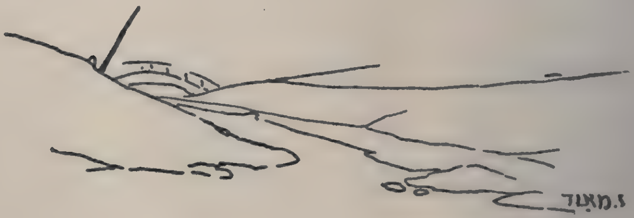

א בלויער פריהמארגען. שמשון כאפּט זיך אויף, רייבט די אויגען, ווארפט א קוק צום פענסטער, וואָס געהט אויף דער לאַנקע:

— גרויסער טאָג. נו, מען וועט זיך אויפהויבען!

ער שפּרינגט ארויס פון בעט, קנאקט אויס די פינגער, גענעצט גע־שמאק אָפּ און בעטראכט די שטייגעלעך מיט פייגעל, וואָס העגגען ביים פולאָפּ. ער ווארפט אויך א בליק צום קינד, וואָס שלאָפט ביי דער קיך אין א מולטער, זאָגט אָפּ „א שווארץ יאהר" גלאט אין דער וועלט אריין, שפּייט אויס און פעררויכערט א פּאַפּיעראָס.

א באַרוויסער אין גאטקעס שפּאציערט זיך שמשון דורך עטליכע מאָל איבער'ן צימער ביז — ער נעהמט זיך איינוואשען. מיט'ן האנד־טוך אויפ'ן אקסעל, מיט נאסע צושויבערטע קודלעס, געהט שמשון צום ווייב'ס בעט און שרייט איהר אין אויער אריין:

— ביילע! גענוג געכראָפּעט! שטעה אויף און מאך עפּעס אין מויל אריין!

ביילע טהוט פון שרעק א שטארקען שיפּ, זעצט זיך אויף, גלאָצט אויס א פּאָר פעראָפּעטע אויגען, דערזעהט ווי שמשון שטעהט און לאכט, האלט זיך פאר די זייטען פון לאכען, טהוט זי א שפּיי:

— טפוי, מיינע וויסטע חלומות צו דיין קאָפּ!

דאָס קינד אין דער מולטער קומט אויף און צעוויינט זיך. עס ווערט אויף א ווײַלע אנטשווינען, הויבט ווידער אָן, פארגעהט זיך העכער און העכער.

ביילע מיט שמשונ'ען הויבען מיט אמאָל אָן רופען:

— וועלוויל! וועלוויל! געה וויעג צו דאָס קינד!

ס'הערט זיך א בורטשען פון פּיעקעליק:

— אזא „בענקאַץ“! אפילו שלאָפן לאָזט ער נישט!

וועלוויל, א אינגעל פון א יאָהר ניין, צעהן מיט א פּאָר שווארצע, פינקעלדיגע אויגעלעך, אין א קורץ העמדיל ביז צום פּופּעק, קריכט ארונ־טער. ער שאָקעלט די מולטער און וואַרטשעט צו:

— שא־א. שא־א־א־אאי....

דאָס קינד וויינט אויף צו להכעים נאָך העכער. וועלוויל גיט עס א קניפּ און זעצט זיך אוועק.

— ממזר, וויעג! — שרייט ביילע, כאַפּט א שוך און וואַרפט וועל־וויל'ן אין קאָפּ אריין.

וועלוויל צעוויינט זיך.

דאָס געשריי ווערט גרעסער און גרעסער.

רוזשקע א מאַטע ברונעטקע מיט א פּאָר לאנגע רייפען־אויערינגלעך אין די אויערען, כאַפּט זיך אויף, זעצט זיך אוועק אויף דער שלאָף־באַנק און הויבט אָן סטראַשען ביילען, אז אויב זי וועט נישט אויפהערען צו מאַכען אלע פריהמאָרגען אזעלכע חתונות, וועט זי זיך זוכען אנאנדער וואָהנונג.

— בין איך ווייטער בדלות! — זאָגט ביילע און קריכט ארויס פון בעט.

די שווארצע קאַץ, וואָס ליגט אויף דער קיך איינגעוויקעלט ווי א בייגעל און דרעמעלט, כאַפּט זיך אויף, שפּרינגט ארונטער, שטעלט אויף א הויקערדיגען רוקען, גלאָצט אוים א פּאָר פינקעלדיגע אויגען און נעהמט זיך ציהען.

וועלוויל פארגעסט זיך אָנ'ם וויינען, גנבה'עט זיך גיך אונטער און גיט דער קאַץ א שטאַרקען צופּ פאַר'ן עק. די קאַץ גיט זיך א ריס, פאַנגט אָן פּריסקען און דער הויקערדיגער רוקען נעהמט קאַנוואולסיש זיך צאַפּלען.

אלע שיסען אויס מיט א געלעכטער.

ביילע וואַרפט אויף זיך ארויף א האלב קליידעל און גרייט צום טיש.

שמשון טהוט זיך אָן א פּאָר טריקאָטענע הויזען, א טריקאָטען העמדעל געשניטען דעקאָלטע אָהן ארבעל און בעפּוצט מיט זילבערנע און גאָל־דענע בלעכלעך. ער ·פערדרעהט וואוילעריש זיינע וואָנסען און זינגט בשעת־מעשה א ניגון.

רוזשקע געהט צום שפּיגעל. די שווארצע האָר באדעקען איהרע בלאסליכע באקען. זי באנעצט די האָר מיט אָדעקאלאָן, פּודערט זיך צינדט אָן א שוועבעלע און מיט דעם סאזשע־קעפּיל מאכט זי האלבע רינ־גען אונטער די אויגען. זי טהוט זיך אן שמשונס היטעל מיט די גלעקלעך, נעהמט די קורצע האלקע אין דער האנד און לאָזט זיך א באָרוויסע אי־בער׳ן צימער מיט א פּאדיספּאַן.

גיט שמשון א וואונק צו וועלוויל׳ן, שפּרינגט וועלוויל צו דער קאַ־טערינקע, נעמט שפּילען א וואלס.

כאפּט שמשון ארום רוזשקען פאר דער טאַליע און זייערע פּיס באַ־וועגען זיך לייכט אין דער לופט.

ביילע, טראָגענדיג א גרויסע ערדינע שיסעל מיט שטשאוו, שטעלט זיך אָפּ, מאכט מיט די אקסלען צום טאקט, קוועלט פון איהר שמשונ׳ען.

אין א ווײלע ארום זיצען שוין אלע ביים טיש און שלינגען גע־שמאק דעם שטשאוו.

נאָכ׳ן עסען נעמט שמשון די קאַטערינקע אויף די פּלייצעס, אין דער האנד האלט ער א שטייגעל מיט ים־חזירים׳לעך. וועלוויל טראָגט איהם נאָך אן אלטען דיוואן, א צימבעלע און א קעסטעל מיט פּאָקוס־כלים. אזוי געהען זיי איבער דער שטאָדט. שמשון שטעלט אוועק די קאַטערינקע, שפּרייט אוים דעם דיוואן און גיט א וואונק צו וועלוויל׳ן. די קאַטע־רינקע שפּיעלט:

— מאלגאַזשא — אטאַ, מאלגאָ — אַזשאַטאַ...

שמשון אקאָמפּאַנירט אויפ׳ן צימבעלע און דער עולם העלפט אונ־טער. די קאַטערינקע ווערט אנטשוויגען. שמשון פּארלעגט זיינע נאַקעטע הענד אויף זיין בולט׳ער ברוסט און מעשה־ארטיסט בעטראַכט ער דעם עולם. געלאַסען ציהט ער זיך אוים אויפ׳ן דיוואן מיט׳ן פּנים צום הי־

מעל. פּאַמעליך נעהמט זיך זיין ברוסט הויבען, זיך ציהען. זי וואַקסט אַלץ העכער און העכער. דאָס פּנים ווערט רויטער און די אויגען, ווי פערגליווערט, גיבען זיך קיין ריהר נישט. אַט זעהט שמשון אוים ווי אַ פּאַראַבאָלאַ און אַט ווי אַ האַלבער־קרייז.

חברה עפּענען די מיילער און שטופּען זיך אַלץ נעהנטער און נעהנ־טער.

וועלוויל אין אַ פּאַר קורצע, טריקאָטענע הייזלעך, אַ פּאַר לעטש־לעך, אין אַ שוואַרץ־סאַמעטענעם פּאַסעק ביז איבער דעם בייכעל, כאַפּט זיך פלינק אַרויף אויף שמשון׳ס ברוסט און שטעלט זיך אויפ׳ן קאָפּ. בים־לעכווייז ציהט שמשון אוים זיינע פיס, זיין ברוסט זינקט פּאַמעליך. אַט ליעגט ער ווי פריהער מיט׳ן פּנים צום הימעל. ער נעהמט וועלוויל׳ן פאַר די הענטלעך, גיט איהם אַ שליידער. וועלוויל מאַכט אַ קאָזשעלעק אין דער לופטען און בלייבט שטעהן ווי קיינמאָל גאָרנישט.

— וויוואַט! בראַוואָ! — שרייט דער עולם.

שמשון גיט אַ וואָרף זיין קערפּער, ווי אַ פיש אויפ׳ן ברעג, און בלייבט שטעהן אויפ׳ן דיוואַן. ער גערט זיך עטליכע מאָל דורך און זיין עלאַסטישער קערפּער צייכענט אוים קרייזען הין און צוריק אין־דער לופטען.

אַט ליעגט ער ווי אַ בייגעל, די פיס אַרום האַלז. וועלוויל שטעלט זיך אַרויף אויף שמשונס פּאָדעשוועס. מיט אימפּעט גיט שמשון אַ ציה אוים זיינע פיס. וועלוויל דרעהט זיך אין דער לופטען און בלייבט שטעהן.

דער עולם גאַפט.

וועלוויל נעמט שפּיעלען אויף דער קאַטערינקע און קוקט צו מען וואַרפט נישט עפּעס איינגעוויקעלט אין אַ פּאַפּירעל פון די הויכע פענס־טער אַראָפּ.

שמשון נעהמט דערווייל אַרוים פון קעסטעל עטליכע שפּיציג־בלאַנקענדע מעסערס מיט שוואַרצע הענטלעך און נעהמט זיי וואַרפען אין דער לופטען.

מיט אן אונגעהויערע שנעלקייט הויבן זיך די מעסערס, פליהען העכער, יאגען זיך. די בלישטשענדע שארפען שניידען דורך די לופט, בלענדען די אויגען און, ס'דאכט זיך, אז אט שטעכען זיי דורך שמשון'ס האנד.

אט נעהמט שמשון ארויס א בליץ־לאמפ מיט אן אבאזשור, צינד זי אן, שטעלט זי אויף א שטעקען און גיט א שליידער. די לאמפ דרעהט זיך, דרעהט זיך און פאלט צוריק אויפ'ן שטעקען. ער נעהמט ארויס ביינד־לעך, בענעצט זיי, צינדט זיי אן. די ביינדלעך פלאקערען און שמשון שלינגט זיי ווי לאקשען.

— וויוואט! בראווא! — פאטשט דער עולם.

— מאלגאזשא־אטא, מאלגא־אזשאטא... שפיעלט די קאטערינקע.

וועלוויל נעהמט דאס צימבעלע און פערשיעדענע מטבעות שיטען זיך אריין.

ארום האלבען טאג געהן זיי אריין אין א קעלערשענק עסען מיטאג.

דער בעל־הבית פון שענק, א דיקער איד מיט ארומגעשווירענע האר, ווי ביי א קאצאפ, מיט א פאר קעלבערנע אויגען, איז שמשונ'ס א חבר. זיי קענען זיך נאך פון דער אלטער טיורמע.

די שענק שמעקט מיט קרויט, אנגעברענטס און ווילגאטש. כמעט אלע געסט וואס זיצען אין שענק טראגען לאקירטע שטיוועל און היטלען מיט לאקירטע דאשקעס. טהייל פון זיי שפילען אין קארטען, טהייל — אין דאמינא, און טהייל — אין ווערפיל.

שמשון געהט זיך געלאסען דורך די שענק, ווארפט רעכטס און לינקס מיט ווערטלעך. חברה קייקלען זיך פון געלעכטער.

ביי עטליכע טישלעך כאפט ער אריין צו קופעל ביער און נעהט אריין מיט וועלווילען אין א צווייטען חדר עסען.

אין מיטען עסען קומט אריין די „מוהמע גאלדע", דערלאנגט שמשונ'ען א קליין, דיק העגטיל און זעצט זיך אוועק.

וועלוויל האט מורא זי אנצוקוקען — איהרע קליינע חזיר'שע אוי־

געלעך קוקען קוים ארויס פון די געשטופעלטע באקען. זי נעהמט איהם אויף דער שויס, קושט איהם, גיט איהם קיכלעך און זאָגט איהם, אז זי איז זיינס א מוהמע.

נאָכ'ן עסען געהט שמשון מיט גאָלדען אין א צווייטען צימער אריין און הייסט וועלוויל'ן אכמונג געבען אויף די שטייגעלעך.

אין א פיערטעל שעה ארום קומט שמשון אריין אָהן גאָלדען. ער איז בייז, נעהמט די קאטערינקע אויף די פּלייצעס, טהוט א מאך צו וועל־ווילען מיט דער האנד און געהט ארויס. אויפ'ן וועג זאָגט ער אַז וועל־ווילען ער זאָל גאָר נישט אין דער היים דערצעהלען.

— די מאַמע ווייס וואו מיר עסען מיטאג. — זאָגט וועלוויל.

— בהמה! נישט דאָס — מיט איין וואָרט — רעד נישט! — צו־בייזערט זיך שמשון, לאָזט אראָפּ דעם קאָפּ און שלעפּט זיך א מיעדער איבער דער שטאָדט.

* * *

שבת נאָכמיטאג.

אין שטוב איז שטיל, נור דורך דעם אָפענעם פענסטער לויפט דורך מיט רעש א זאמדיגער ווינד, טראָגענדיג אין דער לופטען עטליכע־צעהנדליג אבגעריסענע בלעטער און ווערט פערלוירען מיט א קרעכץ ווייט ערגעץ דאָרט אין פרייען פעלד.

דרויסען ערגיץ צוקרעהט זיך א האָן גלאט אין דער וועלט אריין און ווערט אנטשוויגען.

אויפ'ן בעט צופוסענס, אָנגעשפּארט מיט דעם קאָפּ אויף דער האנד זיצט ביילע און קוקט זיך איין ווי איהר שמשון כראָפּעט. זי באמערקט ווי שמשון שמייכעלט אין שלאָף.

— דאָס חלומט זיך איהם אודאי די „מוהמע גאָלדע" — קלערט ביילע און זיפצט אָפּ.

זי האָט גרויס חשק זיך אריינצוואווארפען אין בעט, האלזען שמשונען, איהם שטארק קושען.

דאָס קינד אין דער מולטער קומט אויף און צואווייינט זיך.

ביילע עפענט די טהיר, רופט אריין וועלוויל׳ן, וועלכער שפּיעלט מיט די חברים אין קנעפּ. וועלוויל קומט אריין א צוהיצטער, טופּעט פון כעס מיט די באָרוויסע פּאַדעשוועס, קריצט מיט די ציין, לויפט צו׳ם קינד און וואַרפט מיט כעס די מולטער. דאָס קינד פאַלט ארויס און פארקייכט זיך.

ביילע כאַפּט א האַלץ און נעהמט וועלוויל׳ן שלאָגען.

ווי אַן אבגעבריהטער שפּרינגט שמשון אראָפּ פון בעט, כאַפּט ביי־לען פאַר די האָר און נעהמט זי שטיקען.

וועלוויל בעהאַלט זיך דערווייל אין א ווינקעל, קוקט ווי די מאַמע ליגט ביי דעם טאַטענס פיס, ווי א געקוילעטע היהן, און אמפּערט זיך.

— נאָ, נאָ — טראַכט וועלוויל — שפּיר א טעם פון שלאָגען! וויים, אַז מיר טהוט אויך וועה!

שמשון קריצט מיט די ציין און שרייט:

— נבלה!... כ׳וועל דיר די ביינער ברעכען, אויב דו וועסט איהם נאָך איין מאָל אָנריהרען! גערענק אַלטע מכשפה!.. גערענק!...

— שלאָג! — סאָפּעט ביילע און גלאָצט אויס א פּאָר אויגען — כ׳וויים, דו ווילסט מיך פּטר׳ן! נישט דערלעבען וועסטו עס, דו כאַליע־ראַ איינער! דו ווילסט א מויד!... כ׳וועל הייגט די „מוהמע־גאַלדע“ מיט א קאָפּ קירצער מאַכען!

שמשון ענטפערט נישט, גיט איהר א קאָפּיע און נעהט ארויס פון שטוב.

וועלוויל מיינט, אַז יעצט איז זיין טוידט. די אויגען פערמאַכט ער און וואַרט, אַז די מאַמע זאָל זיך א וואָרף טהאָן אויף איהם און איהם אויסרייסען מיט איהרע לאַנגע, דאַרע פינגער שטיקער פלייש.

ביילע הויבט זיך אויף, ווישט אָפּ די טרעהרען, טהוט אוים וועלוויל׳ן ביז צו׳ם העמד און פערשליסט די קליידער אין קאָמאָדע. זי איז איהם מכבד מיט עטליכע קלעפּ, זאָגט אָז וויעגען דאָס קינד און נעהט ארויס.

וועלוויל געהט זיך דורך איבער דער שטוב, זיפצט אָפּ און שטעלט זיך ביי׳ם פענסטער.

פון דער לאנקע הערען זיך לאנגזאמע טענער פון א „פויארקע“. וועלוויל דערמאָהנט זיך ווי ער וואַנדעלט ארום מיט׳ן טאַטען אויף דער פריי. ער שפּירט אין די טענער א בענקעניש, פערלעגט זיינע הענטלעך אויף דער ברוסט און מיט א דין קול׳עכעל הויבט ער אָן צו זינגען:

— פּאַטשעמו־ו מעניא מאַ־אַט ראַדי־ילאַ — — — — — — — —

ביילע איז ארוים פון שטוב א פערוויינטע. מיט פערמאַכטע פּויס־טען לויפט זי און אין מח פלאַנטערט זיך איהר די „מוהמע גאָלדע“.

— אליץ דאָס גראבע חזיר, אליץ זי! — טראַכט ביילע — זי מאַכט מיר אזא פינסטער מזל ביי שמשונ׳ען! כ׳וועל איהר אויסדראַפּען די אוי־גען! כ׳וועל איהר ווייזען ווי אזוי מען רעדט אָפּ א מאַן!

אויף דער צווייטער זייט טייך וואו ס׳וואסער איז פלאַך שטעהן יונגע שיקסעס ביז איבער די קניהען אין וואסער און קלאַפּען מיט „קיענ־קעס“ וועש. זיי קלאַפּען און לאַכען הילכיג צו די פּאַראַבקעס, וואָס פּאַ־שען פערד אויף דער לאַנקע.

אַט פער׳גנב׳עט זיך א יונגער „פּאַראַבעק“ אין א פּאַר ברייטע ציינענע הויזען, מיט א רויטען שפּאַנצער און כאַפּט אָן א שיקסע פאַר א פּוס.

די מיידלעך נעהמען פּליאַסקען, קוויטשען, זיינען מכבד דעם בחור מיט נאַסע שטיקער וועש.

די פּאַראַבקעס פּלאַצען פון געלעכטער.

ביילע שטעלט זיך אָפּ.

זי בעטראַכט די רויטע מיידלעך מיט די בּאָרוויסע גראָבע פּיס, מיט די פלאַקסענע צעפּ, מיט די רויט־געשטרייפטע „באַרכאַנקעס“ און זי דערמאָהנט זיך:

זי איז א מיידעל. אין א שוואַרצע סאַמעטענע בלוזקע מיט ווייסע אוינגעלעך, א שוואַרץ סאַמעטיל אויפ׳ן האַלז, די האָר געקעמט „סעצע־סיע“ — זיצט זי און האַלט שמשון׳ס קאָפּ אויף איהר שויס. איהרע לענג־ליכע, מיט עטוואָס אויסגעבויגענע שפּיצען פינגער באָדען זיך אין

שמשון׳ס לאַקען און זי דערצעהלט — — — זי דערצעהלט אזוי שטיל וועגען דעם „שוואַרצען־יונגענמאנטשיק“ וואָס זי האָט נאָר וואָס גע־לעזען...

שמשון לאָזט קיין אויג נישט אראָפּ פון איהר און ביילע דערצעהלט אזוי זיס, אזוי מחיה׳דיג. — — —

פּלוצים דערפיהלט ביילע א הייסע טרעהר אויף איהר האנד. זי גיט א ציטער, גראבט טיעפער איהרע פינגער אין זיינע האָר, און איהר דאכט זיך, אז דאָס זיצט זי א קליין מיידעלע ביי איהר מאמען אויף א בענקעלע. — — —

— — — זי בעהאלט דאָס קעפּעל אין דער מאמעס שויס... און די מאמע דערצעהלט וועגען א ציגיינערין, וואָס וואָהנט איינזאם אין א שטיבעל, אויף הויכע סקאלעס, צווישען געדיכטע, בעוואקסנע סאָסנעס... און די ציגיינערין פער׳כשופ׳ט דעם גאנצען געגענד ארום... און די ציג־יינערין פערנאַרט זיך צווישען די מעכטיגע סקאלעס אלע מיידלעך, וואָס פאָלגען נישט זייערע מאמעס. — — — — — — — — — — — — — — —

שמשון טוליעט זיך צו ביילעס ברוסט, נעהמט זי פּעסט ארום און שעפּטשעט:

— ביילקע קרוין, זאָג מיר, כ׳בעט דיך, בין איך נור איינער ביי דיר? ביזטו מיר געטריי? זאָג!

און אלץ שטארקער, שטארקער קליאמרעט ער זי ארום.

— ביילעשי — זאָגט שמשון ווידער — דו וועסט נישט בלייבען א קאָרטען־לעגערין. ניין! מיר וועלען באלד נאָך דער חתונה אוועק נאָך ווארשע. כ׳וועל אריין אין א צירק און דו וועסט ווערען א מאדאם... מיין מאדאָם! — — — — — —

אָט ציהט זיך שמשון אויס אויף דער שלאָף־באנק. ביילע קריכט ארויף אויף איהם, שפּיעלט זיך ווי א קינד פאַרטאָג מיט זיין פאָטער. דאָ רייט זי אויף איהם, און דאָ בייסט זי לײדענשאפטליך זיין אונטערש־טע ליפּ; דאָ לאָזט זי אריין איהרע פויסטלעך אין זיינע קודלעס, רייבט

איהרע פּוכאָווע באקען און זיינע עטוואס שטעכעדיג־בעוואקסענע... און וואס טהוט זי נישט? !

— —

— טרא־טרא־טרא־טראאאא ! — צוטראָמביעט זיך דער „פּאָט־שטאָרזש“ ארייננפאָהרענדיג אין שטאָדט און וועקט ביילען אויף פון איהר חלום. ערשטווינט קוקט זי זיך ארום, זעהט נישט קיינעם, זעצט זי זיך אוועק ביים ברעג טייך און פערטראכט זיך.

— שוין זעקס חדשים — זיפצט ביילע — ווי שמשון ווייכט מיך אוים. די לעצטע צייט האָט ער מיך גאָר גענומען שלאָגען !... אלץ די „מוהמע גאָלדע“, אלץ זי...

— און אפשר רוזשקע? ! — בלייבט זי שטעהן א ווײַלע און צעוויינט זיך.

א ווינטעל צעוויעגט זיך. לייכטע וואלען קלאפּען, שווענקען אָפּ דעם ברעג. דער טייך זשומעט.

טרעהרען גרויסע ווי ארבעס קאטשען זיך אראָפּ פון ביילעס באקען, קאטשען זיך און פאלען אין וואסער אריין. — — — — — —

אויפגערעגט געהט שמשון ארוים פון שענק.

ער צושפּרייט די פיס, שטעקט אריין די הענד אין די הויזען־קע־שענעס, קוקט זיך ארום, גלייך ער וואלט געקלערט וואוהין צו געהן. די שענק מיט די חברים זיינען איהם יעצט נמאס. ס'ווילט זיך איהם זיין אליין, גאנץ אליין ערגעץ ווייט און רוהיג טראכטען. מיט פעסטע טריט שפּאנט שמשון אין דער „בזשעזשינקע“, וואס געפינט זיך אונטער דער שטאָדט.

דאס וועלדעל שמעקט מיט זומפּען און פרישׁ געשניטען היי. די בזשעזשינע ביימער זיינען פון אונטען ווי צונויפגעוואקסען אין איין גרוי־סען, אונענדליכען, ברייטביינינגען בוים. די נאכט ווי א כשוף מאכערין לאָזט זיך פאמעליך אראָפּ איבער'ן וועלדיל, שטעלט איבער ביימער, קוס־

טען, פלעכט ביי יונגע בעריאָזקעס די לאַנגע צעפּ אַז ס'ווערט אזש אונ־היימליך.

פון צווייטען זייט וועלדיל הערען זיך אומעריגע טענער פון קלויס־טער־גלאָק.

שמשון זעצט זיך אונטער א בוים, שפּייט אויס און פאַרציהט א. סיגאַר. ער זיצט און קלערט ווי אזוי פּטור צו ווערען פוןביילען, זי איז שוין איהם דערעסען.

— נישט דאָס וואָס אמאָל! זיפצט שמשון און לאָזט ארויס דינע שלענגלעך רויך.

— אפילו די „מוהמע־גאָלדע“, דאכט זיך א שעלמע, הא? אבער אלץ נישט רוזשקע! נישט דאָס!

ס'הארץ ציהט איהם צו רוזשקען.

אָט זעהט ער זי אין איהר לאַנגער, טערקישער גאברעלע מיט האל־בע, ברייטע ארבעל. די האָר צושאָטען. די לאַנגע רייפען־אויערינגלעך וואקלען זיך אין די אוירען. רוזשקע זעצט זיך אוועק, מאכט אריין די גאברעלע צווישען די פיס און איהרע שווארצע, שעלמישע אויגען לאָזען נישט רוהען, ברענען...

שמשון שמייכעלט:

א פער'שכורענדע קראַפט פאַנגט אַן וואקסען אין איהם, צוגיעסט זיך מיט א שנעלקייט איבער זיין גאַנצען קערפּער, פילט אָן יעדען שפּאַלט, יע־דען נערוו... ער קאָרטשעט זיך איין אונטער'ן בוים ווי א פאַנטערא און גיט א בריל:

— א מויד א ברען!

שמשון עראינערט זיך:

ער נעהט מיט רוזשקען כאַפּען פיש. זיי זיצען ביז שטאָקידעגע נאכט, הונגערן זיך גוט אויס און מעהר ווי עטליכע פלאַטקעס כאַפּען זיי נישט. מיעדע געהען זיי אהיים. אויפ'ן וועג פערגלוסט זיך רוזשקען געבראָטע־נע קארטאָפּעל.

שמשון גראָבט אויס יונגע, פרישע קארטאָפּעל, נעמט אראָפּ אבי־

סעל היי פון סטאָג, רייסט אָן קאָרע פון די ביימער און א פייעריל צו־פלאקערט זיך אין מיטען דער לאָנקע.

זיי שלינגען מיט אַפּעטיט די קרוכע קאַרטאָפעל.

שמשון ציהט זיך אויס נעבען פייער אויפ׳ן בויך, שפּאַרט אונטער דעם קאָפּ מיט זיינע צוויי הענד און פערטראַכט זיך. שטיל. ערגיץ דאָרט ווייט, ווייט קוואַקען זשאַבעס.

מיט א ווילדע הנאה בעטראַכט ער די פלאַמען־צינגלעך וואָס הויבען זיך פון פייער. און ס׳דאכט זיך, אז די פלאַמען־צינגלעך בויגען זיך אלץ נעהנטער און נעהנטער צו שמשונען, שפּיעלען זיך מיט איהם: בויגען זיך צו און שפּרינגען אָפּ.

שטיל. יעדע רגע ווי א זיג־זאַג שניידט דורך א בליץ.

רוזשקע זעצט זיך נעבען שמשונען אויף די קניהען, לאָזט פונאַנדער איהרע שוואַרצע פלעכטען, צעשפּרייט איהר קלייד, ווי א קוואָקע די פלי־געל, נעהמט ארויס פון בוזעם א פּעשיל קאָרטען, טאַשט עס און צולעגט עס אויף שמשונ׳ס פּלייצע.

זי ציהט ארויס א קאָרט:

— מלכה אייכעל:

— א ברונעטקע מיט אויגען ווי די נאַכט, וואַרט אויף דיר ערגעץ גאַנץ ווייט, ווייט... זי בענקט. שלעכטע מענשען לאָזען זי נישט צו דיר... זי וועט אויסשטעהען פיעל צרות, אָבער צום סוף וועט זי דיך קריגען, שמשון! — — — — — — — — —

— פונקט ביילקע, אזוי פלעגט זי אמאָל רעדען, „ווראוזשען“... איה־רע אויגען! א העליש פייער! — קלערט שמשון און פיהלט ווי עפּעס פלאָנטערט זיך ביי איהם אין מח, שפּרינגט אָהן סדר.

רוזשקע הויבט אויף א קאָרט:

— אויבער שעל:

— — — א פרינץ מיט בלאָנדע לאָקען איז שטערבליך פארליעבט

אין דער ברונעטקע. ער פאַנגט זי, פערשליסט זי אין זיין כשוף פּאַלאַץ. די ברונעטקע אנטלויפט פון זיין שלאָס און קומט צו דיר, שמשון! —

רוזשקע ווערט ׳שטיל. די באַקען רויטלען זיך. א זאַנפּטיג ווינטעל טראָגט זיך לייכט איבער דער לאַנקע. דאָס פייעריל דערברענט זיך.

אָט זעהט שמשון ווי א פּאָר לאַנגע הענד אָהן א געשטאַלט שטרע־קען זיך אויס... די הענד ציהען, רופען אין שלאָס אריין, וואו די געפאַנגע־נע ברונעטקע ליגט.

שמשון כאַפּט ארום רוזשקען, קושט זי, שטופּט אריין זיין קאָפּ אין איהר שויס.

רוזשקע האַלזט איהם און שעפּטשעט:

— שמשון, אָט, דאָ אריין קוש! — און ווייזט אויף איהר בראַנזע־נעם האַלז.

שמשון נורעט אריין זיין קאָפּ אין איהר האַלז, שפּיעלעט בשעת מעשה אויף איהר בלוזקע, העקעלט אָפּ איהר קלייד.

— וואָס טהוסטו? — שעפּטשעט רוזשקע און דריקט זיך אַלץ פעסטער צו שמשונען.

שמשון ענטפערט נישט, נעהמט זי אויף דער האַנד און וואַרפט זיך מיט איהר נעבען פייער. — — — — — — — — — — — — — —

פון דעמאָלט אָן בענקט ער אַלץ מעהר און מעהר נאָך רוזשקען.

שמשון דרעהט זיך איבער אויף דער צווייטער זייט, לאָזט ארויס א פּאָר קנוילען רויך און פערטראַכט זיך:

זיין חבר, שלמה „קראַדניק", קומענדיג פון וואַרשע האָט איהם דערצעהלט, אז מיט אזא מיידעל ווי רוזשקע, קען מען אין וואַרשע מאַ־כען א בכבוד׳דיג לעבען. עס האָט פיעל נישט געפעלט, שמשון זאָל פאַר אזא עצה ארייןפּאַהרען „קראַדניקען" אין פּיסק אריין.

— וואָס מיינסטו עפּעס, קעלבאַסניק! — האָט שמשון ארויסגע־זאָגט בייז — רוזשקע איז פון י ע נ ע? ! ניין! רוזשקע איז מיינע!

מיט אמאָל פערגעסט זיך שמשון און איהם דאכט זיך, אז ער איז אַן אלפאָנס.

ער שפּאַצירט זיך איבער „טאָווארָאָווע“ אין א פּאָר ברייטע העלע הויזען מיט קעסטלעך, אין א ווייסע פּיקענע וועסט, א גאָלדענעם זייגער מיט א קייט. אויף די פינגער בריליאנטען. ער שפּאַציערט און קוקט ווי „יאָלדען“ פּאַקען זיך צו איהם. די „מוהמע־גאָלדע“ זיצט ביי דער טהיר און נעמט צו די פּאָר גראָשען.

אויף יום טוב קומט שמשון א היים צו זיך אין שטעדטיל. אן אויס־געפּוצטער געהט ער זיך צו דער „השכמה“, קויפט מפטיר, איז מנדר א שעהנע נדבה. נאָכ׳ן דאווענען פארבעט ער זיינע חברים אין שענק אריין. מען עסט, מען טרינקט און שמשון דערצעהלט ווי ס׳לעבט זיך אין וואר־שע, די בריה׳שקייט פון ווארשעווער גנבים. חברה זיצען מיט דרך־ארץ און שלינגען זיינע ווערטער. — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

טריט. א הויכער יונג און א פּאָר לאָקירטע שטיוועל מיט א פּאָר געפּאסטע הויזען געהט פערביי. ער רוקט זיין קליין היטעל „נא־באקער“, מען זאָל בעסער ארויסזעהן זיין קאָזאצקע פּאה.

דאָס איז „יאן“, א שייגעץ וואָס רעדט אויף האלב־אידיש. ער איז תמיד אין דער „בזשעזשינקע“, כאפּט קאנארקעס און לערענט זיי ארויס־ציהען בילעטען. זיין צושויבערטע פּאה מיט די שטיקלעך שטרוי ציינען, אז ער איז נור וואָס פון שלאָף אויפגעשטאַנען.

— העי, דו גוי, וואוהין שלעפּסטו זיך? — שרייט שמשון. יאן קוקט זיך ארום, דערזעהט שמשונען, שרייט אויס:

י—עזוס־מאריא! — און צלם׳ט זיך — כ׳שלעפּ זיך צו דיר, שמשון. עפּעס אומעדיג היינט, ברודער. ס׳ווילט זיך דעם האלז נאָס מא־כען און דערצו בין איך הונגעריג ווי א וואָלף!

שמשון שטעלט זיך אויף, ציהט זיך אויס, עפענט דאָס מויל. א ווילדער א־א־א! שניידעט דורך די שטילקייט פון וועלדעל.

— שמשון, האָסט אפשר א פּאַפּיעראָס? — פרעגט יאן.

שמשון שטעקט אריין צוויי פינגער אין וועסטעל קעשענע, שלעפּט ארויס אַ סיגאר, איז מכבד יאנען.

זיי פערשווינדען אין וועלדיל.

אין מיטען שטוב ביי אַ קיילעכדיגען טיש זיצט רוזשקע מיט ביילען און שפּיעלען אין „אַקאַ“. אויפ'ן טיש אין אַ מערזשיל ברענט אַ לעמפּעל מיט אַ גלאַטעוועט גלעזעל. נאָך יעדען קאָן הויבען די שפּיעלערס אויף דאָס לעמפּעל און וואַרפען אריין „שווידער־געלד“ אויף נאַפט.

רוזשקע פערלעגט איין פוס אויפ'ן צווייטען, טאַלירט די קאַרטען און מיט אַ פרעהליכע מינע זינגט זי פערשיעדענע קופּלעטען. ביילע אקאָמפּאַנירט איהר — און אויפ'ן טיש קלימפּערן מטבעות.

אויפ'ן פּיעקעלעך קאַפּעטשעט אַ קנייטעל אין אַ פלעשעל נאַפט — דאָרט זיצט וועלוויל און ארבייט אַ פּליה־שלאַנג.

די טהיר עפענט זיך. שמשון מיט יאַנען קומען אריין. שמשון איז פרעהליך, רעדט מיט ביילען, גלייך צווישען זיי וואָלט גאָר נישט פּאַרגעקומען. ער שטעלט אוועק עטליכע פלעשלעך בראָנפען און הייסט ביילען עפּעס מאַכען צו פערבייסען.

רוזשקע אין אַ פּאָר שנורעוואַנע שטיוועלעך מיט הויכע אָפּצאַסען, אין אַ קורץ געשטרייפט אונטער־קליידעל, פון אונטער וועלכען עס קוקען ארויס קאָלירטע זאָקען, געהט אונטער צום שפּיעגעל טאַנצענדיג.

זי נעהמט איבערפלעכטען מיט די בויגיגע הענד איהרע צופּאַטעלטע, לאַנגע צעפּ. די באָרדע בלוזקע ציהט זיך איין און יעדער בויג פון איהר קערפּער שניידט זיך ארויס, רייצט.

שמשון שטופּט יאַנען און שעפּט נחת. ער גנב'ט זיך אונטער, כאַפּט רוזשקען ארום און פאַרשטעלט איהר די אויגען. רוזשקע טהוט כלומרש פון שרעק אַ צאַפּעל און רייסט זיך ארויס:

— ווי קאָן מען דאָס אזוי אַ מענשען איבערשרעקען? ! דאָס גאַנצע האַרץ קלאַפּט דאָך מיר — צובייזערט זיך רוזשקע און שטעקט שמשון'ס האַנד צו איהר ברוסט — נאַ, זעה!

שמשון רוקט ארונטער זיין האנד אונטער דער בלוזקע. רוזשקע טהוט איהם א פּעטשיל. אלע צולאכען זיך. רוזשקע פארשעהמט זיך, לויפט צו שמשונען, נעהמט איהם רייסען פאר׳ן אויער:

— דו, חזיר איינער!

שמשון בויגט איין דעם קאָפּ, שמייכעלט און לאָזט זיך.

יאַן שלעפּט דערווייל אראָפּ וועלוויל׳ן פון פּיעקעליק, זעצט איהם צו זיך אויף דער שויס און מאכט נאָך אלע חיות און פייגעל. ער טהוט א ציה אויס זיין לאנגען האלז — און א קאנארעק שפּיעלט; א קורטשע איין — א האָן קרייט! א לאָז אראָפּ דעם קאָפּ — א הונד בילד. ער ציהט ארויס פון זיין כאַליעוואַ א פייפעל און פייפט אויס א מאַזורקע.

דער עולם ווערט פרעהליכער און צוזעצט זיך ארום טיש. רוזשקע נעהט ארום די געסט מיט א פלאש. די גלעזליך ווערען געשווינד ליידיג און מען גיסט זיי ווידער אָן. די פנים׳ער קאָלירען זיך, מען גיט זיך צו קוראזש, מען וויצעלט זיך און מען דערצעהלט מעשיות... רוזשקע מאכט עטליכע כוסות, ווערט פרעהליכער, לאַבוזאַוואַטער... זי זעצט זיך אויף שמשונס שויס.

שמשון נעהמט זי ארום און הייבט זי אָן קושען.

ביילע ווערט שטארק בלאס און באלד פיהלט זי ווי א כוואַליע בלוט שלאָגט איהר אין פנים אריין. זי קוועטשט איין די פויסטען, וויל כאַפּען א פלאַש, כמאַליען איבער די קעפּ.

מיט א שוידער זעהט זי ווי דער האלב־שכורער שמשון גלעט רוזש־קען און רעדט אפּגעריסענע ווערטער. זי ציטערט פון כעס, און ס׳דאכט זיך, אז זי וויל שמשונען אויפעסען מיט איהרע אויגען.

זי שפּרינגט אויף. מיט וואקעלדיגע טריט נעהט ביילע צום קינד און נעהמט שליידערען די מולטער. דאָס קינד פאלט ארויס און צושרייט זיך. טרערען בעווייזען זיך אין ביילעס אויגען. זי קריגט רחמנות אויפ׳ן קינד, הייבט עס אויף, טוליעט עס צו איהר ברוסט און קושט עס. זי פיהלט זיך אזוי שוואך, אזוי הילפלאָז...

יאַן גיט וועלוויל׳ען בראַנפען און פּאַפּיראָסען צו רויכערען. וועל־

ווייל׳ן טהוט עס שטארק הנאה — עפּעס פּיהלט ער זיך גאָר עלטער, גרע־סער... אין ניכטען אָבער דערפּיהלט ער קאָפּ־וועהטאָג און אלץ אין שטוב הויבט זיך אָן דרעהען. — — —

נאכט. וועלוויל קומט אויף. דאָס לעמפּיל אויפ׳ן פּיעקעליק צאנקט און בעלייכט קוים די פּנים׳ער פון די שלאָפענדע.

ער דערשרעקט זיך — די מאמע אויף דר׳ערד, די האָר פונאנדער־געלאָזט. זי כראָפּעט. נעבען איהר ליגט יאן אויסגעצויגען ווי א ליעשטש אויף ברודיגע וועש אָהן ציכלעך. דער טאטע אין די קליידער ליגט מיט שטיוועל אויף דער שלאָף־באנק.

דאָס פערדרויכערטע לעמפּעל צוטראָגט איבער׳ן צימער א שווערען, שטיקענדען ריח. אויפ׳ן ברודיגען פּאָל וואלגערן זיך: שטיקלעך פּאַ־פּיר, אויסגעבריענטע פּאַפּיעראָסען, שוועבעלעך. אין א ווינקעל ליגען צוויי שטוהלען איבערגעדרעהט און נעבען זיי צוויי פלעשליך פון נישט לאנג אויסגעטרונקענעם בראָנפען. צו דער טהיר צו ביי א בענקיל מיסט ליגט א צובראָכען גלאָז, שטיקלעך צוקער.

וועלוויל דערזעהט דאָס אלץ ביים ערשטען בליק און שרעקט זיך שטארק. צומייסטען אבער האָט ער מורא צו קוקען אין דער זייט וואו די מאמע ליעגט. ס׳דאכט זיך איהם, אז א פּאָר גרינליכע אויגען קוקען אויף איהם פון אונטער די פונאנדערגעלאָזטע האָר.

פון פּיעקעליק טראָגט זיך דאָס פּישטשען פון א גריל. די ים־חזיר־לעך וואורטשען. משונה׳דיגע שאָטענס שפּרינגען און טאנצען איבער די ווענד.

וועלוויל האָט מורא, פערמאכט די אויגען — בלויע רעדער מיט גאנצע פּאלאצען זעהט ער פאר זיך... דאָרט אין ווינקעל שטעהט עמיצער און בלעקט אויף איהם ארויס די צונג... טיעפער, טיעפער בעהאלט וועל־וויל דעם קאָפּ אין קישען און ציטערט פון שרעק.

ניו־יאָרק, 1910.

אין וואלד

אין עק ליפּאָווצער וואַלד, אויף א בערגעל, וואו דאָס דאָרף זאַוואַד האָט זיך אָנגעהויבען, איז געשטאַנען א שוואַרצע קרומליכע געביידע, גע־מאַכט פון פיער־עקיגע קלעצער. די קלעצער זיינען געווען צושפּאַלטען פון אַלטקייט און פערשמירט מיט ליים און בהמה־מיסט.

חיים שמיעד, א שווערער, אויסגעאַרבייטער איד מיט גרויסע ביינער־נע קנאָכען, מיט רויטע פון פייער אויגען, מיט א צואַקערט פּנים, באַ־דעקט מיט סאַזשע, איז געשטאַנען אין דער קוזשנע אין אַן אַלטען פערשי־מעלטען קאַפּעל מיט א לעדערנעם פאַרטוך. ער האָט געהאַלטען מיט א לאַנגע צוואַנג א צוגליהטע שטאַבע און מיט הנאה געקוקט ווי זיין זוהן שלמה, א נידריגער, ברייטביינינגער יונג אין א שוואַרץ העמדעל אָהן אַר־בעל, האָט אויסגעהאַקט לעכער אין דעם אייזען.

אין דרויסען האָט חיים'ס עלטסטער זוהן לייזער, א בעווייבטער יונ־גערמאַן מיט עטליכע צואַוואַרפענע האָר אויף דער גאָמבע, געשמיעדט א גניאַדען זשרעבאַק פּאַדקאָוועס. לייזער האָט געהאַלטען דעם זשרע־באַקס פוס צווישען זיינע און געשיילט מיט א דלאָטע די קאָפּיטע. דער פויער האָט צוגעהאַלטען דעם זשרעבאַק פאַר דער מאָרדע, איהם געגלעט, געגעבען ווייסע מייערען און דער זשרעבאַק האָט זיך געוואָרפען ווי אין קדחת. יעדע ווייילע האָט ער א שטעל אויף געטהאָן די אויערען, א ריס געטהאָן דעם הינטערשטען פוס און זיך צוהירזשעט, עפּענענדיג ברייטער זיינע רויטע נאָז־לעכער.

חיים'ס מוזשיניק, לייבקע, א שוואַרץ אָבגעריסען אינגעל פון א יאָהר־דרייצעהן מיט א פערריסען פּויליש געזעל, איז געשטאַנען אין א זייט מיט עטליכע שקצים און זיי געוויזען א „שיסער“. דער שיסער איז בעשטאַנען פון א גרויסען שליסעל. ביים שליסעל האָט געהאָנגען א לאַנג שטריקעל

און ביים עק פון שטריקעל — א גרויסער טשוואָק מיט אַ פּלאַטש׳קען שפּיץ.

—העי, חברה,—האָט לייבעל זיך געווענדעט צו די שקצים קראַצענדיג בשעת מעשה דאָס רעכטע באַרוויסע פיסעל מיט׳ן לינקען — ווער וויל קויפען אַט דעם שיסער? נישט מעהר ווי פינף קאָפּיקעס, קוקט, דאָס איז איינמאָל א כלי! מיט איין שאָס הרג׳עט מען א וואָראָנע!

די שקצים האָבען דעם „שיסער" בעטראַכט, בעטאַפּט, נור קיינער האָט זיך נישט געאיילט צו קויפען.

—— נו, דו, וואָלאָדעק, — האָט זיך לייבעל געווענדעט צום אָרגאַנ־יסטער׳ס שיינעץ — דו האָסט דאָך א רייכען טאַטע, פאַר וואָס קויפסטו נישט?

— באַ — האָט וואָלאָדעק געענטפערט און זיך גענומען שיבערען זיין פלאַקסען קעפּיל — אפשר שיסט ער גאָר נישט. לאָמיך פריהער זעהען ווי ער שיסט!

— גלויבסט נישט — האָב לייבעל געענטפערט — אָט וועל איך באַלד שיסען. און אויב דו האָסט נישט דאָס גאַנצע געלד — האָט לייבעל ווייטער גערעדט — מאַכט אויך נישט אויס, כ׳וועל דיר געטרויען. גיב שוין א קאָפּיקע און דאָס איבריגע וועסטו מיר אויסצאָהלען, גוט?

לייבעל האָט ארויסגענומען פון דער קעשענע א פעקיל „שוועצקע" שוועבעליך, וואָס צינדען זיך אליין אָן, גענומען אָבברעכען די קעפּלעך. זיי אָנגעשטופּט אין דעם לאָך פון דעם שליסעל, פעסט אָנגעשטופּט און אריינגעזעצט דעם טשוואָק אין דעם לאָך. ער האָט געהייסען אַלעמען אוועקגעהן אָן א זייט, אָנגענומען דאָס שטריקעל מיט דער רעכטער האַנד און וואָס כח נור א שליידער געטהאָן דעם „שיסער" אזוי קונציג אָז א שטיין איז דער טשוואָק האָט דורכגעלעכערט דעם שוועבעל. א קנאַל ווי פון א פּיסטאָלעט האָט זיך דערהערט און א וואָלקען רויך איז געבליבען שטעהן אין דער לופט.

דער זשרעבאַק האָט זיך א ריס געטהאָן אומוואָרפענדיג ־עם שמיעד מיט׳ן פויער און אוועק, שפּרינגענדיג איבער פּלעטער.

דער אַלטער חיים איז אַרויס מיט שלמה'ן. פּויערים האָבען זיך גענו־מען טראָגען פון אַלע זייטען, געלאָפען נאָכ'ן זשרעבאַק.

לייבקע האָט דערווייל אָפּגעצויגען און זיך בעהאַלטען הינטער א סטאַדאָלע. דער אַלטער חיים איז אַרומגעפלויגען איבער'ן הויף, געזוכט לייבעלען און גערעדט צו זיך אַליין:

— סאַ—ממזר! כ'וועל איהם היינט די הויט אָפּשינדען, אַז דאָס האָט קיין עול נישט, וואַקסט מיט די שקצים אין דאָרף, ס'וועט זיך נאָך שמד'ען! בלי נדר, נאָך שבת, פיהר איך איהם אין שטאָדט אַריין, אוועק־געבען צו משה שוסטער און דאָרט וועט ער וויסען וואָס קאָרען גילדט!

ער האָט געשריען, גערופען:

— לייבעל, לייבקע, קום נור אַהער!

לייבעל האָט זיך אַרויסגערוקט פון הינטער דער סטאַדאָלע, זיך גע־ריבען אָן דער וואַנד ווי אַ פעט חזר'ל און ברוגז'דיג געזאָגט:

— כ'וועל נישט געהן!... וועסט מיך שלאָגען — — אַז איך בין נישט שולדיג!...

— ווער וועט דיך שלאָגען, ווער, דו הינטישער לעבער — האָט חיים געקריצט מיט די ציין און געהויבען די ברייטע הויזען, — קום שוין אַהער, הערסט ? !

דערווייל האָט זיך שלמה'קע אונטערגעגנב'עט און צוגעטראָגען לייבקען צום פאַטער.

חיים האָט אָנגעכאַפּט דעם אינגעל פאַר די האָר, איהם געשלאָגען מיט זיינע ביינערנע קנאָכען, געטרעטען מיט די פיס און גערעוועט.

— באַנדיט, כ'וועל דיך איינמאָל דער'הרג'ענען, דערשטיקען וועל איך דיך, גנב איינער! דו זאָלסט מיר נישט געהן אין וואַלד'ס דרכים, הערסט ? נישט פערשוואַרצען אויף דער עלטער מיין פנים! און אויף ס'ניי גענומען טרעטען דעם אינגעל מיט די פיס.

לייבקע האָט קיין טרעהר געלאָזט, איז געלעגען אויף דער ערד, איינגעקורטשעט ווי אַ טוידט חיה'לע און פאַרקוועטשט די אויגען. ער האָט בשעת מעשה געקלערט וועגען זיין ברודער

וואַלד. ער האָט געוואוסט, אַז ביי וואָלף׳ען, וואו די זעברעם ענדיגען זיך, הייבט זיך אָן א ביינערנע רייף און אַז דער גרעבסטער שטעקען שפּאַלט זיך אָן איהר אין צווייען. נישט איינמאָל האָט לייבקע געזעהן ווי וואָלף האָט זיך אויסגעצויגען ביי מעכיל׳ן אין שענק. ער האָט ארויפגעשטעלט אַן אייזערנע קאַוואדלע אויף זיין בלויז הארץ און די שטאַרקסטע פּויערים פון דאָרף האָבען מיט גרויסע האמערס געשמיעדט שטיקער אייזען. אזא רייף, האָט ער געוואוסט, קריגט מען פון א סך קלעפּ, און ער איז זיכער געווען אַז ווען ער וועט עלטער ווערען וועט ביי איהם אויסוואקסען אזא רייף. דעמאָלט וועט דער „אלטער" מעהר איהם נישט שלאָגען.

חיה, דעם שמיעד׳ס ווייב, א הויכע דאַרע אידענע פון א יאָהר עטליבע פופציג מיט שווארצע וואָנסען, איז פּונקט אָנגעקומען פון דאָרף.

— מערדער, דו וועסט נאָך דעם אינגעל דער׳הרג׳ענען, געווג זאָל שוין זיין, הערסט, דו אלטער קרח!?

— א קלאָג אויף דיר מיט דיין זוהן צוזאמען — האָט חיים זיך געווענדעט צו זיין ווייב האלטענדיג בשעת מעשה דעם אינגעל פאר א האַנד — אַז דו ביזט נישט בעסער פאר איהם! זי נעמט זיך אָן, גע־הרג׳עט איהר מוזשיניקיל — — — א דער׳הרג׳עט זאָלסטו ווערען, באַטשאַן*), דו! ווען כ׳וואָלט מיט דיר געשלאָגען כפרות צומאָרגענס באלד נאָך דער חתונה וואָלט איך געווען א געגעזונער! ניין, — האָט חיים אויסגעשפּיגען מיט א קרעכץ — — כ׳בין אריינגעפאלען! ס׳איז פאר מיר קיין שידוך נישט געווען!

פון וואלד איז אָנגעקומען וואָלף, חיים׳ס צווייטער זוהן, א שווארצער בחור ווי א ציגיינער, פון א יאָהר אכט און צוואנציג. ער האָט געטראָגען א קליין טוכען היטעל מיט א לעדערנעם דאַשעק, א פּאָר לאַקירטע שטיוועל מיט געפאלדיוועטע כאָליאַוועס. אין דער האַנד האָט ער געהאלטען א לאַנג צווייגעל און עס וואוילעריש געדרעהט צווישען די פינגער.

---

*) באַטשאַן — בושעל.

זעהענדיג ווי דער פאַטער האַלט לייבקען און קריגט זיך מיט דער מאַמע האָט וואָלף איהם איבערגעשלאָגען מיט א בייזער:

— נו, טאַטע, האָסט זיך שוין צו׳דרש׳ענט, לאָז שוין נעמען א סוף. ס׳גאַנצע דאָרף קומט זיך צונויף אויף אייער שווארץ וואונדער! געה, געה בעסער אין דער קוזשנע!

דער אַלטער דעזעהענדיג וואָלפען האָט זיך עטוואָס פערלוירען, אָפּגעלאָזט לייבקען, א שפּיי געטהאָן, אויפהויבענדיג די הויזען און געשאָלטען אין דער וועלט אריין:

— פער׳שרפעט זאָלען זיי ווערען! חיים שמיעד וועט זיך אָנפּרעגען ביי ר׳ וואָלף גנב צו ער זאָל שלאָגען לייבקען! א נישט דערלעבען וועט ער עס! זיי וועלען זיך נאָך אַלע דערשפּילען!

לייבקע האָט זיך א האַסטיגען שטעל אויף געטהאָן, זיך אָפּגעשאָקעלט פון די קלעפּ, ווי א הינטעל וואָס שפּרינגט ארויס פון וואַסער, זיך געטאַפּט פאַר׳ן צוקלאַפּטען געזעס און געוואָלט מאַכען פּליטה.

— העי, לייבקע, קום נור — האָט וואָלף איהם צוגערופען — וואָס דער „הינטען" בריהט? הא, הא, —האָט זיך וואָלף צולאַכט — כ׳האָב מורא עס וועט דיר גאָר נישט זיין! נא, דאָ האָסטו א זעקסער און קום מיט מיר אין וואַלד אריין. הער זיך איין, אויב יעקב „שרייבער" וועט זיין אין וואַלד ועסטו גלייך געהן צוריק און אויב נישט וועסטו צוגעהן צו לאה׳ן און איהר זאָגען, אז כ׳וועל היינט אבענד זיין ביי איהר. נו, נישט געזוימט, שטעל א פּאַלקע!

טיעף אין וואַלד ביים „באַראַק" האָט זיך וואָלף אָפּגעשטעלט.

— הער, לייבקע, כ׳געה צו וואו מען האַקט דעם דאַמב.

— און איך?

— דו וואַרט דאָ, הערסט? כ׳וועל נור א קוק טהאָן צי יעקב איז דאָרט נישטאָ. וואָס האָב איך געוואָלט זאָגען? יא! אויב כ׳וועל נישט זיין צוריק אין א צעהן־פופצעהן מינוט מעגסטו געהן אהיים. נור הער

זיך איין — דא האט וואלף צוגעלעגט דעם פינגער צו דער נאז — האלט מויל!

לייבקע וואלט געגאנגען פאר וואלף'ען אין פייער. זיך תמיד געחזר'ט וואלף'ס ווערטער: אויב דו ווילסט ס'זאל פון דיר זיין א לייט לערנען דיך אוים שווייגען! אז מען וועט אפילו שניידען דאס לייב אין פאסען — שווייג! לאז קיין טרעהר נישט!

זיין קינדיש מוח'ל האט פערשטאנען וואס קומט פאר צווישען וואלף'ען און לאה'ן, כאטש ער האט נישט געוואוסט ווי עס אנצורופען. און אזוי ווי ער האט ליעב געהאט אלץ נאכצומאכען וואלף'ען — האט ער געטראכט אז ווען ער וועט גרעכער ווערען, וועט ער זיך אויך אזוי טרעפען מיט פייגלען — יעקב'ס מיידעל.

לייבעל האט ארויסגענומען דעם זעקסער פון מויל, איהם אפגעווישט אן זיינע הויזען און גענומען שפילען מיט זיך אליין „קאפשלאק".

ער האט זיך מיט אמאל אויסגעצויגען אויפ'ן מאך, פערזשמורעט די אויגען און געקוקט אין די ברענענדיגע זון אריין. א מילכיגער רעגען בויגען האט איהם איינגעהילט אין גאנצען, געווארעמט דאס פנים. עס האט זיך מיט אמאל דערהערט א קלאפ. לייבקע האט זיך אויפגעכאפט. נישט ווייט פון איהם איז ארוים פון מאך א „סקאווראנעק" און שנעל זיך גענומען רעדלען ארויף. אט איז ער שוין זעהר הויך, פונקט אין דער מיט פון דער זון. און דער פויגעל צוטרעלט און צופייפט זיך אלץ העכער, נים מיט אמאל א קנאל, פלאצט, רייסט זיך איבער און שיט זיך פונאנדער ווי א ווייטער דונער. לייבקע האט פארקוועטשט נאך שטארקער זיינע אויגען און דערפיהלט ווי א פאר פליענעל וואקסען איהם אוים אונטער די ארעמס, הייבען איהם אויף און טראגען איהם טיעף אין הימעל אריין. דאס גאנצע דארף שטעהט און וואונדערט זיך — לייבקע פליהט. און אז דער טאטע געהט שלאגען, נים ער א הייב אויף די הענד, א פאטש מיט די פליגעל — און כאפ מיך! און אז פייגעלע וועט וועלען וועט ער זי נעמען אויף די פליגלען און וועט איהר ווייזען, ווי ביי פריוועסען אין שלאס טאנצען ארום דייטשלעך און ער קען זיך מיט זיי.

ער האָט דאָך אליין געזעהען מיט דעם אלטען בארטעק, דעם פּאַס־טעך, ווי דער אלטער ישראל פּריוועס זיצט א טוידטער אין שלאָס, האלט א שטיקעל ברענענדיג קיהן, עפּענט קופּערס און ציילט גאָלדענע רענדלעך. די דייטשלעך האָבען צוגענומען זיין קליין ברודעריל אויך און די מאמע האלט אין איין וויינען, אז פישעלע איז געשטארבען. ער זעהט איהם יעדע נאכט. די דייטשלעך פיהרען איהם אין שלאָס אריין און דאָרטען פון אונטער א גאָלדענע הייהל שפּרינגען ארויס פיעל קינדער, פישעלע אויך צווישען זיי. ער האָט איהם באלד דערקענט, זיך געפּרעגט וואָס די מאָמע מאכט. נור ער שווייגט — וויל קיינעם נישט אויסזאָגען. אויף א גרויסען שטוהל האָט ער דאָרט געזעהן פייגעלעם מאמע, די שעהנע גיטעל, ווי זי איז געזעסען מיט א גרויסע גאָלדענע קייט ארום האלז. ער וועט פייגלען דערצעהלען. וואָס הייסט ? אז ער וויל איז ער מיט איין מאך פון די פלינעל אויפ׳ן שפּיץ פון אָט דעם בוים. און באלד — נאָך א מאך — און ער איז שוין אויפ׳ן צווייטען בוים און א ציה אזוי מיט׳ן קערפּער — און ער פליהט אריבער גלייך צו מרדכי שרייבער...

פון שטאָדט איז אָנגעקומען דער דאָרפס־שטראזשניק, א פּופּציג יעהרינגער קאצאפּ מיט א פּאָר קליינע קאלמיצקע אויגען. ער איז געגאַנ־גען שטייף, קלינגענדיג מיט זיין פּערראָסטעטע שווערד.

— העי, לייבא, וואָס וואַרפּסטו זיך אזוי ? האָסט ס׳קדחת ?

לייבקע איז האסטיג אויפגעשפּרונגען, דערזעהען דעם פּאָליציאנט האָט ער א שמייכעל געטהאָן, זיך אוועקגעשטעלט אין דער גאנצער לענג, צוגעשטעלט צוויי פינגער צום אָבגעריסענעם דאשעק און ווי א זעלנער איהם אָפּגעגעבען „טשעסט".

— זדראַווי זשעלאיעם, גאָספּאָדין באבורין !

— און וואָס טהוסטו דאָ אין וואַלד — האָט באבורין געשמיי־כעלט, אראָפּגענומען זיין שווער טיכען היטעל און זיך געווישט דעם רוי־טען, פּערשוויצטען שטערען — היטסט וואָלף׳ס קאָנטראַבאַנדע ?

— טאַק טאָטשנאָ ! — האָט לייבקע געענטפערט, ארויסגענומען בשעת מעשה דעם זעקסער — נאָ, זעה, דאָס האָט מיר וואָלף געגעבען,

כ׳זאָל איהם היטען דאָרט אין גרוב עטליכע בלוזען בראַנפען — —

— יאַ, יאַ, יאַ! ס׳וואַקסט אַ „מאַשעניק״! — איז זיך דער קאַצאַפּ פערגאַנגען אין אַ געלעכטער — העה, ווייז נור דעם זעקסער!

— ער איז אַ פאַלשער — האָט לייבקע געלאַכט — און איהם גע־געבען די מטבע.

דער קאַצאַפּ האָט איהם נעדרעהט, בעקוקט, געקלאַפּט אין דער שווערד און אַננעהמענדיג לייבקען פאַר׳ן קאָלנער האָט ער שטרענג גע־זאָגט:

— וואו האָסטו גענומען דעם זעקסער, דו, „זשידאָווסקאַיאַ מאָרדאַ״, זאָג? מען דאַרף אייך אַלע אידען אויס׳שחט׳ען! אַלע! דער זעקסער איז אַ פאַלשער!

— וואָלף האָט איהם מיר... — האָט לייבקע אַנגעהויבען און באַלד חרטה געקריגען.

— אַזוי, וואָלף האָט איהם דיר געגעבען, זאָג, דער קעשענע אַר־טיסט? קום שוין מיט מיר! כ׳נעהם דיך גלייך מיט דיין טאַטען, מיט דיין ברודער, דעם גנב, און איהר אַלע געהט ביי מיר אוועק נאָך סיביר! אין קייטען! נאָך סיביר!

לייבקע האָט זיך גענומען רייסען. דער קאַצאַפּ האָט איהם גוט אָנ־געריסען פאַר די אוירען, דערלאַנגט איהם עטליכע בענקלעך אין געזעס אריין און גענומען אוועקגעהן.

לייבקע איז אַן אויפגעקאָכטער געוואָרען, זיך געטרייסעלט אין גאַנ־צען. געוואוסט, אַז דער קאַצאַפּ האָט איהם צוגענומען דעם זעקסער, איז ער נישט אַ פאַלשער, האָט ער גענומען נאָכלויפען נאָך באַוורינען מיט אַ שטיין, געשריען ער זאָל איהם אָפּגעבען. דער קאַצאַפּ האָט נישט גע־ענטפערט. לייבקע האָט איהם גלייך אין קאָפּ אריין אַ שליידער געטהאָן דעם שטיין און פערשוואונדען צווישען די בוימער.

פויערים אין די בלויזע העמדער זיינען געשטאַנען מיט שאַרפע העק און אויסגעהאַקט קרייזען ארום די אַראָפּגעלאָזטע דעמבעס. שיקסעס און

עלטערע גויה'ס האָבען אריינגעזעצט קלינעם אונטער דער קאָרע, זי אָפּ־געריסען און עם געלעגט אין קופּעם. טהייל האָבען זיך געווישט זייערע נאַסע, צופלאַמטע פּנים'ער מיט די אויסגעשמירטע הענד און געלבליכע פלעקען זיינען געבליבען דאָ און דאָרט.

— גאָט זאָל העלפען! — האָט יעקב, אַ איד אין די זעכציגער, אויסגעשריען צוקומענדיג נעהנטער.

— אויף אימער און אייביג! — —

די פּויערים זעהענדיג דעם „פּאַן פּיסארזש" האָבען זיך גענומען פלייסיגער פאר דער ארבייט.

— נו, וואָס זאָגט איהר, טאַטע, — האָט זיך יעקב געווענדעט צו אַן אַלטען פּויער — וויפיעל קופּעם דאָמב וועלען מיר היי־יאָהר האָבען?

— באַ, כ'ווייס — האָט דער פּויער זיך פערטראַכט, ארויפגעצויגען בשעת מעשה זיינע צייגענע הויזען — אַ טויזענד וועט זיין, אויב נישט מעהר!

יעקב האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַן אָפּגעהאַקטען בוים. ער האָט זיך געוואונדערט ווי דער אַלטער קאַצפּער, אַ גוי פון אַ יאָהר עטליכע אכטציג, שטעהט נאָך אַ גאַנצען טאָג מיט דער האַק אין דער האַנד און שטעהט נישט אָפּ פון די איבריגע פּויערים.

קאַצפּער איז נאָך ביי יעקב'ס פאָטער געוועזען „לעשניק" אין וואַלד. דעמאָלט איז דער וואַלד געוועזען געדיכטער, ס'איז אונמעגליך איהם געוועזען דורכצוגעהן — אַזוי געדיכט זיינען די ביימער געוועזען. אַלטע דעמבעס זיינען פון אַלטקייט אליין געפאַלען, געלעגען צעהנדליגע יאָהרען, צופאַ־לען און פרישע דעמבעס זיינען ארויסגעוואַקסען פון די צופוילטע ביימער. נישט איין מאָל אין אַ ווינטער פאַרנאַכט האָט זיך קאַצפּער פערקליבען אין אַ ווינקעל און גענומען וואָיען ווי אַ וואָלף. באַלד האָבען זיך הונגע־ריגע וועלף גענומען אָפּרופען פון אַלע זייטען און פינקעלדיגע, וועלפישע אויגען האָבען ארויסגעברענט פון וואַלד.

יעקב קוקט אויף קאַצפּערס צוקנייטשט, ווי אַ געבאַקענער ווינטער־עפּעל, פּנים, אויף זיינע כמעט צוגעמאַכטע פון אַלטקייט אויגען און ווען

נישט די הענד וואָס האָבען זיך פּאמעליך באוואוינגען, וואָלט מען גע־מיינט, אז קאצפּער שלאָפט שטייענדיגערהייט.

— עם דומה לחמור — האָט יעקב צו זיך געזאָגט.

ער האָט געקוקט אויף דער אלטער פּיאסעצקא מיט איהר טאָכטער קאשאַ'ן — די אָרימסטע פון דאָרף, האָבען איין „מאָרג" לאנד און א „לעפּיאנקע".

קאשאַ איז געשטאַנען מיט עטוואָס צושפּרייטע, באָרוויסע פיס, גיך געריסען די קאָרע און דערלאַנגט איהר מוטער. קאשאַ מיט איהרע קליי־נע הענד האָט אויסגעזעהען ווי א קינד. יעקב האָט באמערקט, אז דאָס קלייד ביי קאשאַ'ן איז פיעל קורצער פון פאָרענט ווי פון הינטען:

— דאָס טראָגט זי שוין וויעדער — האָט ער געטראכט.

פאר יאָהרען האָט קאשאַ געהאט א קינד מיט'ן אָרגאניסטער. ער האָט זיך געקליבען חתונה האָבען מיט איהר, דערווייל איז ער פער־שוואונדען און זי טראָגט שוין וויעדער.

א פּויער האָט בעמערקט ווי יעקב קוקט אויף קאשאַ'ן און שמיי־כעלט, איז ער עטוואָס אויפגערוימטער געוואָרען און געזאָגט:

— קאשאַ, גאָט איז מיט דיר, האָסט זיך געמוזט איבערעסען, זעה נור סאר'א בויך האָסט געקריגען?

קאשאַ איז רויט געוואָרען און גאָר נישט געענטפערט.

— דו וואָלסט שוין גאָר געוואָלט דיין ווייב זאָל זיך איבערעסען— האָט קאשעס מוטער בייז געזאָגט — קוק איהם נור אָן, דעם כוואט, דאכט זיך א „כלאָפּ" ווי א דאָמב און דאָס קאָן א קאָץ א ווייד'על נישט צובינדען. אזא צוקראָכענער! נישט בחנם שלעפט זיך דיין ווייב ארום מיט אנדערע!

— אָט אזוי, אָט אזוי גיעב איהם! — האָבען זיך עטליכע שיקסעס אנגערופען — לאָז זיך נישט, פּיאסעקצא!

— דו, אלטע „סוקא", ביזט דאָך ערגער פון דיין טאָכטער — האָט דער פּויער אָן אויפגעקאָכטער געזאָגט — ווער געדענקט דיך נישט ווען דו האָסט זיך ארומגעשלעפּט מיט'ן יונגען „פּאַן" און יעדעס יאָהר

געהאט אין דער סטאַדאָלע א ממזר!

— דו חזר'ש אויער, דו! דיין פראנקע האָט נישט געהאט א ממזר מיט'ן „סאַלוטס" און דו אַליין ביזט אויך א „שובער". נישט בחנם איז דיין מאַמע געווען בעל־הבית'טע ביים גלח צוועלף יאהר! און מיך אליין האָט נישט דער אלטער וויקאר ארומגענומען ווען כ'האָב זיך פאר איהם מתודה געווען? נור איך בין נישט קיין נאר! כ'האָב פאר'ן קוש געקראָגען פינף רובעל און אלע זינד בחנם פארגעבען!

— וואָס אמת, איז אמת! — האָבען אלע געלאכט.

— אביסעל א יחוס — האָט יעקב געשמייכעלט אין זיך, מעהר נישט איינגעהערט וואָס די פויערים האָבען גערעדט.

א גרויסער זשוק איז געשטאַנען אויף א יאגדע־בוימעל, אן אָנגעכמור־רעטער, מיט אן אראָפּגעלאָזטען שנוק. א צווייטער האָט זיך ארומגע־רעדעלט מיט א זשומעריי. ער האָט דורכגעשניטען פערשיעדענע קריי־זען, יעדע ווײַלע צו צום זשוק אויפ'ן בוימעל, איהם געגלעט מיט די פליג־לעך, געלעקט מיט'ן שנוק און איז באלד ווידער פערשוואונדען זשומענדיג אלץ העכער. מיט אמאָל האָט זיך דער זשוק אוועקגעשטעלט אויפ'ן בוימעל, עפּעס אויסגעשפּונען מיט די הינטערשטע פיסלעך, געהויבען די פליגלען. די זשוקעס זיינען פּאמעליך צו איינער צום צווייטען, איינגע־פלאָכטען זיך מיט די פיסלעך, געקלאפּט מיט די פליגעל און צוזאמען אוועקגעפלויגען.

יעקב האָט זיך פערטראכט און גענומען שפּאצירען איבער'ן וואַלד.

צייט מען האָט איהם איבערגעגעבען, אז „וואָלף ר' חיים'ס" איז ביי איהם אן אָפּטער בן־בית, איז דער אלטער יעקב ארומגעגאנגען ווי אָהן א קאָפּ. און פּטור צו ווערען פון וואָלף'ען, ווי ער האָט געמיינט אין אָנהויב, איז נישט געווען אזא לייכטע זאך. דען גאָט זאָל שומר ומציל זיין — אזא יונג קאָן לייכט אונטערצינדען, שטעכען און וואָס קען ער נישט?

מיט אן אמת, האָט זיך דעם אלטען עפּעס נישט געגלויבט, אז צווישען וואָלף'ען און לאה'ן זאָל זיין עפּעס ערענסט. נו, טאקע? וואָס פארע אידישע טאָכטער וועט דאָס האָבען צו טהאָן מיט א גנב? על אחת

כמה וכמה וועט דאָך אַן אשת־איש אודאי נישט האָבען צו טהאָן! אלא מאי? וואָס דען? האָט דער אַלטער יעקב טאַקע נישט געפונען קיין תירוץ און געפּיהלט, אַז ער איז מיאוס אַריינגעפאַלען, אַז ס׳רוקט זיך אויף איהם אָן אַ פינסטער עלטער — — און ווער ווייס? טאָמער שטראָפט איהם גאָט. ער האָט דאָך צוגעזאָגט גיטעלען, זכרונה לברכה, דער ערשטער ווייב, אַז ער וועט נישט נעמען קיין בתולה — — נור געה זיי אַ בריה! געוויס איז עס פאַר איהם נישט געווען קיין שדוך, דער שווער, שלמה פאַכטער, איז נישט זיין שטאַנד — — נור גאָר נישט! פערפאַלען!

אַזוי האָט זיך יעקב אַרומגעשלעפּט איבער׳ן וואַלד ביז פאַרנאַכט. נישט ווייט פון „באַראַק“ האָט ער דערזעהן קאַשאַן.

— וואָס טהוסטו דאָ? — האָט זי יעקב געפרעגט.

— די מאַמע האָט מיך געהייסען וואַרטען אויף אַ קוויטעל — האָט זי געענטפערט און נישט אויפגעהויבען די אויגען.

יעקב האָט רחמנות געקראָגען אויפ׳ן שיקסעל, ווי זי איז געזעסען אַן איינגעקורטשעטע, מיט פערלעגטע הענד — האָט ער איהר אויסגעשרי־בען אַ קוויטעל, געגעבען אַ קופּערנעם צעהנער אַ מתנה און זי געהייסען געהן אהיים.

דאָס שיקסעל איז צוגעפאַלען צו יעקב׳ן און איהם גענומען קושען די האַנד.

— ניטע, קאַשאַ, מען דאַרף נישט — האָט יעקב געשטאַמעלט — כ׳בין דאָך נישט קיין „קשאָנדז“ — און ער האָט צוגעכאַפּט די האַנד.

יעקב האָט זיך מיט אַמאָל גענומען אַרומקוקען אין אַלע זייטען, גע־קוקט אויף קאַשאַן און עס האָט איהם עפּעס אַ בריה געטהאָן אין אַלץ גלידער. ער איז צוגעגאַנגען נעהנטער צום שיקסעל, גלייך זיך פערלוי־רען, אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד און אוועקגעגאַנגען.

אַז יעקב איז צוגעקומען צו זיין הויז און דערזעהען ווי וואָלף שבּרינגט דורך זיין פּאַרקאַן, איז ער אויף אַ רגע צומישט געוואָרען, זיך באַל־געטאַמעוועט און אַ געשריי געטהאָן:

— העה, וואָלף!

וואָלף האָט דערזעהען יעקב'ן, אינסטיקטיוו ארונטערגערוקט דאָס היטעל איבער די אויגען און צוגעגאנגען, אויספּייפענדיג עפּעס דורך די פערמאכטע ציין.

— וואָס שפּרינגסטו עפּעס איבער די פּלעטער ווי א קאַץ — האָט דער אלטער געשמייכעלט — כ'וויים, פאר מענשען איז דאכט זיך געמאכט א טויער?

— איהר ווייסט דאָך ר' יעקב — האָט וואָלף גוטמוטהיג געענט־פערט — כ'האָב שוין אזא טבע! די פּרנסה אונזערע ברענגט עס מיט — און ער האָט זיך צולאכט.

— און דו לעבסט נאָך אלץ, האַ? — האָט דער אלטער איהם א קלאַפּ געטהאָן אין דער פּלייצע.

— וואָס פרעגט איהר, ר' יעקב! כ'הויב איצט אָן צו לעבען!

— אזוי, האַ, האַ, האַ! — האָט זיך דער אלטער כלומרשט צולאכט.

יעקב איז קיין נאר נישט געווען, האָט ער דערווייל פערצויגען דעם שמועס און בשעת מעשה געפּלאַנט ווי ר'נאָך אונטערצורוקען וואָלפען א פּיסעל. ער האָט געפיהלט, אז איצט האָט ער די בעסטע געלעגענהייט.

— און ווי געהט עס מיט פּרנסה?

— שוואַך, ר' יעקב!

— הער, וואָלף, ווילסט מאכען א פּאָר רובעל?

— כ'וויל שוין גאָר!

יעקב האָט אָנגענומען וואָלפען פאר א האנד, מיט איהם אָבגעגאַנ־גען עטליכע טריט און זיך אָבגעשטעלט.

— הער זיך איין, ס'וואָלט געווען א מצוה ביי מיגאַצקען ארויסצו־נעהמען דעם „שימעל" — דאָס איז א „הונדצוואָט" א גוי, ער קאָן נישט קוקען אין די דלת אמות וואו א איד שטעהט! ברויכסט מעהר? דעם שימעל רופט ער „ראַבין". איך אליין וואָלט ביי דיר צוגענומען דאָס פער־דעל. כ'וואָלט דיר געגעבען א פינף און צוואַנציגער אבי דעם ערל אָנלער־נען. און וואָס מיינסטו, ס'איז א שווער שטיקעל ארבייט? — אסור!

קענסט גלייך דעם סוס ארונטערפיהרען פון דער לאַנקע, ס'וועט אסור א הונד א ביל טהאָן! נו, וואָס שווייגסטו?

— ס'געהט! — האָט וואָלף געענטפערט — גיט אהער א פינפעריל האנד־געלד.

— געמאכט!

פארנאכט האָט חיים פערמאכט די „קוזשנע" און געגאנגען מיט די בנים אהיים. לייבקע האָט זיך אויך געפּלאָנטערט צווישען זיי. אפנים דעם טאַטענ'ס קלעפּ האָבען איהם וועניג געארט. ער האָט געוואוסט, אז אזוי דארף זיין, אז א טאַטע האָט געזונטע, אייזערנע הענד צום שלאָגען און אז ער וועט גרויס ווערען וועט ער אויך האָבען שטארקע הענד און וועט אויך שלאָגען. דערפאר טאַקע האָט ער מעהר דרך ארץ געהאט פאר'ן טאַטען ווי פאר דער מאמע. כאָטש די מאַמע האָט איהם אלץ נאָכגעגע־בען. און מיט אן אמת האָט חיים לייבקען אויך ליעב געהאט, וואָס ער מאכט זיך פון די קלעפּ קיין וועזען. ארייגגעכאַפּט, קיין פּיפּס געטהאָן און פארטיג! — אזוי דארף עס זיין — האָט זיך חיים געטראכט. גע־ענדיג פון דער „קוזשנע" אהיים האָט חיים עטליכע מאָל א קניפּ גע־טהאָן לייבקען אין דער באַק אריין און עפּעס אונטערגעברומט. אלע זיי־נען געווען הונגעריג, נישט גערעדט צווישען זיך און געטראכט ווי מען וועט דאָס „ארייגכמאַליען" די געזאָטענע קארטאָפּעל מיט פּוטער־מילך.

חיה, דערזעהענדיג די חברה פון דערווייטענס, איז גאָר לעבעדיגער געוואָרען. גיך ארייגגעקאַטשעט אין מיטען שטוב א פאס פון הערינג, אראָבגענומען דאָס ברעט פון דער שלאָף־באנק, ארויפגעלעגט אויף דער פאס, אוועקגעשטעלט אן ערדען שעפּעל מיט צוויי אויערען מיט פּארי־גע, מעהליגע קארטאָפּעל, צוויי קרוגען פּוטער־מילך, אן אייגען געבאקע־נעם לאָבען ברויט און א שיסעל פּוטער.

חיים איז אריין מיט די בנים, בעקוקט וואָס עס שטעהט אויפ'ן טיש און א געשריי געטהאָן:

— נו, חברה, נעהמט אייך צו מנחה, גיכער!

אליין האָט ער אַנגעריבען אַן דער נאָסער, קופּערנער שעפּ זיינע הענד, זיך ארומגעגארטעלט מיט א קאָלירטע נאָז־טיכעל אנשטאט א גארטעל און אויסגעשריען:

— אוי, אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה! — — —

די חברה האָבען זיך צושאָטען איבער דער שטוב און עפּעס געמאָה־לען מיט די מיילער.

— אוי, אָשימה אספרנה! — ליבקע, האָסט אהיים געטריבען די קוה?

— יי־אא! — האָט לייבקע געענטפערט, ווארפענדיג א הייסע קאר־טאָפעל פון איין באק אויף דער צווייטער.

נאָך מנחה האָבען זיך אלע צוזעצט ארום טיש, גענומען די בלעכער־נע לעפעל אין די הענד אריין און מיט ליב און לעבען זיך אריינגעטהאָן אין עסען.

אויף דער שוועל האָט זיך בעוויזען אַן עלטערער איד מיט א פּאַק אויף די פּלייצעס. דער איד האָט אַנגעקלאַפּט מיט'ן שטעקען אַן דער שוועל.

— ברוכים היושבים, מיט א גוטען אפּעטיט! איהר האָט דאָך גע־ווים פאר אן ארעמען אידען א לעפעל געקעכץ?

— געווים האָבען מיר — האָט חיה א צופריעדענע געענטפערט — געהמט נור אראָפּ, פעטער, דעם פּאַק און זעצט אייך צום טיש.

דער איד האָט געטראָגען א צייגען כאַלאַטעל, א פּאַר שטיוועל, ווייסע פון בלאָטע, מיט שווערע כאָליאווען. די פּאָלעס זיינען געווען אריינגעמאכט אין דעם שטריק, מיט וועלכען ער איז געווען ארומגע־גארטעלט. ער האָט פּאמעלעך אראָבגענומען דעם פּאַק, זיך געוואשען און הויך המוציא געמאַכט.

— פון וואנען קומט א איד? — האָט חיים איהם שלום געגעבען.

— פון וואנען איך קום? — האָט דער אורח געצויגען די ווערטער און געשניטען דאָס ברויט אין קליינע רייפלעך — הם, פעטער לעבען, פון דער גאנצער וועלט! היינט בין איך דאָ, מארגען — דאָרט און אזוי שטופּט מען דורך דאָס ביסעל יאָהרען, אבי ווייטער!

דער עולם האָט זיך באַלד אַרומגעזעצט אַרום דעם אורח ווי אַרום אַן אבן־טוב, אַנגעשטעלט די אויערן און זיך איינגעהערט צו יעדען וואָרט זיינס. דען וואָס איז אַ חידוש ? ס'זיינען דורך חדשים און אַ לעבע־דיגען מענשען אויסער די דאָרפישע האָט מען אויפ'ן ישוב נישט גע־זעהן, האָט טאַקע דער ישוב דערעסען און ס'האָט זיך געוואָלט דורכ־שמועסען מיט אַ אידען, הערען וואָס עס טהוט זיך אויף דער וועלט. און ווי דער עולם איז אַזוי געזעסען און זיך געשמאַק איינגעהערט ווי ס'לעבט זיך אידען אין טיעף „ראַשעיע", האָט זיך די טהיר געעפענט און באַ־ווריזן סטראַזשניק, דער „סאַלטוס" און נאָך זיי אַן עולם פויערים זיינען אריין אין שטוב.

חיים האָט זיך צומאָל פון אָרט נישט גערירהט. ער איז שוין גע־וואָהנט געווען צו די צרות, געוואוסט, אַז דאָס זוכט מען זיין גן־עדן פיהרער, וואָלפען.

די פויערים האָבען געשריען, געוואָלדעוועט, געסטראַשעט זיי וועלען אונטערצינדען, אויסגעזוכט די שטוב, דעם בוידעם — וואָלף איז נישט געווען. דער אַלטער חיים האָט זיך מיט אַמאָל אַ שטעל געטהאָן, אריין צווישען די פויערים און גענומען רעדען:

— פּאַנאָוויע, איהר קענט אַלע חיים שמיעד, אמת ? און נישט פון היינט ! איך בין אין זאַוואַד געבוירען געוואָרען און אַז מען האָט אייך „געוולאַשטשעט"*) האָב איך זיך פון מיין חלק אָפּגעזאָגט, אוועקגעגע־בען אייך מיין „וואָליקע" לאַנד. וואָס שווייגט איהר ?

— אמת, אמת, — האָבען די פויערים אויסגעשריען.

— און איצט, ווער האָט אייך די וועגען, די בריטשקעס געמאַכט ? ווער שמיעדט אייך די פערד ? אַלץ חיים שמיעד, אמת ? האָב איך אייך אַמאָל גענאַרט ? זאָגט ! אמת, כ'בין אַ איד — אָבער אַן עהרליכער איד !

— וואָס אמת, איז אמת — האָבען די פויערים געשריען — חיים איז

*) צוטהיילט די ערד.

אַן עהרליכער איד!

— טאַ וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס בין איך שולדיג, אַז כ'האָב אַ זוהן אַ גנב? איהר ווייסט דאָך, אַ טאַטע פאַר אַ זוהן הענגט מען נישט!

די פויערים האָבען זיך ביסלעכווייז גענומען ארויסרוקען. חיה האָט געוויינט, געזוכט לייבקען, נור לייבקע איז שוין לאַנג געווען אין וואַלד, נעגאַנגען אָנזאָגען דעם ברודער ער זאָל אָבציהען.

אין אָבענד האָט געכאַפּט אַ מאַיאָווע פּרעסטיל.

וואָלף איז געלעגען אין אַ האַלב איינגעפאלענע סטאַדאָלע וואָס איז געשטאַנען אין וואַלד און געוואַרט אויף לאה'ן.

ער האָט אריינגערוקט דעם קאָפּ צווישען די אַקסלען, איינגעטור־ליעט זיך אין רעקיל און געציטערט פון קעלט. ער האָט אויפגעזוכט אין אַ וועסטיל־קעשענע אַ שטיקעל פּאַפּיראָס און פּעררויכערט. אַרום איז געווען שטיל, נור עפּעס אַ שוואַרצער קוטער איז געלעגען אויסגע־צויגען אויף אַ בעלעק, געבען דאָך, געוואָרטשעט און געשאָסען מיט די גרינע פאָספאָר אויגען.

וואָלף האָט פערשטאַנען, אַז סאַ'יז נישט גלאַט וואָס לאה זוימט זיך אַזוי שפּעט און זיך בשום אופן נישט געקאָנט שענקען ווי ר'נאָך ער איז געווען אַזאַ חמור און זיך נישט געכאַפּט אַז יעקב שטעלט איהם אונטער אַ פּיסעל. און איצט מעג ער זיך שוין אָפּגעזעגענען מיט'ן אייגענעם דאָרף, אויב ער וויל נישט לעבעדיגערהייד די קאָפּיטעס אויסציהען. די נכפה האָט איהם געגעסען. ער האָט זיך מיט אַמאָל אויסגעגלייכט, פאַר־קוועטשט פון כעס די פויסטען און געשאָלטען. ער האָט געפּלאַנט נאָך מיט אַלע זיך אָפּצורעכענען, זיי אָנטהון געברענטע צרות. און יעקב'ן, דעם חסיד, וועט ער היינט נאָך ארויסנעמען די פּערד! ווי ער איז אַ איד!

עס האָבען זיך דערהערט טריט. לאה אַן איינגעהילטע אין אַ פאַ־טשיילע איז שטיל אריין אין דער סטאַדאָלע.

•

— וואָס אזוי שפּעט, לאה׳שע? וואָס הערט זיך?
— ס׳הערט זיך, יאָ — האָט לאה זיך געבייזערט, — כ׳האָב זיך קוים ארויסגעריסען, דיינע געשעפטען — — און אצינד זוכט מען דיך. ס׳גאנצע דאָרף איז אויף, טראָג זיך בעסער בעצייטענס אָפּ, הערסט?
— וואָס דו רעדסט, נארעלע, וועמען וועט דאָס איינפאַלען מיך דאָ ביי נאכט צו זוכען? און ווייסטו ווער ס׳האָט „גע׳סליחה׳עט“? דיין אַלטער! ס׳א שיי...! קום אהער, טייבעלע, ס׳איז מיר אזוי קאַלט! וועסט -אָ זיין מיט מיר ביז פאַרטאָג, גוט?
— וואָר פאַלט דיר איין, וואָס? דו הער מיך בעסער, און ציה שוין אָפּ, דען מען קאָן יעדע מינוט דאָ אהערקומען. דאָס גאנצע דאָרף פויערים איז אוועק דיך זוכען.
— זיי קיין קינד נישט, לאה, מען וועט וואָלף׳ען נישט כאַפּען — און ער האָט זי ארומגענומען.
זיי האָבען זיך אריינגעזעצט אין א קופּע אַלטע גראַכאַווינע, זיך ארומגענומען, זיך צוגעטוליעט און פארגעסען אין אַלעם.

עס האָבען זיך דערהערט קולות. לאה איז א פּערציטערטע געוואָרען און גענומען וויינען. וואָלף האָט זי בערוהיגט, זי ארומגעוויקעלט מיט גראַכאַווינע מען זאָל מיינען ס׳איז א „סטאָג“ שטרוי און אליין האָט ער זיך אויסגעצויגען אויף דער ערד און צוגעלעגט דאָס אויער צו דער טהיר.
די קולות זיינען געוואָרען אַלץ העכער. וואָלף האָט זיך נישט פּער־לוירען, פערמאַכט מיט א ברעט די טהיר, אויפגעזוכט א צובראָכענע וויד־לע מיט צוויי ציין און בעשלאָסען פאַר קיין פאַל זיך ניט אונטערצוגע־בען. ער האָט שארפער אָנגעשפּיצט די אויערן.
— שלאָגט איהם! ער וועט זאָגען! ער מוז זאָגען! — האָט וואָלף דערהערט קולות און ער איז א פּערציטערטער געוואָרען.
—אויב דו זאָגסט נישט וואו וואָלף איז, הענגט מען דיך אויף, הערסט, לייבאָ? — האָט ער דערקענט באַבורינס שטימע.
ס׳איז צוריק געוואָרען שטיל. מיט אמאָל האָט זיך דערהערט אָ סוויסטשען ווי מען וואָלט עמיצען געפּאַטשט, קולות: „בעסער! בע־

סער!" און ליבקע האָט זיך צעוויינט.

ווי א צורייצטע חיה איז וואָלף ארומגעלאָפען איבער דער סטאַ־דאָלע מיט דער ווידלע אין דער האנד און איין גאָט ווייס פארוואָס ער האָט דוקא געזוכט אַן אנדער ווידלע, צי א האָק ער זאָל ארויס און ווייזען די „פסור־בראָטעס" ווי צו שלאָגען א קליין אינגעל, זיין ליבקען. אין דער סטאַדאָלע איז מעהר קיין ווידלע נישט געוועזן. לאה'ס שטיל געוויין האָט איהם אויפגערעגט. ער האָט פארגעסען אז לאה איז זיין געליעבטע און אָנכאָפענדיג זי ביי א האנד האָט ער איהר איינגערוימט:

— שווייג, נבלה, דען כ'דערשטעך דיך!

פאר גרויס כעס האָט ער דערלאנגט דעם קאָטער א כמיאָל מיט דער ווידלע, אז ער האָט קיין צייט געהאט זיך צו דערהאלטען מיט די לאפעס און אראָפּ אויף דער ערד ווי א שטיין.

ער האָט ווידער דערהערט באָבורינ'ס קויל:

— פאַנאָוויע, דער קליינער וואַקסט א גנב! ער ווייס וואו וואָלף איז, אז נישט וואָס וואָלט ער דאָ געטהאָן ביי נאכט אין וואַלד? שלאָגט אזוי לאנג ביז ער וועט אויסזאָגען.

באַלד האָבען זיך דערהערט ליבקעס געשרייען, אויסטערלישע רעווען, אז ס'בלוט האָט וואָלפ'ן גענומען פריהרען אין די אָדערן. ער האָט גע־ציטערט, זיך פארשטעלט די אויערען און געקלאַפּט קאָפּ אין וואַנד.

— זאָגסט אז ער איז אין די „לעפּיאַנקע"? דו „היצעל", דו! פאר־וואָס האָסטו באַלד נישט געזאָגט, וואָלסטו דאָך פארשפּאָרט צו קריגען קלעפּ!?

— צו דער „לעפּיאַנקע", צו דער „לעפּיאַנקע", נעמט ליבאַ'ן מיט— האָבען זיך געהערט ווילדע קולות.

וואָלף האָט דערהערט ווי ס'ווערט איהם ווארעם ביים הארץ, עס שטיקט עפּיס אין האלז און ער האָט געשעפּטשעט: ליבקעלע, ליב־קעלע!

ער האָט א פּראַל אויף געטהאָן די טהיר און ארויס מיט דער ווידלע. די פּויערים האָבען זיך צושאָטען. באַלד איז באָבורין געלעגען א

דורכגעשטאָכענער. ער האָט געשלאָגן רעכטס, לינקס, געכמאַליעט אי־
בער די קעפּ, געפאַלען, זיך גיך אויפגעהויבען, און ווידער געשלאָגן,
געפלעמט — — און מיט אמאָל האָט ער דערפיהלט א בריה איבער'ן
קאָפּ — ווי מען וואָלט איהם אַפּגעמאָסטען מיט א דראָנג.

— סאַ'יז נאָך דיר, וואָלף! — און ער איז אומגעפאַלען.

אז ער האָט געעפענט די אויגען האָט שוין אָנגעהויבען צו טאָגען.

— ער לעבט! — איז לייבקע צו און איהם גענומען קושען די
הענד.

דער הימעל איבער'ן וואלד האָט זיך פערפלאמט. וואָלף האָט זיך
לאַנג איינגעקוקט אין דעם פלאַם, זיך געוואָלט עפּעס דערמאָהנען, גע־
פיהלט ווי די כוחות פערלאָזען איהם און דערזעהן נעבען זיך לייבקען.

ס'איז איהם ווי לייכטער געוואָרען, לאַנג געקוקט אויף לייבקען און
אויף זיינע מיט בלוט פערטרוקענטע ליפּען האָט זיך באַוויזען א שמייכעל.

און אז לייבקע האָט זיך דערשראָקען, נישט געקאָנט אויסהאַלטען
וואָלף'ס בליק און זיך אַפּגעדרעהט מיט א געוויין, האָבען וואָלף'ס פער־
גליווערטע אויגען נאָך אַלץ געקוקט אויף דעם אָרט וואו לייבקעס פּנים
איז געשטאַנען.

דער משופּט

1.

(מיין שוועריטעריל זעלדין)

שׂמחה פּישער, א פאַרגרעבטער, מגושמ׳דיגער איד, האָט געוואָהנט אין שכנות מיט פּנחס „שרייבער“. שׂמחה׳ס פוויריש הייזעל מיט׳ן שוואַרצען, שטרויענעם דאך פון אַלטקייט איז געשטאַנען ביים עק פון דער זשאָלדעווקע וואו זי שניידט זיך ווי א טרעפּ צווישען שפּיציגע סקאַלעס און פאַלט מיט א רויש אין דער ווייכסעל אריין. און פון דערווייטענס האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס הייזעל איז אַרויסגעוואַקסען פון די סקאַלעס, וויעגט און שווענקט זיך אין וואַסער ווי א בערלינקע און אַרום און אַרום פלעכטען זיך זילבערנע סטעזשקעס.

דער פּישער מיט דריי בנים זיינען געשטאַנען אָהן קאַפּאָטעס, באָרוויס, מיט פערשאַרצטע איבער די קניען הויזען און געשמירט מיט קעז גרויסע צוויי אוירינגע עמערס. שׂמחה׳ס ווייב, א געזונדע, רויטע אידענע ווי א פויערטע, מיט א וויים דריי־עקיג טיכעל אויפ׳ן קאָפּ איז געשטאַנען א באָרוויסע, מיט ברייטע צונויפגעוואַקסענע ווי ביי א גאַנז פינגער און פאַריכט גרויסע, געשטריקטע שאַטקעס. די מענער האָבען אַריינגעלעגט שטיינער אין די עמערס, דער שטראָם זאָל זיי נישט אוועקטראָגען. און אַז אַן עמער איז פול געוואָרען מיט פיש, האָבען זיי גיך אָנגעצונדען שטיקער קיהן, די פיש זאָלען ניט זעהען וואו צו אַנטלויפען און האָבען דעם עמער אַרויסגעשלעפּט. די צאַפּעלדיגע פיש האָט מען אַריינגעלאָזט אין די געשטריקטע שאַטקעס און זיי אָנגעהאָנגען אַן א פּליט וואָס איז געשוואומען אין וואַסער צוגעבונדען צום ברעג מיט גראָבע שטריק.

אויף דעם פּליט איז געזעסען שׂמחה׳ס מוזשיניק, זעליג. א אינגעל פון א יאָהר צעהן מיט א וואָרצעל נעבען אויער און געוואָרפען קריש־

קעס און א פלאש מיט וואסער, וואו א גאָלדען פישעל איז ארומגעשוואר־מען.

זעליג איז געוואקסען אין וואלד ווי א ווילדע ציגעלע. אַפּט פער־פאלען געוואָרען אויף עטליכע טעג, זיך מיטגעכאפּט מיט א בערלינקע זאלץ וואָס איז פערביי געשוואומען און אין דערהיים האָט ער קיינעם נישט אויסגעפּעהלט. און איינמאָל אז ס'איז דורך א וואך און זעליג איז נישט אהיימגעקומען, האָט די מוטער געלאָזט פאלען א וואָרט. אלע האָבען געשווינגען. און נישט בחנם! ווען זעליג איז געבוירען געוואָרען מיט'ן וואָרצעל האָט די מוטער זיך דערשראָקען און געשיקט נאָך דער אלטער „משאָראָוויצע“ זי זאָל איהם אָפּשפּרעכען.

די מכשפה האָט געהייסען דעם קליינעם זעהר היטען, אז נישט וועט די קייסערין פון דער ווייכסעל, די הייליגע וואנדע, איהם צונעמען.

און דער פישער מיט די בנים האָבען געגלייבט באמונה שלמה, אז דאָס שטיק וואסער וואו זיי וואוינען מוז צונעהמען א מענשען, דען דער פאנג ווערט שוואכער פון יאָהר צו יאָהר. דאָס וואסער פאָדערט זיינס — דעריבער געהט זיי אזוי שלים־מזל'דיג.

און יעדעס מאָל, ווען זעליג איז פערפאלען געוואָרען אויף עטליכע טעג, האָבען אלע געשווינגען און ביי זיך האָט יעדער געטראכט, אז דאָס וואסער האָט שוין זיין קרבן, איז, ווי אויף צו להכעים, דער קליינער יע־דעס מאָל צוריקגעקומען. די ווייכסעל האָט איהם שוין דריי מאָל ארויסגע־וואָרפען. דעריבער האָט שמחה ניט געוואָלט וויסען פון דעם אינגעל, איהם ניט געלערענט קיין אידישקייט, איז טאַקע זעליג ארומגעגאנגען קרועה בלויה.

— וואָס האָסטו זיך אוועקגעזעצט, וואָס, בהמה דו — האָט די פי־שערין א געשריי געטהאָן צו זעליג'ען — געה אריבער צום „שרייבער“ און פרעג וויפיעל פיש מען זאָל שיקען אויף שבת.

דאָס אינגעל האָט געכאפּט די פלאש מיט'ן גאָלדענעם פישעל און זיך געלאָזט איבער'ן וואלד.

זעליג האָט געטראכט, אז ווען ער וועט עלטער ווערען, וועט ער

ניט כאַפּען קיין פיש מיט עמערס. ער וועט זיך אויסבויען א פּליט און כאַפּען פיש מיט סיטישען. און אז ער וועט רייך ווערען (און רייך ווערען וועט ער געוויס) קויפט ער זיך א פּאָר גומענע שטיוועל, מיט לאַנגע כאַליאַוועס, וואָס פערבינדען זיך מיט א שנאָל אזש אונטער'ן בויך. א לעדערנעם רעקעל און ער וועט ארומפּאַהרען אין די וואַסערן אין אַז אמת פישערשיפעל, מיט אזא גרויסען ראַד. דעמאָלט וועט ער זיך אויפ־בויען פּונקט אַזא הויז מיט א גלעזערנע ווערענדע, ווי פּנחס שרייבער האָט. און טאָמער גאַר אוועקשענקען דאָס גאָלדענע פישעל רחל'ען ? זי איז דאָך מיט איהם שוין ברוגז דעם צווייטען טאָג ! ער האָט איהר שווארצער קאַץ דעם עק אָבגעהאַקט. א שעהנע ריינע כפרה ! אז די פיש וואַרפען דעם רויגען, דאַרף זי זיך נישט פער'גנב'ענען און אויפפרעסען זיי ! יאָ, דאָס פישעל וועט ער אוועקשענקען רחל'ן. אמת, גאָלדענע פישלעך וואַלגערן זיך נישט אין דער ווייכסעל, נור גאָר נישט, ער וועט עלטער ווערען וועט ער כאַפּען א וואַל־פיש, איהם אויסהוילען, זיך אויפנעהמען פון דער שופען־פעל א פּאָר הויזען מיט א ראָק צוזאַמען, וואו די בלויזע אויגען זאָלען זיך נור ארויסזעהן, און ער וועט זיך א לאָז טהאָן מיט אויפגעשטעלטע פּלים־פעדערען צו די גאָלדענע פישלעך, ער ווייס, אז זיי וואוינען אין די טיעפסטע קעסיל־גריבער. ער וועט אָבער רחל'ן אָנזאָגען זי זאָל טוישען דאָס וואַסער און אריינוואַרפען עטליכע קרישקעס.

אויף דער ווערענדע איז געזעסען רחל און זיך אויסגע'טענה'ט מיט דער שווארצער קאַץ, וואָס איז געלעגען אין אן אויסגעבעטען קאַשעק מיט א געשוואָלענעם רוקען :

— מיין אָרעם קעצעל ! ס'טהוט דיר וועה ? נו, וויין נישט ! מיקאַ־לאַי זאָגט ס'וועט זיך אויסהיילען. דערפאַר וועט זעליג'ס וואַרצעל ווע־רען אזוי גרויס, אזוי גרויס, זעהסט, אזוי ! — און זי האָט צושפּרייט ביידע הענטלעך — וועט דאָס זיין מיאוס — האָט רחל זיך צולאַכט — זעליג מיט אן עק אויף דער באַק !

— רחל, זעהסט, כ'האָב א גאָלדען פישעל ! ווילסט עס ?

•

רחל האָט זיך אויסגעדרעהט און אַראָבגעלאָזט אַ ליפּ:

— כ'בין ברוגז!

— פאַר וואָס ביזטו ברוגז?

— ווייל ביזט אַ גזלן!

— אַז דער טאַטע האָט מיך געהייסען, אויף מיין וואָרט! ער האָט נאָך געהייסען כאַפּען דיין קאַץ אין אַ זאַק אַריין און זי אַראָפּוואַרפען פון בערגיל, אַזוי, פּליוך, אין וואַסער אַריין!

— און מיינסט ס'וועט דיר זיין געשאָנקען? גאָט וועט דיך שטראָ־פען! מיקאַלאַי זאָגט, אַז דיין וואָרצעל מוז ווערען אַזוי גרויס, ווי דער אָבגעהאַקטער עק.

•

זעליג איז אויף אַ מינוט צומישט געוואָרען, זיך אָנגעכאַפּט פאַר דער באַק און איהם האָט זיך בשעת מעשה מיט אַן אמת אויסגעדאַכט, אַז דער וואָרצעל ווערט לענגער.

— ס'איז אַ ליגען! אין וויפיעל וועטסטו אַז מאָרגען האָב איך איהם שוין נישט? כ'האָב אַזאַ מיטעל!

— וואָס פאַרע מיטעל?

— מען שמירט איהם אויס מיט טויבען־בלוט עטליכע מאָל, ווערט ער פערדאַרט און פאַלט אַרונטער.

— טאָ פאַרוואָס טהוסטו עס נישט?

— ווייל די מאַמע זאָגט דער וואָרצעל איז מזל'דיג און אַז כ'וועל איהם אַראָפּנעהמען פאַר 13 יאָהר, וועט ס'מזל אַנטלויפען.

— און דו ביזט מזל'דיג?

— אודאי, זעהסט מיך האָט די ווייכסעל דריי מאָל אַרויסגעוואָרפען און כ'וואָלט אפילו אין ים אויך געקאָנט שווימען! מיין טאַטע איז שוין אַזוי לאַנג פישער און האָט נאָך קיינמאָל קיין גאָלדען פישעל נישט געכאַפּט. און איך ווייס וואו זיי וואוינען אויך! און דו ווייסט נישט!

— וואו?

— אין די קעסעל־גריבער!

— זעליג, ס׳איז אמת, אז א קעסיל־גרוב מוז יעדעם יאָהר צונעמען א מענש ?

— אודאי, זיי וואוינען דאָרט מיט די גאָלדענע פישלעך ! דו ווייסט, אז כ׳וועל עלטער ווערען וועל איך אהין צו די גאָלדענע פישלעך.

— און אז זיי וועלען דיך נישט ארויסלאָזען ?

— זיי וועלען יאָ ארויסלאָזען !

— און וואָס וועסטו דאָרט טהאָן ?

— ווייסט וואָס, דאָרטען ליגען אלע ים־אוצרות, וועל איך זיך אנלעגען פולע קעשענעס מיט גאָלד און בריליאנטען און קומען צוריק.

— און וועסט מיך אויך מיטנעמען ?

— דיך ? אז ביזט ברוגז !

— אודאי בין איך ברוגז !

— וועל איך דיך נישט מיטנעמען !

— טאָ נעהם נישט !

— טאָ גיעב מיר אָפּ ס׳גאָלדענע פישעל !

— ס׳גאָלדענע פישעל ? טאָ פאר וואָס ביזטו אזא שלעכטער, נעמסט מיין קעציל און — — — — — —

— אויף מיין וואָרט, כ׳וועל מעהר דעם עק נישט אָפּהאקען !

— אז דו האָסט שוין אָפּגעהאקט !

— רחל, וואו ביזטו ? ס׳עסען ווערט קאַלט — האָט די אלטע דיענסט גערופען.

— כ׳געה שוין — האָט רחל געענטפערט און זיך אויפגעשטעלט.

— קום מאָרגען צו אונז, רחל, „באָטשאָנעס“*) זיינען שוין גע־קומען צו פליהען, וועסט קומען ?

— כ׳וועל קומען — און זי איז אריין אין שטוב.

*) בושעלס.

2.

דער וואלד האָט פרעהליך גערוישט, געשמעקט מיט קאַלעפּאַניע**).

זעליג, אַן אָבגעברענטער ווי אַ ציגיינערל, איז זיך געגאַנגען אַ באַרווּיסער איבער'ן וואלד, אויסגעמיטען די כּטעזשקע וואו אַלע געהען, געשפּרייזט איבער דער שווארצער, זומפּיגער מיט מאָך בעוואקסענער ערד און הנאה געהאט ווי די קיהלע, פייכטע ערד צוגעהט. און פידעלט אונטער זיינע פיסלעך ווי גוט אויסגעקנאָטענע טייג. דאָס אינגעל האָט געהאַלטען אַ שליסעל אין מויל און געפייפט אויף וואָס די וועלט שטעהט.

רחל אַ פרעהליכע מיט צופלאמטע בעקלעך, מיט די שיך און זאָקען אין די הענד איז דעם אינגעל נאָכגעגאַנגען.

שטראהלען וואָס זיינען געווען בעהאַלטען טיעף אין וואלד האָבען מיט אַ מאָל גענומען שטיפען, זיך פּלעכטען ארום רחל'ן, די שטראהלען האָבען זיך פער'גנב'עט פון הינטען, איהר אַ קוש געטהאָן, צוריק אָפּגע־שפּרונגען און מיט אמאָל זי אַ גאָס אָפּגעטהאָן מיט אַזאַ זילבערנע ליכטינקייט, אז רחל האָט אַזש פערזשומערט די אויגען און ארויסגע־לאָזט אַ פרעהליכען קוויטש.

פיינעל זיינען געוואָרען לעבעדיגער, זיך ארויסגעריסען מיט אַ פּאַ־טשעריי פון טיעפען גראָז, געבליבען הענגען אנטקעגען דער צופלאמ־טער זון און זיך צוטרעלט.

דער וואלד האָט פרעהליך גערוישט, געשמעקט מיט קאַלעפּאַניע.

און עס האָט זיך געדאַכט גלייך מחנות פיעדעל־שפּיעלער זיינען צוּוואָרפען איבער'ן וואלד, ווערען אַלץ מיעדער, הערען ביסלעכווייז אויף

**) גומי איינצורייבען אַ בויגען פון אַ פיעדעל.

צו שפּיעלען — האָבען די פּיעדעל־שפּיעלער דערזעהן ווי א יונג פּאַרעל שטעהט האַנד אין האַנד באָרוויסע אויף דער פייכטער ערד, האָבען זיי זיך דערפיהלט אינגער, ראַש און ראַשער גענומען רייבען זייערע בויגענס אָן געל־רויטליכע שטיקער קאַלעפאָניע און די הויכע סאָסנעס ווי אנגעצויגענע סטרונעס האָבען א ציטער געטהאָן, זיך צוברומט ווי א ווייטער, שטילער ים: יוגענד! יוגענד!

ארויסגעהענדיג פון וואַלד האָט דאָס פּאַרעל זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן ברעג פון דער ווייכסעל און גענומען שווענקען אין דעם דורכזיכטיגען וואַסער זייערע בלאָטיגע פיסלעך.

אויף דער צווייטער זייט ווייכסעל האָבען זיך געצויגען ברייטע גרינע לאָנקעס דורכגעוואָרפען מיט געלען „כאַבער".

איבער דער לאָנקע איז זיך ארומגעגאַנגען א ווייסער בושעל מיט א שוואַרצען עק. ער האָט געהויבען זיינע רויטע פיס ווי שטאָלצעס, גדלות'דיג פערריסען זיין לאַנגען האַלז מיט'ן רויטען שנאָבעל און געשלונגען מיט א „קליר־קליו" גרינע זשאַבקעלעך. און אז די זון איז ארויסגעשוואומען פון הינטער א וואָלקען און גענומען באַקען, האָט דער בושעל זיך אוועקגעשטעלט אויף איין פוס, בעהאַלטען זיין רויטען שנאָבעל מיט א האַלבען קאָפּ אונטער א פליגעל און אזוי געבליבען שטעהן אויף דער גרינער לאָנקע ווי אַן אויסגעמאָהלטער.

— רחל, ווייסט וואָס עס וואָלט געווען א גוטע זאַך?

— וואָס?

— טאָ שווער זיך, אז וועסט קיינעם נישט דערצעהלען!

— אסור נישט!

— נעה, כ'האָב מורא וועסט יאָ דערצעהלען!

— אויף מיין וואָרט נישט, זעליג!

— טאָ געדענק! — און זעליג האָט אויפגעהויבען א פינגער צו דער נאָז — ווייסט וואָס מיר איז איינגעפאַלען?

— וואָס?

— דו ווילסט נישט טרעפען! — האָט זיך זעליג צולאַכט.

— זאָג שוין! — האָט רחל זיך געבעטען, אַנגענומען זעליג'ן ביי א האנד און געריבען איהר נאַס פּיסעל אָן זיינס.

— דו ווייסט, ווען מיר קריגען א גענזען איי, אוי, וואָלט דאָס גע־ווען גוט?

— צו וואָס דאַרפסטו א גענזען איי?

כ'וואָלט עס אריינגעלעגט אין דער גניאזדע צו די „באַטשאַנעס“ וואָלט ארויסגעקומען א האלבער באַטשאַן און א האלבע גאַנז.

— און דער באַטשאַן וועט דיך צולאָזען?

— כ'וועל עס פאַרטאָג אריינלעגען, וועןביידע פליהען אוועק.

— זעליג, דו ווייסט ווער עס ברייננט קליינע קינדער? ברייינע זאָגט, אז א באַטשאַן ברענגט א קליין קינד אין א קאַשיקעל. וואו וואוי־נען די אַלע קינדער?

— אין הימעל!

— און אז ס'רעגענט?

— אז ס'רעגענט? כ'ווייס נישט! מסתמא בעהאלטען זיי זיך, ווען די וואָלקענס געהען אראָפּ צו דער וועכסעל זיך אַנטרינקען.

— און דער באַטשאַן, וואָס שטעהט אויף דער לאַנקע, קען אויך ברענגען קליינע קינדער?

— אודאי!

— זעליג, און אז איך וועל שטארק וועלען וועט דער באַטשאַן מיר אויך ברענגען א קינד?

— אודאי! — און זעליג האָט אויסגעשטרעקט די הענד — אַזאַ בארג מיט קינדער!

— געה, כ'וועל זיך שעמען פאַר בריינען צו ברענגען א קינד אין שטוב אריין. אַזאַ קליין מיידעל ווי איך טאָר נישט האָבען א קינד! מען מוז פריהער חתונה האָבען, אמת?

— טאָ פאַרוואָס האָט פראַנקאַ דעם לעשניקס געהאט א קינד? זי האָט נישט חתונה געהאט!

— זי איז דאָך אַ שיקסע!

אַ צווייטער בושעל, עטוואָס אַ קלענערער, מיט אַ ווייסען פליגעל ווי אַן אָפּגעקאַלעכטער האָט זיך פּאַמעליך אַראָפּגעלאָזט. דער „ער“ וואָס איז געשטאַנען אין מיטען דער לאַנקע האָט זיך ווי אויסגעטשוכעט, צושפּרייט די פליגעל, פּעררייסען דעם לאַנגען האַלז, זיך פונאַנדערגענעצט און גענומען לויפען אַרום און אַרום דער „זי“ מיט אַן אַראָפּגעלאָזטען קאָפּ און געשריען — קליאַ־קליאַ — — דער „ער“ האָט זיך אָפּגעשטעלט, אויפגעהויבען זיין רויטען עטוואָס צופּענטען שנאָבעל, וואו ער האָט געהאַלטען אַ גרין זשאַבקעלע, וואוילעריש געקוקט אויף דער „זי“, ווי ער וואָלט געזאָגט: „ביי מיר וועט שוין אַ ווייב נישט שטאַרבען פון הונגער“, און עס איהר אונטערגעטראַגען. בשעת די „זי“ האָט זיך געקרעקט, געהויבען דעם האַלז, געגלאָצט די אויגען און געשלונגען דאָס זשאַבקעלע וואָס האָט זעהר קיין חשק געהאַט צו מאַכען אַ שפּאַציר איבער'ן בושעלס גרגרת, האָט דער „ער“ איהר עטליכע מאָל פון ליעבשאַפט וועגען אַ פּיק געטהאָן מיט'ן שנאָבעל, איינגעגנורעט זיין קאָפּ צו איהר אונטער'ן פליגעל און עפּעס געזוכט. ער האָט זיך צוריקגעזעצט, גענומען פּאַטשען מיט די פליגעל, געפלויגען נידריג אַרום דער „זי“, געמאַכט חנד'לעך מיט'ן בויגיקען, קלוגען האַלז און דער תמיד שטילער פויגעל האָט זיך צוזונגען: קליאַ־קליאַ־קווע, קליאַ־קליאַ־קווע! —

זעליג איז אַרויס פון וואַסער.

— געה שוין אהיים, רחל, און ברענג אַן איי, איצט איז די גניאזדע לעדיג. ניכער, טהו אָן די שיך!

רחל האָט אַ פּרעהליכע אָנגעטהון די שיך, זיך געפּיהלט באַקוועמער און אַ שפּרונג געטהון.

— נו, וואָס געהסטו נישט? — האָט זעליג געפרעגט.

— כ'פויל זיך אַליין!

— וועל איך מיט דיר מיטגעהן, גוט?

און די קינדער אַנגעהמענדיג זיך פאַר די הענטלעך זיינען שפּרינגענדיג פערשוואונדען אין וואַלד.

3.

זעליג איז א פרעהליכער צו צו דער סטאַדאָלע וואו די בושעלם האָ־
בען געהאט דעם נעסט, גענומען פון רחל'ן דאָס איי, עס צוגעהאלטען
מיט די ליפען און לייכט ווי א קאַץ גענומען קלעטערען אויף דער גליי־
כער ליימענער וואנד. ער האָט זיך אָנגעכאפּט פאר אן אָפּענער קראָקווע,
געוואַרט אביסעל, ווי ער וואָלט געזוכט דאָס גלייכגעוויכט און זיך א
ווארף געטהאָן מיט'ן קערפּער אויף'ן דאך. דער נעסט איז בעשטאַנען
פון אן אלטע הילצערנע בראָנע. אין דער בראָנע איז געלעגען א קאָש
אויסגעבעט מיט גראָז און צווייגען. א טוכלער ריח פון פיש, זשאַבעס
און היהנדלעך האָט זעליגען א שלאָג געטהאָן אין פּנים אריין. אין דעם
נעסט זיינען געלעגען דריי גרויסע אייער. זעליג האָט ארויסגענומען אן
איי, אריינגעלעגט אנשטאט דעם דאָס גענזענע און געוואָלט זיך אראָפּ־
לאָזען פון דאך, וויביידע בושעלם האָבען זיך מיט אמאָל בעוויזען און
זיך געטראָגען מיט צושפּרייטע פליגעל גלייך אויף זעליגען. זעליג האָט
נאָך צייט געהאט אראָפּצושפּרינגען, נור ער האָט זיך אזוי דערשראָ־
קען די בושעלם זאָלען איהם נישט צופּיקען, דאָס ער איז געבליבען א רגע
שטעהן מיט דעם איי אין ביידע הענט.

רחל האָט ארויסגעלאָזען א קוויטש:

— זעליג, שפּרינג אראָפּ!

זעליג האָט זיך איינגעקורטשעט, פארשטעלט דאָס פּנים מיט ביידע
הענט, ווי איינער וואָס ערוואַרט קלעפּ און גענומען זיך אראָפּגליטשען
פון משופּע'דיגען דאך.

דער „ער" דורכפליהענדיג האָט אויסגעצויגען זיין לאַנגען האלז, זיך
פערמאָסטען מיט זיין שארפען שנאָבעל זעליגען אין פּנים אריין. זעליג

האָט אויסגעמיטען דעם בושעלס שנאָבעל, געכאַפּט א פּיק אין דער פּליי־צע און אראָפּגעפאַלען פון דאַך ווי א שטיין. דאָס איי האָט זיך צו־שפּריצט און אָבגעגאָסען זעליגען מיט א געלע פליסיגקייט.

רחל האָט געמיינט, אַז זעליג איז געווים טויט פון דעם קלאַפּ, האָט זי זיך גענומען אויסקנייפּען שטיקער פלייש, געפאַלען נעבען זע־ליגען אויף די קניען, איהם ארומגעכאַפּט מיטביידע הענטלעך, גענומען קושען און זיך צעוויינט:

— זעליגעל, טייערער מיינער, ס'טהוט דיר וועה, זאָג? אלץ בין איך שולדיג! צו וואָס האָב איך געבראַכט דאָס איי?

אַז זעליג איז פון דעם קלאַפּ צו זיך געקומען, האָט ער דערפיהלט א וועהטאָג אין דער פּלייצע און זיך דערמאָהנט, אַז דער בושעל האָט איהם א פּיק געטהאָן. רחל דערזעהענדיג, אַז פון רעקיל רינט בלוט האָט זי זיך א כאַפּ געטהאָן פאַר'ן קעפּיל.

— אוי — מאַמעשי, בלוט!

און זי האָט זיך ווידערער אוועקגעזעצט נעבען זעליגען אויף די קניען און איהם גענומען בעטען:

— זעליגעל, טהייערער מיינער, קום צו אונז, ברייגע וועט דיר עפּעס צולעגען, זי וועט אסור קיינעם נישט דערצעהלען, וועסט זעהען, כ'בעט דיך, זעליגעל, קום!

זי האָט איהם א קוש געטהאָן און זיך צעוויינט: אלץ איבער מיר! זעליג זעהענדיג, אַז מען וויינט איבער איהם, האָט ער זיך מיט אַן אמת דערשראָקען, פאַרגעסען אַן דעם וועהטאָג און זיך אויפגעשטעלט.

— קום, רחל, מיר וועלען צוגעהן צום וואַסער, וועסטו מיר אָפּוואַ־שען דאָס בלוט, גוט? וויין נישט, מיר וועט גאָר נישט זיין! כ'האָב שוין געהאַט גרעסערע לעכער אין קאָפּ און ס'האָט זיך אויסגעהיילט.

— ביזט בייז, זעליג?

— ניין!

— ווילסט מיר זאָלען אייביג זיין חבר?

— אודאי וויל איך!

— זעהסט, כ'האָב דיך אַזוי ליעב — האָט רחל געזאָגט און געכאַפּט איהר הענטיל איבער דעם עלעבויגען אין מויל אַריין, פּערקוועטשט די אויגען און אַ שטאַרקען בּיס זיך געטהאָן, אַז אַלע איהרע צייהנדלעך האָ־בען זיך, פּערלאָפּענע מיט בלוט, אַרויסגעפּרעסט.

זיי האָבען געשוויגען, געגאַנגען איבער די דינע, טרוקענע צווייגלעך. וואָס האָבען זיך געבראָכען אונטער זייערע פיסלעך, געגאַנגען צו דער ווייכסעל.

רחל ווי אַ קליינע מאַמע האָט זיך גענומען פּאַרען אַרום זעליג'ן. זי האָט איהם אויסגעטהאָן דאָס רעקעל, דערנאָך האָט זי אַראָפּגעצויגען דאָס העמדעל, זיך אין גאַנצען פערגעסען, אַז מען טאָר ניט קוקען אויף אַ נאַקע־טען אינגעל, גענומען איהר וויים פּאַרטוכעל, עס געטונקט אין קאַלטע וואַסער און אַרומגעווישט זעליגען דעם וואונד. זעליג איז געלעגען אויף אַלע פיער, ווי אַ פערוואונדעט חיה'לע, זיך קיין ריהר געטהאָן און הנאה געהאַט, וואָס רחל פּאַרעט זיך אַרום איהם. און אַז זי האָט דעם וואונד אַרומגעווישט, האָט זי אויסגעוואַשען איהר פּאַרטוכעל, עס גוט אויס־געדרעהט, אַרויפגעלעגט עס זעליגען אויפ'ן וואונד, זיך פערקליבען מיט איהם צווישען קוסטעס, אין שאָטען, און איהם געהייסען זיך אויסציהען מיט'ן פּנים אויף איהר שויס, אַז דער וואונד זאָל זיך עטוואָס צוטריקענען.

זעליג האָט אַלץ געפּאַלגט און איז גלייך אַנשלאָפען געוואָרען ביי רחל'ען אויפ'ן שויס.

רחל האָט יעדע ווײַלע אונטערגעהויבען דאָס פּאַרטוכעל — געקוקט צו דער וואונד פּערטריקענט זיך. דער וואונד אָבער האָט געבלוטיגט, האָט רחל'ן פּאַרקוועטשט אונטער'ן הערציל און זי האָט זיך שטיל צוואַויינט. און אַ פּערוויינטע, מיט רויטע פערלאָפענע אויגען, האָט רחל אויך איינ־גענורעט איהר קעפּיל צווישען די בלעטער און איינגעשלאָפען.

4.

די „זי“ בושעל האָט א גאַנץ פריהמאָרגען נישט אָבגעטרעטען פון איהר נעסט — געקוקט ווי דאָס קליינוואַרג פּיקט זיך פון די אייער.

דער „ער“ איז געוועזען צוטראָגען, געשוועבט איבער דעם נעסט מיט מאָדנע אויסגעשרייען, געבראַכט יעדעס מאָל דער „זי“ עפּעס אין מויל אריין און געשפּרייזט ארום דער סטאָדאָלע גיך, מיט אן איינגעקורטשעטען האלז צווישען די פליגעל און ער האָט אויסגעזעהן ווי א יונגערמאַנטשיק, וועמעס ווייבעל ריכט זיך מיט אן ערשטלינג אין קינבעט אריין.

די „זי“ האָט ארויסגעלאָזט א מאָדנעם „קליור-קליו“. דער „ער“ האָט זיך צוגעזעצט, צושפּרייט די פליעגעל און געזעסען ביים נעסט. ער איז אויף א רגע ווי צוטומעלט געוואָרען, געקוקט אויף דער „זי“, וועלכע האָט אראָפּגעלאָזט פערשעמט דעם קאָפּ, ווי זי וואָלט זיך געבעטען: אז כ'בין אויף מיין וואָרט ניט שולדיג. א קליין געגזעלע האָט זיך ארויס־געקייקעלט פון דער אויסגעגעסענער שאָל פון אן איי. דער בושעל האָט דערפיהלט, ווי אלץ אין איהם נעהמט זיך טרייסלען און ווי אן אָבגע־נאַרטער סאמעץ האָט ער זיך א וואָרף געטהאָן אויף דער „זי“, געפּליקט מיט'ן שנאָבעל איהרע פעדערען. די „זי“ האָט נאָך טיעפער אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, זיך נאָך נעהענטער צוגערוקט צום „ער“ און ווי אן אמת שול־דיגע האָט זי זיך נישט געוועהרט, פערקעהרט, אלץ אין איהר האָט זיך גע־בעטען: שלאָג בעסער.

דער בושעל האָט א פּיק געטהאָן דעם קליינעם געגזיל מיט'ן שנאָ־בעל, עס געכאַפּט פאר'ן קעפּיל און עס א שליידער אראָפּ געטהאָן פון דער סטאָדאָלע. ער האָט גענומען צוזוואַרפען מיט'ן שנאָבעל און מיט די לאָ־פּעס דעם נעסט, מעהר זיך נישט אומגעקוקט אויף דער „זי“, געשטאַנען א ווייַלע און אוועקגעפלויגען.

די „זי“ האָט זיך אויסגעגלייכט, גענומען שאַרפּען אַן די צייהן פון דער בראָנע איהר שנאָבעל און געטראַכט, אַז זי איז אַ פערלוירענע, אַז דער „ער“ איז געפלויגען זי פער׳מסר׳ן פאַר דער סטאַדע.

די „זי“ האָט אויפגעהויבען איין פוס, גענומען שטאַרקער שאַרפען איהר שנאָבעל אַן דער בראָנע און זיך צואווײנט אויף איהר שטייגער. זי איז געוועזען זיכער, אַז דאָס איז נישט איהר שולד, אַז אַן אומגליק איז איהר געשעהן, אַז זי וועט זיי דערצעהלען, די עלטסטע פון דער סטאַדע... זי וועט זיי ווייזען די צוויי קינדער, עכטע בושלעך, מיט רויטע לאַפּקעס און רויטע שנעבעלעך... און זי האָט זיך ווידער צואווײנט.

זעליג מיט רחל׳ן זיינען געזעסען אויף דער פּלים.

— דו ווייסט, רחל?

— וואָס?

— פון היינט אָן וועל איך קענען שווימען פּונקט ווי אַ קאַטשקע.

— ווי ר׳נאָך?

— כ׳וועל זיך אויפשניידען די פינגער פון — — —

— זאָלסט עס נישט טהאָן, הערסט, זעליג! כ׳וועל אויף מיין וואָרט אייביג מיט דיר זיין ברוגז, אייביג!

— אַז דו לאָזט נישט! הער מיך אויף אַ פריהער אויס!

— אודאי לאָז איך נישט!

— זעהסט, כ׳וועל נעמען די הייטלעך פון גענזענע לאַפּקעס, זיי אריינמאַכען צווישען מיינע פינגער, זיי פעסט אַרומבינדען ביז זיי וועלען זיך איינוואַקסען און דערנאָך — — —

— און בלוט וועט נישט געהן? — האָט איהם רחל איבערגעריסען.

— אודאי וועט נישט געהן! אַפּעלאַ האָט מיך אויסגעלערנט זיך צו צושניידען אַ פינגער מיט׳ן שאַרפסטען מעסער און ס׳זאָל קיין בלוט נישט געהן, איהר מאַמע איז דאָך אַ מכשפה!

— דו ביזט דאָך ברוגז מיט אַפּעלאַן?

— אודאי בין איך ברוגז! דו ווייסט, רחל, אַפּעלאַ האָט אַזאַ נראָז,

אז מען טהוט עס א לעק שלאָפט מען א גאנצען מעת־לעת. גלויבסט נישט? אויף מיין ווארט!

— האָט זי!

זיי האָבען א ווײלע געשוויעגען.

— זעליג, ס'איז טאקע אמת, אז אפּעלא'ס מאמע געהט אין שיך פון מענשישע אָדערן?

— אודאי. דו ווייסט, אַפּעלא'ס מאמע קאָן ווערען א שטרוי אויף, זיך בעהאלטען אין קלענסטען שפּעלטיל! זי איז דאָך אן אמת'ע מכשפה!

די שטילע ווייכסעל האָט זיך געבלעזילט. פון די בלעזלעך זיינען געווארען קרייזען. די קרייזען האָבען זיך צואוואקסען, איינגעשלונגען איינער דעם צווייטען, געווארען גרעסער און גרעסער און די תמיד רוהיגע ווייכסעל, וואָס האָט אויסגעזעהן ווי א קריסטאַלענער שפּיגעל, איז ווי פערגליווערט געוואָרען, איינגעשלעפערט אַלץ ארום.

א שוואלב האָט דורכגעפלאטערט, דערזעהען אין וואסער נאָך שוואלבען, האָט ער פון הימליכקייט ווענען זיך אָבגעשטעלט, איינגעטונקט דאָס שנעבעלע און די ווייכסעל האָט זיך אויף דאָס נײַ צובלעזילט.

זעליג האָט דערצעהלט, אז אונטער'ן „שווארצען שטיין", אין א גלעזערנעם פּאלאץ וואוינט וואנדע, די קייסערין פון ווייכסעל. זומער אין די גרויסע היצען, ווען די ווייכסעל ווערט פלאַך, פערקלייבט זיך וואנדע מיט איהרע שוועסטער אויפ'ן שטיין און פערנארען צו זיך קליינע קינדער. זי האָט שוין איהם אויך דריי מאָל געוואָלט כאפּען, האָט ער אָבער אזא שפּרוך, אז ער זאָגט איהם, וואקסט גלייך אויס א פייערדיגע רייף און זי קאָן צו איהם נישט צו.

— זעליג, און צו וואָס דאַרף וואנדע אזוי פיעל קינדער?

— צו וואָס זי דאַרף זיי? זי קושט זיי אזוי לאנג ביז די נשמה געהט זיי אויס און דעמאָלט עסט זי אויף זייערע הערצלעך!

די קינדער האָבען דערזעהן, ווי א מחנה בושעלם קומען אַנצופליהען

לאָזען זיך אראָפּ אויף דער „קעמפּע"*), וואָס געפינט זיך אין מיטען דער ווייכסעל.

— דאָס געהען זיין פּראָוועןן א חתונה — האָט זעליג געזאָגט און זיך געווענדט צו רחל'ן — קום, מיר וועלען צופאָהרען מיט דער לאָדקע.

זעליג האָט אָבגעבונדען פון דער פּליטע די לאָדקע. רחל האָט זיך ארומגעקוקט צי קיינער פון די היימישע זעהט זיי נישט און איז א פרעה־ליכע ארייננעשפּרונגען אין שיפעל.

רחל האָט געקוקט ווי די קליינע קריסטאָלענע וועלען פאלדעווען זיך, שלינגען איין אײנער דעם צווייטען, בלענדען די אויגען, איז זי פרעהליכער געוואָרען און ארויסגעלאָזט א מאָדנעם קוויטש.

זיי זיינען ארוים פון דער „קעמפּע", ארויסגעשלעפּט די לאָדקע און זיך אויסגעצויגען אויפ'ן גראָז.

די בושעלם האָבען זיך אויסגעשטעלט אין א האלבען קרייז. אן על־טערע פּאָרעל, ווי צוויי חשוב'ע בעלי־בתים מיט פערלייגטע הענד, האָבען געשפּאנט אין מיטען קרייז. דער „ער" איז געקומען צופליהען, געהאלטען דאָס טויטע גענזיל אין שנאָבעל, עס אונטערגעטראָגען דער עלטערער פּאָר — נאָ, זעהט !

די עלטערע בושעלם האָבען דאָס גענזיל בעטראכט, באשמעקט, גע־וואָרפען מיט זייערע לאנגע העלזער, געגודערט אויף זייער שטיינער און צוויי בושעלם זיינען אוועקגעפלויגען.

באלד זיינען די בושעלם צוריק געקומען מיט דער „זי". די שלוחים האָבען מיט „קליו־קליא, קליא־קליא" איבערגעגעבען דעם „זי'ס" טענות. די בושעלם האָבען זיך ווידער צוגודערט, זיך געקאָכט, ארוים פון קרייז, זיך צונויפגעשטופּט אין איין קופּע און פון דערוווייטענס האָט זיך גע־דאכט, אז א ברייט־ביייניג פערזעהעניש מיט צעהנדליג בוינקע קעפּ שטעהט אין מיטען דער ווייכסעל און שרייט „קליו־קליו, קליא־קליא" ! —

די בושעלם האָבען ארומגערינגעלט די „זי". דער „ער" איז דער ערש־

*) אינזעל.

טער צו, דערלאַנגט זיין ווייביל אַ פּיק גלייך אין קאָפּ אריין און פון אַלע זייטען האָבען זיך לאַנגע העלזער מיט אָפענע שנאָבעלס געטראָגען צו איהר, פעדערען האָבען זיך געדרעהט אין דער לופטען און דער פויגעל איז צוריסען געוואָרען אויף שטיקלעך.

עס איז געוואָרען שפּעט. רחל איז געזעסען און געוויינט, געוואוסט, אַז זי מיט זעליגען זיינען אין אַלעם שולדיג. זעליג האָט זי אויפגעהויבען:

— קום, רחל, מיר וועלען אהיים פאָהרען.

זיי זיינען אריין אין דער לאָדקע. שווערע וואָלקענס האָבען זיך מיט אמאָל גענומען שניידען פון דער ווייכסעל, זיך אוועקגעשטעלט ווי ווענד. ווי חורבות און עס איז געוואָרען שטאָק פינסטער. אַ בליץ האָט אָנגעצונדען די גאַנצע ווייכסעל. רחל איז צוטומעלט געוואָרען, פון צופיעל ליכטיגקייט גאָר נישט געזעהן, פארגעסען, אַז זי איז אין הער לאָדקע. און איז אויפגעשפּרונגען. האָט אַ קראַך געטהאָן אַ דונער, גלייך מען וואָלט שטיינערנע בערג צוריסען, און ס'האָט אַ גאָר געטהאָן אַ בבול.

רחל איז מעהר אין דער לאָדקע נישט געוועזען. זעליג האָט אראָבגעוואָרפען דאָס רעקיל, געזוכט רחל'ען, זיך אראָבגעלאָזט אונטער'ן וואַסער — רחל איז נישטאָ.

די ווייכסעל האָט געשטורעמט.

שווארצע וואלען, ווי צורייצטע חיות, מיט שוים אויף די מיילער, האָבען זיך אויפגעשטעלט אויף די הינטערשטע פיס, גערעוועט, זיך געוואָרפען אויף זעליגען. און פון אַלע זייטען האָבען בליצען, ווי פייערדיגע סטענגעס, איהם געבלענדט די אויגען. די לאָדקע איז שוין געוועזען ווייט פון איהם, זיך געטראָגען אליין איבער דער ווייכסעל. אַ וואָל האָט איהם איינגעהילט, און זעליג האָט דערפיהלט, אַז ס'ווערט איהם גרינגער, האָט ער אָבגעלאָזט הענד און פיס און דערזעהן ווי אַ פּאַלאַץ מיט גרינע פּייערלעך שווימט צו איהם. וואנדע איינגעהילט אין ווייסליכע בליצען בלייבט הענגען אין דער לופטען. זי רופט איהם צו זיך, ווייזט איהם

רחל'ען, שיקט צו איהם בליצען און די בליצען, ווי לאַנגע צינגען, ווערען אַלץ דינער. די בליצען קיצלען, קושען, ברענען, און זיין מאַמע שטעהט איבער איהם, קוועטשט ציטרין אויף צוקער און לעגט איהם אין מויל אריין. און מיט אמאָל צושפּרייט וואַנדע איהרע וואַסערדיגע האָאַר. די האָאַר ווערען לענגער, וויקלען איהם ארום און, ווי דורך טויזענדער רינגעס, שטראָמט וואַסער, פערלעשט די בליצען און ס'ווערט איהם אזוי גוט, אזוי גוט און ער שווימט.

ציגײַנער

1.

פייערדיגע פלאמען זיינען געוואקסען פון דער ערד ארויס, געוואקסען און זיך פערצווייגען אלץ העכער און העכער ביז די ווייס־צונגליהטע שפיצען האבען זיך צונויפגעגאָסען מיט'ן הימעל און איבערגעלאזט הינטער זיך קופער, גאָלד און בראָנז.

ארום די פייער־פלאמען האבען זיך געטאָפּיעט קליינע, פורפורוויטע פייערלאך.

דאָס האט זיגמונד בליאש געברענט זיינע „קארפעס"*) און געמאכט פון געוועזענעם וואלד לאָנקעס.

צווישען די פייערען ארום א ליימענער פאָדלאָגע זיינען געוועזען צוואווארפען קופקעס ציגיינער.

א יונגער ציגיינער אין א פּאָר ברייטע, בלויע הויזען, אין א פּאָר לאקירטע שטיוועל מיט געפאלדעוועטע ווי א הארמאָניע כאָליאוועס, איז געזעסען מיט א ציגאנקע. מיט דער לינקער האנד האט ער זי ארומגענומען און די פינגער פון דער רעכטער האָט ער פערלייגט אין א פייג, צוגעשטעלט דעם גראָבען צו די ליפען און הילכיג ווי דורך א פייפעל האָט ער אויסגעפייפט א פּאָלקע.

עטליכע פּאָרלעך האָבען זיך לייכט געטראָגען איבער דער ליימענער פּאָדלאָגע.

ווי אן אויסגערוהטער לייב איז געלעגען אויבען אָן דער „סטאראָסטא" מאָראָלע, א ציגיינער פון א יאהר עטליכע און פופציג, מיט א פּאָר לאנגע גרויע וואָנסען. ער איז געלעגען אין א פּאָר בלויע הויזען בענייהט

*) דער שטאָם פון אָן אָבגעהאָקטען בוים.

מיט שוטאַש־בלומען, אין א צועפּענט באַטיסטען העמד, פון אונטער וועל־כען א קופּער־האַריג לייב האָט זיך ארויסגעזעהן, געקוקט מיט אַן אָפען פּנים צום וואַלד־צו און לאַנגזאַם געצויגען זיין פּאַרצעלאַיענע פּיפּקע.

נעבען איהם אויף אויסגענעהטע קישענס איז געזעסען זיין ווייב, אַן אכצעהן יעהריגע ציגאַנקע, איינגעהילט אין א קאָלירטע זיידענע פּלאַכטע. די שעהנע ציגאַנקע האָט אוועקגעלעגט איהר קאָפּ אויפ'ן אקסעל. ווי אַן אומעטיג קינד, צועפּענט איהרע גרויסע אויגען מיט די בלויע הייפען ארום, איינגעצויגען די לענגליכע ברעמען און אונרוהיג גענומען קלימפּערן מיט איהרע צעפּ, אין וועלכע זילבערנע רובעלס זיינען געווען איינגעפּלאַכ־טען. זי האָט אויסגעשטרעקט איהר לאַנגען, ברוינעם האַלז, זיך פערקוקט אזוי ווייט ווי דאָס אויג האָט געקענט כאַפּען און אזוי געבליבען זיצען אין דער נאַכט אריין א שטאַלצע, אַן אונרוהיגע.

ארום איז געווען שטיל. די ציגיינער זיינען געלעגען אויף די בויי־כער, זיך איינגעקוקט אין די פייערן, געפּיפּקעט זייערע לולקעס און גע־שפּיגען.

א פולע לבנה האָט אַבגעגאָסען די בוימער פון צווייטען זייט שאָס־סע מיט א מאַטען שיין און די בלעטער, ווי בלייכע ים־שיסעלעך, האָבען געשפּרונגען פון א ציגיינער אויף א ציגאַנקע. די פייערן האָבען זיך געהאַלטען אין איין ציהען, זיך דערגעהענטערט און איינגעהילט אַלץ אין רויטען — איז די לבנה מיט אמאָל רויט געוואָרען און די ים־שיסעלעך האָבען זיך אויף א רגע בעהאַלטען.

די שעהנע ציגאַנקע האָט א ציטער געטהאָן.

— וואָס איז קינד ? אַפּעלאַ, פויגעל מיינער, וואָס איז ? — האָט מאַראַלע זי ליעבליך געפרעגט.

אַפּעלאַ האָט איהם א רגע אַנגעקוקט און זיך א שטעל געטהאָן אויף די קניהען. די קאָלירטע פּלאַכטע איז געבליבען הענגען אויף איין אקסעל און אַפּעלאַ איז געבליבען שטעהן אין א לויז ווייס קלייד, ווי אין א נאַכט־העמד אָהן ארבעל. זי האָט אַנגעכאַפּט איהר מאַראַלען פאַר די לאַנגע האָהר, זיך אַפּגערוקט אזוי ווייט ווי די אויסגעשטרעקטע הענד האָבען

ערלויבט, פערביסען די אונטערשטע ליפּ מיט איהרע ווייסע, ווילדע ציהן און געלאכט און געשאָקעלט מיט'ן צופּאַטעלטען, שוואַרצען קאָפּ האָהר, וואו א צוויי־שאַרפיגער שטילעט איז געווען דורכגענומען.

די בלייכע ים־שיסעלעך, ווי א מחנה ווייסע פייגעל, האָבען אויף דאָס ניי גענומען שטיפען מיט אָפּעלא'ן, האָט זי זיך האַרציג צולאכט און בויגיג, ווי א ווילדע קאַטץ, גענומען אויסקושען מאַראַלען די אויגען, דאָס האָריגע לייב, טיעפער איינגעגראָבען איהרע צעהן פינגער אין זיינע לאַנגע פאַסמעס האָהר, זיך צוריקגעבויגען, און, איינגעהילטע אין א רויטען שיין, זיינען ביידע געבליבען זיצען ווי פון איין שטיק קופער אויסגעשמיעדט.

די ציגיינער, וואָס זיינען געלעגען אַרום, האָבען נערוועז גענומען פּיפּקען זייערע ליולקעס, געשפּיגען ווי ווייט זיי האָבען נור געקענט, כמעט זיך געשעמט צו קוקען ווי מאַראַלע, זייער „סטאַראָסטא", פערגעסט זיך און זיך געשראָקען, אז דער אַלטער זאָל באַלד קיין נאַרישקייט נישט אָפּטהאָן.

— אמת, אָפּעלא איז א טייפעל, א שטיק פייער, פונדעסטוועגען דאַרף זי געדענקען, אז זי איז נישט מעהר ווי א מויד און איהר פּלאַץ איז ביי מאַראַלע'ס פּיס — האָבען די ציגיינער געטראַכט, זיך דערפיהלט מיט אמאָל אינגער און זיך גענומען צושאַרען צו די ציגאַנקעס.

אָפּעלא האָט זיך פאַמעליך אַראָפּגעלאָזט אויף די קישענס, זיך אויסגעצויגען מיט'ן פּנים צום הימעל און אַן אונרוהיגע גענומען כאַפּען מיט ביידע הענד די ים־שיסעלעך, אונטערגעשטעלט אונטער זיי די באַקען, דעם שטערען, די שוואַרצע האָהר, די אויגען.

און בערג פונקען, ווי פאַלענדע שטערען, האָבען זיך געשאָטען פון אַלע זייטען — דאָס האָבען האַלב־נאַקעטע ציגיינערלאַך געוואָרפען גרויסע שטיינער אין פונאַנדערגעברענטע קאַרפּעס.

אַרום איז געווען שטיל. פון מאָל צו מאָל האָט פון א צובראָכענע קאַרפּע א סענק אויסגעשאָכען.

צעמבאַל, דער בלינדער, גרויער פּיעדעלשפּיעלער, מיט דער קאָלטע־נעוואַטער, ווי פון בראָנז געפּלאָכטענער באָרד, וואָס איז פערוואַקסען

אזש אין קאפ אריין און זיך פערצווינגען ביז אונטער די אויגען, האט אויסגעזעהן ווי אן אויסגעגראבענע מיט די ווארצלען קארפע. צעמבאל האט א שאר געטהאן מיט זיינע ביינערנע קנאכען איבער די סטרונעס פון אן אלטער פיעדעל, צועפענט זיינע היהנערשע אויגען און מיט א צוצויגענע פחד־שטימע האט ער אנגעהויבען די אלטע, צום הונדערטען מאל דערצעהלטע געשיכטע:

„געלעבט האט אמאל א ציגײנער אלגאשי. ער האט גערעדט מיט דיר, דאכט זיך געהאלטען די הענד אין די הויזען־קעשענעס און ווי דו ביזט נור אוועקגעגאנגען, זיך א כאפ געטהאן — די פאר גראשען זיינען נישטא. און אז מען האט איהם געכאפט אין א שטוב איז ער געוואָרען א ווערעמיל און ארויס דורך א שפאלט. א גוטער ציגײנער איז אלגאשי געוועזען — פון „קאשטשאל" ניט געוואלט וויסען און צום היילינגען „דעמב" תפילה געטהאן. און פערשוואונדען איז אלגאשי ביי טאג, דען פאר זיין קאפ האט דער „וואיעוואדא" צוגעזאגט הונדערט זילבערנע גילדען, און ביי נאכט איז אלגאשי געשוואומען איבער דער ווייכסעל מיט זיין באנדע וואוילע יונגען. און געקעניגט האט דער ציגײנער אלגאשי ביי נאכט איבער דער ווייכסעל גאנצע דריי יאהר מיט דריי טעג.

„שווערע צייטען זיינען געקומען — מחנות טערקען ווי היישעריד־קען האבען פערפלייצט פוילען, ליטא און אונגארן. יונג און אלט, ווער עס האט נור געקענט האלטען א שווערד אין האנד, איז געגאנגען שלא־גען דעם טערק און געבליבען זיינען אין לאנד קינדער און ווייבער.

„געוואלט האט אלגאשי שלאגען דעם טערק, שטארק געוואלט, גע־שעמט האט זיך דער ציגײנער אלגאשי צו בלייבען אין א מדינה פון ווייבער און קינדער. שטאלץ איז דער ציגײנער אלגאשי געוועזען, געווארט דער „וואיעוואדא" זאל נאך איהם שיקען און אן אנגעכמורעטער, א ביי־זער האט זיך אלגאשי געטראגען אויף זיין שיפעל איבער דער ווייכסעל און געפייפט. און דער „וואיעוואדא" האט נאך אלגאשי'ן ניט געשיקט. און וואס נעהענטער די טערקען האבען זיך גערוקט צו דער ווייכסעל, געצונדען דערפער, אלץ ניכער האט זיך אלגאשי געטראגען איבער דעם

וואסער, געפּאַטשעט מיט זיין קרומע שאבלע און העכער געפּייפּט. און אז די פייערן זיינען געוואָרען אלץ גרעסער, איינגעהילט די ווייכסעל, און די ווייסע שוים הינטערן שיפעל איז מיט אמאָל רויט געוואָרען, האָט אַלגאשי אָפּגעזיפּצט און א שמייכעל געטהאָן. דאָס האָט איהם די ווייכסעל אליין געשיקט שלאָגען דעם טערק. א פרעהליכער האָט אַלגאשי נאָך דיזעלבע נאכט געשיקט א שליח צום „וואָיעוואָדא“ און שלום געשלאָסען. און באלד האָט מען דערהערט איבער גאנץ פוילען אַלגאשי'ס גבורות — ער האָט געשניטען מיט זיין קרומע שאבלע טערקישע קעפּ, ווי מען שניידט שטרוי“.

דער בלינדער צעמבאל איז אנשוויגען געוואָרען. זיך אויסגעדרעהט צו די פייערן און א ווייס־צוגליהטע שיין, ווי א בליץ, האָט זיך פערפּלאָנטערט אין זיין קאַלטענעוואַטע באָרד, זיך א הויב געטהאָן און ווי א בלאנקענד'ע שארף זיך איינגעשניטען אין זיין צואַקערט און פערוואַקסען פּנים.

ער האָט ווידער א ציה געטהאָן מיט די פינגער איבער די סטרונעס און א צושטראָהלטער האָט ער נאָך פאמעליכער גענומען ציהען זיינע ווערטער:

„און אז אַלגאשי איז צוריקגעקומען פון דער מלחמה, האט ער דעם „וואָיעוואָדא“ געבראַכט א מתנה א גאָלדענע שווערד און זיך — א גאָלדענע ציגאַנקע. שעהן איז געוועזען די גאָלדענע שווערד, שעהנער אָבער — די גאָלדענע ציגאַנקע. איהרע שווארצע אויגען האָבען געברענט ווי זיעבען זונען און ניט איין יונג איז דורך איהר פער'שרפ'עט געוואָרען. געפעלען איז דעם „וואָיעוואָדא“ די גאָלדענע שווערד און נאָך מעהר איז איהם געפעלען — די ציגאַנקע. האָט דער „וואָיעוואָדא“ אַלגאשי'ן אָפּגעשיקט די גאָלדענע שווערד און בעפוילען ער זאָל איהם שיקען די ציגאַנקע. די ערשטע נאכט דארף זי בעלאַנגען צו איהם. אזא מנהג איז דאָן געוועזען.

— א דונער וואָלט איך איהם געגעבען! — האָט א יונגער ציגיינער איבערגעריסען צעמבאַלען מיט א ניגון.

„און אומעטיג איז אַלגאשי געוואָרען. ער האָט אַראָפּגעלאָזט זיין שטאָלצען קאָפּ און זיינע וואָנסען זיינען געפאַלען־איבער די אַקסלען. ער האָט געשוואָרען ביים אַלטען „דעמב“ צו זיין געטריי דעם „וואָיעוואָדאָ“ און שיקען די ציגאַנקע האָט איהם דאָס האַרץ ניט געלאָזט, אוי, ניט געלאָזט. און אַלגאשי איז אוועק מיט דער ציגאַנקע צו דער ווייכסעל, געפאַלען פאַר'ן אַלטען, נאַקעטען „דעמב“, אַהן בלעטער און אָהן צווייגען, און אַזוי געזאָגט: „אַלטער דעמב, הייליגער־דעמב, אַזוי און אַזוי, אַזוי און אַזוי, צי זאָל איך שיקען די מויד צום „וואָיעוואָדאָ“? און דער דעמב האָט געענטפערט: „פרעג ניט מיך, פרעג די ווייכסעל און אויב זי וועט דיר ניט ענטפערען וואַרף איהר די גאָלדענע שווערד פאַר א קרבן און דער סמן וועט זיין — די ווייסע פּאַסען פון הינטער דיין שיפעל מוזען רויט ווערען“.

„און אַלגאשי איז געזעסען מיט דער שעהנער ציגאַנקע אויפ'ן ברעג פון דער ווייכסעל, געהייסען טרייבען זיין שיפעל און געוואַרט זיכער, אז א נס וועט געשעהען. און ווייס איז די שוים פון הינטער'ן שיפעל געוועזען און נאָך ווייסער זיינען דער ציגאַנקעס ווייסע צייהן געוועזען. איז אַלגאשי געוואָרען אונרוהיג, א שליידער געטהאָן די גאָלדענע שווערד אין דער ווייכסעל אריין, ניכער געהייסען טרייבען דאָס שיפעל און די שוים איז אַלץ ווייסער געוואָרען. און די שעהנע ציגאַנקע האָט צופלאָכטען איהרע לאַנגע, שוואַרצע צעפּ, אַרומגענומען אַלגאשען מיט ביידע הענד און שטאַרק געבעטען ער זאָל זי ניט שיקען צום „וואָיעוואָדאָ“. און אז דעם „וואָיעוואָדאָ'ס“ שליח האָט זיך בעוויזען פון דער ווייטענס און די ווייסע שוים פון הינטער'ן שיפעל איז ניט רויט געוואָרען, האָט אַלגאשי א בלאָסער אויפגעהויבען זיין ציגאַנקע און זיך א וואַרף געטהאָן מיט איהר אויף די שפּיציגע, שוואַרצע שטיינער, וואָס האָבען זיך געשווינקט אין דער ווייכסעל. און די ווייסע שוים האָט גענומען רויט ווערען.

„אַזוי איז געשטאָרבען דער ציגיינער אַלגאשי און זיין גאָלדענע ציגאַנקע — — — — —“.

צעמבאל איז אנשווינגען געוואָרען, פערלייגט א פוס אויף א פוס, פערמאכט די בלינדע אויגען און אנשפּארענדיג זיין לאנגע, קאַלטענע־וואטע באָרד אויף דער פיעדעל, האָט ער גענומען ציהען מיט'ן בויגען איבער די סטרונעס, איבער דער באָרד. זיינען די ציגיינער לעבעדיגער געוואָרען, גענומען מיט־פייפען, מיטזינגען און די, וואָס זיינען געלעגען אויף די בייכער, האָבען פעררייסען די פיס אין דער לופטען און צוגע־קלאַפּט מיט די טילקעס צום טאקט.

און א פער'חלום'טע איז אַפּעלא געזעסען אויף די ווייכע קישענס, געזעהן דעם גבור אַלגאשי, ווי ער שטעהט ערגעץ ווייט א הויכער אין א פו־טערען היטעל, האלט די גאַלדענע ציגאנקע אויף די הענד. די ציגאנקע שפּרייט פייערדיגע פּלאכטעס, צינדט בוימער און דער וואלד ברענט. אַפּעלא האָט א ציטער געטהאָן, זיך א ווײַלע איינגעהערט ווי די צי־גיינער זינגען און איז אויפגעשפּרונגען. זי האָט אראָפּגעלאָזט די קאָ־לירטע זיידענע פּלאכטע איבער די ברוסטען, זי פעסט איינגעצויגען ארום דער טאַליע און אין איהרע געלע געשנורעוועטע שטיוועלאך מיט די זיי־דענע קוטאסען, האָט זי גענומען ארומגעהן איבער דער פּאָדלאָגע געלאָ־סען. זי האָט געהויבען מיט די אקסלען, געבויגען איהרע פולע נאקעטע הענד, פערלעגט די צוויי צעפּ ארום דעם קאָפּ ווי א קראנץ און זיך אָפּ־געשטעלט.

און „אַוואטשארעק“ האָט זיך צושאָטען אין דער נאכט אריין.

א יונגער ציגיינער אין א פּאָר לאקירטע שטיוועל מיט שטאָהלענע פּאָדקאָוועס, די שווארצע געקרויזטע האָהר פערקעמט מיט א שרינט אין דער מיט, די וואָנסען וואויל־יונגעריש פערדרעהט, איז א פאל אריין געטהאָן ווי א רוח און זיך גענומען טראָגען אויף איין פוס צו דער צי־גאנקע. ער האָט אָנגענומען אַפּעלא'ן ביי דער האנד, אויסגעשטעלט א פוס, מיטגעזונגען און שטעהענדיג אויף איין פּלאַץ האָט ער גענומען צוקלאַפּען מיט א פוס צום טאקט, אז פונקען האָבען זיך געגאָסען פון אונטער דער פּאָדקאָווע. ער האָט זיך מיט אמאָל א ריס געטהאָן ווי א ווינד, געפלויגען מיט אַפּעלא'ן איבער דער פּאָדלאָגע און עס האָט זיך

גערראַכט אז ער קלייבט זיך צו אנטלויפען מיט דער ציגאנקע ערגעץ אין פעלד אריין; האָט ער זיך אָבער ביים ראַנד פון דער פאָדלאָגע אין דעם שטאַרקסטען אימפּעט א זעץ צו געטון, פערוואָרפען א פוס, א זעץ געטהאָן אין דער לאַקירטער כאָליאווע, א קנאַל מיט דער צונג, זיך האסטיג א כאַפּ אויף געטהאָן, געבליבען שטעהן אויף די אָבצאסען, זיך גענומען דרעהען אויף איין פוס צוקלאַפּענדיג מיט דעם צווייטען, גלייך מען וואָלט ארבעס געשאָטען, געפאַלען אויף די הענ־, אויפ'ן בויך, זיך אַרומגעוויקעלט ווי א בויגעל אַרום אַפּעלאַ'ס פיס און אַפּעלאַ א צופלאַמטע, א שטאָלצע, מיט'ן בלאַנקענדען שטילעט אין איהרע צופּאטעלטע, שווארצע האָהר, וואָס האָבען זיך האלב צושאָטען איבער די אקסלען, האָט זיך בויגינג צוגעזעצט אויפ'ן ציגיינער, אויסגעשטרעקט איהר לאַנגען גאָלדענעם האלז, פערזשמורעט די אויגען און ווי א קלאָר פייפעל גענומען אויסזינגען און „אָווטשאַרעק“.

און אז די ציגיינער, יונג און אלט — טונקעל־קופּערנע, מיט שווארצע קעפּ האָהר, מיט פלאַם־פייערדיגע אויגען, דיהרעוודיג, מיט טיגריי־שעס אין זייערע אלע גליעדער, האָבען דערזעהען פון דערווייטענס די קופּער־שמיערען מיט די גרויסע זילבערנע קנעפּ ווי גלעקלאך, האָבען זיי זיך דערפיהלט שטאָלצער, וואָס די ציגיינערשע יחסנים פאַרלאָזען זייערע פייערן ביי נאַכט און שלעפּען זיך אהער, און אלץ צוליעב אַפּעלאַ'ן!

זיי האָבען זיך איינציגווייז אויפגעשטעלט, אראָפּגעוואָרפען די בלויע רעקלאך און א ציגיינער איז זיך פאַרגאַנגען:

...שווארצע אויגען, שווארצע צעפּ,
ווייסע ציינער, זילבערנע קנעפּ!
האָלאַ, חאָלאַ, האָלאַ־לאַ!
האָלאַ, האָלאַ, האָלאַ־לאַ!

און א כאָהר פון מענערשע שטימען האָט זיך געריסען אין דער נאַכט אריין, געוואָרען ווילדער, זיך אָפּגעריסען און אָנגעיאָגט א מאָדנעם אומעט. האָט זיך א ציגיינער ערגעץ צולאכט — האָבען אלע אויס־געשאָסען אין א קינדיש געלעכטער, זיך געפּאָרט און ווילד זיך געטראָ־

נען איבער דער·פּאַפּלאַגע.

יונגע פּויערים און שיקסעס האָבן זיך צונויפגעקליבן פון אַרום, זיך צוזעצט פון דערווייטענס און געקוקט. עס איז געווען שטיל. די פּויערען זיינען זיך צושוואָומען, אַנגעפילט די לופט מיט אַ רויטליכען רויך. די לבנה אַ בלוטיגע, אַ רויטע איז געשטאַנען איבער'ן וואַלד און גרויסע, לאַנגע שאָטענס האָבן זיך געלעגט, געהויבען, זיך אויסגעצויגען איבער'ן שאָססע און פערשוואונדען ערגעץ דאָרט אין טיפען וואַלד.

פון די שאָטענס האָט זיך אַרויסגעשניטען אַ הויכע פיגור, באַלד נאָך אַ פיגור און זיי האָבן זיך דערנעהנטערט צו די ציגיינער. דאָס איז געווען זיגמונד בליאַש, אַ הויכער, ברונעט פון אַ יאָהר פינף און צוואַנציג, מיט אַ קלוג ריהרעוודיג פּנים, וואָס מאַכט תמיד דעם איינדרוק אַז עס איז ניט גערואַזירט. בליאַש, פאַרפאַהרענדיג צו זיך אויף אַ טאָג אין וואַלד אַריין, איז אַ נייגעריגער געגאַנגען בעקוקען די ציגיינער. נאָך איהם האָט זיך נאָכגעשלעפּט וואַצעק זיין לעשניק — אַ נידריגער, ברייט־ביינינגער און איינגעהויקערטער פויער מיט צושפּרייטע הענד און פיס, דערמאַהנענדיג פון דערווייטענס אַ גרויסען שפּין.

אַז זיגמונד בליאַש איז צוגעקומען נעהנטער און דערזעהן אַפּעלאָן, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט. די ציגאַנקע אין איהר קאָלירטע, זיידענע פלאַכטע מיט די צופּאַטעלטע האָר הורכגענומען מיט'ן בלאַנקענדען שטיפעלעט, איז געשטאַנען אין דער מיט פון דער פּאַדלאַגע·אַ פריגיגע, אַ שטאָלצע. זי האָט אַ בויג געטהאָן איהר קאָפּ צוריק — און די לבנה האָט זי אָפּגעגאָסען מיט אַ מאַטע זילבערנע בלייכקייט; לינקס — און די פּויערען האָבן זי איינגעהילט אין אַ רויטליך זיידענעם טוהל. זיגמונד האָט אַליין ניט געוואוסט וואָס אין דער ציגאַנקע געפעלט איהם און פונקט ווי דער ים אין אַ שעהנעם פאַרנאַכט שטימט אי פרעהליך, אי אומעטיג, אַזוי האָט בליאַש מיט אַמאָל דערפיהלט ווי עס ווערט איהם אי לייכט, אי שווער און אַ צוגעשמידטער איז ער געבליבען שטעהן און געקוקט אויף דער ציגאַנקע.

דער לעשניק האָט פון גרויס התפּעלות פערדרוקט דאָס היטעל, זיך

געגומען קראַצען און אויסגעשפּיגען: „פּשא־קרעוו, א טייוועל א מויד"!
די ציגיינער דערזעהענדיג דעם פּאַן בליאַש האָבען זיי איהם גלייך צוגעפיהרט צום „סטאַראָסטאַ".
— גוט אבענד, פּאַניע בעל־הבית! געקומען בעזוכען אונז ציגיינער. אמת? זעהר שעהן, זיץ! — האָט דער סטאַראָסטאַ געצויגען די ווער־טער און צוגערוקט בליאַש'ן א לייוועגטען בענקעל.

זיגמונד בליאַש האָט זיך אויסגעצויגען נעבען ציגיינער אויפ'ן גראָז. א יונג ציגיינעריל האָט דערלאַנגט צוויי פלעשלאַך ביער.
— יעצט, מיין „גאָלדענער פּאַן", וועלען מיר טרינקען ברודער־שאַפט — און דער סטאַראָסטאַ האָט דערלאַנגט זיגמונד'ן א פלעשעל ביער.
— א דאַנק, איך טרינק נישט!
— בא — האָט דער סטאַראָסטאַ אויסגעשפּיגען — דער פּאַן שעהמט זיך גאָר מיט ציגיינער! עה, „פּאַניע זלאָטי", דאָס געהט נישט! מיר זיי־נען דאָך קאַטאָליקען, געהען אין דעם זעלבען „קאָשטשאָל", ליגען אויפ'ן זעלבען בית־עולם, מיר זיינען ברידער! נו, טרינק! בעליידיג נישט א צי־גיינער!
— ווער איז דיין ברודער, ווער? וואָס מלאָמעלסטו? — האָט דער לעשניק זיך חוצפּה'דיג אריינגעמישט — דו טרעפּסט ווי א בלינד פערד!
— ווער רעדט צו דיר — האָט מאַראַלע שטאָלץ געענטפערט — אז מענשען רעדען, שווייג, דו, חזר'שע אויער, דו! — און ער האָט ווייטער גערעדט צו בליאַש'ן:
— אזוי, דען פּאַן בעל־הבית איז א „איזראעליטאַ", נו, זיינען מיר דאָך אודאי און אודאי קרובים, טאָ טרינק־זשע, פּאַניע! א פלעשעל ביער וועט דיך אביסעל צוטרייסלען און יונג ביזטו דאָך — נישט גוט צו זיצען אויף הייסע קוילען, פּאַניע, עס בריהט! קלויבט מען זיך אויס א ציגאַנקע! פייער לעשט פייער!
זיגמונד בליאַש האָט געשמייכעלט.
— עה, פּאַניע, דו ביזט געלערנט, געגאַנגען אין שקאָלעס און אזא

קליינינקייט ווייסט דו נישט, נו, טרינק וועל איך דיר באלד ערקלעהרען.
דער סטאַראָסטא האָט אָנגעהויבען:

— מיט טויזענדער יאָהרען צוריק, ווען דער שטארקער דעבלא האָט געוואָלט מענשען בעשאפען, האָט ער אוועקגעשטעלט מחנות מלאכים איבער צוויי גרויסע גריבער ליים און געהייסען פון ערשטען גרוב אויס־קנעטען אידען און פון צווייטען — פּאָליאקען. די מלאכים האָבען גע־קנעטען, געקנעטען ביז זיי האָבען כמעט דעם גאנצען ליים אויסגעקנעטען. אין יעדען גרוב איז געבליבען צו ביסעל ליים פון וועלכען מען האָט מעהר קיין מענש ניט געקאָנט מאכען, זיינען די מלאכים געשטאַנען פערזאָרגטע, נישט געוואוסט וואָס מיט'ן ליים צו טהאָן. אז דער שטארקער דעבלא האָט דאָס דערהערט, האָט ער זיך צולאכט פון איין אויער ביז דעם צווייטען, צונויפגענומען דאָס ליים פון ביידע גריבער, עס גוט אויסגע־קנעטען און ארויסגעשפּרונגען איז א שווארצער ציגיינער.

בליאש האָט זיך צולאכט. אַפּעלאָ איז צוגעקומען טאַנצענדיג און ווי זי וואָלט נישט באמערקט א פרעמדען מאן זיצען, האָט זי זיך א וואָרף אריין געטהאָן אין די קישענס.

— נו, פויגעל מיינער, ביז מיעד — האָט זיך דער סטאַראָסטא גע־ווענדעט צו אַפּעלאָ'ן — זעהסט, דאָס איז דער פּאַן בעל־הבית, געקומען אונז בעזוכען, ווייבעל מיינס!

זי האָט א ווײלע געקוקט אויף בליאש'ן און איהם בעגריסט.

— איהר האָט א שעהן ווייב, אויף מיין וואָרט, שעהן — האָט בליאש געזאָגט דעם ציגיינער אז זי זאָל אויך הערען און געקוקט אויף דער ציגאנקע.

אַפּעלאָ האָט צועפענט איהרע גרויסע אויגען און מיט א קינדישער תמימות און איבערראשונג געקוקט בליאש'ן גלייך אין פּנים אריין, ביז ער האָט נישט אויסגעהאלטען און זיך פארשעהמט. האָט זי אויסגעשאָסען אין א הילכיג געלעכטער, אויפגעשפּרונגען און פערשוואונדען צווישען די פּאַארלאַך אויף דער פּאַדלאָגע.

— יונג בלוט — האָט דער סטאַראָסטא א צופריעדענער געזונגען—

קאָן נישט איינזיצען... דאָס איז גאָר קיין מויד נישט, דאָס איז פייער! און אלט ווערען לאָזט זי נישט, זי וועט גיכער פון טויט לעבעדיג מאַ־כען!

— איהר האָט שוין לאנג חתונה געהאט? — האָט בליאש גע־פרעגט.

— לאנג? ניין! צום לויוועטשער פערד־מארק וועט ווערען א יאָהר!

אָפּעלאָ איז צוריקגעקומען, זיך אראָפּגעלאָזט אויף די קישענס און אָן אונצופריעדענע געזאָגט:

— קום, טהייערער, מיר וועלען א היים געהן, איך בין מיעד.

— וואָס איז, פויגעל מיינער? וואָס האָסט דו דאָס קעפּיל אראָפּגע־לאָזט, זאָג!

— גאָר נישט. איך בין מיעד, קום אהיים!

— גוט!

מאַראלע האָט זיך אויפגעשטעלט, אָנגעטהאָן זיין בלויען, ברייטען ראָק מיט די קיילעכדיגע שנורענע פּעטליעס און זיך צורעדט מיט א צי־גיינער.

אָפּעלאָ האָט מיט אמאָל געפרעגט, ניט קוקענדיג אויף בליאש'ן:

— דער פּאָן איז רייך? ווי רייך איז דער פּאָן?

— איך בין זעהר רייך!

— רייך ווי א פּרינץ?

— רייכער!

— און צו וואָס דאַרף דער פּאָן אזוי פיעל געלד?

— איך זאמעל עס פאר מיין געליעבטע.

— טאָקע? און וואו וואוינט דער פּאָן? אין וואלד?

— ניין, איך וואוין ווייט פון דאָן, איך וואוין אין ווארשע.

—אין ווארשע? דאָרט זיינען דאָך פאראַן אזוי פיעל שעהנע מייד־לאך! פאַרוואָס קלויבט זיך דער פּאָן נישט אוים קיין געליעבטע?

— ווען איך געפין אזא מיידעל ווי דו ביזט... ווי הייסט דו?

— נעה, דער פּאַן לאַכט פון מיר!

— אסור!

— ווי איך היים? אַפּעלאַ! און ווי הייסט דער פּאַן?

— זיגמונד. אַפּעלאַ, דו ווייסט וואו די וועראַנדע איז אין וואלד?

— אודאי וויים איך!

— קום מאָרגען פאַרנאַכט צו דער וועראַנדע. וועסט קומען?

— צו דער וועראַנדע?

מאַראַלע האָט איבערגעריסען דעם געשפּרעך. ער האָט צונויפגענו־מען די קישענס, זיי איבערגעגעבען א ציגיינער און זיך געזעגענט מיט בליאַש'ן:

— א גוטע נאַכט, פּאַניע בעל־הבית, א גוטע נאַכט.

— א גוטע נאַכט.

אַפּעלאַ איז אויפגעשפּרונגען, זיך נישט געזעגענט מיט בליאַש'ן און גענומען אוועקגעהן מיט'ן ציגיינער.

בליאַש איז געבליבען ליגען, געקוקט ווי דער „סטאַראַסטאַ“ שפּרייזט יונג און בויגיק, ווי וואוילעריש ער וואַרפט מיט דעם גרויסען קאָפּ האָהר און פערשווינדט ביסלעכווייז מיט דער ציגאַנקע. צוויי גרויסע שאָטענס האָבען געשפּרונגען פון דער לאַנקע אויפ'ן שאָססע און בליאַש'ן איז מיט אמאָל שטאַרק אומעטיג געוואָרען.

די פּאַדלאָגע איז געוואָרען לעדיג.

ערגעץ ווייט האָט זיך עמיצער צוזונגען, עס האָט זיך געהערט א געלעכטער און עס איז שטיל געוואָרען.

בילאַש איז געלעגען מיט פערמאַכטע אויגען, געקוקט אויף אַפּע־לאַ'ן, ווי אויף א ווילדע פּרינצעסין און עס האָט איהם באַנג געטהאָן ביז טרעהרען.

2.

עס איז געווען א הייסער נאָכמיטאג. די היטץ האָט געטריקענט אין האַלז, געקלעפּט די אויגען, אַנגעיאָגט א פוילקייט, אז עס האָט זיך גאָר נישט געוואָלט טהאָן, ניט טראַכטען, זיך פערקלייבען אין א שאָטען און דרעמלען.

אויף׳ן זאַמדיגען וועג, וואָס פיהרט אין וואלד אריין, זיינען געשטאַנען עטליכע קליינע ציגיינערלאך, ווי גאָט האָט זיי בעשאַפען. זיי זיינען געשטאַנען אויסגעשטעלט אין א שורה און געצילעוועט שטיינדלעך אין א לעבעדיגער וואראָנע, וואָס איז געווען צוגעבונדען צו א צווייג און הייזעריג געקראַקעט.

א רויטער, פערשוויצטער פויער, אין א גראָב לייווענט העמד, איז אַנגעקומען פון וואלד. דער פויער האָט געפיהרט אויף א שטריק א יונג ביקעל.

— הינטישע אמונה, אוועק! — האָט דער פויער זיך צושריען אויף די ציגיינערלעך און אראָפּגעכאַפּט מיט איין האנד דעם פּאסעק פון די הויזען. דאָס ביקעל האָט זיך דערווייל א ריס געטהאָן, דער פויער האָט זיך מיט איין האנד אַנגעכאַפּט פאר די הויזען, זיי זאָלען ניט אראָפּפאַלען, און פערשוואונדען מיט׳ן ביקעל אין א וואָלקען שטויב.

פוןביידע זייטען וועג, וואו דער וואלד איז שוין געווען אויסגעהאקט, האָבען זיך געצויגען לייווענטענע פּאַלאַטקעס, ווי אָבגעקאַלכטע ביהנשטאַקען. געפּענטעטע, מיטעלוואוקסיגע פערד האָבען פויל געצופּט דאָס גראָז, געשפּרונגען אויף די פאָדערשטע פיס און געהאַלטען אין איין אביאַגען די מחנות פליגען פון אונטער די לאַנגע עקען.

נעבען דער „רזשיקע" איז געשטאַנען אן אלטער ציגיינער און גע־צוואָגען א קליין קינד מיט שיטערען זייף. דאָס ציגיינעריל האָט געמאַכט

קולות, געוואָרפֿען מיט די פּיסלאַך. דער אַלטער האָט דאָס קינד אויפֿגע־הויבען פֿאַר'ן געקרויזטען קעפּיל און עס עטליכע מאָל אַפּגעטוקט אין וואסער.

ניט ווייט פֿון די פּאַלאַטקעס האָט געקאַפּטשעט א פֿייערל. איבער'ן פֿייערל זיינען געשטאַנען צוויי אייזערנע שטאַבעס, אויף וועלכע עס איז געהאנגען א גרויסער קופּערנער קעסיל.

פֿון וועג איז אָנגעקומען א באָרוויסע, פֿערשטויבטע ציגאַנקע. פֿון דער פּלאַכטע, וואָס איז געהאנגען אויף איהר פּלייצע, האָט ארויסגע־קוקט א קליין ציגיינעריל מיט א פּאָאַר גנב'ישע אויגעלעך. די ציגאַנקע האָט ארויסגעשלעפּט פֿון דער פּלאַכטע א האָהן מיט אן אָפּגעדרעהט קע־פּיל, איהם געלאָזט ליגען נעבען פֿייער און צוריק פֿערשוואונדען אין שטויביגען וועג. ארום איז געוועזען שטיל, דושנע, געשמעקט מיט אָב־געסמאַליעטע פֿעדערען.

אין דער מיט פֿון אן אָפֿענער פּאַלאַטקע איז געזעסען אן אַלטע, גרויע ציגאַנקע, ווי א אמת'ע מכשפה, מיט איינגעצויגענע באַקען, מיט א לאַנגע, דאַרע נאָז, וואָס איז זיך כמעט ווי צונויפֿגעקומען מיט דער שפּיציגער גאָמבע, און געשריען:

— וואָס פֿאַרא ציגאַנקע וועסטו זיין, אז דו וועסט ניט קענען געהן אויף דער „שפּראַכאַרקע", ניט קאָנען פֿערדיענען פֿאַר'ן מאַן און קינדער? דער מאַן וועט דאָך דיך אויפֿהענגען! א מויד ווי א קאָבילע, ראָמאַנ־סירט מיט יונגען, נו, איז צייט זי זאָל ווערען א מענש!

ארום זיינען געזעסען נאָך גאָר יונגע ציגאַנקעס, געקוקט אין פֿונאַנ־דערגעוואָרפֿענע קאָרטען און זיך צוגעהערט ווי איינע פֿון זיי האָט „גע־וואָרזשעט", גערעדט מיט א זיסען ניגון. דאָס האָט די אַלטע געלערנט זיי קאָרטען לייגען, געמאַכט זיי פֿאַר אמת'ע ציגאַנקעס.

די ציגיינער האָבען אָבגעגעסען מיטאָג, אויפֿגערוימט די פּאַלאַטקעס, צוגעגרייט „וויעטשערא" פֿאַר די ציגאַנקעס, וואָס זיינען באַגינען אוועק אויף דער „שפּראַכראַקע", און זיך פֿערקליבען צו מאָראַלע'ן. מאָראַלע אין זיינע ברייטע בלויע הויזען, אין אן אויסגענייט באַטיסטען העמד, איז גע־

זעסען אין דעם אַרײַנגאַנג פֿון זײַן פּאַלאַטקע אויף אַ לײַווענטען בענקעל און געפּיפּקעט אַ לאַנגען ציבעק.

טיעף אין דער פּאַלאַטקע, אין אַ באַרג קישענס איז געלעגען אַפּעלאַ.

פֿון הינטער אַ בוים האָט זיך בעוויזען אַ יונגער ציגיינער אין בלויזע הויזען, פערצויגען מיט אַ ברייטען, לאַקירטען פּאַסעק, וועלכער איז גע־וועזען אויסגעזעצט מיט ים־שקעטעלאַך. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַר אַ דיקע צווייג פון אַ בוים, זיך איבערגעצויגען, אַרויסגענומען אַ טאַרבע פון טאַבאַק, געמאַכט פון אַלערליי פאַרביגע שטיקלעך זיידענס, אויסגעוויי־קעלט אַ פּאַפּירָאָס און צוגעגאַנגען צו מאַראַלע׳ס פּאַלאַטקע:

— זיי האָבען דאָך אפילו די געשטופּעלטע ראָמאַ פערבעטען.

— ווער ? — האָט זיך אָן אַלטער ציגיינער געפּרעגט.

— די געשוואַלענע.

— ס׳אַרע געשוואַלענע ?

— מיר וועלען ניט לאָזען ! — איז אַ ברייטבייניגער ציגיינער אַריין דעם יונגען אין די רייד.

— געוויס ניט ! — האָט אַ דריטער זיך אָנגערופען.

— איהר האָט שוין אָנגעמאָהלען אויף דריי וועגען — האָט מאָ־ראַלע געזאָגט און אַרויסגעלאָזט אַ מויל רויך — און כ׳וויים ניט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, רעדט מענשען יאָלען פערשטעהן.

— אָט וועגען וואָס — האָט דער ברייטבייניגער געענטפערט און זיך אזש אויפגעשטעלט — די קופער־שמיעדען האָבען נעכטען פארבעטען אונזערע ציגאַנקעס אויף אַ טאַנץ און מיר וועלען זיי שיקען אַ כאָלערא אין די זייטען !

— מיר וועלען זיי ניט דאַרפען שיקען, זיי וועלען אַליין געהן ! — האָט זיך עמיצער אָנגערופען.

— זיי וועלען גאָר ניט געהן — האָט זיך דער ברייטבייניגער גע־היצט — און אויב יאָ, גיעב איך מיין וואָרט, ווי כ׳בין אַ ציגיינער, אז בלוט וועט זיך דאָרט גיסען !

— האַ־האַ־האַ ! — האָט זיך דער יונג פערגאַנגען.

— זאָל מיך שוין א דונער טרעפען צי כ'זאָג א ליגען — האָט דער ברייטביינינגער זיך געקלאַפּט אין דער ברוסט.

— אודאי זאָגסטו א ליגען!

— זאָג איך!

— דאָס טענה איך דאָך!

אַלע האָבען זיך צולאַכט.

— און דו — האָט דער ברייטביינינגער פערקוועטשט די פויסטען און זיך געוואָלט וואַרפען אויפ'ן יונג — דו ביזט א ים־חזיר!

— ווער איז א ים־חזיר?

— דו!

— און קוק איהם נאָר אָן, דעם פּאַרשוין, א פּנים האָט עס ווי מען וואָלט א קאַץ אויפ'ן עק געקוועטשט. עה, ברודער, ביזט א האַלצענער פּיסטאָלעט!

— הא, הא, הא! — האָבען די ציגיינער געפּלאַצט פון געלעכטער. — ווער איז דיינס א ברודער, ווער? — האָט זיך דער ברייט־ביינינגער גע־היצט — צוזאַמען ביי איין ווייב געוועזן?

— אָבגעשלאָגען און א סוף! וואָס שטעהט איהר, וואָס, ווי צוויי העהנער? — האָט אַן עלטערער זיך אריינגעמישט.

אַפּעלאָ האָט זיך נישט איינגעהערט. זי האָט פערזשמורעט די אויגען און געטראַכט וועגען די אונגארישע רעסטאָראַנען, וואו זי האָט מייז־דעלווייז געטאַנצט, וועגען דעם רייכען „פּאַן“, וואָס ער האָט זי נעכ־טען פאַרבעטען, וועגען די אויסגעוואָרפענע קאָרטען. דריי מאָל איז דער מלך שעל ארוים — א רייכער ברונעט מיט א קאַלט האַרץ. און דריי מאָל איז די מלכה שעל איהם אנטקעגען געקומען — א יונגע דאַמע מיט שוואַרצע ווי די נאַכט צעפּ, מיט א האַרץ פול ליעבע. און וואַרעמען וועט די דאַמע דאָס קאַלטע האַרץ, זיין א רגע גליקליך און וועט פערפרוירען ווערען. מעהר אָבער ווי דריי מאָל טהאָר מען דאָס אייגענע מזל נישט פּרו־בירען.

אַפּעלאָ האָט מאַראָלע'ן ליעב געהאַט. אמת, מאַראָלע איז שוין נישט

נעווען קיין יונגער, פונדערסטוועגן אז ער האָט זי ארומגענומען האָבן אלע ביינער געקנאקט און קיינער פון די יונגע ציגיינער האָט זיך צו איהם נישט געקאָנט גלייכען. דערצו האָט ער זי אָבגעקויפט, בעצאָהלט איהר פאטער טויזענד זילבערנע טאַלער. מאָרנע, זייענדיג אין דער היים האָט זי תמיד גע׳חלום׳ט צו צושטעהן צו א באנדע ציגיינער און לעבען מיט זיי אין די וועלדער. די ערשטע צייט איז זי טאקע נישט איינגעזעסען אין דער פּאַלאַטקע; גאנצע טעג געשפּאַצירט איבער די גרינע לאָנקעס, פער־קראָכען טיעף אין וואלד אריין, זיך מיטגעכאַפּט אָהן מאנס וויסען אויף דער „שפּראַכאַרקע“. נאכט איין, נאכט אויס האָט מען גרויסע פייערן צולעגט, די סטרונעס זיינען פון צופיעל שפּיעלען געפּלאצט און זי האָט מיעד געמאכט די בעסטע טענצער. איצט איז איהר אלץ דערעסען. די פּאַלאַטקע, דער וואלד, דאָס פרייע ציגיינער לעבען — אלץ וואָס עס האָט איהר פריהער געצויגען איז איהר איצט דערוויעדער. און צומיינסטען האָבען איהר דערעסען די מחנות פליעגען, וואָס האָבען אָנגעפילט די פּאַלאַטקע מיט א זשומעריי און אזוי געביסען אז מען האָט זיי פון זיך בשום אופן נישט געקענט אָביאָגען. און אפשר גאָר געהן צום רייכען „פּאַן“ אין וואלד אריין? ער האָט דאָך זי פערבעטען? און ווער וויים? זי האָט דאָך אזוי פיעל מעשיות געהערט, ווי פרינצען פערליעבען זיך אין ציגאנקעס, האלטען זיי געפאנגען אין שלעסער, אין טיעפע וועלדער. יאָ, זי רופט גלייך די אלטע קארלא, זיך לאָזען „וואראָזשען“ און אויב זי וועט זאָגען דאָסזעלבע געהט זי צום „פּאַן“.

— גוט מאָרגען, שעהנע אפעלאָ! — האָט די אלטע קארלא, א ציגאנקע בלויז הויט און ביינער אויסגעזוונגען.

— גוט מאָרגען, קארלא, קום אריין!

די אלטע איז אריין אין דער פּאַלאַטקע און זיך אראָפּגעלאָזט אויף די קניהען:

— ווער האָט אוועקגערויבט דעם גלאַנץ פון דיין גאָלדען אויג, שעהנער מלאך מיינער! ווי שלעכט דו זעהסט אויס! וואָס איז דיר? זאָג דער אלטער קארלא, זי וועט די שווערע משא אראָפּנעהמען פון דיין

האריץ! שעהם זיך נישט, קינד מיינס, די קאָרט וועט אליץ אויסזאָגען!

די אלטע האָט ארויסגעשלעפּט פון בוזים אן אָנגעשוואָלען פּעקעל קאָרטען און עס פונאנדערגעוואָרפען אויף די קישענס:

— נו, אצינד, מיין הערציל, לעג אוועק א צעהנער אויף דער ערש־טער קאָרט, ס׳וועט זיין מזל׳דיג און די אלטע קארלא וועט זאָגען דעם ריינעם אמת!

אַפּעלאַ האָט געשמייכעלט.

די אלטע האָט צעוואָרפען די קאָרטען מיט איהרע ביינערנע קנאָכען, זיי אויסגעלעגט אין דער פאָרם פון א האריץ, דריי מאָל אויסגעשפּיגען, געוויספּערט מיט די ליפּען, אויפגעהויבען א קאָרט און גערעדט מיט א שטיל, אויסטערליש קול, ווי א מת:

— מלך שעל — א ברונעט מיט א גערדרעהטע וואָנס האָט אוועק־גערויבט דיין רוה, נור לאָז דיין גאָלדען אויג נישט וויינען, שעהנע אַפּעלאַ! ס׳איז דיר בעשערט אין דער צוקונפט א גרויס גליק, מייד אויס די טריט פון דעם ברונעט וואָס געהט דיר נאָך. מעהר האָט די קאָרט נישט וואָס צו זאָגען, אוצר מיינער!

אַפּעלאַ האָט ארומגעכאַפּט די אלטע:

— מיין גוטע קארלא, זאָג וואָס וואָלסט דו געטהאָן?

—כי־כי־כי — איז זיך די אלטע פערגאַנגען ווי א פויגעל — ס׳אַרא קינד, דו ביזט, אַפּעלאַ! וואָס פאר א משוגע׳נער וועט זיך נאָכ־שלעפּען נאָך אן אלטען בעזים, אז עס בליהען אזעלכע שעהנע רויזען ווי דו! דו מיינסט אודאי ווען כ׳בין יונג געווען? פ־עג נישט! געווען ווילד, ווילד ווי א פויגעל! איבערגעשטיגען אייך אלע! און ווער מיינס־טו איז די בעסטע טענצערקע געווען אין די לאַמניער וועלדער? דאָס ווייסען די אלטע ציגיינער! און ווער האָט געהאט צעפּ ביז איבער די קניהען? און ווער האָט די ציגיינער די קעפּ פערדרעהט? אליץ איך! קארלאַ! דערבאַר בין איך דאָך יונג געווען, קינד מיינס, געטהאָן וואָס ס׳האריץ האָט געגלוסט! עה, אוועק די אלטע צייטען! — האָט קארלא

נעענדיגט מיט א זיפץ, צונויפגענומען די קאַרטען און זיך ארויסגע־שאַרט.

אָפּעלאָ איז געבליבען ליגען אויף די קישענס אן אונצופריעדענע. די געשרייען פון די ציגיינער וואָס זיינען געווען צעוואָרפען ארום דער פּאַלאַטקע זיינען איהר נמאס געוואָרען. פון פערדרוס האָט זי געכאַפּט א פולע האנד פליגען, זיי א שליידער געטהאָן אין א קובעל וואסער, דורכ־גענומען די האָר מיט'ן צוויי שארפינגען שטילעט און ארוים פון דער פּאלאטקע.

3.

אָפּעלאַ איז געשפּרונגען איבער'ן וואַלד מיט אַן אָבגעבראָכענע צווייג אין דער האַנד.

אַ לייכט, געזאַלצען ווינטעלע האָט זיך מיט אַמאָל אָבגעריסען פון דער ווייכסעל, גערעגט, מיטגעבראַכט מיט זיך דעם שאַרפען ריח פון יאַלאָוויץ, פון פאַרטיגע פּלאַמבירען.

בליאַש איז איהר אַנטקעגען געקומען, זי אַנגענומען פאַר ביידע הענד און אָפּגעשטעלט:

אָפּעלאַ!

אָפּעלאַ האָט איינגעצויגען איהרע ברעמען, ברייטער צועפּענט איהרע שוואַרצע אויגען מיט די בלויע רייפען אַרום, געקוקט אַ ווײַלע אויף בליאַש'ן, פאַרריסען דעם קאָפּ, אַרויסגעלאָזט אַ ווילד און האַרציג געלעכטער — האָט זיך דער וואַלד דורכגעטרייסעלט, זיך צוברומט אין דער נאַכט אַריין, זיך צונויפגעגאָסען מיט'ן געלעכטער און אָבגעהילכט ווי אַ ווייטער, ווייטער ים.

בליאַש האָט פעסט געדריקט דער ציגאַנקעס הענד, זי אַרומגענומען און געשפּרייזט אַ שטומער, אַ גליקליכער.

אַ פאַרעל איז אָנגעקומען. אַ יונגער ציגיינער מיט נאָך גאַר אַ יונגע ציגאַנקע האָבען געטראָגען אַן עמער מיט פּוטער־מילך. בליאַש מיט אָפּעלאַ'ן האָבען זיך בעהאַלטען אין אַ שמאָלע, פינסטערע, ווי אַ קעלער, סטעזשקע. דאָס פאַרעל האָט זיך יעדע ווײַלע אָבגעשטעלט, אַוועקגעשטעלט דעם עמער מיט מילך און זיך געוואָרפען איינער דעם צווייטען אין די אַרעמס.

אָפּעלאַ האָט זיך דערפיהלט פרישער, אינגער. גיך און בייגיג האָט זי אַרומגעכאַפּט בליאַשען, איהם אַ רגע דורכגעקעבערט מיט איהרע אוי־

גען, צונעליינגט איהרע פייערדיגע ליפען צו זיין אויער:

— מיין פאן! מיין גאָלדענער פאן!

די לבנה האָט זיך ארויסגערוקט פון וואלד. א משופע'דיגער שטראהל איז אריין אין דער פינסטערער סטעזשקע, זיך אַנגעצויגען אן די בוימער ווי א זילבערנע סטרונע פון א הארפע, זיי איבערגעשניטען, זיך אויף א רגע א גלייך אויס געטהאָן, דורכגעהאקט דעם וואלד אין צווייען און אפעלא האָט א ציטער געטהאָן. איהר האָט זיך געדאכט, אז דאָרט אין עק וואלד, שטעהט עמיצער, א הויכער, מאָראלע, בויגט זיך אין דרייען, גלאָצט די אויגען און נעהמט צו איהר שפרייזען. דער שטראהל איז פערשוואונדען, די סטעזשקע איז נאָך פינסטערער געוואָרען און נאָך שטאַרקער האָט זי בליאשען ארומגענומען. ער האָט געפיהלט, ווי איהרע פייערדיגע קושען פער'שכור'ען איהם, געהערט א זיסען וויספער, ווי מען וואָלט איהם געגלעט מיט פוך־פעדערען:

— מיין שעהנער פאן, ליעב מיך — — ביים שטארקער!

א שכור'ער האָט בליאש זיך אויפגעשטעלט און געפלאָפּעלט:

— מיין שעהנע ציגאנקע, מיין ווייסע ציגאנקע!

זיי זיינען געגאנגען האנד אין האנד, געפיהלט ווי זייערע פינגער פלעכטען זיך, ווערען שטייפער, קנאקען.

און די לבנה, ווי א כשוף־מאכעריך, האָט געבלענדט די אויגען, געהילט דעם פינסטערען וואלד אין זילבערנעם טיול, אַנגעיאָגט א שרעק, געוואָרפען שטיקער ליכט דאָ און דאָרט און די אַבגעהאקטע בוימער האָבען אויס געזעהן פון דער ווייטענס ווי מענשען, פערד און בערען.

ביי דער וועראנדע איז דער לעשניק זיי אנטקעגען געקומען. ער האָט געצויגען ביז צו די קניהען דעם היטעל, א געבויגענער געבליבען שטעהן. לאנג נאָכגעקוקט דעם פאן מיט דער ציגאנקע, זיך דערמאָהנט אז ער האָלט דאָס היטעל, האָט ער פון פערדרום אויסגעשפיגען, זיך גלייך אָבגע'צלם'ט און מיט א קרעכץ זיך אראָבגעלאָזט אויפ'ן טרעפּעל.

זיי זיינען אריין אין שטוב. אַפעלא האָט ניט געלאָזט אַנצינדען קיין ליכט. זי האָט פערבויגען די גאָרדינען פון די פענסטער און די שטוב איז

אבגעגעאָסען געוואָרען מיט א מאטען לבנה־שיין. א נייגעריגע איז אָפּעלאַ ארומגעגאנגען איבער'ן זאַל, בעקוקט דאָס מעביל, די פּליושענע דיוואנען, די בילדער אויף די ווענד.

זי האָט ארויסגענומען א גרויסען בוקעט מיט רויזען, וואָס איז גע־שטאַנען אין אַ וואַזע, שטיפעריש גענומען רייסען די סאמעטענע לעפּלעך פון די בלומען און זיי געוואָרפען אויפ'ן פּלוישענעם דיוואַן, אויף בליא־שען. זי איז געוואָרען אלץ ווילדער, צושאָטען דעם בוקעט, ארויסגעכאפּט פון די האָהר דעם בלאַנקענדען שטילעט, איהם שנעל גענומען ווארפען. אז עס האָט זיך אויסגעדוכט, זי ווארפט עטליכע מיט אמאָל. דאָס צוויי־שארפיגע מעסער איז געפלויגען דורך איהר פוס, פערביי דער פּלייצע און זי, א צופּאטעלטע, א ווילדע, האָט זיך געטראָגען נאָכ'ן מעסער, עס יעדעס מאָל געכאפּט, געלאָזט פאלען, ווידער געשליידערט און עס גע־לאָזט שטעקען ווי א פייל אין דער פּאַדלאָגע.

זי האָט זיך צולאכט, זיך מיט אמאָל צוגעזעצט, אוועקגעלעגט איין פוס אויף דער פּליושענער אָטאָמאַנע און זיך שעלמיש געפרעגט:

— דער פּאָן איז ברוגז ?

— וואָס פאלט דיר איין !

— טאָ טהו מיר אויס דעם שוך, ער דריקט — —

בליאש האָט גענומען דעם לינקען שוך, אָנגעשפּארט אויף זיין קניה, גענומען אויפקנעפּלען — האָט ער דערפיהלט, ווי זי נעהמט איהם ארום, ווי זי רייבט איהרע ווייכע, ווי דער פּוך אונטער א פויגעל'ס העל־זיל, באקען אָן זיינע עטוואס שטעכיגע, בעוואקסענע, און בשעת מעשה האָט אלץ אין איהם זיך גענומען הויבען, שלאָגען אין מח אריין. ער האָט זי געכאפּט אויף דער שויס, געפיהלט ווי איהרע שפּיצע פינגער ריהרען ליכט אָן זיין ברוסט, קיצלען, ברענען און ער האָט זי גענומען אויסטהאָן. און דאָס האָט געדויערט אזוי לאנג, אזוי לאנג, אזוי מורא'דיג לאנג ! ער האָט זי געהאלטען אין איין אויסטהאָן און געפיהלט בשעת מעשה ווי עס פּלאצען אין איהם אָן אָדער נאָך אָן אָדע. ווי ער קאָרטשעט זיך אין דריי־ען, ווי דאָס בלוט לויפט האסטיג אין מח אריין, ברענט און דער פּליו־

שענער דיוואַן איז אויסגעבעט מיט רויטע ראָזען. א לײַכט ווינטעל האָט זיך אַרײַנגעריסען דורכ'ן אָפענעם פענסטער, אויפגעהויבען עטליכע סאַמעטענע ראָזען־לעפּלעך, זיך געטראָגען פון א ראָז צו א ראָז, פון א ראָז צו א ראָז און דורכפליהענדיג איבערגעלאָזט דעם שמייכעל פון ראָזען.

— ביזט בייז, אַפּעלאַ?

אַפּעלאַ האָט עטוואָס אויפגעהויבען דעם קאָפּ מיט די צופּאַטעלטע האָר, פערשאַרצט די אויבערשטע דינע ליפּ און פון די ווײַסע צייהן, ווי ווייסער קעז, האָט זיך א שמייכעל צוגאָסען איבער איהר פּנים.

אַזוי איז זי געבליבען ליגען א ווײַלע אויפ'ן פליושענעם דיוואַן. פון די גאַרדינען איז איהר א שטראַהל א פאַל אַרײַן געטהאָן אין פּנים, זיך אָבגעשלאָגען, אויסגעשניטען דורכ'ן גאַנצען זאַל א לבנה־וועגיל — האָט זי דערזעהן ווי א טיולען געשטאַלט קוקט אין פענסטער. זי האָט א ציטער געטהאָן, פון שרעק פערמאַכט די אויגען און זיך פעסטער געטוליעט צו בליאַשען.

— אַפּעלאַ, זײַ ניט בייז — — ביזט בייז, אַפּעלאַ?

אַפּעלאַ האָט זיך ווילד צולאַכט:

— מענש, פאַרוואָס זאָל איך בייז זײַן? היינט איז דײַן נאַכט, די קאָרט האָט דיך אויסגעקליבען! און קענען מזל געהט קיינער!

— און די קאָרט האָט טאַקע געטראָפען? — האָט זי בליאַש א נײַ־געריגער געפרעגט.

— אַוודאי געטראָפען! — האָט אַפּעלאַ קינדיש געענטפערט.

זי האָט צונויפגעלעגט איהרע קליינע הענטלאַך אין רעהרען, איין זײַט צוגעשטעלט זיך צו די אויגען, די צווייטע — בליאַשען און אַזוי פער'עקשנ'ט, ביז משוגעת, זיך אײַנגעגעסען אין בליאַש'ס קוק, אז ער האָט דערפיהלט א וואַרעם פרעסטיל.

— ניט קוק אַזוי! — האָט בליאַש זיך געבעטען, אוועקגענומען איהרע הענד און איהר פערמאַכט די אויגען.

— עה, דער פּאַן האָט מסתמא קיין ריינעם געוויסען ניט, אז ער קען מיר גלײַך אין די אויגען ניט קוקען.

בליאש האָט געשמייכעלט, געקושט איהרע קליינע הענד:

— מיין שעהנע ציגאַנקע, כ'שעהם זיך! זעהסט, ניט בחנם ליעבען זיך מענשען ביי נאַכט, אין דער פינסטער. דאָס האָט מסתמא גאָט אליין אויסגעקליבען די נאַכט פאַר ליעבע.

— מענש, וואָס דו רעדסט — האָט אַפּעלאַ געצויגען די ווערטער— וואָס ווייסט איהר פון ליעבע? ליעבען קענען מיר! מענשען דאַרפען זיך ניט ליעבען ביי נאַכט ווי קעץ! ליעבען דאַרף מען זיך אונטער דער צופלאַמטער זון אין וועלדער, אין פעלדער! דער „פּאַן" וועט לאַכען. ווען כ'בין אַלט געווען צוועלף יאָהר, האָב איך שוין געהאַט צוויי געליעב־טע. ברידער זיינען זיי געווען, ציגיינער. ביי טאָג האָבען זיי גע־שפּיעלט אין די גאַסען און ביי נאַכט האָבען זיי זיך אריינגעזעצט אין די פענסטער און געפייפט ווי קאַנאַרקעס. דער עלטערער, מיט די וואַנסען, איז מיר געפעלען, האָב איך זיך אָוועקגעשטעלט אונטער זיין פענסטער מיט א רויטען עפּעל אין מויל.ביידע ברידער האָבען צו מיר געלאַכט, צושפּרייט די הענד און מיר איז געפעלען דער עלטערער, באַרעק האָט ער געהייסען, האָב איך איהם געוואָרפען דעם עפּעל. פון דעמאָלט אָן האָב איך אָנגעהויבען צו קומען צו איהם יעדען טאָג, געוואָלט זיין זיינע, האָט ער געלאַכט, מיר געהייסען וואַרטען ביז צו דער חתונה. ער האָט געוואָלט האָבען א ריינע, אַז אונשולדיגע האָט מיך דערפאַר דער יונגערער גע־קראַגען.

אַפּעלאַ איז אנטשוויגען געוואָרען.

— דערצעהל ווייטער, אַפּעלאַ — האָט זיך בליאש געבעטען.

— כ'בין נאָך דעמאָלט — האָט אַפּעלאַ ווידער אָנגעהויבען — אַזאַ נאַרעלע געווען, געגלויבט דער מאַמען — — ווייסט, מיין מאַמע פלעגט מיר זאָגען, אַז א יונג דריקט שטאַרק א מיידעל א האַנד, האָט זי א קינד— האָב איך יעדע נאַכט זיך אַזוי געשראָקען — פון יונגערן האָב איך ניט געוואָלט האָבען קיין קינד, כ'האָב איהם די ערשטע צייט ניט ליעב גע־האַט, ער האָט געהאַט די פּאַליגע. און דער עלטערער, באַרעק, האָט גע־האַט אַן אָבגעהאַקט אויער, האָב איך זיך געשעמט, מען וועט לאַכען —

ניט געוואָלט האָבען א קינד מיט אן אָבגעהאקט אויער!

— און שפּעטער האָסטו דעם יונגען ליעב געהאט? — האָט בליאש געפרעגט.

— אודאי — האָט אַפּעלא געשמייכעלט.

זי האָט עטוואָס צועפּענט איהרע פרישע ליפּען, שטאָלץ אויפגעהויבען דעם צופּאטעלטען קאָפּ מיט'ן קליינעם שטערען און א האלב אויסגע־טאָנענע, איז זי ווי ארויסגעוואקסען פון דער ערד, פון די רויזען.

איבער'ן לבנה־וועגעל האָט זיך דורכגעשלייכט א געשטאַלט, זיך פער־קוקט אין פענסטער, האָט אַפּעלא פערמאכט די אויגען און א ציטער געטהאָן.

4.

די ציגײַנער האָבן זיך געהיצט — די ציגאַנקעס זײַנען אַוועק צו די קופּערשמידען אויפ'ן טאַניז.

מאַראַלע איז געזעסן אַן אונרוהיגער, געקוקט אויפ'ן וועג וואָס פֿיהרט צום וואַלד צו און כאָטש ער איז געווען זיכער אַז אַפּעלאַ איז אויך דאָרט, האָט ער פונדעסטוועגן זי אויסגעקוקט און נישט אײנמאָל האָט איהם דער אטהעם פערכאַפּט ווען עפּעס אַ געשטאַלט האָט דורכגעשלײַכט דעם וועג.

מיר וועלען נישט דערלאָזען! — האָבן זיך עטליכע מיט אַמאָל צושריען.

— געוויס נישט! — האָבן אַנדערע אונטערגעכאַפּט.

— אַ דונער מעג זײ דערשלאָגען, די יחסנים! זײ וועלען זײערע מוידען נישט שיקען צו אונז!

— מיר האָבן דאָך אונזערע אויך נישט געשיקט! — האָט זיך אַן אַלטער געוויצעלט.

— זײ זײַנען אַלײן געגאַנגען!

— טו וואָס קאָכסטו זיך?

— אַ ווײַב און אַ קוה טאָר מען נישט גלויבען — האָט דער בלינדער צעמבאַל זיך אַרײַנגעמישט — די בעסטע קוה גיט מילך, גיט מילך, מיט אַמאָל צובריקעט זי זיך, גיסט אויס די מילך און איז מכבד מיט דער קאָפּיטע אויך.

די ציגײַנער האָבן געלאַכט.

מאַראַלע איז געזעסן אַן אַנגעכמורעטער און אויסגעפּײַפט עפּעס דורך די פערמאַכטע צײַן. ער האָט דערזעהן פון צווײַטען זײַט וואַלד

א פלאם. דער פלאם איז געוואָרען גרעסער, קלענער, פערשוואונדען און באלד צוריק זיך פערצויגען. דאָס האָבען די קופּער־שמידען געטאַנצט.

איהם האָט פערדראָסען אויף זיך אליין, וואָס ער זיצט דאָ אין גע־האקטע צרות, קוקט אוים אָפּעלאָ׳ן און זי טאַנצט דאָרט מסתמא מיט גאָ־ראלע׳ן, דעם סטאַראָסטא.

— צעמבאל איז גערעכט, א ווייב טהאָר מען נישט גלויבען — זיי זיינען אלע אזוי! — האָט מאַראלע געטראַכט און געפּיהלט ווי די נכפּה עסט איהם.

ער האָט געביסען זיין לאנגע וואָנסע און מיט מעהר עקשנות און בייזקייט זיך איינגעקוקט אין פערצויגענעם, ווי א זון אונטערגאנג, פלאם.

און די נאכט איז געווען א לבנה׳דיגע, א דורכזיכטיגע — האָבען זיך לאנגע שאָטענס ווי סנאָפּעס געלעגט איבער די פעלדער — פון די שאָטענס האָבען זיך ארויסגעשניטען מחנות סילועטען, ווי שדים, און זיך געטראָגען אין א ווילדען טאנץ. מיט אמאָל איז אלץ צושוואומען און ס׳איז פינסטער געוואָרען. מאַראלע האָט ברייטער צועפּענט זיינע אויגען און איהם האָט זיך געדאכט אז אלע האָבען אָפּגעטאָנצט, צוגעהען זיך און אָפּעלאָ א מיעדע געהט מיט גאָראלע׳ן אין דער פּאַלאַטקע, ווארפט זיך אין די קישענס און פראוועט מסתמא די זעלבע שטיק. ער איז געווען זיכער אז אָפּעלאָ ליעבט איהם נישט, ער איז צו אלט און גאָראלע איז יונג און רייך — געפּעלט ער טאקע יעדער מויד.

פון כעס האָט זיך זיין הארץ געקאָרטשעט. ער האָט זיך אויפגע־שטעלט, צושפּרייט די פיס, זיך איבערגעצויגען, אויסגעשפּיגען א קללה אין דער נאכט אריין און א געשריי געטהאָן:

— קומט!

ציגיינער מיט שטעקענס אין די הענד זיינען גלייך אויפגעשפּרונגען און זיך צוגעדערט.

— מיר וועלען זיי צוברעכען די זייטען, וועלען מיר! — האָט זיך איינער אָנגערופען.

— װעלען זיי װיסען, װי צו פּערנארען פרעמדע מוידען. — האָט א צװײטער פארענדיגט.

— פארגעסט נור נישט אהיים צו קומען! — האָט זיך אן אלטער געװיצעלט.

די ציגײנער, בראָנזענע, מיט שװארצע קוטשמעס האָר, האָבען זיך מיט א טומעל צושאָטען איבער'ן זאמדיגען װעג.

מאַראָלע האָט געשפּרײזט דעם קאָפּ אראָפּגעלאָזט, געקוקט אויף זיין אייגענעם שאָטען און זיך פערגעסען װאוהין ער געהט. און װאָס העכער ער האָט געהויבען א פוס, געװאָלט אריין דעם שאָטען אין דער מיט, האָט דער שאָטען געהויבען נאָך א העכערען פוס און זיך ארויסגעגליטשט. מאַראָלע האָט א שפּרונג געטהאָן, װי א אינגעל, געװאָלט איבערשפּרײזען דעם שאָטען, האָט דער שאָטען א העכערען שפּרונג געטהאָן און מיט אמאָל פערשװאונדען. עמיצער האָט זיך צולאכט. מאַראָלע האָט זיך פער־שעהמט, געפיהלט אז ער איז אויסגעשפּילט, אז זיין אייגען װייב איז איהם ניט טריי, אז די ציגײנער לאכען אין די פויסטען און ער האָט אלעמען פיינד געקריגען.

אויפ'ן פעלד נעבען א קליין פייעריל איז געזעסען א פאָרעל. מאַראָלע האָט דערפיהלט װי עס רייסט זיך ביי איהם עפּעס אָפּ, װערט הויל און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט. די ציגײנער האָבען ארומגערינגעלט דאָס פאָרעל— א קופּער־שמיעד איז געזעסען מיט דער געשטופּעלטער ראָמא.

ראָמאנסיר װײטער, די חזיר'שער עק! — האָט מאַראָלע אויס־געשאָסען כמעט לויפענדיג און עס האָט אויסגעװיזען אז ער קלויבט זיך אריבערשפּרינגען דעם ציגײנער.

ער האָט ארויסגעשלעפּט פון פייער א ברענעדיגע שטיק האָלץ, עס צוגעשטעלט צום פאָרעל און זיך איינגעקוקט:

— אה, דו ביזט עס, ראָמא? דיר האָט זיך פערװאָלט א קופּער שמיעד! נו, זאָג, שמעקט בעסער װי א ציגײנער? — — פּאסקודא!

ער האָט זי אָנגעכאַפּט פאר'ן צאָפּ, איהם ארומגעװיקעלט, װי א שטריק, ארום זיין האנד און זי א שלעפּ געטהאָן צו זיך:

— „כלאַפּצי“, טהוט אוים ראָמע'ן א נאקעטע, גיכער, און פיהרט זי מיט א „קאצען־מוזיק“ אהיים, וועט זי וויסען, וואָס הייסט אוועקנעהן ביי נאכט פון אן „איינגען פייער“.

דער קופּער שמיעד איז אויפגעשפּרונגען, געקוקט ווי א צושראָקענע חיה אין אלע זייטען, געוואָלט עפּעס זאָגען, האָט איהם מאַראַלע א פּלאַץ געטהאָן אין לינקען אויער, פערגאָסען די אויגען מיט טרעהרען. דער ציגיינער האָט א צופּינטעלטער א דרעה געטהאָן מיט'ן בלויזען קאָפּ, געוואָלט וויסען פון וואנען דער קלאַפּ איז געקומען, איז איהם מיט אמאָל ליכטיג געוואָרען אין די אויגען און ער איז געפאלען.

באלד, נאָכ'ן ערשטען קלאַפּ האָט מאַראַלע דערפיהלט ווי אלץ וואָס עס האָט זיך אין איהם געהויבען, געשפּארט אין האלז אריין, פּלאַצט, רייסט זיך ארויס — האָט ער אָבגעלאָזט הענד און פיס און געשלאָגען אָהן רחמנות.

— בעסער! — האָבען די ציגיינער פערגאפּטע אונטערגעכאפּט.

דער קופּער־שמיעד איז געפאלען, גערעוועט, זיך אויפגעשטעלט און ווידער געפאלען.

מאַראַלע איז געשטאַנען א צופּלאַמטער, די הענד אין די קעשענעס און געסאָפּעט:

— וועסט ראָמאַנסירען, דו קוימען־קעהרער! וועסט ראָמאַנסירען!

— קוק בעסער דיין ווייב זאָל ניט ראָמאַנסירען! — האָט דער קופּער־שמיעד געהעשעט.

— שווייג, בארנדינער*) מיט די גלאָקען! — האָט מאַראַלע א טופּע געטהאָן מיט דעם פוס.

פון'ם אָרדען בערנאַרדי.

דער קופּער־שמיעד האָט זיך א וויש געטהאָן מיט דער האנד איבער'ן פּנים און עס אויסגעשמירט מיט בלוט. ער האָט געקוקט דאָ אויף די פערבלוטיגטע הענד, דאָ אויף מאַראַלע'ן, ווי פערגעסען אָן די קלעפּ,

*) ציגיינער קופּער־שמיעדען טהוען אָן זייערע בכורים אין די קליידער פון'ם אָרדען בערנאַרדי.

געטהאָן א לײדענשאפטליכען צוג מיט די ליפּען, זיך נקמה׳דיג צושמײ־
כעלט מיט איין אויג און דורכגעזייט דורך די פערקוועטשטע ציין:

— שלאָג בעסער דעם „פּאַן“! ער ראָמאנסירט אין וואלד מיט דײן
ווייב.

מאַראלע איז בלאס געוואָרען, פון כעם ארײנגעכאפּט איין וואָנסע
אין מויל אריין:

— לאָז דיר דײן קאָפּ ניט דארען! מארש, יאלאָוועץ, קיין פּיפּס
מעהר, כ׳וועל דיך דער׳הרג׳ענען ווי א הונד!

דער קופּער־שמיעד איז אָפּגעגאנגען א פּופּציג טריט ווי א שיכור,
זיך מיט אמאָל אָבגעשטעלט, זיך אויסגעדרעהט, געגראָזשעט מיט א פינ־
גער:

— ווארט, „פּסו־בראט“, כ׳וועל זיך אָברעכענען מיט דיר!

— און מיט דיר האָט מען זיך שוין אָבגערעכענט! — האָט א צי־
גײנער איהם נאָכגעשריען.

אלע האבען געלאכט.

מיט א פּאטשעריי, מיט א פּײפעריי האָבען די ציגײנער געפיהרט
ראָמע׳ן, א נאקעטע, אין דרייען א געבויגענע. ראָמא האָט פערשטיקט,
ווי פון א פּאס ארויס, געוויינט און עס האָט זיך געדאכט, אז אָט, אָט,
פאלט זי איבער די פּיס.

און וואָס העכער די ציגײנער האָבען געזונגען, געוואָלט איבערשריי־
ען ראָמע׳ס געוויין, אלץ שארפער און דורכדרינגענדער האָט זי נעקלאָגט
אין דער נאכט אריין, געוואָיעט ווי א הונגעריגע סאָווע. האָבען זיך סאָ־
ווע׳ס מיט פלאטשיגע, ווי טראָגעדיגע קעפּ, פּנים׳ער צוואָמערט דאָ און
דאָרט, אָנגעיאָגט א מאָרנעם שרעק.

— פּשא יוכא, נישט אנדערש ווי א סאָווא זיצט אין איהר!—
האָט מאראלע צו זיך געערעדט.

א דערשלאָגענער איז ער געגאנגען צו דער ווערעאנדע. ער האָט זיך עט־
ליכע מאָל פערקליבען עפּעס צו טראכטען, איז אָבער אלץ מיט אמאָל ארויס־
געפלויגען פון זיין מח, ווי מען וואָלט מיט א בעזים אויסגעקערט. עס אין

איהם מיט אמאָל פינסטער געוואָרען אין די אויגען און ער האָט זיך אָבגע־שטעלט.

אַפּעלאַ מיט א רויז אין די שווארצע האָר איז איהם אנטקעגען גע־קומען.

— פון וואנען שלעפּסטו זיך ? — האָט מאַראַלע זי בייז געפרעגט.

אַפּעלאַ האָט זיך ניט געמאכט הערען און געגאַנגען ווייטער.

מיט אויסגעגלאָצטע אויגען, מיט אן אָפען מויל, איז מאַראַלע צו צו זיין ווייב, צוגעשטעקט זיין פויסט צו איהר נאָז און א רעווע געטהאָן:

— דו וועסט זיך דאָס ארומשלעפּען, דו ? ! נבלה !

אַפּעלאַ האָט איהם איבער א מינוט ווילד אָנגעקוקט, געציטערט מיט איהרע ציין ווי א שלאַנג :

— וואָס טהוט דיר וועה ? לאָז דורך !

מאַראַלע איז ווילד געוואָרען, געוואָרפען דאָס היטעל אן דר'ערד, זיך געקלאַפּט מיט די פויסטען אין האַרץ אריין :

— זאָל מיך א דונער דערשלאָגען, צו דיין ליובאָווניק וועט נאָך היינט די ערד ניט קיהלען ! מעג ער זיין א „פּאַן", אפילו א גובערנאַטאר! איך בין מאַראַלע, בין איך ! און מאַראַלע וועט ניט לאָזען זיין איינגעגעם טאַטע, אפילו דעם טייפעל אליין אויך ניט קריכען אין זיין פּאַלאַטקע ! זאָג, וואו ביזט דו געוועזען ? — און ער האָט זי א טרייסעל געטהאָן.

— שלאָג ! — האָט זי שטאָלץ געזאָגט און ארויסגענומען פון די האָר דעם צוויי־שאַרפינגען שטילעט.

זיי האָבען זיך אָנגעקוקט, דורכגעשטאָכען איינער דעם צווייטען מיט די בליקען און זיך עטוואָס אָבגערוקט.

פון די ווייכסעל איז געקומען אָנצולויפען א שאַרף ווינטעל, מיטגע־בראַכט עטליכע הויפענס בלעטער און פערשוואונדען מיט א פייף.

מאַראַלע איז געשטאַנען אָהן א היטעל, געפיהלט ווי דאָס האַרץ פּלאַצט פון וועהטאָג; השק געהאט צו צורייסען אַפּעלאַ'ן און געקוקט ווי איהר סילועט פערשווינדט ביסלעכוויים, פערליערט זיך צווישען די סגאַ־

פּעם שאָטענס, וואָס טראָגען זיך ווי שדים איבער'ן זאַמדיגען וועג. אין וואַלד האָט געוויינט אַ סאָווע. מאָראַלע האָט זיך אָבגעטרייסעלט, אַרײַנגעמאַכט די הענד אין די הויזען־קעשענעס און אַ צוברָאָכענער, אַ צעוועהטאָגטער האָט ער זיך געשאַרט ווי אַ שאָטען פון דער לאָנקע אויפ'ן זאַמדיגען וועג, פון זאַמדיגען וועג אויף דער לאָנקע.

שאָטענס

Eci G.

צווישען דעם שטאָדטישען טייך און א גרויסען פערוואקסענעם סאָד איז געשטאַנען אן אלטער צוויי טהורעמדיגער שלאָס מיט אָבגע־האקטע שפּיצען, ווי א חורבה. דער שלאָס איז געווען ארומגערינגעלט מיט א הויכען פּארקען פון אכט־עקיגע שטיינער, בעדעקט פון אלטקייט מיט מאָך, שוואָמען און בוימער.

אין שלאָס האָט געוואוינט דער הראביע יעלענסקי — א גוי אָהן א נאָל, וואָס האָט מיט יאָהרען צוריק אויסגעבויט די שוהל, תמיד בעזאָרגט די שטאָדט־אָרעמעלייט מיט האָלץ און קאַרטאָפעל און די טויערען פון זיין שלאָס זיינען פאַר יעדען געווען אָפען.

האָט מען די שווערע אייזערנע טויערען מיט אמאָל פערריגעלט און צוצוקומען צום שלאָס איז געוואָרען אונמעגליך — א מרה־שחורה ביז צו משוגעת האָט זיך פערקליבען אין פאלאַץ אריין.

די פאמיליע יעלענסקי, אוראייניקלעך פון פראַנק׳ען העם משיח, איז בעשטאַנען פון אלטען גראף, זיין פרוי, דעם זוהן מאטעאוש און דער טאָכטער עטשע. די פראַנקיסטען האָבען זיך משדך געווען נור צווישען זיך — איז פון יאָהר צו יאָהר דער קרייז ענגער געוואָרען און די שדוכים האָט מען נאָך געשלאָסען אין די וויעגען. און ארויסגעוואקסען איז א דור פון בלאַסע נאכט־וואַנדלער מיט טיפע שטערען־ווינקלען, וואו משוגעת און אייזערנער מוח זיינען געגאַנגען האנד אין האנד.

עטשע׳ס חתן איז דערטרונקען געוואָרען. איז זי — א בלייך, בויגיג מיידעל אין גרויען, ווי א שאָטען, מיט שווארצע אומעדיגע אויגען, דינע פּיס און א לענגליך פּנים, ווי א הייליגע — פערזעסען.

און געטרויערט האָט עטשע׳ס מיידעלשעם הארץ, שטארק געטרויערט, זיך געשארט ווי א שאָטען איבער׳ן שלאָס און געמאָהלט אויף גרויסע שטיקער לייוועגט וואסערדיגע געשטאַלטען. און אז דאָס איז איהר

אויף דערעסען, האָט זי זיך פּערקליבען אין איהר גרויסען צימער מיט די העל־גרינע טאַפּעטען פון סאמעט, געלעגען גאנצע טעג אויף דער אלטער, ווייכער אָטאָמאנע, איינגעאָטהעמט דעם קיהנעגען ריח פון די שווערע, ערטערווייז צושפּאָלטענע שטיקער מעבעל, געקוקט אויף די הויכע, שמאָלע, ווי אין א גאָטישען קלויסטער, פענסטער און מיט א ציטער געוואַרט, ווי מען וואַרט אויף א געליעבטען, דער אָווענד זאָל קומען.

די שווארצע זיידענע האָר, דינער ווי שפּינוועבס, האָט זי צופּאטעלט, ברייט צועפענט די אויגען, זיך איינגעקוקט ווי די לאַנגע שאָטענס האָבען זיך לאנגזאם דורכגעזייט דורך די מאַטע שויבען און זיך צולייגט איבער די העלע סאמעטענע ווענד. און אז די שאָטענס האָבען געהילט די ווענד, זיך געלעגט סנאָפּען־ווייז איינער אויפ'ן צווייטען, ווי א שטיק אָבגעבראָ־כענע טרעפּ, זיך צונויפגעגאָסען מיט דער שווארצער פּוטרירטער פּאָד־לאָגע — האָט זיך עטשע עטוואָס אויפגעהויבען פון דער אָטאָמאנע, זיך געטוליעט אין גרויע זיידענע שאַלען, דורכגעוואָרפען מיט זילבערנע פּע־דים, און איהרע לאנגע, בויגיגע שאַלען, דורכגעוואָרפען מיט זילבערנע פּע־פינגער, וואָס האָבען ארויסגעקוקט פון גרויע, ברייט־געפּאלדעוועטע אר־בעל — האָבען מיט אמאָל געמאכט עטליכע בעוועגונגען אין דער לופט, ווי זי וואָלט גענומען עטליכע אקאָרדען, און אויף דער וואנד האָבען זיך בעוויעזען בלומען און פייגעל.

איהר ווייסער האלז האָט זיך געצויגען, געבויגען — האָט זיך דער האלז אויף דער וואנד מעהר געצויגען און איינגאנצען האָט זי אויסגעזעהן ווי א שפּיציגער, גאָטישער האלב־געוועלב.

עטשע האָט א דרעה געטהאָן מיט דער רעכטער האנד — און א בוי־גיג איינגעל מיט א שמאָל, לאנג פּנים האָט זיך לייכט בעוואויגען אויפ'ן סאמעט; זי האָט א דרעה געטהאָן מיט דער לינקער האנד — און א בויגיג מיידעל מיט נאָך א לענגערען און שמעלערען פּנים איז דעם איינגעל אנט־קעגען געקומען. און דאָס איינגעל איז געגאנגען צום מיידעל, און דאָס מיי־איז געגאנגען צום איינגעל, און געדרעהט און געבויגען האָט זיך דאָס מיי־דעל, געריפען דעם איינגעל מיט די פּים, מיט'ן קאָפּ, מיט'ן גאנצען מיידעל־

שען ליב, און דאָס בויגיגע איננגעל האָט זיך געקאָרטשעט, גערדרעהט, גע־פאלען אויפ׳ן פּנים, זיך געריסען צום מיידעל, געוואָרען דינער און דינער און זיך צונויפגעגאָסען מיט די שאָטענס, מיט דער פּוטרירטער פּאָדלאָגע.

טונקעלער איז געוואָרען אין צימער. און פון די שווערע, געפאלדע־וועטע פאָרטיערען, פון די אַלטע אָבגעשאָסענע גאָבעלענען, פון די טיעפע, איינגערעהמטע פאָרטרעטען, האָבען זיך גענומען טראָגען וואסערדיגע געשטאַלטען. און אין די ווינקלען האָט זיך עפּעס געשארט, טעמפּ גע־קלימפּערט, ווי א טאַנץ פון סקעלעטען. און א פערשטיקט געוויין, ווי דאָס געוויין פון א קליין קינד, וועז עס כאַפּט זיך אויף אין א פינסטע־רער נאכט, ס׳פערדרייסט די דיקע פיסלעך, ס׳פערדרייסט די דיקע הענט־לעך, פערגעהט זיך, זוכט די מאמע, צי ווי דאָס געוויין פון פערליעבטע קעץ, האָט אָנגעיאָגט אין טונקעלען צימער א שרעק.

עטשע׳ן איז געוואָרען היימליכער, איז זי אראָבגעשפּרונגען פון דער אָטאָמאנע, געוואָלט אנטקעגען־געהן די בעקאנטע געשטאַלטען, האָט זי מיט אמאָל א צאַפּעל געטהאָן, ווי זי וואָלט זיך איבערגעשראָקען, געבלי־בען שטעהן א הויכע, עטוואס א געבויגענע אין לויזע, גרויע קליידער, דורכגעוואָרפען מיט זילבערנע פעדים, אין ברייט געפאלדעוועטע ארבעל און זיך פערקוקט אויף אן אַלטען פיער־עקיגען גאָבעלען. און געדאכט האָט זיך, אז זי אליין איז א שאָטען־געשטאַלט, וואָס איז נאָר־וואָס אראָב פון דעם אבגעבלאקעוועטען גאָבעלען און וועט באלד צורינען צווי־שען די וואסערדיגע סילועטען.

עטשע האָט געקוקט אויף דער „שכינה“ א ו ו א ט ש א.

די „שכינה“ — א בויגיגע, א יונגע, מיט א לענגליך צושטראהלט פּנים, א האלב־נאַקעטע, א האלב־געשלייערטע אין דורכזיכטיגען, ווייסען טוניק, איז געזעסען אויף טיעף־האָריגע קאווירען, זיך געשפּיעלט מיט גרויסע שנורען פּערעל און געשמייכעלט.

אַרום איז געשטאַנען אן עהרען־וואך פון זעקס „הייליגע שוועסטער“, געהילט אין שווארצע, זיידענע פּלאכטעס.

אידען מיט לאנגע בערד, ווייבער מיט צולאָזטע האָר, בחורים מיט

געקרויזטע פּאות, מיידלעך מיט אראָבגעלאָזטע צעפּ האָבען פערוואָרפען האנד אויף אקסעל, זיך געשלאָסען אין אַ ראָד און, מיט האלב פערזשמורע־טע אויגען, געטאנצט ארום דער „שכינה“.

און וואס מעהר די „שכינה“ האָט זיך צושטראהלט, אלץ אונ־רוהיגער זיינען די „הייליגע שוועסטער“ געוואָרען, זיך געשטעלט פון איין פוס אויפ'ן צווייטען, פונאנדערגעבלאָזען די שווארצע זיידענע פּלאכ־טעס, גערעגט מיט די קליינע, ווייסע פיסלעך, מיט די רונדע, פּוילע פּלייצעס.

און לעבעדיגער איז געוואָרען דער טאנץ, און ראשער האָבען זיך גע־הויבען די פיס, און שטארקער האָט מען פערקוועטשט די אויגען, דען צו קוקען אויף דער צושטראהלטער „מטרינותא“ איז פּונקט אזוי, ווי צו קו־קען אויף דער צופלאמטער זון.

און די „שכינה“ האָט זיך אלץ מעהר און מעהר צושטראהלט, געשיקט איהר השפעה דורך די פייערדיגע „צנורות“, געקושט — האָבען זיך פּאר־לעך אָבגעטיילט, זיך גע'צלם'ט — נאָט פון אברהם, פון יצחק, פון יעקב, עפען אונזערע אויגען — זיך געקושט, געפּלאַכטען פון ליידענשאפט און זיך געוואָרפען פאר דער „מטרינותא“.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

עטשע האָט זיך אראָבגעלאָזט אויף די קניע פון אוואטשע'ס בילד, פערמאכט די אויגען און פון אלע ווינקעלעך האָבען זיך גענומען טראָגען צו איהר יונגע מאַמעס מיט קינדער אויף די הענד. די מאַמעס האָבען זיך צוזעצט ארום איהר און גענעבען צו זויגען די קינדער.

עטשע האָט זיך אראָבגעלאָזט אויף די קניע פאר אוואטשע'ס בילד, געפּונען און זיך שטיל אהן טרערען פונאנדערגעוויינט. און איהר מוטער, די גרעפין, א האלב משוגע'נע, איז מיט אמאָל אויסגעוואקסען ביי דער וואנד. זי האָט זיך געשארט א קלייגע, אן אויסגעדארטע, מיט צונויפגע־לעגטע הענטלעך, געקוקט אויף דער טאָכטער און געוויספּערט. די קליינע גרעפין האָט זיך בעהאלטען אונטער'ן הימעל־בעט, פערבראָכען די הענט־לעך און געקלאָגט:

— פאר א זינד, פאר מיינס א זינד, איז דיין חתן, פּיאָטר, אומגע־קומען! וויין ניט, טאָכטער. אויף פּערעלעך ליעגט ער — — גאָלדענע פּי־שעלעך־מלאכים׳לעך היטען זיין נשמה — — די גאָלדענע פּישעלעך — — וויין נישט, טאָכטער — — פאר א זינד — — פאר מיינס א זינד! — — — — — — — — — —

עטשע האָט דערפּיהלט פּרעמדע טריט, האָט זי צועפענט איהרע גרויסע אויגען און דערזעהן ווי א קליין קינד קריכט אריין אויף אלע פיער אין צימער. דאָס קינד האָט זיך אָבגעשטעלט, אויפגעהויבען דאָס קעפּעל און ווי א קליין קעצעל זיך גענומען אויסרייבען די אויגעלעך און געקוקט אויף עטשע׳ן. עטשע האָט געכאַפּט דאָס קינד אויף די הענד, עס גענומען קושען, האלזען, צוקנעפּעלט איהר קלייד, גענעבען דעם קינד צו זויגען, איהם געהאַלטען צווישען די ברוסטען און געוויינט פון פרייד. דאָס קינד האָט זיך דערשראָקען און זיך צעוויינט. עטשע האָט איהם צוגעהאַלטען דאָס מיילכעל, האָט דאָס קינד נאָך שטארקער געוויינט — האָט זי זיך צו־לאכט, זיך צושאָטען די האָר, אויפגעטרענט מיט א מעסער די פעדערנע אונטער־דעק פון איהר בעט, אריינגעשטופּט דאָס קינד צווישען די פעדע־רען און עס צוריק פערנעהט. זי האָט צוגעבעט דאָס בעט ווי קיינמאָל גאר־נישט, ווייטער געפּאַלען פאר דער „מטרינותא“, איהר גערדאנקט וואָס זי האָט זיך צוגעהערט צו איהר תפילה און איהר געשענקט א קינד.

און פון אונטער׳ן הימעל־בעט האָט די קליינע גרעפין אלץ אין איינעם געוויספּערט:

— פאר א זינד, פאר מיינס א זינד! פּישלעך־מלאכים׳לעך צינעדן ליכטלעך איהם צוקאָפּענס — — אויף פּערעלעך ליעגט ער — — פאר א זינד, פאר מיינס א זינד. — — — —

אין זאל איז אריינגעלאָפען מאטעאוש, געזוכט די שוועסטער אין אלע ווינקעלעך, זי געפונען פאר׳ן בילד א קניהענדע און גענומען שרייען:

— עטשע, וואו האסטו בעהאלטען דאָס קינד, וואו? וואָס שוויינסטו? משוגע׳נע דו! ס׳איז דאָך דער וועשינ׳ס קינד!

עטשע איז געשטאַנען אויף די קניען ווי אן אויסגעהאקטע, זיך קיין

ריהר געטהאָן, פערמאכט מיטביידע הענד די אויגען און געווען זיכער אז דער ברודער זעהט זי ניט.

מאטעאוש האָט געזעהן, אז די שוועסטער ריהרט זיך ניט, האָט ער מיט אן אמת א טראכט געטהאָן, אז טאָמער איז עס ניט זי, האָט איהר א גלעט געטהאָן מיט א פינגער איבער דער באק, צועפּענט דאָס מויל און קנוילענווייז, ווי א קעסעל לאָזט פּארע, האָט ער ארויסגעשליידערט אן אויסטערליש געלעכטער:

— הא, הא, הא! הא, הא הא!! הא, הא, הא!!!

— דו לאכסט? וואָס לאכסטו? — האָט עטשע זיך געפרעגט.

— דו ווייסט שוין גאָר וואָס כ'לאַך!

— אסור!

— מאכסט זיך. זיי זיך מודה, דו ביזט עס געווען?

— אז כ'וויים ניט!

— דו ווייסט ניט, זאָגסטו? גוט! געדענקסט, ווען כ'בין געווען אין פּאריז?

— אין פּאריז? הא, הא, הא! פּארים איז דאָך גאָר אנטלאָפען מיט דער שעהנער העלענע. פאר וואָס ענטלויפט מיט מיר קיינער ניט? כ'בין ניט שעהן? — האָט עטשע קינדיש געזאָגט, צונויפגענומען די צושאָטע־נע האָר, פערדרעהט זיך א קאָקס אין מיטען קאָפּ און קאָקעטיש געקוקט אויפ'ן ברודער.

— אז ביזט מיט אן אמת משוגע! מען דארף דיך ארייננגעבען אין א משוגעים־הויז! איך דערצעהל איהר וועגען פּאריז, מישט זי מיר אריין העקובע'ס זוהן. און ווייסט ווער העקובע איז געווען? אן אויסוואורף ווי אלע ווייבער! זיך פערקויפט פאר געלד, נישט געוואוסט וואָס ליעבע איז! און ווען ניט זי, וואָלט די טראָיעשע מלחמה ניט געווען.

— און איך האָב ליעב א מלחמה — האָט עטשע געשמייכעלט — דו נישט?

— האָסטו, שוויינ! כ'האָב געוואָלט עפּעס דערצעהלען, האָט זי מיך אינגאנצען צומישט. יאָ, פּליה איך איינמאָל אזוי, און ביי מיין רעכטער האנד

בעגלייט מיך א הייליגע שוועסטער און ביי מיין לינקער האנד בעגלייט מיך א הייליגע שוועסטער. און מחנות ווייבער, מיידלעך קומען מיר ענט־קעגען, פיהרען מיך אין טשענסטאָכאָווער קלויסטער. און דער קלויסטער האָט טויזענדער צימערען און די צימערען זיינען געפּאקט מיט ווייבער און מיידלעך. און אין איינעם פון די צימערען האָב איך דערזעהן איהם, דעם הייליגען יעקב יוסף פראנק, אין א הויכען טורבאַן מיט א קנופּ אונ־טער'ן האלז. ער האָט געהאלטען אויף זיין שויס די הייליגע אוואטשאַ. און א ליכטיגקייט האָט געשטראהלט פון זייביידען, מיר געבלענדט די אויגען. האָב איך דערזעהן א גרויס פענסטער פון איין שויב און דורכ'ן פענסטער — אן אָבגרונד. א שווארצען אָבגרונד, ווי דער שווארצער ים. און א בת־קול האָט זיך געטראָגען פון איין עק וועלט צום צווייטען:

Nostro Signor abasharo !

האָט מיך אן אימה ארומגענומען, כ'האָב געעפענט די אויגען און כ'בין געשטאנען פאר דער קירכע נאָטר־דאַם. ס'איז געווען פארנאכט. אינוועניג איז כמעט קיינער נישט געווען א חוץ עטליכע הויכע ענגלענ־דער, וואָס האָבען זייערע הינד געלאָזען אין דרויסען און מיט זייערע שווע־רע שטיבלעטען האָבען זיי געשטערט די שטילקייט. די הייליגע זיינען ארויס פון די נישעס, אראָב פון די ווענד, פון די פענסטער און זיך דורכ־שפּאצירט איבער דער קאַלטער פּאָדלאָגע.

— א סטאטוע — א נאָנע אין שווארצען, מיט א בלאַס לענגליך פּנים, פּונקט ווי דיינס, האָט מיך אזוי פעראינטערעסירט, אז איך בין גע־שטאנען א לענגערע צייט און בעטראכט זי. די סטאטוע האָט געהאלטען אין דער האנד א זילבערן צדקה־שיסעלע — האָב איך אריינגעווארפען דאָרט עטליכע מטבעות און כ'האָב שוין געוואָלט אוועקגעהן, ווי כ'האָב ניט ווילענדיג מיט דער האנד איהר א גלעט געטהאָן און צוגעלעגט מיינע ליפּען צו איהר שטערען. די נאָנע האָט א צאפּעל געטהאָן, מיך אָנגעקוקט און ארויסגעלאָזט א געשריי. דו ביזט עס געווען, זיי זיך מודה ?

—אודאי איך !

אויף דער שוועל איז געשטאַנען די וועשין — א יונגע פּויערטע און זיך געריסען די האָר :

—טייערער פּאַן, דערבאַרעם זיך, גיב מיר אָב ס'קינד!

מאטעאוש האָט גענומען טרייסלען די שוועסטער:

— משוגענע, ס'זאָל שוין זיין דאָס קינד!

עטשע האָט זיך דערשראָקען און געוויזען אויפ'ן בעט. מאטעאוש האָט צוואָרפען דאָס בעט, געהערט ווי דאָס קינד קרעכצעט, אויפגע־ריסען די דעק, עס ארויסגענומען א האלב־פערחלש'טע און ארויס מיט דער וועשין.

אין צימער איז געוואָרען פינסטער. עטשע איז געבליבען שטעהן ביי דער וואנד א הויכע, עטוואס א געבויגענע, ווי א גאָטישער האלב־געוועלב, און אויסטערליש אָהן טרערען געוויינט. ערגעץ וואו צעוויגט זיך פויל דער קלויסטער־גלאָק: בים־באַם! בים־באַם! באלד הערען זיך צוערשט דינע, אָבגעהאקטע, דערנאָך אלץ שטארקערע טענער פון דער רו־סישער צערקווע: דין! דין! דין! די טענער ווערען שטאַרקער, שטארקער, ווילען דאכט זיך איבערשטייגען איינע די צווייטע, מישען זיך אוים, טרייסלען די אלטע שויבען פון שלאָס און הילכען אָב איבער דעם פינס־טערען צימער.

די קליינע גרעפין, די מאמע, האָט זיך ארויסגעשארט פון אונטער'ן הימעל־בעט, צו צו דער מאַכטער, זיך געטוליעט ארום איהר קלייד ווי א קינד, פערבראָכען די הענטלעך און געוויספערט:

— פאר א זינד, טאָכטער, פאר מיינס א זינד! אויף פערעלעך ליענט ער — — פישעלעך־מלאכים'לעך היטען איהם — — צינדען פאר זיין נשמה גאָלדענע ליכטלעך — — פאר א זינד, טאָכטער — — פאר־מיינס א זינד...

2.

עטשע איז לייכט געשלאָפֿען אין איהר שוואַרץ ביינערנעם הימעל־בעט, וואָס איז געשטאַנען אַנטקעגען פענסטער. איהר בלייכע האַנד, מיט די דינע בלייכע פינגער איז נאַכלעסיג געלעגען אויף די זילבערנע בלומען פון א צעוואָרפען שטיק בראָקאַט.

א פולע לבנה האָט זיך געשפּאַרט דורכ'ן גאַטישען פענסטער מיט די קאָלירטע שויבען — האָבען זיך קאָלירטע שאָטענס צולעגט איבער די וואַנד, איבער דער שוואַרצער פּאָדלאָגע. א בלאַסער זילבערנער שטראַהל האָט זיך געצויגען פון פענסטער צום הימעל־בעט, זיך פערפּלאָנטערט אין עטשע'ס האָר, געקושט איהרע פערמאַכטע אויגען, זיך פער'גנב'עט הינ־טער'ן שוואַרץ־זיידענעם נאַכטהעמד און געוואַרעמט, געגלעט ווי מיט לאַנגע שטרוים־פעדערען. און איהרע בלאַסע באַקען האָבען זיך געצונ־דען, געלאָשען מיט'ן אָבשיין פון פּאָלירט זילבער און בלוטיגע רויזען.

א בענקשאַפט האָט עטשע'ן ארומגענומען — האָט זי פערבראָכען אין שלאָף איהרע בלייכע הענד און געציטערט. און די שאָטענס, ווי מאַס־קירטע לצים, האָבען זיך געשאַרט פון די וואַנד אויף דער פּאָדלאָגע, פון דער פּאָדלאָגע אויף די וואַנד, פערשוואונדען און איבערגעלאָזט נאָך זיך א צושוואומענעם שאָטען. און דער זילבערנער שטראַהל האָט געגלעט, גע־וואַרעמט, זיך פערקליבען אויף די פערמאַכטע אויגען־לעפּלעך — האָט עטשע דערזעהן א פּיאָלעט אָבגרונד, דורכגענומען מיט מאַטע זילבערנע שטרייפען. אין אָבגרונד אויף בלייכע פּערעל איז געשלאָפֿען פּיאַטר, אַזאַ פרישער. מלאכים־גאָלדענע־פישעלעך האָבען געצונדען פייערלעך, שטיל און טרויעריג געזונגען — האָט עטשע אָנגעקלאַפּט אין א גאָלדען פלי־געלע:

— מלאך'על, מלאך'על, זאָג פּיאָטר'ען, אז כ'בין געקומען.

— ווי זאָל איך איהם זאָגען, שעהנע פּרינצעסין, אז ער האָט זיך נישט געהייסען וועקען.

עטשע האָט ארייננעשטעקט דאָס גאָלדענע מלאך'על זיך אין די האָר און אָנגעקלאַפּט אין א צווייט גאָלדען פליגעלע:

— מלאכ'על, מלאכ'על, זאָג פּיאָטר'ען, אז כ'קען מעהר נישט ווארטען!

— ווי זאָל איך איהם זאָגען, שעהנע פּרינצעסין, אז — — —

און אייגציגווייז האָט עטשע ארייננעשטעקט אין איהרע צופּאַטעלטע האָר די גאָלדענע מלאכים'לעך, זיך אראָפּגעלאָזט אויף די קניהען, צו־פוסענס פּיאָטר'ען, גענומען זיין טוידטע האנד און געקוקט אין זיינע אויגען. פּיאָטר האָט געציטערט, זיך געטרייסעלט, געעפענט די אויגען און געשמייכעלט:

—און איך ווארט שוין אויף דיר אזוי לאנג!

און דער זילבערנער שטראהל האָט גענלעט, געווארעמט, איינגערוימט סודות אין אויער, געוועקט פערשיעדענע פערלאנגען — האָט עטשע מיט אמאָל דערזעהן ווי א ריעז מיט איין אויג אין קאָפּ שטעהט אין מיטען אָב־גרונד, רייסט שטיקער פּיאָלעט, שטיקער זילבער, דריוועלט עס, וועבט א שטראהל. און דער שטראהל, מיט זיין פּיאָלעט־זילבערנעם צינגעל, פער־קלייבט זיך אונטער די פּאכוועס, בריהט, שטעכט, וויקעלט זי ארום אין גאנצען — האָט עטשע געציטערט, נים געקענט מעהר איינליגען אין איהר שוואַרץ־ביינערנעם בעט, זיך אויפגעזעצט, פערביסען ביז צום בלוט די ליפּען און געוויינט פון בענקשאפט, געוויינט פון צער. קלינגענדע, ביינער־נע קנאָכען האָבען זיך געשארט איבער סטרונעס און טיעף פון סאַד ארויס האָט זיך געטראָגען א שטיל געזאנג, א טויט געזאנג, זיין געזאנג:

אין דער פינסטער זיינען דיינע אויגען שעהנער,
צימעריגער, בויגזאמער ביזמו.
דאַמאָלס איז דיין קליינער פוס נאָך קלענער,
צימעריגער, בויגזאמער ביזמו.

אין דער פינסטער קלינגט דיין ווייכע שטימע ווייכער,
צימעריגער, בויגזאמער ביזמו.
דיינע פינגער ווערען בלייכער, ווייכער,
צימעריגער, בויגזאמער ביזמו.

און ווי פון א פערבאָרגענער האנד געשטויסען, איז עטשע גיך אראָפּ פון בעט, געעפענט די גלעזערנע טהיר, וואָס פיהרט אין סאָד אריין און א בויגיגע, א באָרוועסע אין בלויזען שווארץ־זיידענעם נאכט־העמד, מיט צושאָטענע האָר דינער פון שפינוועבס, האָט זי זיך געשאָרט איבער'ן סאָד, מיטגעזונגען מיט א פערשטיקט קול, ווי דער קלימפּער פון ביינער פון טויטע — צימעריגער, בויגזאמער ביזמו — און געציטערט, געציטערט ווי נאָר א מיידעל קען ציטערען ווען זי דאַרף בעלאַנגען דאָס ערשטע מאָל דעם מאַן.

און די נאכט איז געווען אן אויסגעשטערענטע, א לבנה'יגע. און די בוימער געהילט אין גרויען פון ביידע זייטען אלע האָבען זיך ווי גע־בויגען, זיך צונויפגעקומען מיט די שפּיצען — און די אלע האָט אויס־געזעהן ווי א האלב־פינסטערער טונעל. א באָרוועסע האָט עטשע גע־שפּרייזט איבער דער זאמדיגער אלעע, איבערגעלאָזט הינטער זיך קליינע פיס־טריט און, ווי א פער'כשופ'טע, זיך איינגעהערט ווי ערגעץ דאָרט צווישען די בוימער וויינען פערליעבטע קעץ. און די קעץ, ווי קליינע קינדער, זיינען זיך פערגאַנגען העכער און העכער, זיך מיט אמאָל אָפּגע־ריסען — האָט עטשע זיך אויף א רגע אָפּגעשטעלט, צועפענט איהרע דינע ליפּען, פערקוועטשט די ווייסע צייהן, זיך איינגעהערט, ווי די נאכט ארום איהר פּלאַפּעלט:

— צימעריגער, בויגזאמער ביזמו! — — —

מיט אמאָל האָט עטשע געגומען ציטערען — דערפיהלט דאָס אייגענע הארץ. זי האָט אויסגעשטרעקט איהרע בלייכע הענד און ווי א יונגע סאמקע גענומען שמעקען מיט די נאָז־פליגעל. א רגע — און ער וועט ארויס פון דער צווייטער אלעע. א רגע — און זי וועט זיך וויעגען אין זיינע אָרעמס.

פון א צווייטער אַלעע איז איהר אנטקעגען געקומען מאַטעאוש, א הויכער, א באַרוועסער אין א לאַנג, שוואַרץ, זיידען נאַכט-העמד מיט א גרויסען גאָלדענעם צלם אויפ׳ן האַלז.

שטומע האָבען זיי זיך אָנגענומען פאר די הענד און געשפּרייזט איבער׳ן זאַמד. זי האָט זיך געטוליעט צו איהם, געפיהלט די וואַרימקייט פון זיין ליב און א ליידענשאַפטליכע מיעדקייט האָט זיך צוגאָסען איבער איהרע אַלע גליעדער.

א שאָטען איז אויסגעוואַקסען צווישען זיי. האָט עטשע א פּערצאַפעלטע ארומגעכאַפּט מאַטעאוש׳ן:

— טהייערער פּיאָטר, כ׳האָב מורא — — בעהאַלט מיך — — אָט געהט אונז מאַטעאוש נאָך!

מאַטעאוש האָט זיך גענומען אויף דער האַנד, זי געטוליעט ווי א קליין קינד. די בוימער האָבען שלעפעריג געוויספּערט:

— אוואַטשאַ — — מיין אוואַטשאַ — — —

די ביימער האָבען שלעפעריג געוויספּערט, פּער׳שכור׳ט, און די שאָטענס פון די בוימער האָבען זיך געפלאָכטען אונטער דער בלייכער לבנה און אויסגעזעהן ווי גרויע געשטאַלטען. און טיעף אין גראָז האָבען מיליאָנען בעשעפענישען זיך געפּאָרט, אָנגעפילט די לופט מיט בלומען — האָט אַלץ ארום דערפיהלט א מיעדקייט און ליפּען האָבען געזוכט ליפּען.

— ביזט מיעד, פּיאָטר?

זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט אויף א געפלאָכטענע פון צווייגען באַנק.

— דו ווייסט — האָט עטשאַ געוויספּערט — דו זעהסט אויס ווי מיין ברודער מאַטעאוש.

— און דו — האָט מאַטעאוש געענטפערט — ווי מיין שוועסטער עטשאַ.

שטומע, גליקליכע זיינען זיי געזעסען, געזשמורעט די אויגען — כוואַליעס ליכט האָבען זיך געטראָגען איבער זייערע קעפּ און פון דעם ליכט

האָט זיך ארויסגעשניטען דער גרויער שאָטען, געקוקט פער'עקשנ'ט — האָט עטשע דערזעהן איהר ברודער און פון שרעק ארומגעכאַפּט מאטע־אוש'ען. ביידע האבען זיך א ווארף געטהאָן אויפ'ן שאָטען. און משוגע־נע, אין דרייען געבוינענע, האבען הענד געזוכט הענד, ליפּען — ליפּען. און דער שטראהל מיט'ן פּיאָלעט־זילבערנעם צינגעל איז דורך ווי א בליץ, זיי פּאראַליזירט — האבען זיך שטיקער ליכט אנגעשלאָגען אָן טענער כוואליעס און אליץ ארום האָט שווער און אָבגעהאקט געוויספּערט:

„ציטעריגער בויגזאמער ביזטו!“ — — — — — — — — — — — — — — —

מאררים, א געוועזענער וואדעוויל אקטיאר, מיט א פאר שטייפע אויף ארויף פערדרעהטע וואנסען, ווי ביי קייזער ווילהעלם, מיט א הייזע־ריגער שטימע פון צופיעל בראנפען טרינקען, האט געמאכט רעפעטיציעס מיט זיין קליינעם פיליפ, א אינגעל פון א יאהר עלף.

מאררים איז געשטאנען אין מיטען צימער אין א פאר הויזען מיט א קאלירט לייבעל, געהאלטען איין האנד אין א הויזען־קעשענע און מיט דער צווייטער האט ער דיריזשירט, איינגעזונגען מיט פיליפ׳ען קופלעטען. פון מאל צו מאל האט מאררים א זיפ געטהאן פון דער פלאש בראנפען, וואס איז געשטאנען אויפ׳ן טיש, גענומען עטליכע הויכע טענער מיט זיין הייזעריגען באס און איז באלד אנשוויגען געווארען. איהם האט זיך גע־דאכט, אז נישט ער זינגט, נור עפעס א פעטער רוסישער פאלקאווניק מיט צוויי לאנגע באקענבערד קאמאנדעוועט מיט א פאלק זעלנער.

מאררים האט פון פערדרום געטהאן עטליכע ציה פון דער פלאש, זיך געזעצט און אנגענומען פיליפ׳ן פאר דער גאמבע:

— זעהסט, פיליפ, מיר זינגערם זיינען גאר עפעס אנדערש, אן אנדער מין סארט מענש — — — מיר זיינען ארטיסטען ! און ארטיסטען, פארשטעהסטו מיך, מוזען טרינקען ! עס זינגט זיך גאר בעסער נאך א גלעזעל משקה ! וואס גרעסער א זינגער איז, אלץ מעהר טרינקט ער — האט דער אלטער געענדיגט מיט א שמייכעל, א גלאץ געטהאן מיט זיי־נע גלעזערנע, שכור׳ע אויגען און א לאנגען ציה געטהאן פון דער פלאש.

און אז פיליפ האט זיך פאנאנדערגעזונגען אויף זיין ווייך שטימע־לע, איז דער האלב־אנגעטרונקענער פאטער געזעסען, פון נחת געלאזט טרעהרען און האט אונטערגעברומט : „ס׳וואקסט א כלי ! ס׳וואקסט !“

— זשוליק ! — האט ער מיט אמאל דורכגעזיית דורך די צייהן און א קניפ געטהאן דעם אינגעל אין געזעם אריין — שניידסט זיך א לייט,

בנאמנות! וועסט זיין „סאַן אָף ע' גאַן“ מעהר לייט פון דיין טאַטען! וואָרט, וועסט נור אונטערוואַקסען גיעב איך דיך גלייך אריין אין אַזא סקוהל: קאָנסערוואַטאָריום, הייסט עס, און וועסט ארויסקומען א פאַרטיגע כלי, א קארוזא הא, הא! נישט דאַרפען זינגען אין די גאַסען פאַר אָקסען, וועסט ווערען אַן אָפּעראַ זינגער!

דאָ האָט זיך דער אַלטער צולאַכט און באַלד גענומען וויינען מיט טרעהרען ווי ביבערין.

— קום אהער, פיליפּ — האָט מאָררים געזאָגט, און איהם אריינגע־גאָסען אביסעל בראַנפען אין א גלאָז — נא, געוועהן זיך צו צום ביטע־רען טראָפּען.

דער קליינער האָט אויסגעטרונקען און זיך פערקרימט ווי נאָך א ביטערען פּיל.

— ס'ברענט? הא, הא, הא! — האָט דער אַלטער זיך צולאַכט, ארומגעכאַפּט דעם קליינעם פיליפּ און איהם גענומען קושען.

— נאַרעלע, וועסט נישט דאַרפען טרינקען קיין בראָנפען — שאַמ־פּאַניער וועסטו גיסען, שאַמפּאַניער! הא, הא! און מיט'ן אַלטען וועסטו זיך שעהמען? הא, ממזר דו? שעהמען זיך מיט'ן גאַסען־זינגער!? יו ווייסט וואָר דיין טאַטע איז אַמאָל געוועזען? נישט קיין גאַסען־זינגער! א סטאר! א סטאַר איבער וועמען מענעדזשערס פלעגען זיך שלאָגען! די שעהנסטע מיידען האָב איך געהאַט, בעסטיעס!

דאָ האָט זיך דער אַלטער פערהוסט, רויט געוואָרען ווי אַן אינדיק און געשטאַמעלט:

— א מענש וועסטו ווערען ביי מיר, א מענש! די שעהנסטע מיידען וועסטו האָבען דו, בעסטאַרד! נישט דאַרפען זיך ארומשלעפען מיט פרעהליכע שוועסטער ווי דיין טאַטע! — פאַניע ארטיסטשע, גאַספּאַדין ארטיסט, יור עקסעלענץ — האָט מאָררים אויסגעשריען און דערזיפט דאָס לעצטע פון דער פלאַש.

פון צווייטען צימער איז אריין מאָררים'עס בעל־הבית'טע א הויכע, שוואַרץ חנ'עוודיגע ליטוואַטשקע מיט א יצר־הרע פלאַסטעריל אויף דער

באַק. זי האָט פערלייגט איהרע ענטבלויזטע הענט אויף דער פולער ברוסט און א סמאטשקע געטהאָן מיט די ליפּען.

— וואָס זאָגט איהר ניט צו דעם וועטער? ס'האלט אין איין גיסען

— — — און פאר פרנסה־געבער איז דאָס א פּיקניק, רק ער שלאָפט.

מאָררים, זעהענדיג זיין בעל־הבית'טע, איז גלייך אויפגעשפּרונגען, זיך עלעגאַנט פערנייגט און ער האָט איהר אונטערגערוקט א שטוהל:

— זיצט מיסעס בלום!

— ווער האָט צייט צו זיצען — האָט מיסעס בלום געענטפערט, פערזשומערט עטוואָס איהרע אויגען, וויסענדיג אז אזוי איז זי שעהנער— וואָס האָב איך אייך געוואָלט בעטען?! יא, מאָררים, האָט איהר פיליכט א „קוואטער"? כ'ברויך אריין צו ווארפען אין „געז־מיטער".

—יא־וואָהל, ליידי! יא־וואָהל! — האָט מאָררים אונטערגעברומט, ארויסגענומען פון זיין טיעפער קעשענע א קוואָטער, זיך געשטעלט אין א טראַגישע פּאָזע און אויסגעדעקלאמירט:

—„מיין שעהנע „ווענוס", איך שענק דיר מיינע גיטער, גליקליך מאך איך דיך, איך שווער דיר ביים „יופּיטער!" און האָט זי ארומגענומען.

מיסעס בלום האָט זיך כלומר'שט געוועהרט און איהם גענומען מוסר זאָגען:

— אי, מאָררים, מאָררים, ווי שעהמט איהר זיך ניט, אן עלטערער איד, און ס'ליגט אייך נאך אין קאָפּ אזעלכע נארישקייטען.

דערווייל איז סילווע, מיסטער בלום'ס טעכטעריל פון ערשטען ווייב, א בלאָנדע מיידעל פון א יאָהר עלף, אריין אין צימער און איז צו צו פיליפּ'ען.

— פיליפּ, וועסט געהן אין „מואווינג פּיקטשורס"?

— „שור" וועל איך געהן, ווארט, ס'וועט באלד זיין געלד — האָט פיליפּ געזאָגט, א ווינק געטהאָן מיט זיינע שווארצע אויגעלעך און גע־וויזען אויפ'ן פּאַארעל.

— ווי שעהמט איהר זיך נישט, ס'איז דאך א חרפה פאר די קינדער — האָט מיסעס בלום געזאָגט זיצענדיג ביי מאָררים'ען אויפ'ן שויס.

— געווים, געווים, ווי דען — האָט מאָררים געשטאָמעלט און א געשריי געטהאָן: — פיליפּ, א רוח אין דיין — — מאַרש מיט סילוועס׳ן, הינטישע לעבערס!

פיליפּ מיט סילווע׳ן זיינען ארויס פון צימער, צוגעמאכט די טהיר און גענומען איינציגווייז ארייגקוקען דורך דעם שלאָס-לעכיל. פיליפּ האָט פון גרויס שמחה ארומגעכאפּט סילווע׳ן, איהר א קוש געטהאָן און איז צו צו מיסעס בלום׳ס מאַן, דעם בלינדען זרח, וואָס איז געשלאָפען אויפ׳ן בעטעל און איהם גענומען וועקען?

דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען, ווי אַן אפּגעבריהטער, ברייט צועפענט זיינע היהנערשע אויגען:

— ווער איז דאָס? וואָס איז?

— זרח, גיב א „דיים", וועל איך דיר עפּעס זאָגען!

— און א „ניקעל" איז נישט גענוג, דו „סאַקער"?

— נישט ווייניגער ווי א „דיים", דו בלינדער „קאַיק"!

דער בלינדער האָט געקרעכצט, געשאָלטען, ארויסגענומען פינף סענט, געעפענט דאָס מויל און אין גאנצען האָט ער אויסגעזעהן ווי א חינעזישער גאָט.

— נו, זאָג שוין, זאָג!

דער פאָ קושט זיך מיט דיין ווייב! נור געדענק, זאָג נישט, אז איך האָב געזאָגט — האָט פיליפּ ארויסגעפּלאצט מיט א געלעכטער.

ער האָט געמאכט פאר גרויס שמחה דריי קאָזשאָלקעס און ארויס מיט סילווע׳ן.

דער בלינדער איז אויפגעשפּרונגען, געכאפּט דעם שטעקען און טאַ־פּענדיג האָט ער אויפגעפּראַלט מאָררים׳עס טהיר, מורא האָבענדיג אריינ־צוגעהן. ער האָט געטופּעט מיט די פיס, געקלאַפּט מיט׳ן שטעקען אין דער פּאָדלאָגע, געגלאָצט מיט זיינע פאַרצעלאַנענע אויגען און געשריען:

— רבקה, א בראָך אין דיינע ביינער, וואו ביזטו, וואו, חצופה!?

רבקה האָט זיך א ריס געטהאָן פון מאָררים׳עס הענט און איהם גע־וויזען אויף איהר בלינדען מאַן:

— ליעבער גאָט, שלאַקרירעק זאָל ער ווערען! דער בלינדער הונד!
מאָררים איז געשטאַנען אין מיטען שטוב, געקוקט מיט א שמייכעל
דאָ אויפ'ן בלינדען, דאָ אויף רבקה'ן און האָט א טראַכט געטהאָן:
— „מוט פערליערען פּאַסט נישט פאר'ן בראַוון קריגער,
אפּילו אין דעם קלעם איז נאָך אַלץ דער טיגער — טיגער"!

מיטאג צייט איז מאָררים ארויס פון שטוב אין זיין קאָלירטען לייבעל אָהן ארבעל, מיט הנאה בעטראַכט די לענג פון פּיטקין עוועניו און זיך פונאַנדערגעפּייפט.

פון קעלער־שטוב איז ארויס דער „דזשעניטאָר", א פערציג־יעהריגער איירישער מיט א רויטע נאָז און א גלאַט ראַזירט פּנים. נאָך איהם — זיין ווייב, א הויכע, געזונטע ניגערטע, מיט ליפּען ווי פלאַכטעס און מיט א גרויסען, קיילעכדיגען בויך. אין איין האַנד האָט זי געהאַלטען א בעזים און אין דער צווייטער א בלעכען קעסעלע פאר ביער.

ביי איהר קלייד האָבען זיך געריבען דריי קליינע ניגערלעך, מיט דיקע ליפּעלעך, מיט קורצע אויפגעשטעלטע צעפּעלעך און אויסגעזעהן האָבען זיי ווי שווארצע קודלאַטע שצעניאַקעס.

— האַללאָ, מאָררים, א פיין וועטער, — האָט דער איירישער געזאָגט, און אויסגעשפּיגען פון מויל א גאַנצען פלאַסטער קיי־טאַבאַק.

— יאָ, יאָ, יעס סער — האָט מאָררים געצויגען די ווערטער, פערדרעהט די וואנסע, א קלאַפּ געטהאָן דזשאַנען אין דער פּלייצע, ווייזענדיג אויפ'ן ווייב'ס בויך און געזאָגט:

— ביזט „ביזי" דזשאהן!

דזשאהן האָט מעשה בעל־הבית בעטראַכט דעם ווייב'ס בויך און זיך נאַריש צושמייכעלט.

די ניגערטע האָט פערקאַשערט איהרע ליפּען, א גלאַנץ טהוענדיג מיט איהרע ווייסע ציינער, א גלאָץ געטהאָן מיט די אויגען, זיך איינגעבויגען אין דרייען, צוהאַלטענדיג מיט ביידע הענד דעם בויך און זיך פאַנאַנדערגעלאַכט ווי א קאַבילע.

מאָררים איז לייכט אראָפּ פון טרעפּעל, זיך דורכגעשפּאַציערט אַי־בער׳ן טראַטואַר און האָט חשק געהאַט אַריין אין „סאַלון“ אויסטרינקען אַ גלעזעל ביער.

אויף אַ טרעפּעל איז געזעסן אַ אידענע פון אַ יאָהר פערציג, אַ קור־צע, אַ דיקע ווי אַ יאַטקע קלאָץ, מיט אַן איבערגעלענטען גוידער און מיט אַ פּנים פון אַן אַלטען מאָפּס. זי האָט געהאַלטען די פיס צושפּרייט און מיט הנאה האָט זי געכאַפּט ארץ ישראל ניסלעך, וואָס זיינען געלעגען ביי איהר אין שויס און זיי געוואָרפען אין מויל אַריין.

— מיסטער מאָררים, איהר דערקענט מיך שוין גאָרנישט? אַ מענש נעהם דורך, כ׳וויים, הינט, טייפעל, שמעק אַריין!

— האַללאָ, האַללאָ, מיסעס סאַלאַמאָן, ווי געהטס! — האָט מאָררים געזאָגט און זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט אַריינגעשטעקט די האַנד אין איהר קלייד, געכאַפּט עטליכע ניסלעך און בשעת מעשה איהר אַ קיצעל געטהאָן.

— „שעהם יורסעלף“ — האָט מיסעס סאַלאַמאָן געזאָגט כלומר׳שט אַ בעליידיגטע, האָט צונויפגענומען די ניסלעך און מיט אַ קרעכץ זיך אויפגעשטעלט.

— אַי, די היץ, די היץ! ניט אויסצוהאַלטען! די „פּייפּערס“ שריי־בען — מענשען פאַלען ווי פליגען, קומט אַרויף מאָררים. ביי מיר איז קיהל, אַ מחיה!

— יאָ, יאָ, מיסעס סאַלאַמאַן, דאָס איז פיין — האָט מאָררים גע־שמאָמעלט און נישט ווילענדיג זיך נאָכגעשלעפּט.

מיסעס סאַלאַמאָן האָט איהם אַריינגעפיהרט אין איהר זאַאַל, זיך ענטשולדיגט און איז באַלד אַרויס.

מאָררים האָט בעטראַכט דעם אָבגעבליאַקעוועטען דיוואַן, וואָס איז געווען אויסגעשפּרייט אויף דער פּאָדלאָגע און פון וועלכען עס האָבען זיך געהויבען גאַנצע זיילען שטויב, ווען מען האָט געטרעטען איבער איהם. ער האָט בעטאַפּט די אויסגעבעטע שטוהלען, די איבערגעצויגענע פּיאַנאָ, האָט זיך בעקוועם אַריינגעזעצט אין אַ וויעג שטוהל און שטיל געזונגען:

—„לילת האָט פערשפּרייט א נעץ, און זי וויים נישט, אז כ׳בין א ליץ“.

מיסעס סאלאמאָן איז באַלד אריין מיט א טאַץ אין דער האַנד. אויף דער טאַץ איז געשטאַנען א סאָפּאָן וואַסער, א פלאַש ביער און א טעלער מיט אויבס.

מאָררים האָט געעפענט די פלאַש מיט א שאָם, געטרונקען א גלעזעל נאָך א גלעזעל, פערביסען מיט אויבס.

— איהר ווייסט, מיסעס סאלאמאן, מען ווער מוזען נעהן אפּטער צו אייך!

— מיט׳ן גרעסטען פערגניגען! — האָט זי געענטפערט א צופריע־דענע.

— כ׳זאָג אייך — האָט מאָררים פאָרטגעזעצט — כ׳בין גאָר פריי־שער געוואָרען! וואָס א גלעזעל ביער מאַכט!

— דאָס טענה איך דאָך, מאָררים. איהר זייט דאָך עפּעס א מאַן, ס׳איז דאָ אויף וואָס א קוק צו טהאָן און גאָר נישט — איהר פלאַגט אָפּ אייערע פאָר יאָהר! ווי לאַנג איז דער שעור צו זיין אַן אלמן?

— נו, נו, מיסעס סאלאמאן, זעהט טאָקע עפּעס פאַר מיר א שידוך?

— וואָס שידוך, ווען שידוך, די קאַץ שיקט מען נישט נאָך די פּוטער — האָט זיך מיסעס סאלאמאָן צולאַכט — אז איהר האָט זיך פערדרעהט א קאָפּ מיט רבקה׳ן, די חצופה, ווער וועט דאָס וועלען האָבען „ביזנעס“ מיט אייך? כ׳וויים, מען זאָגט עפּעס א אידענע, מילא, אָבער דאָס איז דאָך קיין אידענע אויך נישט, א בעזדיעטניצע, א יאלאווקע, אבגע־וואָהנט מיט׳ן ערשטען מאַן זעקס יאָהר און גאָר נישט — ער האָט זי אָבגע׳גט. ווייסט איהר פאַר וואָס? — האָט זיך מיסעס סאלאמאָן צוגע־רוקט צו מאָררים׳ען און האָט זיך צולאַכט — ס׳איז מיר אויף מיין וואָרט א חרפּה עס צו דערצעהלען פאַר א מאַנסביל — זי האָט דאָך קיין — — כא, כא, כא! ווי איך בין א אידישע טאָכטער!

—יאָ, יאָ, דאָס איז אינטערעסאַנט, שפּאַנענד! — האָט מאָררים

דעקלאמירט קנאקענדיג די נעסלעך.

— ווען איהר פאלגט מיך פאר א יאהרען — האט מיסעס סאלא־מאן ווידער אנגעהויבען, אראפלאזענדיג די אויגען — און חתונה גע־האט, וואלטען מיר געלעבט ווי לייטען גלייך. איהר וואלט ביי מיר קיין פינגער אין קאלטען וואסער ניט געדארפט ארייננשטעקען, כ׳בין, ברוך השם, נישט קיין קבצנ׳טע. אין הויז ביי מיר, קיין עין הרע, פון כל טוב, און ס׳איז נאך דא א פאר דאלאר אין באנק אויך, פארט א היימישע „ביזנעס“. כ׳גיעב אוועק א דאלאר אויף א חודש, קריג איך צוריק אנ־דערהאלבען. ווער מאכט דאס היינטיגע צייטען בעסערע געשעפטען?

— אסור ראקאפעלא! — האט זיך מאררים צולאכט.

— איהר זייט א לץ! — האט מיסעס סאלאמאן געזאגט און מאר־רים׳ען א קלאפ געטהאן איבער׳ן פיס — איהר בארעכענט איך בע־סער, מאררים, און זעהט, אז כ׳מיין אייערע טובה מעהר ווי מיינע. נור וואס טויגען די רייד, ווי לאנג איהר וועט וואוינען ביי רבקה טליק, זייט איהר א פערפאלענער!

— וואס איז שייך — האט מאררים א ברום געטהאן, זיך אויפגע־שטעלט, ארייננגעלאזט די הענד אין די הויזען קעשענעס, זיך איבערגע־צויגען, גענומען שפרייזען איבער׳ן דיוואן און געטראכט:

— „איך בין דיר מוחל, וואס דו רעדסט, ווייל דו רעדסט ווי א קינד און פערשטעהסט נישט דיין געפעהרליכע לאגע אצינד“.

— איהר וועט פילייכט נאך טרינקען א גלעזעל ביער? — האט מיסעס סאלאמאן איבערגעריסען די שטילקייט.

— ווער זאגט זיך דאס אפ פון א גלעזעל ביער? — האט מאררים געענטפערט שפאנענדיג איבער׳ן צימער.

מיסעס סאלאמאן איז אריין אין קיך.

מאררים׳ען איז מיט אמאל איינגעפאלען, אז ס׳וואלט געווען א פלאן חתונה צו האבען מיט דער אידענע. אמת, רבקה׳ן איז טאקע א שאד, נאר גאר נישט, ער וועט זי נאך דער חתונה אויך קריגען און דערוויי־ל וועט ער זיין א פערזארגטער! ווי זאגט זי אליין: „נישט דארפען איינ־

טונקען א פינגער אין קאלטען וואסער". מען שמועסט, אז זי האט א שלל מיט געלד.

דערווייל איז מיסעס סאלאמאן אריין מיט א פלאש ביער. מאררים האט גענומען די פלאש, זי בעטראכט, עטליכע מאל אפגעווישט דאס העל־זיל מיט'ן טישטוך, וואוילעריש א קלאפ געטהאן דעם דנא פון דער פלאש אן זיין האנד און דער קארק איז ארוים מיט א שאס. ער האט אריינגע־צויגען א גלאז נאך א גלאז, אויסגעדרעהט מיט צוויי פינגער די נאסע וואנסען און זיך אויפגעשטעלט.

— הערט, מיסעס סאלאמאן, איהר זייט טאקע גערעכט, כ'האב איך נאר וואס בארעכענט, אז דער שידוך איז פאר מיר ווי געוואונ־שען, ווי כ'בין א איד! נא, גיסט זיך איין א גלאז ביער און מיר וועלען טרינקען לחיים! געהט רבקה אויפ'ן פייער! מארגען „מוף" איך ארוים!

ער האט ארומגעכאפט די דיקע מיסעס סאלאמאן, זיך צוקושט מיט איהר אויף איין באק, אויף דער צווייטער, דערטרונקען דאס גלאז ביער זינגענדיג:

— „לחיים מיין שאץ, לחיים מיין שעציל, לחיים מיין לאקרעץ־קלעציל".

סילווע איז איינע אליין געווען אין שטוב. זי האט ארויסגענומען רבקה'ס קעסטעלע פודער, זיך איינגעפודערט, אנגעטהאן רבקה'ס קאפע־ליוש מיט דער לאנגער שווארצער שטרוים־פעדער, זיך אריינגעשטעלט אין שפיגעל, עטוואס אויפגעהויבען דאס קורצע קליידעל און גענומען נאכ־זינגען, אפערווארפענדיג איהרע פיסלעך און ווינקענדיג מיט די בלויע אויגעלעך ווי א וואדעוויל־אקטריסע.

"Hallo central! Hallo central!
Give me six-o three"

סילווע איז געווען אזוי פערטהאן מיט איהר זינגען און טאנצען, אז זי האט גאר נישט בעמערקט ווי פיליפ איז אריין מיט זיינע „רא־לערס" פון דער גאס.

פּיליפּ איז געבליעבען שטעהן ביי דער טהיר מיט אַן איינגעהאַל־טענעם געלעכטער, זיך צוגעקוקט ווי סילווע „עקטעט", און איהם איז איינגעפאַלען זי איבערצושרעקען. ער האָט שטיל אוועקגעשטעלט די „סקייטס", אויפגעזוכט דעם בלינדען זרח'ס אַן אַלטען ראָק מיט אַ פּער־שוויצטען הארטען קאַפּעליוש, זיי אָנגעטהאָן. ער האָט פערבויגען זיינע אויבערשטע לעפלעך פון די אויגען אזוי, אַז דאָס רויטע האָט זיך ארויס־געזעהן, גענומען אַ שטעקען אין האנד אריין און איז, טאַפּענדיג, מיט שווערע טריט אריין צימער, נאָכמאַכענדיג זרח'ס קול:

— רבקה, אַ בראָך אין דיינע ביינער, וואו ביזטו, וואו? רבקה, פער'שרפה'ט זאָלסטו ווערען! חצופה! דערווערגען וועל איך דיך!

סילווע האָט זיך איבערגעשראָקען, אראָפּגעריסען דעם קאַפּעליוש, איהם אַ שליידער געטהאָן אויפ'ן בעט. זי האָט זיך אָבער באַלד צו־לאַכט, דערזעהענדיג, אַז דאָס איז פּיליפּ.

— געה צום טייוועל! האָסט מיך איבערגעשראָקען צום טויט!

פּיליפּ האָט זיך געמאַכט נישט הערענדיג, געשאָלטען, געטופּעט מיט די פיס, געגלאָצט מיט די רויטע אויגען, אָנגעכאַפּט סילווע'ן פאַר די האָר, זי אויסגעצויגען אויף דער פּאַדלאַגע, געשלעפּט און געשריען!

— דערווערגען וועל איך דיך, דערווערגען! מיט'ן שכור, מיט דיין „ליובאָווניק"!

סילווע האָט זיך צעוויינט אויפ'ן קול.

פּיליפּ האָט זיך צולאַכט, אראָפּגעוואָרפען פון זיך דעם ראָק מיט'ן קאַפּעליוש, זיך אראָבגעלאָזט אויף די קיטשקעס.

— וואָס וויינסטו!? ס'איז דאָך געווען אַ שפּאַס. ביזט אַ נאַר! כ'האָב געזעהן ווי דו „עקטעסט" האָב איך אויך „געעקטעט" — האָט פּיליפּ געשמייכעלט און זיך אויפגעשטעלט.

סילווע האָט זיך אויסגעווישט די אויגען און אַן אונגעכמורעטע געזאָגט:

— אז וועסט נאָך איין מאָל לאַכען פון מיין פּאַ, וועל איך מיט דיר אייביג זיין ברוגז, וועסט זעהן! פאַר וואָס לאַך איך נישט פון

דיין פּאַ ? אַ, ער איז דאָך אזא שלעכטער ! ווען נישט ער, וואָלט זיך מיין פּאַ נישט ארומגעקריגט מיט רבקה'ן !

דו ווייסט פאַרוואָס זיי קריגען זיך ארום ? „אַל בעטשע" דו ווייסט נישט ? רבקה וויל מען זאָל זי קושען. און דיין פּאַ וויל נישט. דעריבער „גלייכט" זי איהם נישט.

— און דיין פּאַ קושט רבקה'ן ? — האָט זיך סילווע געפרעגט.

— „שור" קושט ער, פּונקט ווי אין „מיינער'ס וואָדעוויל". דו ווייסט מיין פּאַ איז דאָך געווען אן „עקטער" און אז איך וועל אונטערוואַקסען וועל איך אויך זיין אן „עקטער" אָט אזוי :

דאָ האָט פיליפּ זיך געשטעלט אין א פּאָזע, מיט איין האנד ארומגענומען סילווע'ן פאר דער טאַליע, מיט דער צווייטער האנד האָט ער אנגענומען איהר הענטעל און איהר א קוש געטהאָן.

— „גראַדי היר" — האָט סילווע א קווימש געטהאָן, אויסגעשפּיגען, זיך ארויסגעריסען פון פיליפּ'ן און אריין אין קיך — כ'וועל דערצעהלען פאר דיין פּאַ, וועסט זעהן ? געה, ביזט א חזיר ! כ'וועל מיט דיר קיינמאָל נישט רעדען.

זי האָט זיך אָנגעשפּיגען אויף דער האנד, גענומען רייבען אויף דעם פּלאַץ, וואו זי האָט אַ קוש געקראָגען און ארויס אויף דער גאַס.

מאָררים מיט רבקה'ן זיינען בעפאַלען דעם בלינדען זרח און איהם גענומען שטיקען. זרח האָט געמאַכט קולות, זיך געבעטען זיי זאָלען איהם אָפּלאָזען. עס האָט נישט געהאָלפען. זיי האָבען איהם מיט אמאָל אויפגעהויבען, אויפגערוקט דאָס פענסטער און איהם ארויסגעשליידערט. זרח איז געפאַלען מיט אויפטרייסלענדע געשרייען, געפאַלען אלס שנעלער און וואָס נעהנטער ער איז צו צו דער ערד, איז זי זיך צושווימען און ער איז ווייטער געפאַלען.

אַן אָפּגעגאָסענער מיט שוויים האָט ער זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף. ער האָט זיך באלד בערוהיגט, אז עס איז נישט מעהר ווי א חלום און זיך איבערגעצויגען. אין שטוב איז קיינער ניט געווען. דעם בלינדען האָט זיך געדאכט, אז אין מאָררים'עס צימער סקריפּעט דאָס בעט.

— שוין ווידער! — האט זרח א ברום געטהאָן און אויפגעשפרינ־גען אן אויפגעקאָכטער פון זיין בעטעל.
ער האט גענומען רופען:
— רבקה! רבקה! סילווע! פיליפ! מאָררים! א מיתה משונה אויף איך אלע!
אין שטוב איז געווען שטיל. זרח האט אויפגעשפיצט זיינע אויערען און איהם האט זיך ווידער געדאכט, אז דאָס בעט ביי מאָררים׳ען קרעכצט. ער איז געווען זיכער, אז דאָרט איז קיינער ניטא, פון דעסט־וועגען איז ער פאַרזיכטיג אריין אין מאריסעס צימער און מיט א גע־מאכטען כעס גענומען קלאפען מיט׳ן שטעקען איבער׳ן בעטיל:
— אט אזוי! אט אזוי! נאט אייך! ממית׳ען וועל איך אייך!
דעם בלינדען איז דאָס עסק געפעלען געוואָרען, ער האט זיך צו־לאכט, זיך אוועקגעזעצט אויפ׳ן בעטעל, עס ארומגעטאַפּט פון אלע זיי־טען, ארומגעשמעקט עס, ווי א הונד, מיט דער נאָז מיט א קרעכץ איז ער ארויס פון חדר.
איהם האט זיך אויסגעדאכט, אז אלע זיינען אין שטוב, בעהאלטען זיך אין די ווינקעלעך, אונטער די בעטען, אז באלד וועלען אלע מיט אמאָל ארויסשפּרינגען, איהם בעפאלען, דערווערגען.
אן אויפגעציטערטער איז ער צו צום פענסטער. ער האט ברייטער צועפענט זיינע אויגען און זיך איינגעהערט ווי דער רעגען קלאפט, שמייסט אין די שויבען, ווי מיט בייטשען. עס האט איהם דורכגעטרייסעלט. ער האט געפיהלט ווי א שרעק נעהמט איהם ארום און פון היימליכקייט ווע־גען האט ער גערופען: רבקה, רבקה! חצופה! עס איז געווען שטיל. פון א ווינקעל האט זיך געטראָגען א הייזעריגער ככב... פון א קעציל.
— גאָר צו רופען דאָס קעציל — האט דער בלינדער צו זיך גע־זאָגט. — פוססי, פוססי, קאָם היר!
דאָס קעציל איז באלד ארויס מיט א וואורטשען, זיך גענומען רייבען אן בלינדנעם פוס. זרח האט זיך איינגעבויגען, גענומען די קאץ אויף די הענד און איינגעטוליעט זיין פנים אין ווייכען, ווארעמען פעלכיל.

— פוססי, דיר איז קאַלט ? — האָט זרח גע׳טענה׳ט צום קע־ציל, טוליענדיג שטאַרקער זיין פּנים אין ווייכען פעלכיל.

דאָס קעציל איז הפנים ניט צופריעדען געווען פון בלינדענס צערט־ליכקייט, האָט עס אַ פריסקע געטהאָן און זיך ארויסגעריסען פון זיינע הענד. עס האָט זיך נעהערט אַ קלאַפּען אין טהיר.

— „קאַם אין“ !

מיסעס סאַלאַמאַן, וואַקלענדיג זיך ווי אַ פעטע גאַנז, איז אריין.

— גוט איוונינג, זרח, ווי געהטס ? דאָס בין איך, מיסעס סאַלאַמאַן, וואו איז אייער פרוי ?

— בנאמנות, אַ גאַסט — האָט זרח געענטפערט אַ צופריעדענער— זייט זשע מוחל, מיסעס סאַלאַמאַן, נעהמט אַ שטוהל און זעצט אייך. איהר פרעגט זיך, וואו רבקה איז ? די שווארצע יאָהר ווייסען זי ! טלי־קעט זיך ארום !

איהר מעגט עס נאָכאַמאָל זאָגען — האָט מיסעס סאַלאַמאַן געזאָגט זיך אוועקגעזעצט און אָפּגעפּראַכט — כ׳האָב זי נור וואָס באגעגענט, מיט דעם קונצענמאַכער, דעם שכור, אויף זיי מעג מען יאָ זאָגען : די „מיסעס“ מיט דעם „באָרדער“ !

— אזוי ? געטראָפען ? אַי, אַי, אַי ! — האָט דער בלינדער זיך גענומען רייבען אַ האַנד אין אַ האַנד — נו, זאָגט איהר, מיסעס סאַלאַ־מאַן, איהר זייט דאָך קיין נאַר נישט, ווי לעבט מען ? וואָס קאָן איך מיר. אָרימער קאַליקע, העלפען ?

— וואָס הייסט ? — האָט מיסעס סאַלאַמאַן געפרעגט, צורוקענדיג איהר שטוהל צו זרח׳ן — איהר זייט, דאַכט זיך, אַ מאַן און די וועלט איז נישט הפקר. אמת, ס׳איז אמעריטשקע גנב ! אין יוראָפּ וואָלט מען אזאַ יונג די ביינער צובראָכען, נאָר גאָרנישט ! איז ראשית, מאַכט מען מאָררים׳עז צו „מופען“ ! און דערנאָך לאָזט מען זיך נישט בלאָזען אין דער קאַשע אריין. איהר זייט טאַקע אַ בלינדער, אָבער פאָרט אַ מאַנס־ביל, און רבקה איז נישט מעהר ווי אַן אשה. איהר נעהמט זי נאָר פעסט אין די לייצען אריין, וועט איהר זעהן, ווי זי וועט געהן אין שפּאַן !.. נאָר

ס׳ערשטע, מאכט צו מופען אָט דעם קונצען מאכער, אז נישט זענט איהר אַן איבערגעפיהרטער! ער וועט מיט זיינע זיסע ריידלעך ארויסציהען דעם לעצטען ביסען פון מויל! אוי, רבונו של עולם, אויסבאַליען זאָל ער מיינע פּאָר טאַלער!

— נו, נו, ניט טאַקע אַן עצה, מיסעס סאלאמאן, ווי מאכט מען דעם פארשוין צו „מופען״? כ׳האָב מורא — האָט זיך דער בלינדער ביטער צולאכט — ער זאָל מיך נישט מאכען צו „מופען״. די חברה וואָלטען מיך שוין לאנג ארויסגעפּאקט נאָך „ברוקלין״.

— וואָס האָב איך דאָ א סך צו טענה׳ן? — האָט זרח מיט א זיפץ געזאָגט, — כ׳בין א „דעם פול״, אליין זיך שולדיג. גאָט האָט גע־שטראָפט, מיר צוגענומען די ראיה, האָב איך געדאַרפט נעהמען די טויזענד טאַלער, וואָס כ׳האָב געקראָגען און זיי אריינגעבען אין א „האָם״ — וואָלט איך מיר דאָרט געזעסען רוהיג און סילווען וואָלט די שטאָדט צוגענומען. האָט זיך מיר אָבער פערגלוסט חתונה צו האָבען און רבקה־לע, די חצופה, א בראָך אין איהרעביינער, האָט דערשפּירט מיינע פּאָר סענט. ווי זי האָט זיך דאָס צוגעפּוצט צו מיר, די געקאַוועטע ליט־וואטשקע, מיך גערופען „זרח׳קע״ און „טייערינקער״, און דער טייפעל ווייסט וואָס? ווער פארשטעהט זייער לשון, ווער. פלעגט זיך פער־קאטשען די ארבעל איבער די עלענבויגענס, מיר זיך הענגען אויפ׳ן האַלז. צוזאָגען דאָס אויבערשטע פון שטויסעל, האָב איך גערעכענט: כ׳ווייס, פאָרט בעסער אַן איינען בעט, ווי צו זיין אין א „האָם״. ווער האָט גע־וואוסט, אז זי וועט זיך אריינגעהמען א „ליובאָווניק״, דעם שכור, און יעצט געה שריי חי וקים!

מיסעס סאלאמאן, וואָס זאָל איך אייך לאנג ברייען, זי לעבט מיט איהם אונטער מיינע אויגען, אז כ׳זעה נישט! און דו בלינדער הונד, ווער צופּלאַצט! ביזט קיין מאן נישט מעהר! און ווער ווייסט, מיסעס סאלאַ־מאן, אזוינע חברה קאָנען מיך נאָך אפּ׳סמ׳ען. און מיין סילווע, א פינס־טער יאָהר אויף איהר, זי האַלט דאָך אויך מיט זיי. און זיין בנ׳אַקעל,

פּיליפּ, א פער'שרפ'עט זאָל ער ווערען! א שעהנע קאפעליע, ווי איהר זעהט!

— עס געהט עמיצער — האָט מיסעס סאלאמאן געזאגט און זיך אויפגעשטעלט — צייט צו געהן! מען מוז צוגרייטען „סאפּער" פאר די קינדער.

— וואָס איילט איהר זיך, מיסעס סאָלאָמאָן? דאָס איז דאָך רבקה!

— ניין, כ'געה, „גוט באַי", זרח.

ווען מיסעס סאָלאָמאָן איז צו צו דער טהיר, איז רבקה אריין מיט א שירם אין דער האנד. זי איז געבליעבען שטעהן. זיי האָבען זיךביידע אָנגעקוקט ווי צוויי העהנער.

— עס געפעלט דיר שוין מיין בלינדער מאן אויך? — האָט רבקה אויסגעשאָסען, אויסגעלאָצט די אויגען און געכאפּט די הענד פאדבאקעם — ניט געקאָנט קריגען מאָררים'ן, איז דער בלינדער זרח אויך גוט! — האָט זי פארענדיגט מיט א ניגון.

— דערפאר האָסטו שוין מאָררים'ן מיט'ן בלינדען צוזאמען, הא?

— האָט מיסעס סאלאמאן א רויטע ווי אן אינדיק געענטפערט.

— וואָס איך האָב, לאָז דיר דיין קאָפּ ניט דארען, נור, דו, יאטקע קלאָץ, פלייש מיט אויגען, „גראדי היר", דען כ'פלעט דיר דעם מח!

זרח איז אריין אין קיך, געבליעבען שטעהן ווי א גולם מיט א צועפענט מויל און געשריען.

— וואָס איז? רבקה'לע, האָסט שוין צועפענט דיין צוואווערעכטע פּיסקעל?

דערווייל האָט זיך מיסעס סאלאמאן ארויסגערוקט פון שטוב ניט טוידט ניט לעבעדיג. זי האָט געשפּרייזט איבער די טרעפּען, געשריען און געשאָלטען.

— וואָס איז? וואָס פאר א חתונה האָסטו אויפגעקאכט? וואָס האָסטו פון איהר געוואָלט, וואָס? — האָט זרח מיט כעס געפרעגט.

— בעליידיגט איהם די „ליובאָווניצע" — דיין גליק, וואָס כ'האָב איך ביידע נישט געטראָפען — האָט רבקה זיך צולאכט.

— דו מיינסט אלע האָבען דיין טבע? — האָט זרח געענטפערט—
און וואו ביזטו דאָס פערפאלען געוואָרען, כ'האָב גערעכענט האָסט גע
מאכט פליטה מיט'ן שיכור.

— ס'וואָלט קיין עולה נישט געווען — האָט רבקה געענטפערט
איז צו צום אייז־שענקעל, ארויסגענומען א באנאנע און גענעסען.

— ווער האלט דיך, ליטווישע נ'אמונה? גיעב צוריק מיין געלד, א
גער ברעך הענט און פיס מיט'ן גראָבען שכור צוזאמען!

— ווער פרעגט דיך עצות, בלינדער הונד! אז כ'וועל וועלען, וו
איך גערן!

— חצופה! — האָט דער בלינדער דורכגעזייט דורך די צייהן, ז
אויפגעשטעלט, אויסגעגלאָצט די פארצעלאָנענע אויגען, פארקוועטשט
פויסטען און זיך געטרייסעלט.

רבקה איז צו נאָהענט צום בלינדען און איהם א כראקע געטהאָן גלי
אין פנים אריין. דער בלינדער האָט פון כעס א שליידער געטהאָן ד
שטעקען, גענומען יאָגען דאָס ווייב, איז געפאלען ווי א זאק זאמד און
צוקלאפט. ער האָט גענומען רעווען ווי אן אָקס.

רבקה איז צו צום מאן, איהם גענומען קושען, האלדזען, געהאָלפ
אויפהויבען און געלעגט אויפ'ן בעטיל.

— אז אלץ איז איבער דיר, זרח, — האָט רבקה א שולדיגע
זאָגט, גענומען דעם מאנ'ס האנד און זיך געזעצט אויפ'ן בעטיל — בי
מיך אלץ אין איינעם חושד, אז כ'האָב עסקים מיט מאָררים'ען. כ'ה
דיר, אז מאָרגען „מופּט" ער ארויס פון אונז, למאי, „רענט"? מיר קענ
אזוי פיעל ניט צאָהלען, וואָס נעהט עס מיך אָן! ביי אונז אין שטוב
דאָך פשוט א גהינום!

— אויף מיין וואָרט, רבקה'לע, מאך איהם צו „מופען", וועסט זע
איך אליין וועל בעצאָהלען דעם „רענט". כ'וועל געהן אין די הייזער,
בלינדען וועט יעדער געבען און דו וועסט דיר לעבען ווי א גרעפין, ווי
„לעדי", אבי מאך איהם צו „מופען", דער שכור!

— לייכט צו זאָגען, וועסט געהן אין די הייזער, מיר פערשוואר

אָס פּנים. דאָס פעהלט מיר נאָך! כ'וויים, כ'האָב גערעכענט, מיר ווע־
לען זיך מאכען עפּעס א שטיקעל „ביזנעס", גאָט וועט העלפען, מיר ווע־
לען ווי עס איז דורכקומען, מיר זיינען דאָך ניט מעהר ווי דריי מענשען?
און דו האָסט מורא ארויסצוגעבען דאָס בייטעלע פון דער האנד, גע־
טרויסט נישט דיין אייגען ווייב, און וואָס וועט זיין דער סוף?

— דאָס שריי איך דאָך, — האָט דער בלינדער א צופריעדענער גע־
זאגט, — פערקאַטשענדיג דעם ווייב די ארבעל פון דער בלוזקע, — וואָס
הייסט, מענשען לאכען דאָך פון מיר אין די פויסטען, זיי טענה'ן, אז דו
מיט מאָררים'ען, כ'וויים... מיינסט כ'גלויב? אסור נישט! נור צו וואָס
זאָל מען מאכען מענשען רעדען! און צוריק גערעדט, לאָז דיך נישט
פערדריסען, קיינער הערט דאָך ניט, מיר לעבען עפּעס צוזאמען, נו?
מיינסט טאקע, כ'ברויך געלד? אַט, נאַ, דו האָסט דעם גאנצען בייטעל.

רבקה האָט איהם ארומגענומען און גענומען קושען. זרח האָט זי
ארויפגעשלעפּט אויפ'ן בעטעל.

מאררים איז אהיים געקומען שפּעט ביי נאכט. ער איז גלייך אריין
צו זיך אין צימער, פערמאכט נאָך זיך די טהיר און האָט אנגעצונדען די
געז.

איבער דער ברייט פון בעט איז געלעגען פּיליפּ, אַן אַפּגעדעקטער,
און געכראָפּעט. מאררים האָט איהם אויסגעדרעהט, אריינגערוקט אין א
ווינקעל און זיך גענומען אויסטהאָן.

די טהיר האָט זיך שטיל געעפענט און רבקה איז אריין אין א לאנג,
ווייס נאכט־העמד. די האָר פערקעמט מיט א צאָפּ אראָפּ, און געבלי־
בען שטעהן. מאררים האָט עפּעס ווי ניט געגלויבט זיינע אויגען, געקוקט
אויף רבקה'ן און געשמייכעלט. ער איז צו איהר צוגעגאנגען און האָט זי
ארומגענומען. רבקה האָט זיך ארויסגעדרעהט פון זיינע הענד, זיך גע־
זעצט אויפ'ן בעט און איהם געצייגט מיט דער האנד ער זאָל זיך זעצען
ביים טיש.

מאָררים האָט זיך אוועקגעזעצט און געוואַרט וואָס ווייטער וועט זיין.

— הער, מאָררים, — האָט רבקה שטיל געזאָגט, — ווייטער אַזוי צו לעבען איז אונמעגליך! אויב דו האָסט מיך אין אמת׳ן ליעב, קום, לאָמיר אַוועק פון דאַנען נאָך היינט ביי־נאַכט, און אויב ניט — „מוף“, כ׳וויל ניט האָבען קיין צוויי מאַנען!...

מאָררים איז ווי צומישט געוואָרען, גענומען שטאַמלען:

— יאָ, יאָ, אָבער וואו נעהמט מען געלד?

— דער בלינדער האָט מיר אוועקגעגעבען די גאַנצע צוויי הונדערט דאָלאַר, כ׳זאָל דיך מאַכען צו „מופען“, — האָט זיך רבקה צולאַכט.

מאָררים, ניט ערוואַרטענדיג אַזאַ ענטפער, האָט זיך אין גאַנצען פערלוירען. ער האָט אַריינגעכאַפּט אין מויל אריין איין וואָנסע און זי גענומען קייען.

ער האָט געקוקט ווי רבקה ציהט זיך אויס אויפ׳ן בעט ווי גרויס זי איז, מיט׳ן פּנים צום סופיט. ציהט איין איהר לאַנג נאַכט־העמד אַרום דעם לייב, אַזוי אַז אַלע גליעדער פרעסען זיך בולט׳ער אַרויס, פאַרלייגט אַ פוס אויף אַ פוס, וואַרפט אַריבער אויפ׳ן ווייסען האַרץ דעם שוואַרצען צאָפּ, נעהמט די הענד צוקאָפּענס און שמייכעלט צו איהם. מאָררים האָט מיט אַמאָל אָן אַלעם פערגעסען, דערפּיהלט, אַז עפּעס וואַקסט אין איהם, ער ווערט יונגער, שטאַרקער, האָט ער זיך מיט אימפּעט אַ שטעל אויף געטהאָן און גענומען געהן צו רבקה׳ן. רבקה האָט שמייכלענדיג אָפּערגענומען אַ האַנד, געוואָרען מיט אַמאָל ערנסט, און איהם נעגראָזשעט ער זאָל נישט צוגעהן צו איהר.

מאָררים איז געבליעבען שטעהן מיט אַ פּאָר גלאַנציגע אויגען, זיך אַרומגעקוקט ווי איינער, וואָס זוכט הילף, און זיך גענומען קראַצען דעם קאָפּ.

פיליפּ האָט זיך דערוייל איבערגעוואָרפען, צועפענט די אויגען, און מיט אַ זיפץ ווידער אנשלאָפען געוואָרען.

— און וואָס וועט זיין מיט פיליפּ׳ן? — האָט מאָררים געפרעגט.

— מען מוז דאָך איהם מיטנעהמען!

מען וועט קיינעם ניט מיטנעהמען! — האָט רבקה געענטפערט, פערנאַנדערפלעכטענדיג איהר לאַנגען צאָפּ, — אויב דו ווילסט, טהו זיך אָן און מיר פאָהרען, גיכער!

דאָ האָט רבקה א ציה אריין געטהאָן איהרע פיס אין לאַנגען נאַכט־העמד, א צאַפּעל געטהאָן מיט איהרע אַקסלען און מיט אזא גלאַנציגע פייכטקייט פערזשומערט די שוואַרצע אויגען, אז מאַררימען איז א וואַ־רעם פרעסטיל דורכגעלאָפען איבער'ן לייב.

ער האָט זיך לייכט אַראָפּגעלאָזט אויף די קניען, צושפּרייט די הענד, אַנגענומען א טראַגישע פּאָזע און מיט פּאַטהאָס אויסדעקלאַמירט:

— אָ, מיין זיסער אמאָר! דיין וואָרט גיעב נור — גיעב!...

—איך האָב דיך ליעב, זאָג! האָסטו מיך אויך ליעב?"

פאַרטאָג האָט זיך דער בלינדער אויסגעטשוכעט, גענומען וועקען דאָס ווייב: רבקה! רבקה'לע! זי געזוכט נעבען זיך מיט די הענד. ער האָט געפיהלט, ווי עפּעס רייסט זיך אָפּ ביי איהם אין האַרצען, נישט געפינענדיג רבקה'ן. אָן אויפגערעגטער איז ער אראָפּ פון בעט און איז צו צו סילווען.

— שטעה אויף, ממזרת, דערשטיקען וועל איך דיך!.. — האָט זרח געשריען, טרייסלענדיג די פערשלאָפענע סילווע. — האָדעווע אוים טעכ־טער, אויסגערונען דאַרפען זיי ווערען!...

סילווע האָט זיך אָן איבערגעשראָקענע אויפגעכאַפּט, זיך צעוויינט:

— וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס קניפּסטו מיך?

— געה שוין אריין צו מאַררים'ן! זעה צו רבקה איז דאָרט דאָ, גי־כער! זי האָט דעם לעצטען סענט פון מיר צוגענומען, די „באָמערקע"! וואָס ליגסטו? געה!

סילווע איז א נאַקעטע אַראָפּ פון בעטעל און, כליפּענדיג, אריין אין מאַררים'ס צימער. דער בלינדער איז איהר נאָכגעגאַנגען.

— רבקה איז דאָ ניטאָ. — האָט סילווע א פערוויינטע געזאָגט.

— ניטאַ? און מאָררים שלאָפט נאָך?

— מאָררים איז אויך נישטאַ, פיליפּ אליין שלאָפט אָהן קישענס.

— אַ בראָך צו מיר, — האָט דער בלינדער אַ רעווע געטהאָן, — ס'האַרץ האָט מיר באַלד געזאָגט, אַז ס'איז נישט גלאַטיג, זיי זיינען אַנטלאָפען, מיך איבערגעלאָזט אַ בלינדע קאַליקע, אָהן אַ סענט! וואָס טהוט מען? וואָס טהוט מען?

פיליפּ איז פון די קולות אויפגעקומען און אַ פערוואונדעטער זיך געפרעגט: וואָס איז דאַ?

— דיין טאַטע, אַז דער ערשטער דונער זאָל איהם טרעפען, איז אַנטלאָפען מיט רבקה'ן, צוגענומען דעם לעצטען סענט און דיך אויך איבערגעלאָזט! וועסט קומען די הינט צוטהיילט!—האָט זיך דער בלינדער צושריען און זיך אַ וואַרף געטהון מיט צושפּרייטע הענד אויפ'ן בעט, אַנגעכאַפּט פיליפּ'ען פאַר'ן קאָפּ און איהם גענומען שטיקען, אַרויסלאָזענדיג בשעת מעשה אויפטרייסלענדע קולות.

פיליפּ האָט געשליידערט מיט די פיסלעך, געביסען דעם בלינדען, געשריען: „בעסטאַרד, געט יאָר סייז!" געבעטען סילווע'ן זי זאָל איהם נישט לאָזען שלאָגען.

סילווע האָט זיך אַ פערוויינטע אַרומגעוויקעלט ווי אַ שלאַנג אַרום דעם פאָטער'ס פיס, געקנייפּט וואָס כח נור, געקוויטשעט ווי אַ יונג חזר'ל.

דער בלינדער האָט מיט אַמאָל אָפּגעלאָזט פיליפּ'ן, דערלאַנגט סילווע'ן אַ שליידער פון זיך און געבליבען שטעהן אין מיטען שטוב, אַ בלאַסער, מיט אַ פּאַר פערגלייזעלטע אויגען, מיט אַ ברייט צועפענט מויל. ער האָט פערבראָכען די הענד און געטענה'ט מיט אַ ניגון, ווי מען בעקלאָגט אַ טוידטען:

— וואָס טהוט מען? ווי האָבען זיי מיך איבערגעלאָזט? ס'בלייבט מיר נישט איבער מעהר, ווי צו וואַרפען זיך אין ים אריין!...

סילווע איז געלעגען אין אַ ווינקעל און געכליפּעט.

פיליפּ האָט, ווי פאַרגעסען אין די קלעפּ, דאַ געקוקט אויף דעם

בלינדען, דאָ אויף סילווען, דערזעהן, אז ער שלאָפט אָהן א קישען, אז דעם טאַטענ'ס וואליז איז נישטאָ, אז ער האָט איהם איבערגעלאָזט, — האָט עס איהם פארקוועטשט אונטער'ן הארצען און ער האָט זיך שטיל צואויינט.

פּארנאכט.

פּיליפּ איז אריין אין שטוב מעשה בעל הבית, מיט א ברייטען „גוט איווענינג".

ביים טיש איז געזעסען דער בלינדער, געשניטען א טאָמעיטאָ אין קליינע רייפלאך, געטונקען אין זאלץ און געגעסען מיט ברויט.

פון קיך איז אריין סילווע מיט פערקאטשעטע ארבעלעך. ארום די זייטען רבקה'ס אן אלטער פארטוך, און מיט א שמייכעל פון א יונג ווייבעלע האָט זי פיליפּ'ן געפרעגט:

— האָסט עפּעס א סך געלד געמאכט?

פיליפּ האָט געשמייכעלט, אריינגעשטעקט די הענד אין די הויזען-קעשענעס, און גענומען שלעפּען „פּענעס".

— נאָ, — האָט ער גדלות'דיג ארויסגעזאָגט — דאָ האָסטו א טאָלער מיט פופציג סענט.

— דזשי! „א האָל לאָט" מיט געלד, — האָט סילווע אויסגעשריען ארויף אויף א בענקיל, געכאַפּט א פולע האנט פּענעס און זיך קאָ־קעטיש געפרעגט ביי פיליפּ'ען:

— נו, טרעף: „דראָד — אום"?

— דראָד, — האָט פיליפּ געענטפערט.

סילווע האָט געעפענט דאָס הענטיל.

— אבע, נישט געטראָפען, „אום"!

— גרייט בעסער צום טיש, סילווע, וועסט שפּעטער שפּיעלען! פיליפּ איז דאָך הונגעריג — האָט זרח זיך אריינגעמישט.

פיליפּ האָט הנאה געהאט פון זרח'ס רייד, ער האָט זיך געפיהלט מעשה גרויסער מענש. ביים טיש האָט זרח איהם דערצעהלט מעשיות,

וועלכע ער האָט ניט פערשטאַנען, נאָר גאַרנישט, ער האָט אויסגעהערט, געפיהלט אז ער איז געוואָרען מיט אמאָל עלטער.

נאָכ'ן עסען האָט פיליפּ געהאָלפען סילווע'ן אַבוואשען דאָס געפעס, אוועקגעגעבען דאָס געלד דעם בלינדען, איינגעזונגען א ליעד און אוועק מיט סילווע'ן אין „מואווינג פּיקטשורס".

עס האָט זיך געוועבט אן אונענדליכע פּריירי מיט כוואַליענדע גראַז.

פיליפּ'ס שווארצע אויגען האָבען א פינקעל געטהאָן, ער האָט זיך פעסט צוגערוקט צו סילוו'ען, אַנגענומען איהר ווארעם הענטיל, איהר א שטורך געטהאָן מיט'ן עלענבויגען און געהייסען האָט עס: „קוק!" עס האָט זיך עפּעס בעוויזען פון דער ווייטענס — א פלעק. דער פלעק איז געשוואומען, געשפּאנט אַלס נעהנטער און אָט האָט ער זיך פערוואנדעלט אין א געדיכטען נעבעל, איינגעהילט די פּריירי; דער נעבעל האָט זיך צושפּאָלטען, פונאנדערגעשוואומען און א מחנה נאַקעטע אינדיאנער מיט קאָלירטע פעדערען און די רויט־געפארבטע האָר זיינען ארויסגעשפּרונגען אויף צוואווילדעטע פערד, געפיהרט א וויים מיידעל מיט צולאָזטע, גאָלדענע לאָקען און פערשוואונדען. דער נעבעל האָט זיך פערצויגען.

סילווע איז געזעסען מיט טרעהרען אין די אויגען און ארויסגעלאָזט א וויינענדיגען „דזשי". פיליפּ איז געוועזען רוהיגער. ער איז געווען זי־כער אז באלד וועלען ארוים „קאָו־באָיס" מיט „פּיסטאָלס" און וועלען „פּייטען" די אינדיאנער.

פון דערווייטענס האָבען זיך געזעהן „קאָו־באָיס" אין העמדער, ברייטע פילצענע קאפּעלושען, מיט קאָלירטע טיכלעך ארום האלז. זיי האָבען זיך געטראָגען ווי פייל פון בויגען אויף זייערע אויסגעצויגענע פערד, זיך געריסען פון דעם לייוועגט, ארומגערינגעלט די אינדיאנער, גענומען שיסען. די אינדיאנער האָבען געלאָזט דאָס מיידעל און זיינען אנטלאָפען.

— שעהן ? — האָט פיליפּ א צופריעדענער געפרעגט סילווע'ן.

— זעהר שעהן ! — האָט סילווע געענטפערט.

— און דו וואָלסט ניט מורא געהאט צו פאָהרען אין דער „וועסט״ זיך „פייטען״ מיט אינדיאַנער? — האָט סילווע געפרעגט.

— „שור״ נישט — האָט פיליפּ געענטפערט. וואַרט, מיר וועלען נור אונ־טערוואַקסען, וועלען מיר פאָהרען צוזאַמען, וועסט זעהן ווי איך וועל זיך יאָגען נאָך אינדיאַנער. כ'וועל שיסען מיט א רעכטען „פּיסטאָל״ ווי א פּאָליסמאַן, אָט אזוי! פּיף־פּאַף!

— און אז זיי וועלען מיך כאַפּען? — האָט סילווע טרויעריג גע־פרעגט.

— וועל איך צונויפנעהמען א חברה „קאָר־באָיס״ און דיך ברענגען צוריק.

— און אז זיי וועלען מיך אויפעסען? זיי עסען דאָך מענשען!

דאָ איז פיליפּ געבליבען שטעהן אין א פערלעגענהייט, ניט ווי־סענדיג וואָס צו ענטפערען. באַלד האָט ער א שפּיי געטהאָן, מעשה כוואַט, און געזאָגט:

— זעהסט, כ'געה שוין עטליכע יאָהר אין „מאָווינג פּיקטשורס״ און איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן זיי זאָלען עסען א ווייסען, תמיד כאַפּט מען זיי.

דאָס האָט סילווע'ן בערוהיגט און זיי זיינען געגאַנגען אהיים.

אין דער היים איז דער בלינדער ניט געווען — די קינדער האָבען ניט אָנגעצונדען די גאַז און זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן בעט.

— ווייסט — האָט פיליפּ זיך געווענדעט צו סילווע'ן — אז כ'וועל אונטערוואַקסען, וועל איך אָנזאַמלען געלד, אריין אין א סקול און ווערען אַן עקטער. דו ווייסט, דער טאַטע פלעגט מיר זאָגען, אז די שעהנסטע מיידלעך וועלען צו מיר קומען?...

— און דו וועסט זיי אריינלאָזען?

— שור! זיי וועלען מיך בעטען כ'זאָל פאַר זיי זינגען...

— כ'וויל נישט! — האָט סילווע אַן אנגע'ברוגז'טע געזאָגט. אז זיי וועלען דיך וועלען הערען לאָזען זיי געהען אין טהעאַטער אריין. כ'וויל דו זאָלסט זינגען נור פאַר מיר!

— טאַ פאַר וואָס ביזטו אַזאַ שלעכטע, ווילסט מיר קיינמאָל קיין קוש ניט טהאָן ? — האָט פיליפּ געזאָגט.

— מען טאָר זיך ניט קושען ! — האָט סילווע קאָקעטיש געענט־פערט.

— טאַ פאַר וואָס האָט דער טאַטע געקושט ? — האָט פיליפּ, זיך שטיל געפרעגט. — דו ווייסט, פיעל מאָל, ווען כ'פלעג אויפקומען ביי־נאַכט האָב איך געזעהן ווי דער טאַטע האָט רבקה'ן געקושט.

— טאַקע ? — האָט זיך סילווע געפרעגט אַ נייגיריגע.

— כ'זאָל אַזוי לעבען ! איין מאָל בין איך אויפגעקומען האָב איך זיך דערשראָקען, רבקה, אַ נאַקעטע האָט מיך ארומגענומען און גע־קושט. דער טאַטע האָט מיר אַ „פּאַנטש" געטהאָן און מיר זיך געהייסען אויסדרעהען צו דער וואַנד.

— און וואָס האָט דער טאַטע געטהאָן ?

— ער האָט זי ארומגענומען, געקושט, געביסען, כ'ווייס וואָס ?

— דו ווייסט — האָט סילווע געזאָגט — אַזוי ר'נאָך האָט מען קינדער !

— נעה, ביזט אַ נאַר ! פון קושען האָט מען נישט קיין קינדער ! סילווע, דו ווייסט דורך וואָן מען האָט אַ קינד ?

— שור, ווייס איך. דורכ'ן נאָפּעל !

— טאַקע ? כ'האָב גאָר נישט געוואוסט ! כ'האָב געדעכענט, כ'ווייס — מען שיקט עס אַראָפּ צו מע...

די קינדער זיינען אָבגעזעסען ביז אַ שטיק אין דער נאַכט אַריין, זיך אויסגע'טענה'ט, און אַז די אויגלעך האָבען זיך גענומען ביי זיי קלעפּען, האָבען זיי זיך ארומגענומען, איינגעפּלאַכטען די הענטלעך און צוזאַמען אַנשלאָפען געוואָרען אויפ'ן בעטעל.

שפּעט ביי נאַכט איז דער בלינדער אהיים געקומען, אויפגעזוכט די קינדער, זיי ארומגעטאַפּט און זיך פונאַנדערגעוויינט: „מיינע פּרנסה נעבערם".

JEWISH LOCAL

VELUT ARBOR ÆVO

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

MULTICULTURAL HISTORY
SOCIETY OF ONTARIO